Ахтарони адаб

АБДУРАҲМОНИ ҶОМӢ

МУНТАХАБИ ҒАЗАЛИЁТ

АХТАРОНИ АДАБ

31

ҲАЙАТИ МУШОВАРА ВА ТАҲРИРИЯИ 50-ҶИЛДАИ ОСОРИ КЛАССИКОН ВА МУОСИРОН АЗ СИЛСИЛАИ “АХТАРОНИ АДАБ”

ҲАЙАТИ МУШОВАРА

Абдуҷаббор Раҳмонзода
Шамсиддин Орумбекзода
Фарҳод Раҳимӣ
Низом Қосим
Гулназар
Сахидод Раҳматуллозода
Гурез Сафар

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ

Абдулҳамид Самад
Кароматулло Олимзода
Сайидалӣ Маъмур
Абдунабӣ Сатторзода
Худоӣ Шариф
Мирзо Муллоаҳмад
Алии Муҳаммадии Хуросонӣ
Муҳтарам Ҳотам

АБДУРАҲМОНИ ҶОМӢ

МУНТАХАБИ ҒАЗАЛИЁТ

Душанбе
«Адиб»
2016

ББК 84 Тоҷик 7-5
Ч-68

Мураттибони матн ва луғату тавзеҳот
Алии Муҳаммадии Хуросонӣ ва Холида Давлатова

Муҳаррир *Муҳтарам Ҳотам*

Ч-68 **Абдураҳмони Ҷомӣ. Мунтахаби ғазалиёт.**
– Душанбе: «Адиб», 2016, 480 саҳ.

Дар ин китоб мунтахаби ғазалиёти шоир, донишманд ва мутафаккирн асри XV Мавлоно Нуриддин Абдураҳмони Ҷомӣ ба мухлисону ҳаводорони назми беғазанди форсии тоҷикӣ пешкаш мегардад.

ISBN 978-99947-2-432-1

© Нашриёти “Адиб”, 2016

НОМАИ АЪМОЛИ ҶОМӢ ДАР ҒАЗАЛҲОЯШ БИХОН

Мавлоно Нуриддин Абдураҳмон ибни Низомиддин Аҳмад ибни Шамсиддин Муҳаммади Ҷомӣ (7.11.1414 – 9.11.1492 м.) шоиру донишманд ва мутафаккири бузурги асри XV мелодӣ буда, бо андешаҳои олии созанда, осори адабию илмии мондагор дар қатори беҳтарин суханварону донишмандони давраи классикии адабиётамон ҷой гирифтааст. Ӯро дар Шарқу Ғарб иддае «хотиматушшуаро», гурӯҳе дар эҷоди осори манзум баъди «Фирдавсию Анварию Саъдӣ» пайғамбари чаҳорум ва баъзеҳо ҷамъбасткунандаи тамоми дастоварду муваффақиятҳои давраони классикии адабиёти форсии тоҷикии қарнҳои IX-XV баршумурдаанд. Ҳамасри Ҷомӣ Давлатшоҳи Самарқандӣ девони шеъри ӯро «зевари маҷолиси фузало» хондааст.

Донишманди ҷомишинос Аълохон Афсаҳзод, ки беҳтарину бештарини умри хешро сарфи омӯзишу пажӯҳиши рӯзгор, осор, афкор ва таҳияи матнҳои илмӣ, илмӣ-оммавӣ ва илмӣ-интиқодии осори илмию адабии Мавлавӣ Ҷомӣ кардааст, навишта буд, ки «... дар ҳақиқат ҳам эҷодиёти Абдураҳмони Ҷомӣ дар адабиёти форсии тоҷикӣ як давраи бартамомро бо ҳама қоидаю қавонини классикӣ, анъанаҳои устувори эстетикӣ-адабӣ ва идеалҳои роиҷи иҷтимоию ахлоқии он муҷассам сохта, тамоми зиддиятҳои давру замонашро низ устокорона акс кунонидааст».

Абдураҳмони Ҷомӣ баъди таҳсил дар мадрасаҳои Ҳирот, омӯзишу зиндагии беш аз 15-сола дар Самарқанд ба сабаби нооромию бетартибиҳо, таҳқири аҳли илму фарҳанг дигар дар Самарқанд намонда, соли 1452 ба зодбуми худ Хуросон бармегардад ва кору фаъолияташро дар Ҳироти то андозае орому осуда идома медиҳад. Вай нахуст ба тасаввуф рӯй оварда, ба фирқаи нақшбандияи дар байни Хуросону Мовароуннаҳр шуҳратёфта гаравида, аксар ба масоили таърих ва назарияи он таваҷҷуҳ зоҳир менамояд. Талаботи ин фирқа, ки байни рафтори зоҳирии пайравони он ва зиндагии рӯзмарраи халқҳо фарқе намегузошт, инчунин бо тарғиби некӣ, ҳиммати баланд, кӯшишу фаъолияти пайваста, ҳунармандӣ, кишоварзӣ, танҳо бо дастранҷи худ дарёфтани ризқу рӯзӣ ва ғ. обрӯйи ин фирқаро ба-

ланд бардошта буд. Вале моҳияти иртиҷоии он ки мақсади ниҳоияш фано ва даст кашидан аз лаззатҳои ҳақиқии зиндагии инсонӣ дар рӯйи замин аст, барои мардуми авом торик ва нофаҳмо монда буд. Зоҳиран бо ом як будани пайравони ин фирқаро Мавлоно Ҷомӣ низ меписандид, зеро «ба зоҳир бо халқ ва ба ботин бо Ҳақ» будан сабаби пешрафту ривоҷи касбу ҳунар, инкишофи илму адабиёт ва шикасти ҳар гуна касбу ғурури ноҷо дониста мешуд. Мавсуф бо яке аз бузургони ҷараёни нақшбандия Саъдуддини Қошғарӣ (ваф. 1456 м.) шиносоии наздик пайдо карда, ӯро пири худ мехонад ва бо набераи писарии ӯ издивоҷ менамояд. Шоир ҳамсарашро «Гули хандон» меномиду муштоқона дӯст медошт. Ғолибан Мавлоно Ҷомӣ бо дидани «Гули хандон» дафъатан бароящ ғазале эҷод менамояд, ки он аз ҳар ҷиҳат ҷолибу хотирписанд ва воқеъбинона аст:

Дар либоси нилгун то ҷилва кардӣ, ай парӣ,
Маҳ дигар нанмуд рух з-ин пардаи нилуфарӣ.
Бо либоси осмонӣ ҳар кӣ дид, ай маҳ, туро,
Шуд бар ӯ чун рӯз равшан, к-офтоби дигарӣ.
Шохи шамшодӣ, ки печида-ст нилуфар бар он,
Сарви озодӣ, ки дорад рух чу гулбарги тари.
Расми даврон аст нилуфар ба зери об, лек
Акси ин кард он тани нозук, зиҳӣ санъатгарӣ!
Барги гул дар ғунча нозук бошад, аммо дар қабо
Ай гули хандон, ту бисёре аз ӯ нозуктарӣ.
Чанд истиғно, чӣ кам гардад зи ҷоҳу ҳашматат,
Гар ба чашми марҳамат сӯйи ғарибон бингарӣ?
Қадри ҳуснат Ҷомии соҳибназар донисту бас,
Қимати ҷавҳар касе нашносад, илло ҷавҳарӣ.

Агар баъзе мусофиратҳои кӯтоҳмуддати устоди Ҷомро ба Тошканд, Фороб, Марв, Нишопур, Сабзавор, Бастом, Домғон, Қазвин, Ҳамадон, Макка, Мадина ва Шом истисно намоем, ӯ то охири умр дар Ҳирот мондааст. Гумон он аст, ки сафари ба Тошканд кардаи ӯ аз роҳи водии Ҳисор будаасту хоки пойи муборакаш ба Душанбеи ба гуфти устод Мирзо Турсунзода «деҳаи он замон назарногир»-и имрӯз зебоманзару ҳазорбоғубӯстон низ расида.Вай соли 1465 барои ба суҳбати Хоҷа Аҳрори Валӣ мушарраф гардидан аз тариқи Бухоро озими Самарқанд мешавад ва шаш моҳ дар он ҷо мемонад.

Тамоми ин муддат Абдураҳмони Ҷомӣ дар баробари омӯзишу андӯзиш ба эҷоди осори манзум ва навиштани рисолаҳои илмӣ машғул гардида, шогирдони зиёдеро дар ҳимояи маънавии худ гирифтаву тарбия менамояд ва ба камол мерасонад. Ӯ 9-уми ноябри соли 1492 (18-уми муҳаррами соли 898ҳ.) аз олам дармегузарад. Дар рӯзи дафни Мавлоно Абдураҳмони Ҷомӣ тамоми мардуми шаҳри Ҳирот, атрофу акнофи он ва эътиқодмандон мотамдор буданд. Дар маъхазҳо омадааст, ки то оромгоҳи охирати адиб, ин мутафаккири ифтихори замон, султони вақт – Султон Ҳусайни Бойқаро пеш-пеши тобут ашкрезону навҳакунон мерафт.

~ * ~

Қобилияти шеъргӯйии Мавлоно Ҷомӣ модарзод бошад ҳам, девони қадимаш – «Фотиҳату-ш-шубоб»-ро дар 50-солагиаш таҳияву тадвин ва дигарбора таҳрир карда будааст. Мероси адабию илмии мавсуф, ки то имрӯз ба мо расида, аз се девон – «Фотиҳату-ш-шубоб» (1478 м.), «Воситату-л-иқд» (1483 м.), «Хотимату-л-ҳаёт» (1491 м.), ки дар онҳо ғазалиёт ва дигар анвоъи ашъори ғиноии шоир ҷамъ омадаанд, маснавиҳои «Ҳафт авранг», «Баҳористон», «Нафаҳоту-л-унс», «Рисолаи қофия», «Рисолаи мусиқӣ», «Рисолаи кабир дар муаммо», «Фавоиди Зиёия», «Лавомеъ», «Шарҳи рубоиёт» ва ғ. иборатанд, ки ҷаҳонбинии баланди эҷодкорро бо тамоми паҳлуҳои ҳаёти гузарон фаро гирифтаанд.

Мавлоно Абдураҳмони Ҷомӣ навиштани асарҳои бадеиро, чун бештари ғазалсароёни адабиёти форсии тоҷикӣ, бо гуфтани ғазал оғоз намуда будааст ва ин навъи шеър дар эҷодиёти ӯ мақом ва ҷойгоҳи худро дорад. Теъдоди ғазалҳои девони сегонаи Мавлоно Ҷомӣ мутобиқи матни илмии таҳиянамудаи Аълохон Афсаҳзод, ки дар Теҳрон (Мероси мактуб, 1378) интишор ёфтааст, 1804 адад ва абёти умумиашон 13015 байт мебошад. Шоир дар се девони худ беҳтарин анъанаи ғазалсароёни гузаштаи адабиёти ғановатмандамонро идома дода, дар онҳо аксар завқу фаросати ба омма наздики маъонии ошиқонаро дар ҷомаи орифона баён намудааст. Ин маънии онро надорад, ки ҳамаи ғазалҳои адиби баркамол дар пардаи тасаввуф эҷод гардида, оҳанги сӯфиёна дошта бошанд. Вай ҳам узви комилҳуқуқи ҷомеаи замони худ буд, бо ҷамъият ва дар байни ҷамъият кору эҷод мекард, неку бади рӯзгорро медид, некашро тавсиф ва ба-

дашро мазаммат карда, ҳамнавъонро ба роҳи рости зиндагӣ ҳидоят менамуд ва ғ. Содагии забон ва равонии баёни ғазалҳои шоир низ гӯёи ин андешаанд. Аз ин рӯ, дар лирикаи шоир дар баробари ишқи ирфонӣ ишқи заминии инсонӣ мавқеи устувор дорад. Ғазалҳои ошиқонаи мавсуф агарчи моломоли тамоми лаҳзаҳои ишқи инсонӣ, баёни муҳаббати ошиқу маъшуқа, эҳсосоти дилбохтагон, ҷамоли бемисоли маъшуқа, ғурури дилбари саркаш, лаззати висолу дарди ҳиҷрон ва монанди инҳо бошанд ҳам, аслан инъикоси бадеии ормонҳои замонаанд,зеро на ҳар ошиқ дар он замон ба висоли дӯстдоштаи худ мерасиду на ҳар маъшуқа дӯстдоштаи худро дар оғӯш дошт.

Ва шояд абёти зер низ фарогири сифатҳои ҷолиби ҳамон «Гули хандон» бошад, ки ошиқонаю шоирона ва самимона гуфта шудаанд:

Дил бурд зи ман ишвагаре, фитнанамое,
Зарринкамаре, кaҷкулаҳе, тангқабое.
Дар ҳусну латофат чӣ паричеҳра нигоре,
Дар саркашию ноз чӣ шӯхе, чӣ балое!

Ҷойи дигар дар сифати маъшуқа басо ширину намакин мехонем:

Даҳонат ғунча, ораз гул, барат насрин, хатат сабза,
Мабодо, к-ин баҳори ҳуснро ҳаргиз хазон ояд.

Ошиқи офаридаи шоир дар ғазалиёташ нисбат ба маъшуқа сабур, вафодор, покиза, ранҷу балокаш, дар ғами ҷонгудози ҳиҷрон тобовар ва якрӯй тасвир ёфтааст. Ба ҷуз маъшуқаи худ ба дигарон коре надорад. Худро ғуломи ҳалқабаргӯш, саги дари маъшуқа медонад. Рақибонро чашми дидан надорад ва дар роҳи ишқ ҳам аз рақибон ва ҳам аз дилдодаи мағрур озорҳо мебинаду алам аз қалам мегирад:

Ҷомиё, бӯйи дард меояд
Аз ғазалҳои ошиқонаи ту.

На ҳар кас дарди дили ошиқро эҳсос мекунад. Бахусус онҳое, ки аз ишқ бӯйе набурдаанд, куҷо ҳоли ошиқони ҷигарсӯхтаро донанд:

Осудадило, ҳоли дили зор чӣ донӣ,
Хунхории ушшоқи ҷигархор чӣ донӣ!

Барои ошиқи офаридаи Абдураҳмони Ҷомӣ дарди ҳиҷрон аз ҷонкоҳтарину ғамангезтарин дардҳо будааст, ки мегӯяд:

Мабанд он моҳ, гӯ, маҳмил, ки мегирянд сад бедил,
Нашояд корвонеро, ки дар борон бурун ояд.

Ҳамин аст, ки шоир ошиқро дар роҳи ишқ навмед дармеёбад:

Менадонам, чашми беҳбуд аз куҷо дорам, ки ҳаст
Ишқ бадхӯ, ёр золим, чарх носоз инчунин.

Гоҳе ғазалҳои ошиқонаю орифонаи Абдураҳмони Ҷомӣ, чун ғазалсароёни орифи пешини адабиётамон, ончунон дар маъно ба ҳам печидаанд, ки ишқи инсонӣ ва ё ишқи ирфонӣ будани онҳоро бо душворӣ метавон фарқ намуд. Беҳтар аст барои кушодани ин гиреҳ ва дарки масъала ба китоби Аълохон Афсаҳзод «Ҷомӣ – шоири ғазалсаро» (Душанбе: Маориф, 1989. – 256 с.) мурочиат шавад, то мо сухани устодро такрор накарда бошем. Бояд гуфт, ки дар ин китоб ба мавзӯъ, маънӣ ва шакли ғазалиёти шоир диққати вижа равона шуда карда шудааст.

Тору пуди ғазалҳои Абдураҳмонӣ Ҷомиро ғазалҳои ишқию ирфонӣ ташкил диҳанд ҳам, ин маънои онро надорад, ки дар онҳо андешаҳои иҷтимоӣ, фарсафӣ, сиёсӣ, ахлоқӣ, таълимӣ, шикоятӣ, ҳабсиҳолӣ, тасвири баҳору зебоиҳои он ва ғ. сарфи назар шуда бошанд. Шоир ғазалҳое низ дорад, ки ин ё он мавзӯи зиндагониро мушаххас фаро гирифтааст. Мисоле бо ин матлаъ:

Шайхи худбин, ки ба ислом баромад номаш,
Нест ҷуз зарқу риё қоидаи исломаш…

Абдураҳмони Ҷомӣ аввалан дар мактаби ғазалсароӣ аз устодони забардасти ғазалгӯй Фаридуддини Аттору Саъдии Шерозӣ, Амир Хусрави Деҳлавию Хоқонии Шарвонӣ, Мавлоно Ҷалолуддини Балхии Румию Хоҷа Ҳофиз, Камоли Хуҷандию Носири Бухороӣ ва дигарон сабақ гирифта, дар навбати худ ба баъдинагони ғазалсаро, монанди Суҳайлию Алишери Навоӣ, Ҳилолию Сайидои Насафӣ, Сойибу Шамсуддини Шоҳин… бе-

таъсир набудааст. Ба ин маънӣ, Амир Алишери Навоӣ – Фонӣ аз устодии Мавлоно Ҷомӣ дар «Девони форсӣ»-и худ гуфта буд:

Фонӣ андар нуктадонӣ масту бебок омада-ст,
Бодаи Ҳофиз магар аз ҷоми Ҷомӣ карда нӯш!

Мавлоно Абдураҳмони Ҷомӣ ба мо асарҳои гаронбаҳои адабӣ ва илмӣ, аз ҷумла, ғазалҳои пурмуҳтавои равону ширин ва дилнишин ба мерос гузоштааст. Имрӯз осори Мавлоно пайваста интишор меёбад, хонандаи худро дорад ва ашъораш, бахусус ғазалиёташро овозхонони номии кишвар ва форситабозони бурунмарзӣ ба оҳанг даровардаву месароянд, мардум аз андешаҳои ҳакимонааш панди зиндагӣ мегиранд ва ғ. Шуҳрату эътибори ин суханвари дар сухангустарӣ камназир ҳанӯз дар замони зиндагиаш дили ҳамзабононро тасхир намуда буд. Шоир дар ин боб бо боварии комил гуфта, ки:

Агар ба Форс расад корвони ашъорам,
Равони Саъдию Ҳофиз кунандаш истиқбол.
В-агар ба Ҳинд расад, Хусраву Ҳасан гӯянд,
Ки ай ҷаҳони ҳунар, марҳабо, таол, таол!

Абёти болоии Мавлоно Ҷомӣ пеш аз ҳама ба ғазалҳои ӯ таалluқ доранд, зеро Саъдию Ҳофиз ва Амир Хусраву Ҳасани Деҳлавӣ аз ҷумлаи ғазалсароёни чирадасти адабиёти форсии тоҷикӣ ба шумор рафта, ба ғазалсароёни баъдина бетаъсир набудаанд. Ғазалҳои шоир зиндагиномаи ӯянду ин аз гуфтаи худи эҷодкор бармеояд:

Шеъри ман, Ҷомӣ, баёни ишқу хун хурдан бувад,
Ин на девони ғазал, девони аъмоли ман аст.

Ниҳоят, ғазал дар эҷодиёти Абдураҳмони Ҷомӣ ҷойгоҳ ва мақоми вижа дошта, мунтахабан манзури аҳли назар мегардад.

Алии Муҳаммадии Хуросонӣ

АЗ «ФОТИҲАТУ-Ш-ШУБОБ»

* * *

Чанд сӯйи чаман оям ба ҳавоят чу сабо,
Як раҳ, ай сарви саҳӣ, қомати раъно бинамо.

Ба таҳи куртаи нилӣ суйи бустон бихиром,
То гул аз шавқ кунад хирқаи фирӯза қабо.

Боғбон, кош, кунад савсану гул фарши раҳат,
З-он ки бар рӯйи замин ҳайф бувад он кафи по.

Сарвро ҷо лаби ҷӯй асту туро гӯшаи чашм,
Аллаҳ, Аллаҳ, чӣ тафовут, ту куҷо, сарв куҷо?

Ҳамчу булбул ба ҳавои гули рӯят нолам,
Нест ин нолаву фарёди ман аз боди ҳаво.

З-оби софӣ нигар он рӯйи чу гул, то донӣ,
К-аз чӣ рӯ ин ҳама ҷӯёни туанд аҳли сафо?

Бо ту Ҷомӣ ҳаваси гашти гулистон дорад,
Лек чун ҳамраҳии сарв кунад шохи гиё?

*   *   *

Гоҳ дар дил соз, гаҳ дар дида ҷо,
Ҳар ду ҷойи туст, ё бадр-уд-дуҷо.[1]

Тӯбӣ омад қадди ту вақти хиром,
Гар хиромад сӯйи мо, Тӯбӣ лано.[2]

То ба ҳар чашме зи роҳат сурма бурд,
Чашми ман дорад ғуборе аз сабо.

Ман нагӯям бандаи хешам шумор,
Нест ҳукме бандаро бар подшо.

Хоҳам аз дил баркашам пайкони ту,
Лекин аз дил барнамеояд маро.

Парда бикшо, чун намудӣ он ду зулф,
То рухат бинем баъд аз умрҳо.

Гар сари Ҷомӣ ҷудо созӣ ба теғ,
Беҳ, ки созӣ з-остони худ ҷудо.

---

[1] Бадр-уд-дуҷо – моҳи чаҳордаҳрӯза.
[2] Тӯбӣ лано – Тӯбӣ аз они мо.

* * *

Чу ашки хештан галтам миёни хоку хун шабҳо,
Зи рашки он ки бинам ҷоми майро лаб бар он лабҳо.

Шудӣ машҳури шаҳр он сон, ки ҳамчун «Сураи Юсуф»
Ҳамехонанд тифлон қиссаи ҳуснат ба мактабҳо.

Ба хоб ар бар дарат ёбанд ҷо ҷонҳои муштоқон,
Ба бедорӣ кучо оянд дигар сӯйи қолабҳо?!

Зи ту ҳар шаб зи бас «ё Раб» равад бар осмон, афтад
Малоикро ғалат дар сабҳа аз ғавғои «ё Раб»-ҳо.

Танамро з-оташи дил ҳар дам афзояд табе дигар,
Худоро, ай аҷал, раҳме, ки ҷонам сӯхт з-ин табҳо!

Шудам бадбахт з-ашки худ, нашуд, оре, маро ҳаргиз
Саодатмандие рӯзӣ аз ин сайёра кавкабҳо.

Зи ҳафтоду ду миллат кард Ҷомӣ рӯ ба ишқи ту,
Бале, ошиқ надорад мазҳабе ҷуз тарки мазҳабҳо.

* * *

Аз хор-хори ишқи ту дар сина дорам хорҳо,
Ҳар дам шукуфта бар рухам з-он хорҳо гулзорҳо.

Аз бас фиғону шеванам, чангест хам гашта танам,
Ашк омада то доманам аз ҳар мижа, чун торҳо.

Раҳ ҷониби бустон фиган, к-аз шавқи ту гул дар чаман
Сад чок карда пераҳан, шуста ба хун рухсорҳо.

То сӯйи боғ орӣ гузар, сарву санавбарро нигар,
Умре пайи наззора сар баркарда аз деворҳо.

Зоҳид ба масҷид бурда пай, ҳоҷӣ биёбон карда тай,
Он ҷо ки бошад нуқлу май, бекорӣ аст ин корҳо.

Ҳар дам фурӯшам ҷон туро, бӯса ситонам дар баҳо,
Савдоиям, бошад маро бо худ басе бозорҳо.

Ту дода дил бо ҳар касе, ман мурда аз ғайрат басе,
Як бор мирад ҳар касе, бечора Ҷомӣ борҳо.

* * *

Ҳар шаб афрӯхта аз оташи дил машъалаҳо,
Равад аз кӯйи ғамат сӯйи адам[1] қофилаҳо.

Дилам аз партави хуршеди рухат қандилест,
Аз сари зулфи ту овехта бо силсилаҳо.

Шарҳи асрори харобот надонад ҳама кас,
Ҳам магар пири муғон ҳал кунад ин масъалаҳо.

Дар раҳи фақру фано бе мадади ишқ марав,
Ки камингоҳи ҳаводис бувад ин марҳалаҳо.

Гуфтугӯйи хирад аз ҳад бигузашт, ай соқӣ,
Бода дардеҳ, ки надорам сари ин машғалаҳо.[2]

Соате ғӯши ризо сӯйи мани дилшуда неҳ,
К-имшаб аз дасти ту ҳам пеши ту дорам гилаҳо.

Воқиф аз сирри харобот чуз он маст нашуд,
Ки ба майхона баровард чу Ҷомӣ чилаҳо.

---

[1] Адам – нестӣ
[2] Машғала – машғулият, шуғл.

*   *   *

То бар вараки гул задӣ аз мушк рақамҳо,
Дар васфи ту бишкаст сари ҷумла қаламҳо.

Ҳаргиз дили ман бе ту ҷудо аз аламе иест,
Ай қоидаи лутфи ту таскини аламҳо!

Дар лашкари ишқи ту асирон ҳама гирданд
В-аз оташи дилҳост дар он гирд аламҳо.[1]

Навъе дигар омад зи карам ҳар ситами ту,
Бо хастадилон мекунӣ анвои карамҳо.

З-ин пеш ғами ҷумла бутон бар дили ман буд,
Озод шудам бо гами ту аз ҳама ғамҳо.

Теғи ситамат гуна зи хуни дигарон ёфт,
Бар ошиқи худ то кай аз ин гуна ситамҳо.

Соҳибназарон рӯй ниҳоданд ба Ҷомӣ,
З-он рӯз, ки дар роҳи ту шуд хоки қадамҳо.

---

[1] Алам – парчам.

*   *   *

Ай бурда рухат равнаќи гулҳову суманҳо,
Дорад даҳани танги ту дар гунча суханҳо.

Гар сарв на бо қадди ту монад, натавон бурд
Чун об ба занҷир маро сӯйи чаманҳо.

Саҳрои адам лоласитон шуд, чу шаҳидон
Бо доғи ту рафтанд ба хун ғарқа кафанҳо.

Гуфта-ст ба ҳар гунча сабо лутфи даҳонат,
Монда-ст зи ҳайрат ҳамаро боз даҳанҳо.

Мушкил, ки бувад рӯйи халосӣ дили моро,
Аз зулфи ту бо ин ҳама хамҳову шиканҳо.

Бо лаззати оворагии водии ишқат
Ғурбатзадагонро нашавад майли ватанҳо.

Чун хома, ба васфи хати мушки ту фурӯ монд,
Ҷомӣ, ки шуд ангуштнамо дар ҳама фанҳо.

*   *   *

Ба Каъба гар нанамоӣ ҷамоли худ моро,
Зи хуни дида кунам лаъл реги Батҳоро.

Ба даври ҳусни ту аз муҳраи вафо пардохт
Мушаъбиди[1] қадар ин ҳуққаҳои миноро.

Зи шавқи тавқи сагони дари ту гардонанд
Мусаббеҳони[2] фалак субҳаи сурайёро.

Ба тарки ишрати имрӯз чун кунам, ки касе
Замон намешавад аз ман ҳаёти фардоро.

Маризи он лабам, ай нола, чун расӣ ба фалак,
Бипурс шарҳи мудовои ман Масеҳоро.

Канора кун зи ҷаҳон, то расӣ ба маъмани ишқ,
Ба кӯҳи Қоф талаб ошёни анқоро.

Ҳарими майкада, Ҷомӣ, макони покон аст,
Зи доғи зарқ бишӯ хирқаи мусаллоро.[3]

---

[1] Мушаъбид – шуъбадабоз, чашмбанд, ҳиллагар ва афсунгар.
[2] Мусаббеҳ – тасбеҳгардонанда.
[3] Хирқаи мусалло – ҷойнамоз.

*   *   *

Симинзақано, сангдило, лолаузоро,
Хуш кун ба нигоҳе дили ғампарвари моро.

Ин қолиби фарсуда гар аз кӯйи ту дур аст,
Алқалбу ало бобика лайлан ва наҳоро.[1]

Озурда мабодо, ки шавад он тани нозук,
Аз баҳри Худо, чуст макун банди қаборо.

Ман чун гузарам аз сари кӯйи ту, к-аз он ҷо,
Ёрои гузаштан набувад боди саборо?

Хуш он, ки зи май маст шавӣ, бехабар афтӣ,
Пинҳон зи ту ман бӯса занам он кафи поро.

Ҷомӣ накунад ҷуз ҳаваси базми ту, лекин
Дар ҳазрати султон кӣ диҳад бор[2] гадоро?

---

[1] Тарҷума: дили ман ҳар шабу рӯз ба ҷониби шумост.
[2] Бор – иҷозат.

* * *

Худой хайр диҳод он ҷавони раънорo,
Ки во раҳонд ба пиронасар зи мо мoро.

Карашмаҳои ғизолони маст мебахшад
Фароғат аз ду ҷаҳон ошиқони шайдоро.

Шарори синаи Маҷнун зи оташи Лайлӣ
Кабоб сохт ҳама оҳувони саҳроро.

Суҷуди хоки дарат бурданам таманно буд,
Ба хок мебарам имрӯз ин таманноро.

Ба дида сӯйи ту оям, ки аз сари покон
Ба раҳгузори ту ҷо нест бар замин моро.

Чӣ суд панди касон, чун намебарад зи дилам
Ҳавои қадди дилорову рӯйи зеборо?!

Ҳалоки Ҷомии дилхаста хост он, к-орост
Ба шаклу шева саворони сарвболоро.

* * *

Пири мо бигзошт охир шеваи зуҳҳодро,[1]
Сохт фарши майкада саҷҷодаи иршодро.[2]

Хурдаам пеш аз намози субҳ май, баҳри Худо,
Ай имом, имрӯз бо мутриб гузор авродро.

Чанғ устодест дарси ишқро, ку мутрибе
То замоне бар сари дарс орад ин устодро?

Сӯфии дарюзагар аз базми ҷамъи Даҷлакаш
Гар равад, ғам нест як занбил кам Багдодро.

Эътимоди муфлиси майхона бар файзи хум аст,
Нест зоде[3] ҷуз таваккул ҳоҷии безодро.

Аз дами най нарм кай гардад дили сахти фақеҳ,
Гарчи созад филмасал нарм ин фусун фӯлодро.

Ҷомиё, хишт аз сари хум гиру гил аз лойи май,
Гар иморат хоҳӣ ин дайри харобободро.[4]

---

[1] Зуҳҳод – ҷамъи зоҳид ; зоҳидон.
[2] Иршод – раҳнамоӣ.
[3] Зод – тӯша.
[4] Дайри харобобод – киноя аз дунё.

*   *   *

Ё Раб, инсофе бидеҳ он шайхи даъводорро,
То ба хорӣ нангарад риндони дурдихорро.

Шаръро озори аҳли дил тасаввур кардааст,
З-он гирифта пешаи худ шеваи озорро.

Табъ бар ганҷи ҳақиқат қуфлу шаръ омад калид,
То диҳад з-он ганҷ берун гавҳари асрорро.

Ҳар кӣ ҷунбонад калиди шаръро дар вафқи табъ,
Табъ накшояд ба рӯяш ҷуз дари идборро.

Мункири аҳли тариқатро зи ирфон баҳра нест,
Нест ҷуз ҷаҳли ҷибиллӣ мӯҷиби инкорро.

Сирри ваҳдат «Мантиқ-ут-тайр» аст, Ҷомӣ, лаб бибанд,
Ҷуз Сулаймоне нашояд фаҳми ин гуфторро.

Бӯйи ишқ аз гуфтаи Аттор оламро гирифт,
Хоҷа мазкум аст, аз он мункир бувад Атторро.

*   *   *

Кист, к-аз ушшоқ пайгоме расонад ёрро,
В-аз фаромӯшон диҳад ёд он фаромушкорро.

Шуд дилам озурдаи захми ғами ҳиҷрон, куҷост
Марҳами васле, ки аз дил чинад ин озорро?

З-ашки хунин сурхрӯйиҳост пеши мардумам,
Ҳақгузорӣ чун кунам ин дидаи хунборро.

Хун аз он гирям зи ҳаҷри ӯ, ки дар хун гарқа беҳ
Дида, к-ӯ лоиқ набошад давлати дидорро.

Пор ғуфт он маҳ бароям: – Бо ту хуш соли дигар!
Шуд чунон, к-имсол андар хоб бинам порро.

Баҳри худ номи саги он дар нахоҳам орият,
Чун писандам бар шиори давлаташ ин орро.

Сар ба болини ҷудоӣ дид Ҷомиро табиб,
Гуфт: – Ҷуз мурдан илоҷе нест ин беморро.

* * *

Ҳар дам афрӯзӣ чу гул рухсори оташнокро,
Шуъла дар хирман занӣ мушти хасу хошокро.

Ақлро равшан шавад моҳияти ҳуснат, агар
Пардаи ҳайрат набандад дидаи идрокро.

Ҷони пок аст он, на тан, дар зери пероҳан туро,
Сад ҳазорон офарин ҷонофарини покро.

Камтарин сайди туам, пеши сагони худ фиган,
Гар наям лоиқ, ки олой ба ман фитрокро.

Ҷомаи ҷон чок шуд, торе зи пероҳан бибахш,
К-аз чунон ришта тавон пайванд кард ин чокро.

Домани хиргаҳ барафган, ай маҳи хиргаҳнишин
В-арна хоҳад сӯхт оҳам хаймаи афлокро.

Хок шуд бар раҳгузорат Ҷомию ҳаргиз наёфт
Он шараф, к-аз сояи сарви ту бошад хокро.

* * *

Мутриб, имшаб соз кун бо нолаи ман чангро,
Оташи дигар фурӯз ин сӯзнок оҳангро.

Баски нолидам зи дарди дурии он сангдил,
Дил ба дард омад зи оҳу нолаи ман сангро.

Дурам аз ёру наёрам сӯйи ӯ рафтан, ки ашк
Сохт дарё гирди ман фарсанг дар фарсангро.

Розам охир фош хоҳад шуд, чӣ сон пӯшам зи халқ
Чеҳраи зарду сиришки арғувонирангро?

Ҳаст осеби танат озори ҷони бедилон,
Андаке оҳистатар банд он қабои[1] тангро.

Баҳри тират ҷанг дорад ҷон ба дил, лутфе намо,
Тири дигар сӯйи ҷон андозу биншон ҷангро.

Ҷомиё, туғрои давлат[2] хоҳӣ аз султони ишқ,
Хатти расвоӣ бикаш маншури[3] ному нангро.

---

[1] Қабо – ҷома.
[2] Туғрои давлат – имзо, имзои подшоҳ, ки бар рӯйи фармонҳо гузошта мешавад.
[3] Маншур – фармон.

*   *   *

Муаллим, гӯ мадеҳ таълими бедод он парирӯро,
Ки ҷуз хӯйи накӯ лоиқ набошад рӯйи некӯро.

Маро чашми накӯйӣ буд аз он бадхӯ, чӣ донистам,
Ки хоҳад гӯш кардан дар ҳақи ман қавли бадгӯро.

Рақибо, чун ба раҳ мебиниям афтода, раҳме кун,
Яке з-ин сӯ хиромон бигзарон он сарви дилҷӯро.

Агар пойи сагаш мебӯсам, ай носеҳ, мазан таъна,
Ки ман рӯзе ба кӯйи ошноӣ дидаам ӯро.

Ба ҷойи ҳар сари мӯ бар тани ман бод сад ништар,
Агар хоҳам зи дарди дӯст холӣ як сари мӯро.

Наяфтодӣ миёни хоку хун ҳар дам, агар будӣ
Ба роҳаш рӯйи афтодан сиришки бераҳу рӯро.

Чунин ошуфтаву расво ба кӯйи ӯ марав, Ҷомӣ,
Мабодо, к-аз ту ор ояд сагони он сари кӯро.

* * *

Ай маҳи хиргаҳнишин, аз рух барафган пардаро,
Шод кун охир, гаҳе дилҳои гампарвардаро.

Гар ба гӯристони муштоқон савора бигзарӣ,
Ҷон диҳад дар тан садои сумми аспат мурдаро.

Ҷон ба лаб овардиям, лаб бар лабам неҳ як нафас,
То ба ту биспорам ин ҷони ба лаб овардаро.

Шарбати ҳиҷрон чашидам, фикри ҷон кандан чӣ суд,
Чун умеди зист бошад заҳри қотилхурдаро.

Беталаб натвон висолат ёфт, оре, кай диҳад
Давлати ҳаҷ даст ҷуз ранҷи биёбонбурдаро?

Гар ба хун ғалтам, чӣ бок ӯро, ки тифли хурдсол
Рақе донад изтироби мурғи бисмилкардаро.[1]

Нест вақти тавба, Ҷомӣ, хез, то бар ёди дӯст
Ҷоми май гирем, рагми зоҳиди афсурдаро.

---

[1] Бисмил – кушташуда.

* * *

Бом барову чилва деҳ моҳи тамоми хешро,
Матлаи офтоб кун ғӯшаи боми хешро.

Бо ҳама мерасад ғамат, қисмати банда ҳам бидеҳ,
Хос ба дигарон макун раҳмати оми хешро.

Пухт зи таф ғами дилам, хом ҳанӯз кори ман,
Пеши ту арза мекунам пухтаву хоми хешро.

Шуд ба ғуломии дарат сарф чавониям ҳама,
Баҳри Худо, тафаққуде[1] пири ғуломи хешро.

Бар ту салом мекунам, гарчи фуруд ёфтам,
Бо шарафи чавоби ту қадри саломи хешро.

Бурд матои ҳастияш зуд ба кишвари адам,
Ҳар кӣ ба дасти ишқи ту дод зимоми[2] хешро.

Бар вараќе, ки кардаам номи сагон-тро рақам,
Зертарак навиштаам аз ҳама номи хешро.

Бар мани хастадил мазан таъна ба меҳри некӯвон,
Сайди каси дигар махон оҳуи доми хешро.

Чомии ташналаб, ки шуд хок зи шавқи лаъли ту,
Бода хуру бар ӯ фишон чуръаи чоми хешро.

---

[1] Тафаққуд –меҳрбонӣ.
[2] Зимом – ихтиёр.

* * *

Соқӣ, ба ҷадал ҳал нашавад масъалаи мо,
Май деҳ, ки зи ҳад мегузарад машғалаи мо.

Дар роҳи талаб бодияву Каъба чӣ бошад,
Сад бодияву Каъбаву як марҳалаи мо.

Ин ҳарзадароён[1] ҳама дар роҳ дароянд,
Гар бонги дарое[2] расад аз қофилаи мо.

Пашмина сиёҳ аз сабаби зулфи ту кардем,
Дар хирқа ба зулфи ту расад силсилаи мо.

Зад аз дили мо шуъла бар авҷи фалак оташ,
Шуд нурдеҳи базми фалак машъалаи мо.

Моро гила аз хӯйи ту ин аст, ки ҳарчанд
Кардем гила, гӯш накардӣ гилаи мо.

Ҷомӣ, маталаб давлати васлаш, ки бурун аст
Таҳсили чунин манзалат аз ҳавсалаи мо.

---

[1] Ҳарзадароён – беҳудагардон, беҳудагӯён, одамони бемаънигӯй.
[2] Дарой – занг, зангӯла.

* * *

Кош, вайрон шавад аз сели фано хонаи мо,
То кашад ганҷи бақо рахт ба вайронаи мо.

Чархи фирӯза, чу бинӣ зи шафақ гулгунаш,
Дурди олуда сафолест зи хумхонаи мо.

Мову паймони май, ай зоҳиди паймонашикан,
Дур бод офати санги ту зи паймонаи мо!

Турфа ҳоле, ки ба як ҳарф забои бикшодем,
Қоф то қофи ҷаҳон пур шуд аз афсонаи мо.

Шеваи зуҳд ба риндон чӣ фурӯшем, ки нест,
Нархи як ҷуръаи май субҳаи[1] саддонаи мо.

Сояи раҳматӣ, ай шамъи Чигил[2], к-афтода-ст
Болупарсӯхта дар пойи ту парвонаи мо.

Ҷомӣ, ин нофакушой зи кӣ омӯхтай,
Ки муаттар шуда з-анфоси ту кошонаи мо?!

---

[1] Сабҳа – тасбеҳ.
[2] Чигил – шаҳре будааст дар Туркистон, ки аҳолии ӯ ба зебоӣ маъруф будаанд. Шамъи чигил – киноя аз маъшуқаи зебост.

*   *   *

Тарфи боғу лаби ҷӯю лаби ҷом аст ин ҷо,
Соқиё, хез, ки парҳез ҳаром аст ин ҷо.

Шайх дар савмаа ғар маст шуд аз завқи самоъ,
Ману майхона, ки ин ҳол мудом аст ин ҷо.

Лаб ниҳодӣ ба лаби ҷому надонам мани маст,
Ки лаби лаъли ту ё бода кадом аст ин ҷо.

Бастаи ҳалқаи зулфи ту на танҳо дили мост,
Ҳар куҷо мурғи диле, бастаи дом аст ин ҷо.

Мекашӣ теғ, ки созӣ дили моро ба ду ним,
Теғ биғзор, ки як ғамза тамом аст ин ҷо.

Пеши арбоби хирад шарҳ макун мушкили ишқ,
Нуктаи хос мағӯ, маҷлиси ом аст ин ҷо.

Ҷомӣ аз бӯйи ту шуд маст, на май диду на ҷом,
Базми ишқ аст, чӣ ҷойи маю ҷом аст ин ҷо?

*   *   *

Туро, ай нозанин, ҳар сӯ зи дилҳо сад сипаҳ бодо,
Ба ҳар ҷо бигзарӣ, сад ҷони покат хоки раҳ бодо!

Ҳаметарсам шавад озурда он тан в-арна мегуфтам:
– Туро ҳар шаб даруни дидаи ман хобгаҳ бодо!

Зи ҳукми ақл мебахшад фароғат ишқи ту моро,
Ҳамеша ишқи ту дар кишвари дил подшаҳ бодо!

Сияҳрӯ хондиям в–он мӯҷиби сад сурхрӯйӣ шуд,
Сари мӯе агар гӯям хато, рӯям сияҳ бодо!

Туфайли дигарон бошад, ки ёбам лаззати теғат,
Ҳамеша хӯйи ту хунрезии ҳар бегунаҳ бодо!

Кулаҳ каҷ карда меронӣ саманду халқ мегӯянд:
– Худо ҳамвора ёри ин савори каҷкулаҳ бодо!

Дили Ҷомӣ, ки шуд бутхона аз меҳри буте чун ту,
На дар вай фикри масҷид, не ҳавои хонақаҳ бодо!

* * *

Ба маҳи ман кӣ расонад, ки мани дилшуда ҳар шаб
Зи ғами ҳаҷр расонам ба фалак наъраи «ё Раб».

Натавон бӯса зад он лаб, кунам аммо ҳаваси он,
Ки бибӯсам лаби ҷоме, ки расад гоҳ бар он лаб.

Сари ман гарчи нашояд, ки ба фитрок бибандӣ,
Чӣ шавад гар бигузорӣ, ки ниҳам бар суми маркаб.

Чу маро мазҳабу миллат ҳама шуд дар сару корат,
Чӣ занам лоф зи миллат, чӣ кунам даъвии мазҳаб?

Сухани зулми ту гуфтан бари султон кӣ тавонад,
Ки дар он ҳазрати олӣ чу ту кас нест муқарраб?

На агар дошт муаллим ҳаваси куштани халқе,
Ба ту ин нозу карашма зи чӣ омӯхт ба мактаб?

Нашавад меҳри ту аз дил ба ҷафоҳои паёпай
Наравад сӯзи ту аз ҷон ба дуоҳои муҷарраб[1].

Таби ҳиҷрони ту, ё Раб, чӣ ҷигарсӯз табе буд,
Ки табиб ар ту набошӣ, набарад ҷон кас аз ин таб.

Ба шароб ар нафурӯшам сару дастор чу Ҷомӣ,
Накунам дар сафи риндон пас аз ин даъвии машраб.

---

[1] Муҷарраб – таъсирнок, иҷобатшаванда.

* * *

Гуфтамаш: – Ай сахтдил, аҳди ту суст аст аз нахуст,
Гуфт: – То кай гӯйиям дар рӯй чандин сахту суст?

Гуфтамаш: – Дар ошиқӣ мо ринду бебокему маст,
Гуфт: – Дар ошиқкушӣ мо низ чолокему чуст.

Гуфтамаш: – Дар хоки меҳнат дона мепошам зи ашк,
Гуфт: – Аз ин тухму замин ҷуз донаи ҳасрат наруст.

Гуфтамаш: – Умрест меҷӯям зи лаълат коми дил,
Гуфт: – Ошиқ нест он, к-аз дӯст коми хеш ҷуст.

Гуфтамаш: – Гулро ба боғ ин сурхрӯйӣ аз куҷост?
Гуфт: – К-аз хуни дили гунча зи рашкам чеҳра шуст,

Гуфтамаш: – Сарриштае хоҳам ба каф сӯят кашон,
Гуфт: – Ин сарришта гар аҳли дилӣ, дар дасти туст.

Гуфтамаш: – Санги ҷафоят хотири Ҷомӣ шикаст,
Гуфт: – Чун бар шиша ояд санг, кай монад дуруст.

*   *   *

Биҳамдиллаҳ, ки бозам дида равшан шуд ба дидорат,
Гирифтам қути ҷон аз ҳуққаи лаъли шакарборат.

Ғуборолуда меоию чарх ин орзу дорад,
К-аз оби чашмаи хуршед шӯяд гарди рухсорат.

Кулоҳи дилбарӣ каҷ неҳ, саманди ноз ҷавлон деҳ,
Ки бошад ҳиммати некон зи чашми бад нигаҳдорат.

Каманди ҷаъди хам дар хам гар ин сон афганӣ, бинам
Ҳама гарданкашони мулкро охир гирифторат.

Чӣ ҳоҷат посбон гирди дару боми ту гардидан?
Чу рӯзи равшан аст аз шуълаи оҳам шаби торат.

Агар чун офтобам нест раҳ дар равзанат, ин бас,
Ки рӯзе соявор аз по дарафтам зери деворат.

Чу мургони хазондида хамуш буд аз сухан Ҷомӣ,
Вале дар гуфтугӯ овард бозаш бӯйи гулзорат.

* * *

Пирона сар кашидам сар дар раҳи сагонат,
Мӯйи сафед кардам ҷорӯби остонат.

Ай аз ҳилоли абрӯ бар офтоби тобон
Мушкин камон кашида, ман чун кашам камонат?

Кам зан гираҳ миёнро бар қасди ман, ки тарсам
Тоби гираҳ наёрад аз нозукӣ миёнат.

Лаъли ту ҷону ман ҳам дорам рамида ҷоне,
Биншин даме, ки бодо ҷонам фидои ҷонат.

Судам ҷабин ба роҳат, гуфтӣ: – Маҷӯ зиёнам,
Ё Раб, Худо бибахшад сабре бар ин зиёнат!

Ман кистам, ки чинам барге зи гулбуни ту,
Кошам халад ба сина хоре зи бӯстонат.

Як бӯса ваъда кардӣ, лаъли лабат замон[1] шуд,
Худ лутф кун в-агарна бистонам аз замонат.

Хай[2] пок кун, Худоро, аз рух, ки шуст моро
Лавҳи сабурӣ аз дил рухсори хунчаконат.

Дашноме аз забонат бошад муроди Ҷомӣ,
Ё аз забони он кас, к-ӯ гӯяд аз забонат.

---

[1] Замон – зомин.
[2] Хай – арақ, араќи бадан.

*   *   *

Лола қадаҳи бодаву гул шоҳиди раъност,
Гулбонгзанон мурги чаман мутриби гӯёст.

Бихром суйи боғ, ки шодиву тарабро
Бе саъйи туву ман ҳама асбоб муҳайёст.

То гул тутуқи[1] ғунча зи рухсор кушода-ст,
Наргис ҳама тан чашм шуда баҳри тамошост.

Сабза кашад аз сӯзани зангоргирифта
Хоре, ки шикаста зи ғам андар ҷигари мост.

Бар сурати наргис бикушо чашм, ки гӯйӣ
Пиромуни хуршед аён иқди сурайёст.

Ё бар кафи симинбадане ҷоми зар аст он,
К-аз ҳар тараф ангушт чу сим омада пайдост.

Баҳри қабасе[2] з-оташи гул шохи шукуфа
Аз ҷайб бурун карда чу Мӯсо яди байзост.

Сар карда фурӯ, хирқакабудест бунафша,
К-аз сабза ба зери қадамаш сабзмусаллост.

Ин абри баҳор аст, ки дар сояи ҷудаш
Пургавҳару дур гашта ҳама домани саҳрост.

Не, не, ғалатам, балки саропардаи ишрат
Шоҳ аз пайи бахшиш зада бар торуми миност.

Ҷомӣ, ки зад аз нав рақам ин шеъри баҳорӣ,
Аз барги гиёҳе чамани мадҳи шаҳ ором.

---

[1] Тутуқ – парда.
[2] Қабас – оташ афрӯхтан.

*   *   *

Соқӣ, биёр бода, деҳ акнун, ки фурсат аст,
Мутриб бизан тарона, ки фурсат ганимат аст.

Чашмам ба рӯйи шоҳиду гӯшам ба бонги чанг,
Ай пандгӯ, бирав, ки на ҷойи насиҳат аст.

Ҷони маро зи марҳами роҳат нишон мапурс,
К-аз ошиқӣ насибаи ӯ доғи меҳнат аст.

Пайкони обдор, ки ояд зи дасти дӯст,
Бар ошиқони сӯхта борони раҳмат аст.

З-он дам, ки сар фиганд бар он остон маро,
Бар гарданам зи теги ту сад бори миннат аст.

Ҳар сифла пай ба кунҷи қаноат куҷо барад,
Ин накд дар хизонаи арбоби ҳиммат аст.

З-абнои даҳр вақти касе хуш намешавад,
Хушвақт он ки муътакифи[1] кунҷи узлат аст.

Ҷомӣ, ба ҷустуҷӯ натавон васли дӯст ёфт,
Мавқуфи вақт бош, ки ин кори давлат аст.

---

[1] Муътакиф – гӯшанишин.

* * *

Боз дар базми ғамат наъраи нӯшонӯш аст,
Ақл ҳайрону хирад волаву ҷон madҳуш аст.

Нарасад хастадилонро зи ту ҷуз неши ситам,
Гарчи ҷоми лаби лаъли ту лаболаб нӯш аст.

Ашки гармам зи тафи хуни дил ояд дар чашм,
Баски аз оташи шавқи ту дилам дар ҷӯш аст.

Кисвати хоҷагию хилъати шоҳӣ чӣ кунад,
Ҳар киро ғошияи[1] бандагият дар дӯш аст?!

Ба сари бистари андӯҳ диҳам ҷон охир,
Чун маро шоҳиди мақсуд на дар оғӯш аст.

Мегузаштию ба худ замзамае мекардӣ,
Умрҳо шуд, ки маро лаззати он дар гӯш аст.

Қиссаи ишқи ту Ҷомӣ зи касон чун пӯшад,
Чеҳра гӯёст, агарчанд забон хомӯш аст.

---

[1] Ғошия – пӯшиш.

* * *

Он кист савора, ки балои дилу дин аст,
Сад хона барандохта, дар хонаи зин аст?!

Моҳест дурахшанда, чу бар пушти саманд аст,
Сарвест хироманда, чу бар рӯйи замин аст.

Ошӯби ҷаҳон аст, агар аспсавор аст,
Осоиши ҷон аст, агар базмнишин аст.

Дар оташу обам зи дилу дида чу дидам,
К-афрӯхта рухсору арақ карда ҷабин аст.

Бартофт зи ман рӯ, гираҳ афганд бар абрӯ,
Инак сару шамшер, агар бар сари кин аст.

Гар қиссаи худ арзаи рояш натавон кард,
Сад шукри Худо, к-ӯ ҳамадону ҳамабин аст.

Гуфтам, ки суханронии Ҷомӣ зи лаби туст,
Аз писта шакар рехт, ки оре, сухан ин аст.

*   *   *

Хубон ҳазору аз ҳама мақсуди ман якест,
Садпора ғар кунанд ба теғам, сухан якест.

Хуш маҷмаест анҷумани некувон, вале
Моҳе, к-аз ӯст, равнақи он анҷуман якест.

Хоҳем баҳри ҳар қадамаш туҳфае дигар,
Лекин муқассирем, ки ҷон дар бадан якест.

Гаштам чунон заиф, ки бенолаву фиғон
Зоҳир намешавад, ки дар ин пераҳан якест.

Он ҷо, ки лаъли дилкаши Ширин диҳад фурӯғ,
Ёқуту санг дар назари Кӯҳкан якест.

Номусу номи мо ту шикастӣ, на некувон,
Оре, зи сад Халил ҳамин бутшикан якест.

Ҷомӣ дар ин чаман даҳан аз гуфтугӯ бибанд,
К-ин ҷо навои булбулу савти заған якест.

* * *

Ин ҳама хуноба, к-андар чашми гирёни ман аст,
Гашта пайдо аз ҷароҳатҳои пинҳони ман аст.

Қосиди ҷонон, ки ояд баҳри қатли дигаре,
Қосиди ҷонон магӯ, к-ӯ қосиди ҷони ман аст.

Парда аз рози дилам чун ғунча бархоҳад гирифт,
Чокҳо, к-аз шавқи он гул дар гиребони ман аст.

Хоб дидам дӯш, к-он лаб мегазам, инак ҳанӯз
Дар лабаш монда нишони захми дандони ман аст.

Мешавам гарди раҳаш, ай бод, гарди ман бибар,
Ҳар куҷо ҷавлонгаҳи сарви хиромони ман аст.

Ҳар шаб аз тасбеҳи худ фавҷи малак монанд боз,
Баски дар авҷи фалак фарёду афғони ман аст.

Аз ҷигар, Ҷомӣ, кабоб овар, зи хуни дил шароб,
К-имшаб он хунхораи бадмаст меҳмони ман аст.

* * *

Ай турки шӯх, ин ҳама нозу итоб чист?
Бо дилшикастагон ситами беҳисоб чист?

Дорам тазаллуме[1] ба ту, оҳиста рон саманд,
Ай сангдил, ба рағми манат ин шитоб чист?

Гуфтӣ: – «Шабе ба хоби ту оям», вале чӣ суд,
Чун ман ба умри хеш надонам, ки хоб чист?!

Гар ман на ғарқи оташу обам зи шавқи ту,
Ин синаи пуроташу чашми пуроб чист?

Бе ту зи заъф қуввати ҷунбиданам намонд,
Дар ҳайратам, ки дар дилам ин изтироб чист?

Аз мадраса ба Каъба равам ё ба майкада,
Ай пири раҳ, бигӯй тариқи савоб чист?

Ҷомӣ, чӣ лоф мезанӣ аз покдоманӣ,
Бар хирқаи ту ин ҳама доғи шароб чист?

---

[1] Тазаллум – шикоят аз зулм, додхоҳӣ.

*   *   *

Боз чашмам дурфишон аз лаъли гавҳарбори кист?
Ашки ман з-ин гуна гулгун аз гули рухсори кист?

Зери девори ту ҳар шаб зор нолам то саҳар,
Бар лаби бом о шабе, к-ин нолаҳои зори кист?

Чашм медоранд халқе дидани рӯят ба хоб,
То худ ин давлат насиби дидаи бедори кист?

Ман намегӯям ту кардӣ чокҳо дар ҷони ман,
Ҳар кӣ бинад ҷони ман, донад, ки инҳо кори кист?

Кӯйи ту сад ҷо ба хун оғушта шуд, охир бипурс,
К-ин ҳама аз синаи решу дили афгори кист?

Гаштаам бемор чун чашмат, чӣ бошад, гар гаҳе
Гӯшаи чашм афганӣ сӯям, ки ин бемори кист?

Номи Ҷомӣ тай кун, ай мутриб, Худоро з-ин ғазал,
Тарсам он маҳ нашнавад, гар донад ин гуфтори кист?

* * *

Рӯзи майдон аст, турки шаҳсавори ман куҷост?
Чашми ҳар кас бар рухи ёрест, ёри ман куҷост?

Ошиқон ҳар кас ба рӯйи ёри худ хандону хуш,
Ман чунин ғамгин чароям, ғамгусори ман куҷост?

То баранд аз ҷилваи хубӣ хиҷолат некувон,
Нимҷавлоне зи сарви ғулузори ман куҷост?

Чанд гардам беқарору сабр ҳар сӯ инчунин,
Он шикебомӯзи ҷони беқарори ман куҷост?

Дод кардам аз ғамаш умреву он бадхӯ нагуфт,
Он ки умре буд, хоки раҳгузори ман, куҷост?

Нест хуш бар домани покаш ғубори чун мане,
Бедиле, к-аз гиря биншонад ғубори ман, куҷост?

Монд Ҷомӣ дур аз он дар, ваҳ чӣ хуш бошад ғаҳе
Боз пурсад, к-он ғариби хоксори ман куҷост?

* * *

Вах̣, ки боз аз кафи ман гавҳари мақсуд бирафт,
Ёри деромада аз пеши назар зуд бирафт.

Тан, ки озурдаи теғи ситамаш буд, намонд,
Ҷон, ки овезаи банди камараш буд, бирафт.

Ваъда мекард, ки дигар наравам роҳи фироқ,
То чӣ кардам, ки на бар мӯҷиби мавъуд[1] бирафт.

Дил, ки аз хун рухам андуд[2], бар ӯ гӯ, ки хушам,
Ки ба бозори ғам он қалби зарандуд бирафт.

Буд хушнудияш он к-аз ғами ӯ ҷон бидиҳам,
Лиллаҳилҳамд, к-аз ин ғамзада хушнуд бирафт.

Хабари фурқати ӯ доду шуд овора рақиб,
Зад ба вайронаи мо оташу чун дуд бирафт.

Ҷигарӣ шуд рухи Ҷомӣ зи ғамаш, коҳе буд,
Бас, к-аш аз дида сиришки ҷигаролуд бирафт.

---

[1] Мавъуд – ваъдагӣ, ваъдадодашуда.
[2] Андудан – андова кардан.

* * *

Соҳибдиле, ки нарди вафо ошиқона бохт,
Накди ду кави дар раҳи ёри ягона бохт.

Кӯйи фанову фақр аҷаб корхонаест,
Хуш он ки ҳар чӣ дошт, дар ин корхона бохт.

Бирбуд шайхи савмааро лаззати самоъ,
Тасбеҳу хирқа дар раҳи чанғу чағона бохт.

Дил з-орзуи холи ту дар доми ғусса мурд,
Бечора мурғ ҷон ба тамannои дона бохт.

Шуд з-он узори сода мунаққаш рухам ба хун,
Ин нақш бин, ки бо мани бедил замона бохт.

Бо хоки остони ту ушшоқро сарест,
Мискин касе, ки сар на дар ин остона бохт.

Чун бар бисоти васли ту Ҷомӣ наёфт даст,
Шатранҷи ишқ бо рухи ту ғоибона бохт.

* * *

Биё, ки шоҳиди бустон зи рух ниқоб андохт,
Насим дар сари зулфи бунафша тоб андохт.

Сабо шамими гулу бӯйи ёри гулрух дод,
Марову мурги чаманро дар изтироб андохт.

Пайи нисори қудуми гул аз шукуфа насим,
Ба саҳни боғ дирамҳои сими ноб андохт.

Зи шабнами саҳарӣ ғунча бомдоди пагоҳ,
Кушод пераҳан аз ҳам, дар офтоб андохт.

Тавон бар абри хурӯшанда таъна зад ба ҷунун,
Зи санги жола, ки бар шишаи ҳубоб андохт.

Даруни согари лола чарост мушколуд,
Агар на мушк пайи тиб[1] дар шароб андохт.

Чакид нам зи ҳаво ё зи назми тар, Ҷомӣ,
Ба гӯши шоҳиди гул лӯлуи хушоб андохт.

---

[1] Тиб – хушбӯй.

*   *   *

Партави шамъи рухат акс бар афлок андохт,
Курси хуршед шуду соя бар ин хок андохт.

Барқе аз шаъшааи талъати рахшони ту ҷаст,
Шуъла дар хирмани муште хасу хошок андохт.

Хуш бирон Рахш, ки ишқат фалаки саркашро
Тавқ дар гардан аз он ҳалқаи фитрок андохт.

Завқи мастони сабӯҳизадаи базми ту дид,
Субҳ дар атласи пирӯзаи худ чок андохт.

Мехиромидию арвоҳи қудус[1] мегуфтанд:
– Эй хуш он пок, ки сар дар раҳи ин пок андохт.

Тӯтии нотиқаро сирри хату орази ту
Занги ташвир[2] дар ойинаи идрок андохт.

Ҷомӣ аҳлияти андешаи ишқи ту надошт,
Ҳимматаш рахт дар ин мавҷи хатарнок андохт.

---

[1] Қудус – ҷамъи қудс, покон.
[2] Ташвир – шармандагӣ.

* * *

Лаб кушодӣ, то сухан гӯйӣ, дури сероб рехт,
Турра афшондӣ, ки резад гард, мушки ноб рехт.

Бод гулбӯ, бода гулгун аст ё аз рашки ту
Бӯйи ғул бар бод рафту ранги ӯ дар об рехт.

Гар маро куштӣ, чӣ ғам, кай бошад имкони дият[1]
Гӯсфандеро, ки хунаш ханҷари қассоб рехт?!

Нест ҷойи саҷда обидро, зи бас, к-аз дида хун
Бо хаёли тоқи абрӯи ту дар меҳроб рехт.

Дар тани покат дили сахт аз сипеҳри бевафост,
Сим бо пӯлод дар як қолиб он қаллоб рехт.

Вақти ман аз чошнии шарбати дардат хуш аст,
Вақти он кас хуш, ки дар коми ман ин ҷуллоб[2] рехт.

Килки Ҷомӣ нахли Марям шуд, ки чун ҷунбиш намуд,
Тозаву тар меваҳо перомуни аҳбоб[3] рехт.

---

[1] Дият – хунбаҳо.
[2] Ҷуллоб – шарбат, гулоб.
[3] Аҳбоб – ҷамъи ҳабиб, дӯстон.

* * *

Дил, ки рӯзе чанд бо дидори хубон хӯ гирифт,
Умрҳо ҷон каид, то бо дарди ҳиҷрон хӯ гирифт.

Нест майли базми васл аз кулбаи ҳаҷрам, ки чуғз
Кам равад сӯйи имора т, чун ба вайрон хӯ гирифт.

Ёди марҳам бар дили ман сахт меояд чу тир,
То аз он абрӯкамон бо захми пайкон хӯ гирифт.

Қоматам чавгон, сарам гӯест дар майдони ишқ,
То савори шӯхи ман бо гӯю чавгон хӯ гирифт.

Бе рухи Лайлӣ махон Маҷнуни ҳайронро ба ҳай,[1]
З-он ки он саргашта бо кӯҳу биёбон хӯ гирифт.

Ғарқа дар хуни дилам, аз чашми намнокам чӣ бок,
Фикри борон кай кунад он к-ӯ ба тӯфон хӯ гирифт!

Ҳамчу Ҷомӣ дарди сар бинад зи болини ҳарир,
Ҳар киро сар бар дарат бо санги дарбон хӯ гирифт.

[1] Ҳай – қабила, деҳ.

*   *   *

Абри найсон соябон бар торуми гардун зада-ст,
Лола чатри лаъл бар фарши зумуррадгун зада-ст.

Шохиди раъност лола, карда гулгун пераҳан
Ё дами қатли муҳиббон доман андар хун зада-ст.

Не, хато гуфтам, зи зери хок баъд аз муддате
Оташи доғи шаҳидонаш алам берун зада-ст.

Карда ёқутитабаққоро зи дурри ноб пур,
Гӯиё Заҳҳок гил бар ғанҷи Афредун зада-ст.

Бар ҳарири нилгуни об ҳайронам, ки бод
Сад ҳазорон ожида[1] бе дасту сӯзан чун зада-ст.

Гарчи акси сабза бар ҷӯ занг дар ойина аст,
Занги ғамро сайқал аз сад хотири маҳзун зада-ст.

Чун расад бар лола жола, оядам з-он санг ёд,
К-аз такаллуф Лайлияш бар косаи Маҷнун зада-ст.

Баҳри тоби хур фиганд имрӯз бар сарҳои шох,
Шаб шукуфа чодаре, к-аз қурси маҳ собун зада-ст.

Гуфтаи Ҷомӣ бувад санҷида дар мизони лутф,
Ҳосид ар таъне зада-ст, аз табъи номавзун зада-ст.

---

[1] Ожида – чин, шикан.

*   *   *

Ин заминест, ки сарманзили ҷонон буда-ст,
Матраҳи нури рухи он маҳи тобон буда-ст.

Ин заминест, ки ҳар шебу фарозе, ки дар ӯст,
Ҷойи омадшуди он сарви хиромон буда-ст.

Ин заминест, ки ҳар ҷо хасу хоре бинӣ,
Пеш аз ин руста ба ҷояш гулу райҳон буда-ст.

Домани нозкашон рафта ба ҳар ҷониб аз ӯ,
Он ки сад дасти таманно-ш ба домон буда-ст.

Медиҳад хоки раҳаш хосияти он обам,
Ки насиби Хизир аз чашмаи Ҳайвон буда-ст.

Бояд афшонд зи ҳар нӯги мижа хуни ҷигар,
Ҳар куҷо лаъли лаби ӯ шакарафшон буда-ст.

Ҷони Ҷомӣ ба ҳақиқат зи ҳамин боду ҳавост,
Гар ба сурат гилаш аз хоки Хуросон буда-ст.

* * *

Турки гулчеҳраи ман хайма ба саҳро задааст,
Дар дили лола рухаш оташи савдо задааст.

Шуд чунон пояи оҳи ман аз он моҳ баланд,
Ки саропарда бар ин торуми мино задааст.

Баҳри қатли кӣ камар баст, надонам, ки маро
Мекушад гӯшаи домон-ш, ки боло задааст.

Ҷонам осуда зи бӯсидани хоки қадамаш,
Хуррам он кас, ки гаҳе бӯса бар он по задааст.

Ҳар гаме, к–аз саname хастадиле хӯрд фурӯ,
Ҳама сар аз дилу ҷони мани шайдо задааст.

Медиҳад хоки раҳаш хосияти Оби Ҳаёт,
Баски ҳар нӯшлабе бӯса бар он ҷо задааст.

Ҷомӣ афтода зи по зери лагадкӯби ҷафо,
То ба фитроки буте дасти таманно задааст.

* * *

Чашмам хаёли қадди ту ҷуз нахли тар набаст,
Нахли хаёлро кас аз ин хубтар набаст.

Нагзашт дар ғами ту шабе, к-оташин дилам
Аз дуди оҳ роҳи нафас бар саҳар набаст.

Бардошт васлат аз сари мо соя, ваҳ, ки бахт
Он мурғи ромношударо болу пар набаст.

Дорад ба даври лаъли ту бар сар сабӯи май
Сӯфӣ, ки ҷуз амомаи тақво ба сар набаст.

Лаълат чу дид ашки ман, аз ханда бас накард,
Бар соилон Карим дари лутф барнабаст.

Ҷуз бо ғамат нарафт зи тан ҷони бедилон,
Бе зоди роҳ қофила бори сафар набаст.

Ҷомӣ, ки баста буд камар дар тариқи зуҳд,
То шуд асири ишқи ту, дигар камар набаст.

*   *   *

Дӯш бар ёди ту чашмам дам ба дам хун мегирист,
Сӯзи ман медид шамъу аз ман афзун мегирист.

Гиряи талхи сурохӣ низ бечизе набуд,
Ғолибан, аз шавқи он лабҳои майгун мегирист.

Субҳдам, ё Раб, кавокиб[1] буд резон аз сипеҳр,
Ё на бар дарди дили ман чашми гардун мегирист.

Чун фузун гардид дарди ман, бурид аз ман умед
В-арна бемуҷиб чаро ҳангоми афсун мегирист?

Он на борон буд гирди кӯйи Лайлӣ ҳар баҳор,
Рӯзгори сангдил бар ҳоли Маҷнун мегирист.

В-он равон то манзили Ширин на ҷӯйи шир буд,
Балки бар Фарҳоди мискин кӯҳу ҳомун мегирист.

Шуд чунон, Ҷомӣ заиф аз меҳнати ҳиҷрон, ки дӯш
Сели ашк аз хона мебурдаш бурун, чун мегирист!

---

[1] Кавокиб – ҷамъи кавкаб, ситораҳо

*   *   *

Дардо, ки ёр ҷониби моро нигаҳ надошт,
Ойини меҳру расми вафоро нигаҳ надошт!

Шуд хоки пой дар раҳи ӯ сад худошинос,
Фориғ гузашту роҳи Худоро нигаҳ надошт.

Чашми ҳаводисаш марасод, арчи ғамзааш
Аз синаам хаданги ҷафоро нигаҳ надошт.

Дар ҳайратам зи бод, ки дар чашми мардумон
Чун сурма хоки он кафи поро нигаҳ надошт?!

Сӯфӣ сафои дил ба ғами ғайр тира сохт,
Ойинаи худойнаморо нигаҳ надошт!

Ҳар ҷо, ки шуд муқими дарат, ҳурмате наёфт,
Чун дар сафи сагони ту ҷоро нигаҳ надошт.

Ҷомӣ пас аз дуои висолат зи ҳаҷр сӯхт,
Афсӯс аз ин дуо, ки балоро нигаҳ надошт!

* * *

Бар сари кӯе, ки рӯзе сарви нози ман гузашт,
Дар заминбӯсӣ ҳама умри дарози ман гузашт.

Буд беш аз ҳад ниёзам бо сагони ӯ, вале
Нози он бадхӯй бо ман аз ниёзи ман гузашт.

Қоматашро саҷда бурдам, чун баҳона ёфтам,
Дӣ чу масти ноз аз пеши намози ман гузашт.

Чашми гирёни ману хоки кафи пойи саге,
К-ӯ шабе аз кӯйи ёри дилнавози ман гузашт.

Шоҳи Ғазнин ҷон ҳамедод аз гаму мегуфт: – «Нест
Умри ман ҷуз он чӣ дар васли Аёзи ман гузашт».

Сӯхт шамъ аз оташи андеша сар то пой дӯш,
Чун ба маҷлис қиссаи сӯзу гудози ман гузашт.

Ҷомиё, марди ҳақиқатбин ба маънӣ бурд роҳ,
Ҳар куҷо афсонаи ишқи маҷози ман гузашт.

* * *

Ҷон тани фарсударо бо ғами ҳиҷрон гузошт,
Тоқати суҳбат надошт, хона ба меҳмон гузошт.

Тири ту омад фурӯ, сина басе танг буд,
Дил ба адам рӯ ниҳод, ҷой ба пайкон ғузошт.

Каъбараверо кашид ҷазбаи хоки дарат,
Роҳилаву[1] зодро зери мағелон гузошт.

Гиря чароғам бикушт, гармии дил ҳамчунон
Оташи пайдо нишонд, сӯзиши пинҳон гузошт.

Турки дилошӯби ман гар хираду сабр пок
Бурд ба горат, чӣ бок, шукр, ки имон гузошт.

Тарфи кулаҳ баршикаст, рахши ҷафо тунд ронд,
Ҳар қадаме сад чу ман волаву ҳайрон ғузошт.

Ҷомии бедил наёфт дод зи хубони шаҳр,
Роҳи сафар барғирифт, шаҳр бад-эшон гузошт.

[1] Роҳила – ҳайвони боркаш.

* * *

Дар базми мо, ки меравад аз нуқлу ҷом баҳс,
Ай муҳтасиб, макун зи ҳалолу ҳаром баҳс.

З-он зулфу рух, ки ҳуҷҷати даври тасалсул[1] аст,
Бошад миёни аҳли назар субҳу шом баҳс.

З-ои моҷаро, ки бода фурӯ рехт аз лабат,
Ҳар дам равад миёни сурохию ҷом баҳс.

Манъам кунӣ зи рух, ки бигӯ тарки баҳси васл,
То манъ ворид аст, нагардад тамом баҳс.

Бо зоҳиди фасурда магӯ шарҳи сирри ишқ,
Аз нуктаҳои хос макун пеши ом баҳс.

Аз лаъли туст ин ҳама ғавгои мо, бале,
Аз май равад ба маҷлиси мастон мудом баҳс.

Ҷомӣ, ҳадиси лаъли лабаш гӯй, агар кунад
Бо мантиқи ту тӯтии ширинкалом баҳс.

---

[1] Тасалсул – пай дар пай.

*   *   *

Сари зулфат, ки ҳаст аз бод гоҳе рост, гоҳе кач,
Бар он рухсору ораз бод гоҳе рост, гоҳе кач.

Хаёли қомату меҳроби абрӯи ту мебандад,
Ки мехонад имом авврод[1] гоҳе рост, ғоҳе кач.

Чу дар мастӣ хиромӣ, қаддат аз хосияти бода
Шавад чун шохи гул аз бод гоҳе рост, гоҳе кач.

Дар он болову зулф аз боғбони сунъ ҳайронам,
Ки чун мепарварад шамшод гоҳе рост, гоҳе кач.

Рақиби кaчниҳодат бод хуррам ростӣ, к-орад
Ба ошиқ муждаи бедод гоҳе рост, гоҳе кач.

Намози ман ниёз омад, чӣ ҳосил з-он ки дар масҷид
Шавам бар одати зуҳҳод гоҳе рост, гоҳе кач.

Хаёли қадду зулфат баст Ҷомӣ дар сухан, з-он рӯ
Радифи шеъри ӯ афтод гоҳе рост, гоҳе кач.

---

[1] Авврод – ҷамъи вирд.

* * *

Аз ёри куҳан намекунӣ ёд,
Ин пешаи нав муборакат бод!

Фарёдн касе намекунӣ гӯш,
Пеши кӣ кунем аз ту фарёд?

Бо давлати бандагӣ-т ҳастем,
Аз хоҷагии ду олам озод.

Шояд, ки туро фаришта хонанд,
К-ин лутф надорад одамизод.

Он сӯхта ёфт лаззати ишқ,
К-аз васл нишон надиду ҷон дод.

Аз шаккари ҷонфизои Ширин,
Парвиз наёфт завқи Фарҳод.

Мурғи чамани вафост Ҷомӣ,
Дар доми ғаму бало чӣ афтод!

*   *   *

Ҳалқаи гӯши туро ҳар кӣ бад-ин лутф бидид,
Ҳалқаи бандагии ишқи ту дар гӯш кашид.

Ҳалқаи гӯши туро то шудаам ҳалқабагӯш,
Ҳалқасон кори маро пою саре нест падид.

Гӯшат, ай симбар, аз ҳалқаи зар гашт гарон,
Ҷойи он дорад, агар нолаи моро нашунид.

Монд дар ҳалқаи гӯши ту гирифтор дилам,
Гарчи бисёр аз он роҳи бурун шуд, талабид.

Зар шуд аз ҳалқаи гӯши ту маро чеҳра, вале
Натавон гавҳари васли ту бад-ин ваҷҳ харид.

Ҳар куҷо ҳалқа заданд аҳли малоҳат, чу дилам
Ҳалқаи гӯши туро дида аз он ҳалқа рамид.

Гӯш кун, гӯш, ки аз бори ғами фурқати ту,
Ҳалқа шуд қомати Ҷомию ба гӯшат нарасид.

*   *   *

Хуррам дили онҳо, ки ба майхона нишастанд
В-аз васвасаи хонақаҳу мадраса растанд.

Чун ҷомаи мо пардаи тақво бидариданд,
Чун тавбаи мо хомаи фатво бишикастанд.

Ғам ёру бало мӯнису андӯҳ надим аст,
Ай дил, ту куҷой, ки ҳарифон ҳама ҳастанд!

Бар буткада бигзар гираҳи зулф кушода,
То рӯйи ту бинанду дигар бут напарастанд.

Мастон, чӣ аҷаб, гар ба замин ҷуръа фишонанд,
Хуни дили мо ҷуръаву чашмони ту мастанд.

Пеши ту чӣ гӯям сухани Сидраву Тӯбӣ,
Бихром, ки бо қадди баландат ҳама пастанд.

Ҷомӣ, ҳарами Каъба мақоми ҳама кас нест,
Ин бас, ки дари дайр ба рӯйи ту набастанд.

*   *   *

Омад хазони умру маро гуна зард кард,
Бар хотирам ҳавои гулу сабза сард кард.

Осудагӣ ба хоб надид он ки такягоҳ
Аз гирди болиши фалаки тезгард кард.

Ғарра машав, ки хоҷа ба некӣ ситоядат,
Бадмардии замона туро некмард кард.

Фард аст ёру майли дилаш ҳаст сӯйи фард,
Хуш он ки хотир аз ҳама ағёр фард кард.

З-он офтоб баҳра ҷуз он гармрӯ наёфт,
К-ӯ борагӣ[1] зи ҳиммати гардуннаворд кард.

Гар кард хун дилам, чу забон аз сухан бибаст,
Бо ӯ киро маҷоли сухан, ҳар чӣ кард, кард.

Ҷомӣ, чу нест маънии рангин ҳасудро,
Тазйини[2] шеъри худ ба зару лоҷвар кард.

---

[1] Борагӣ – асп.
[2] Тазйин – зебу зинат додан, оро додан.

*   *   *

Тири ту афтод дур, ҷони ман афгор кард,
Дар ҳадаф омад, вале дар дили ман кор кард.

Пеши рухат вақти гул лола шукуфтан нахост,
Сина зад аз шавқ чок, доғи худ изҳор кард.

Абри чаманро зи гул рӯйи ту омад ба ёд,
Наъраи бисёр зад, гиряи бисёр кард.

Меҳр, ки девору дар партави рӯяш гирифт,
Рӯйи туро диду ҷо дар паси девор кард.

Лаъли ту омад Масеҳ, к-аз дами ҷонбахши хеш
Дод шифо ҳар киро, чашми ту бемор кард.

Таъна ба хорӣ мазан, з-он ки азизи ҷаҳон
Будам аз ин пештар, ишқи туам хор кард.

Ҷомӣ аз оғози назм васфи ҷамоли ту гуфт,
Матлаи[1] девони хеш машриқи анвор[2] кард.

---

[1] Матлаъ – байти аввали шеър.
[2] Анвор – ҷамъи нур, нурҳо.

* * *

Мутриб оҳанги тараннумҳои шавқангез кард,
Аз дами най оташи соҳибдилонро тез кард.

Дар ҳарими базми риндон пой натвонад ниҳод,
Ҷуз ҳарифе, к-аз сабӯйи бода дастовез кард.

Кӯҳкан[1], гӯ, теша беҳосил мазан, чун даври чарх
Лаъли ҷонафзои Ширин рӯзии Парвиз кард.

Сабзаи тар хост гирди гул туро аз мушки ноб,
Бо асирон ҳар чӣ кард, он сабзаи навхез кард.

Зулфи мушкини туро дар боғ барҳам зад сабо,
Ҷаъди сунбулро абирафшону анбарбез кард.

Дошт арзонӣ хаёлат дӯш ташрифи қудум,
Мардуми чашми манаш аз гиря гавҳаррез кард.

Даъвии парҳезгорӣ нест ҷуз олудагӣ,
Вақти Ҷомӣ хуш, к-аз ин олудагӣ парҳез кард.

---

[1] Кӯҳкан – киноя аз Фарҳод.

*   *   *

Ваҳ, ки он турки парипайкар маро девона кард,
Ошно ногашта аз ақлу хирад бегона кард.

Ҳар мусулмоне, ки шакли он бути бадкеш дид,
Пушт бар меҳроби масҷид, рӯй бар бутхона кард.

Он ки ҳар ҷо қиссаи Лайливу Маҷнун хонда буд,
Чун шунид аҳволи моро тарки он афсона кард.

Ин ҳама мастию беҳушӣ на ҳадди бода буд,
Бо ҳарифон ҳар чӣ кард, он наргиси мастона кард.

Ишқ ганҷ омад, дили бехонумон вайронае,
Онҷунон ганҷе куҷо манзил дар ин вайрона кард!

Ҷон зи шавқи оразу холаш фуруд омад ба тан,
Мургро моил ба пастӣ завқи обу дона кард.

Ҷомиё, бо дурдии ҷоми бало мебош хуш,
Чун туро соқии ишқ ин бода дар паймона кард.

* * *

Ваҳ, ки он султон ба мазлумон нигоҳе ҳам накард
В-аз такаббур гӯш сӯйи додхоҳе ҳам накард.

Баҳри побӯсӣ ба роҳаш солҳо будем хок,
Ҳаргиз он бадхӯ гузар бар хоки роҳе ҳам накард.

Дил, ки мезад лофи сабр аз моҳи рӯяш солҳо,
Кай тавонад сабр аз ӯ соле, ки моҳе ҳам накард.

Ҳар кӣ бо рӯйи чу зар гашт аз гадоёни дараш,
Моили моле нашуд, парвои ҷоҳе ҳам накард.

Кист ошиқ? – Бедиле, к-аз тирборони ҷафо
Хӯрд сад захми ҷафо бар ҷону оҳе ҳам накард.

Бар дару девори худ нагзошт, соям рӯйи зард,
Оҳ, к-аз ман эътибори барги коҳе ҳам накард.

Ман надонам аз чӣ шуд Ҷомӣ чунин беобрӯй,
Гарчи аз вай н-омад эҳсоне, гуноҳе ҳам накард.

* * *

То кай он шӯх маро бинаду нодида кунад,
Бишнавад нолаи зори ману нашнида кунад.

Чун бигирям бари ӯ фош, зи ман пинҳонӣ
Дар рақибон нигарад, хандаи дуздида кунад.

Бар замине, ки шавад дида нишони қадамаш,
Ҳар кӣ аҳли назар он ҷо қадам аз дида кунад.

Ман надорам гилае з-он калаи шоназада,
Ҳар чӣ бо ман кунад, он турраи жӯлида кунад.

Бархарошида дилам, гӯ, магузар, з-он ки мабод,
К-аш хароши дили ман пой харошида кунад.

Пардаи зоҳиди солус[1] барандохта бод,
Бо бутон чанд назарбозии пӯшида кунад.

Ҷомӣ, аз ёри писандида чӣ ранҷӣ, ҳошо,
К-он писандида ба ҷуз кори писандида кунад.

---

[1] Солус – риёкор, фиребгар.

*   *   *

Ҷон аз он лабҳо ҳикоят мекунад,
Тӯтӣ аз шаккар ривоят мекунад.

Ҳар кӣ мегӯяд ҳадиси Салсабил,
З-он лаби нӯшин киноят мекунад.

Аз рақибон мекунад пахлӯ тиҳӣ,
Ҷонибн моро риоят мекунад.

Чашми шӯхаш мекашад теғи ҷафо,
Лаъли ҷонбахшаш ҳимоят мекунад.

Дур аз он лаб ҷон яке нолон най аст,
«Бишнав аз най чун ҳикоят мекунад».

З-он лаби ҳамчун шакар монда ҷудо,
«Аз ҷудоиҳо шикоят мекунад».

Қатли Ҷомиро чӣ ҳоҷат захми теғ?
Ғамзае ӯро кифоят мекунад.

*   *   *

Он маҳ ба ҷониби сафар оҳанг мекунад,
Саҳрову шаҳр бар дили мо танг мекунад.

Ай номабар, ба маҷлиси ӯ номи ман мабар,
К-аз гуфтугӯйи номи манаш нанг мекунад.

Шарҳи камоли шавқ ҳамин бас, ки чашми ман
Унвони ин саҳифа ба хун ранг мекунад.

Ошиқ фишонда ҷон ба раҳи Каъбаи мурод,
Зоҳид нишаста пурсиши фарсанг мекунад.

Сад чанг мекашем ба уммеди як сафо,
Чун мебарем номи сафо, ҷанг мекунад.

Нашнидаӣ ба самъи қабул, арчи муҳтасиб
Манъи самои бонги наю чанг мекунад.

Ҷомӣ кунад ба сахтдилӣ ёрро итоб,
Ҷоми тунук муҷодала[1] бо санг мекунад.

---

[1] Муҷодала – низоъ ва ситеза.

* * *

Покбозон ҳама наззораи он рӯй кунанд,
Ростон майл бад-он қомати дилҷӯй кунанд.

Ғамзаҳоро макун ангез пайи горати дин,
Кофиронанд, мабодо, ки бад-ин хӯй кунанд.

Чун хати сабзи ту нозук натавонанд навишт,
Хушнависон ба масал гар қалам аз мӯй кунанд.

Чун шавад хок сарам, бар сари кӯяш фиганед,
Бошад, ин коса сафоли саги он кӯй кунанд.

Соликон бе кашиши дӯст ба ҷойе нарасанд,
Солҳо гарчи дар ин роҳ такопӯй кунанд.

Ман кию қибла? – Чу дар хок барандам, зинҳор,
Ҳар куҷо манзили ӯ, рӯйи ман он сӯй кунанд.

Васфи он рӯй чу гул гӯ ба гулистон, Ҷомӣ,
Булбулон чанд ҳадиси гули худрӯй кунанд.

*   *   *

Хоки кӯяшро пас аз куштан ба хунам гил кунед,
Хонае созеду ҷонамро дар он манзил кунед.

Чун бирезад хуни ман ин бас дият, к-аз баъди қатл
Гоҳ-гоҳе нисбати хунам ба он қотил кунед.

Ҳайф бошад хуни ман дар гарданаш, баҳри Худо,
Пеш аз он дам, к-ӯ кашад ханҷар, маро бисмил кунед.

Тан агар бемор шуд, бар сар маёредам табиб,
Ай азизон, кори тан саҳл аст, фикри дил кунед!

Ман надорам тоқати дидору ӯ тоби назар,
Пеши рӯяш пардае, баҳри Худо, ҳоил[1] кунед.

Нест пеши аҳли дил дарде зи бедардӣ батар,
Чанд тадбири давои дарди беҳосил кунед?

Чанд дарди сар кашад Ҷомӣ зи гуфтугӯйи ақл?
Ай ҳарифон, бозаш аз як ҷуръа лояъқил[2] кунед!

---

[1] Ҳоил – чизе ки байни ду чиз ё кас меистад.
[2] Лояъқил – аз худ бехабар.

*   *   *

Шабам дар мотами ҳиҷрон ду абру дар хаёл омад,
Ба сина ҳар кучо нохун задам, шакли ҳилол омад.

Пас аз марг, ай ҳумоюнзоғ, афган устухонамро,
Дар он саҳро, ки рӯзе бӯйи он мушкинғизол омад.

Равам дар сояи девори он хуршедрӯ мирам,
Чу хоҳад офтоби умрро рӯзе завол омад.

Нишони наълҳои маркабаш ҷӯяд сиришки ман,
Бале, соил ҳамеша моили саффи ниол омад.

Наёяд ҷуз ба хуноби ҷигар дар бар хаданги ӯ,
Ки боги синаву бустони ҷонро чун ниҳол омад.

Зи ҳашмат шояд ар пояш намонад бар замин з-он сон,
Ки сарҳои азизон дар раҳи ӯ поймол омад.

Ба васфи он даҳони танг гуфт аксар сухан Ҷомӣ,
Аз он рӯ ошиқони тангдилро ҳасби ҳол омад.

*   *   *

Рухи худ ба хун ниғорам, ки нигори ман наёмад,
Ғами ӯ бикушт зорам, ба мазори ман наёмад.

Ба канори ҷӯ надидам чу қадаш ба боғ сарве,
Ки зи оби дида ҷӯйе ба канори ман наёмад.

Хати сабз омад аз гил, ки зи пай расидам, инак,
Чӣ кунам, чу ин башорат зи баҳори ман наёмад.

Ба кадом коса сархуш зиям аз шароби роҳат?
Ба сарам чу захми сумме зи савори ман наёмад?

Ба раҳаш чу хок гаштам, чӣ бавақт буд гиря,
Ки ба пушти по-ш боре зи ғубори ман наёмад.

Чӣ диҳам ба ӯ дилеро, ки хароб аз ӯст корам?
Ба чӣ кор ояд ӯро, чу ба кори ман наёмад.

Зари чеҳра сохт Ҷомӣ зи ду дида сурх, яъне
Ки зи кони ишқ нақде ба иёри ман наёмад.

* * *

Ё Раб, чӣ шуд имрӯз, ки он моҳ наёмад?
Ҷон рафт зи тан, в-он бути дилхоҳ наёмад.

Сад қиссаи пурғусса мани зулмрасида
Бурдам ба сари роҳ, вале шоҳ наёмад.

Аз хоки дараш буд маро чашм ғуборе,
Ин лутф ҷуз аз боди саҳаргоҳ наёмад.

Аз лаззати тегат чӣ хабар мурдадилонро,
Чун захми ту ҷуз бар дили огоҳ наёмад.

Аз ҳусну латофат дили ман хилъати васфе
Кам дӯхт, ки бар қадди ту кӯтоҳ наёмад.

Ҳаргиз ба сари хоки шаҳидон нагузаштам,
К-аз хоки шаҳиди ғами ту оҳ наёмад.

Ҷомӣ, ману ҷоми маю қаллошию риндӣ,
Чун зуҳду салоҳ аз мани гумроҳ наёмад.

*   *   *

Чу дар шабгун либос он маҳ ба гашти шаб бурун ояд,
Дилам з-он шакли айёрона дар қайди ҷунун ояд.

Зи бас хуни ғарибон рехт он турки ҷафопеша,
Ғуборе, к-аз сари он кӯй хезад, бӯйи хун ояд.

Марез, ай дида, хуни дил, мабод он чанд пайконаш
Шуда об аз тафу тоби дарун бо он бурун ояд.

Чунон кӯҳе, ки бар дил дошт Фарҳод аз гами Ширин,
Садои нола то акнун сазад, к-аз Бесутун ояд.

Шудам чун лола рангинҷома, ай шохи гули нозук,
Зи бас, к-аз дида бе рӯйи ту ашкам лолагун ояд.

Ҷафое гар расад аз ту, ману аз ту гила? Ҳошо,
Ту худ лутфӣ зи сар то пой, инҳо аз ту чун ояд?

Худоро, чун ба базми айш биншинӣ, бигӯ, як раҳ
Туфайли дигарон бечора Ҷомӣ ҳам дарун ояд.

*   *   *

Азбаски чашм дорам, к-он маҳ зи дар дарояд,
Аз ҷо ҷаҳам, чу ногаҳ овози дар барояд.

Резам сиришки гулгун аз захмаи муғаннӣ,
Оре, равон шавад хун, бар раг чу наштар ояд.

Гармам зи оташи дил з-он сон ки гар дар ин таб
Паҳлу ниҳам ба бистар, дудам зи бистар ояд.

Он к-омадан ба кӯят кард ихтиёр як раҳ,
Беихтиёр гашта, сад бори дигар ояд.

Болини хоби роҳат созам бар остонат,
Шабҳо зи посбонат санге, ки бар сар ояд.

Аз авҷи ноз кам деҳ доман ба кас, ки бар каф
Ҳарчанд гул хуш ояд, бар бор хуштар ояд.

Ҳаст он даҳон нишоне аз оби Хизр, к-аз вай
Лабташна бозгардад, гар худ Сикандар ояд.

Бе лаъли ту нишоне бошад зи ашки Ҷомӣ,
Хун, к-аз дили суроҳӣ, дар чашми согар ояд.

*   *   *

Гар аз пероҳанат бӯе ба тарфи гулситон ояд,
Занад гул ҷома бар худ чоку булбул дар фиғон ояд.

Бар он андоми нозук чун писандам бори пероҳан,
Ки бар вай сояи гулбарг ҳам, донам, гарон ояд.

Ба ҳалқи ташна Оби зиндагӣ, донӣ, чӣ хуш бошад?
Маро теғи ҷафоят бар гулӯ хуштар аз он ояд.

Чу най ҳар устухонам шуд зи пайкони ту равзанҳо,
Кунун гар дам занам, сад нола аз ҳар устухон ояд.

Макун, хуршеди ман, аз теғ бими хоксори худ,
Ки бардорад замин, гар сад бало аз осмон ояд!

Даҳонат гунча, ораз гул, барат насрин, хатат сабза,
Мабодо, к-ин баҳори ҳуснро ҳаргиз хазон ояд!

Ҳамин бас давлати Ҷомӣ, ки хоки остонат шуд,
Гар он иззат намеёбад, ки дар силки сагон ояд.

*   *   *

Чу маҳмил баста бар азми сафар ҷонон бурун ояд,
Ба ҳамроҳии ӯ сад корвонн ҷон бурун ояд.

Надорад ҳеҷ кас тоби видои ӯ, бигӯедаш,
Ки бар бечорагон раҳме кунад, пинҳон бурун ояд.

Мабанд он моҳ, гӯ, маҳмил, ки мегирянд сад бедил,
Нашояд корвонеро, ки дар борон бурун ояд.

Чу гирям бар гирифтории дил, сели бало гардад,
Маро ҳар қатра хун, к-аз дидаи гирён бурун ояд.

Зи сина бо хаёлаш рафт ҷон, оре, гаҳи рафтан
Хуш аст аз соҳиби хона, ки бо меҳмон бурун ояд.

Мани бедил чу аз шавқи хати рухсори ӯ мирам,
Зи хокам ҷойи сабза лолаву райҳон бурун бурун ояд.

Надонад ҷуз фиғон Ҷомӣ, забонаш чун ҷарас, гӯйӣ,
Барои он бувад, к-аз вай ҳамин афғон бурун ояд.

*   *   *

Дӣ кӣ буд он кофири саркаш, ки таркаш баста буд,
Тири мижгон дар камони абрувон пайваста буд?

Як дил андар бар набинам мардуми наззораро,
К-аш на он абрӯкамон аз тири мижгон хаста буд.

Хирмани тақвову сабри аҳли дил солим начаст
З-оташе, к-аз наъли сумми бодпояш ҷаста буд.

Риштаҳо буд аз раги ҷонҳо муҳайё ҳар тараф,
Тавсанашро чун инон аз саркашӣ бигсаста буд.

Шуд дилам сад шоху бо ҳар як ҷудо пайванд ёфт
Шохи райҳони тараш, к-аз барги насрин раста буд.

Ӯ гузашт аз мову мо мондем танҳо, чун кунем,
Маркаби ӯ тунду моро борагӣ оҳиста буд.

Дид Ҷомӣ ногаҳон он шакли шаҳрошӯбу рафт,
Он ки рӯзе чанд аз савдои хубон раста буд.

*   *   *

Дӯш чашми ман ба хобу бахти ман бедор буд,
Шаб ҳама шаб мӯниси ҷонам хаёли ёр буд.

Дидамаш дар хоб, чун бедор шуд бахт андаке,
Ин қадар аз бахти хоболуди ман бисёр буд.

Лаъли ӯ аз ханда ҳар боре, ки шаккарбор гашт,
Дар баробар чашми ман аз гиря гавҳарбор буд.

Лаззати ширинии гуфтори ӯ дар дил бимонд,
Аллаҳ-Аллаҳ, он чӣ лабҳои шакаргуфтор буд!

Ваҳ, ки рафт аз хотирам дар хоб бо ман ҳар чӣ гуфт,
Гарчи кори ман ҳама шаб то саҳар такрор буд.

Рӯз дар чашмам шаби тира-ст бе рухсори ӯ,
Ай хуш он рӯзе, ки чашми ман бар он рухсор буд.

Хоби хуш бодат ҳалол, ай дида, Ҷомӣ чун ба хоб
Дида имшаб он чӣ умре баҳри он бедор буд.

*   *   *

То кай аз ҳаҷри ту бо ғам ҳамнишин хоҳем буд,
Бо сиришки гарму оҳи оташин хоҳем буд?

Ту ҳарифи дигарон, мо аз ғамат ҷомадорон,
То ту бошӣ ончунон, мо инчунин хоҳем буд.

Дар камони абрӯят бинад ниҳон ҳар качназар,
Баъд аз ин ҳар ҷо, ки бошӣ, дар камин хоҳем буд.

Сунбули зулфи ту чун хирман ниҳад бар гул зи мушк,
Гирди он хирман гадои хӯшачин хоҳем буд.

То қадам берун ниҳӣ, бар остонат умрҳо
Истода накди ҷон дар остин хоҳем буд.

Чун ту аз андӯҳи мо шодӣ, махур гам з-он ки мо
Аз ту доим бо дили андӯҳгин хоҳем буд.

Ай нишонда бар бисоти айш халқе, то ба кай
Мо ба кӯйи ғам чу Ҷомӣ бар замин хоҳем буд?

* * *

Дӣ чу дид он маҳ маро, аз роҳ гардидан чӣ буд?
В-он равон бигзаштан, он гаҳ бозпас дидан чӣ буд?!

Бо рафиқон гар на рамзе дошт аз ман дар миён,
Он ишорат кардани пинҳону хандидан чӣ буд?!

Бедиле мегуфт дӣ, к-он моҳро хона куҷост?
Ман зи гайрат сӯхтам, к-он хона пурсидан чӣ буд?!

Бар нишони пойи ӯ созам баҳона саҷдаро,
То нагӯяд кас, ки рух бар хок молидан чӣ буд?!

Гар на охир дар дилаш ҷо кард қавли муддаӣ,
Бегуноҳ аз ошиқи бечора ранҷидан чӣ буд?!

Ман наёсудам зи нола дӯшу он бадхӯ нагуфт
Шаб ҳама шаб бар сари ин кӯй нолидан чӣ буд?!

Ҷомӣ, охир з-он ҷавон бозичаи тифлон шудӣ,
Худ бигӯ, пиронасар ин ишқ варзидан чӣ буд?!

*   *   *

Рафтам ба боғу сарви хиромони ман набуд
В-он навшукуфта ғунчаи хандони ман набуд.

Чун абри навбаҳор ба ҳар сӯ гиристам,
К-он сарв пеши дидаи гирёни ман набуд.

Накшод дил зи лола маро з-он ки бе рухаш
Доғи ғаме намонд, ки бар ҷони ман набуд.

Аз ҷайби ғунча, к-оби латофат ҳамечакид,
Ҷуз хуни дил чакида ба домони ман набуд.

Мурғи чаман ғирифт сари худ фиғонкунон,
К-аш тоқати шунидани афғони ман набуд.

Ҳар ҷо намуд ҷилва буте бар саманди ноз,
Ҷонам зи рашк сӯхт, ки ҷонони ман набуд.

Ҷомӣ, магӯй баҳри чӣ мондӣ зи дӯст боз?
Ман чун кунам, ки бахт ба фармони ман набуд.

*   *   *

Ҳар шаб аз зулфи ту ҳоли ман парешонтар бувад,
Ҳар дам аз лаъли ту чашмам гавҳарафшонтар бувад.

Гарчи натвонад зи ҷо ҷунбид сарви ҷӯйбор,
Бар қадат аз шохи най дар об ларзонтар бувад.

Гуфтиям як бӯса хоҳӣ ё ду дашном аз лабам,
Ҳар чӣ камтар, ҷони ман, донӣ, ки осонтар бувад.

Чораи ҳайронии худ зери бори ишқи ту
Ҳар киро пурсам, зи ман сад бор ҳайронтар бувад.

Меҳрат андар ҷону ҷон дар дил, дил андар бар ниҳон
Кардаму з-ин низ мехоҳам, ки пинҳонтар бувад.

З-оташи дил пераҳан бар тан бисӯзад хирқаам,
Гар на ҳар як дар барам аз оби мижгон тар бувад.

Булбули хушхон ба васфи гул сарояд дар чаман,
Гуфтаи Ҷомӣ кӣ хонад? – Ҳар кӣ хушхонтар бувад.

* * *

Ҳар шабам дар сар хаёли он лаби майгун бувад,
Доман аз мижгону мижгон аз дилам пурхун бувад.

Чун расад пайкони ӯ дар сина, он гаҳ бигзарад,
Аз расидан дарди бигаштан басе афзун бувад.

Он гизолӣ ту, ки аз баҳри шикорат оламе
Гумраҳ андар кӯҳ ё саргашта дар ҳомун бувад.

Бо ғамам бигзору шодӣ дигаронро деҳ, ки ман
Ошиқи гамхораам, шодӣ, надонам чун бувад?

Дуд н-ояд з-ахгари оташ, вале дил дар барам
Омад он ахгар, ки дудаш рафта бар гардун бувад.

Ҳар гиёҳе, к-аз ҳарими хаймаи Лайлӣ дамад,
Хӯрда об аз чашмасори дидаи Маҷнун бувад.

Суҳбате танг аст, Ҷомӣ, ҷону дилро бо ғамаш
Ақл маҳрам нест, гӯ, то як замон берун бувад.

* * *

Дил бо хаёли он лаби майгун зи даст шуд,
Ай оқилон, канора, ки девона маст шуд.

Натвон ба кунҷи сабр нишастан, чунин ки ёр
Бархост бозу фитнаи аҳли нишаст шуд.

Аз тарфи боғ нолаи булбул намерасад,
Мискин магар ба доми гуле пойбаст шуд.

Он бут намуд акси рухи худ дар ойина,
Ман бутпараст гаштаму ӯ худпараст шуд.

Бигзар дило, ба фикри даҳонаш зи буди хеш,
Чун нестӣ-ст оқибати ҳар чӣ, ҳаст шуд.

Аз тоҷи салтанат сари мо гар нашуд баланд,
Ин бас, ки зери пойи ту чун хок паст шуд.

Ҷомӣ шикаст шишаи тақвову кори ӯ
Дар ошиқӣ дуруст ҳама з-он шикаст шуд.

* * *

Чу лаб ба кӯза ниҳӣ, кӯзаи набот шавад,
Зи кӯза қатра чакад, чашмаи Ҳаёт шавад.

Зи рашки он ки чаро кӯза лаб ниҳад ба лабат,
Маро ду дида зи нам Даҷлаю Фурот шавад.

Аз он зулоли бақо, к-оби нимхӯрдаи туст,
Чу Хизр ҳар кӣ хурад, эмин аз мамот шавад.

Маризи ишқи ту чун моили шифо гардад?
Асири қайди ту кай толиби наҷот шавад?

Зи Каъба буд нишоне дилам, чӣ донистам,
Ки баҳри чун ту буте дайри Суманот[1] шавад.

Ниҳод рӯ ба адам дил, чу тухми меҳри ту кишт,
Чу он ҳариф, ки ногаҳ зи кишт мот шавад.

Ниҳод чашм ба роҳи ту мунтазир Ҷомӣ,
Ки бигзарӣ ба сари ӯву хоки по-т шавад.

---

[1] Суманот – номи бутхонаи машҳури Ҳинд, ки Султон Маҳмуд онро вайрон карда буд.

* * *

Табъи мардум сӯйи хубони вафокеш кашад,
Хотири ман ба бутони ситамандеш кашад.

Ҳар киро саркашиву шӯхиву бадкешӣ беш,
Хун гирифта дили ман ҷониби ӯ беш кашад.

Мекашам туҳфаи ҷон пеши чунон сангдиле,
Ки ба қатлам зи ҳама теғи ситам пеш кашад.

Маҳрами хилвати васланд ҳама муҳташамон,
Меҳнати ҳаҷр ҳамин ошиқи дарвеш кашад.

Марҳаме бахш зи пайкон ҷигари реши маро,
То кай аз дасти табибон алами неш кашад.

Захми пайкони ту бурд аз дили ман ранҷи фироқ,
Ай хуш он неш, ки озурдагӣ аз реш кашад.

Ҷомӣ, аз оташи дил наъли суми аспи ту ёфт,
То зи сар доғи ҷафоят ба рухи хеш кашад.

*   *   *

Шаб дили сӯхта оҳе зи сари дард кашид,
Субҳ бишнид, ҳамон дам иафаси сард кашид.

Ману ҷоми маю шукри карами пири муғон,
Ки ба майхона маро ҳиммати он мард кашид.

Дорам аз дӯст ғуборе, ки чу ман ғард шудам,
Дар раҳи ӯ зи чӣ рӯ доман аз ин гард кашид.

Моҳ дар хат шавад аз рашки ту з-ин сон, ки рухат
Гирди хуршед хати ғолияпарвард кашид.

Рӯзи бозор рухи хуби ту чун дид фалак,
Рақами ҳусни туро бар маҳи шабғард кашид.

Мижа хоҳад, ки кунад қиссаи ҳиҷрон таҳрир,
К-ин ҳама ҷадвали хунин ба рухи зард кашид.

Ҷомиё, дил ба ғаму дард неҳ андар раҳи ишқ,
Ки нашуд марди раҳ он кас, ки на ин дард кашид.

*   *   *

Он турки шӯх, бин, ки чӣ мастона меравад,
Шаҳре асир карда суйи хона меравад.

Ҳар ҷонибе, ки ҷилвакунон рӯй мениҳад,
Бо ӯ ҳазор ошиқи девона меравад.

Ҷонам зи тан рамид зи савдои холи ӯ,
Мурғ аз қафас парида пайи дона меравад.

Аз сабр рафта пеши ғамаш мекунам ғила,
Бо ошно ҳикояти бегона меравад.

Ҳошо, ки шамъ чеҳра фурӯзад миёни ҷамъ,
Гар донад он чӣ бо дили парвона меравад.

Зоҳид ба ҳулд моилу ошиқ ба кӯйи дӯст,
Булбул ба боғу чуғз ба вайрона меравад.

Ҷомӣ малул шуд зи рафиқони кӯйи зуҳд,
Паймон шикасту бар сари паймона меравад.

*   *   *

Дӯстон, бозам аҷаб коре фитод,
Дил ба доми ишқи хунхоре фитод.

Ҷон рамид аз тан, ба кӯяш орамид,
Аз қафас мурғе ба гулзоре фитод.

Мо бало хоҳему зоҳид офият,
Ҳар матоеро харидоре фитод.

Дар ҳарими васл маҳрам шуд рақиб,
Домани гул дар кафи хоре фитод.

Ақл шуд мафтуни мушкин туррааш,
Содае дар доми тарроре[1] фитод.

Чашм пӯшидам, рухаш дидам ба хоб,
Хуфтаеро бахти бедоре фитод.

Умрҳо Ҷомӣ вафо варзиду сабр,
Кораш охир бо ҷафокоре фитод.

---

[1] Таррор – ҳилагар.

* * *

Гар кори дили ошиқ бо кофари Чин афтад,
Беҳ з-он ки ба бадхӯе бераҳм чунин афтад.

Ҷойе, ки бувад тобон хуршед, макун ҷавлон,
Ҳайф аст, к-аз он боло соя ба замин афтад.

Ишқи ту ба меҳру кин ҳарчанд занад қуръа,
Мушкил, ки ба номи ман ҷуз қуръаи кин афтад.

Ҳар ҷо, ки ҷаҳад барқе аз оташи ишқи ту,
Сад дилшударо шуъла дар хирмани дин афтад.

Меҳроби ҳузур омад моро хами абрӯят,
Дар вай зи хатои мо мапсанд, ки чин афтад.

Ҳар лаҳза занам оҳе, бошад, ки аз ин новак
Сайёраи идборам[1] аз чархи барин афтад.

Ҷомӣ чу сухан ронад аз лаъли гуҳарборат,
Дар доманаш аз дида дурҳои самин афтад.

---

[1] Идбор – бахтбаргашта, зидди икбол.

* * *

Рўйи ту офтоброо монад,
Лаъли ту шаҳди нобро монад.

Чун кушодӣ даҳан ба ханда, лабат
Дурҷи дурри хушобро монад.

Наргиси ту зи хоб нима шуда,
Наргиси нимхобро монад.

Пора-пора дилам бар оташи шавқ,
Пораҳои кабобро монад.

Пеши лабташнагони роҳи талаб
Ваъдаҳоят саробро монад.

Шуд гулистон китоби лутфу рухат
З-он китоб интихобро монад.

Хат бар он лаб хуш асту гирди закан
Рақами носавобро монад.

Нақди ишқи туву дили вайрон
Ганҷу кунҷи харобро монад.

Назми Парвин чӣ равшан асту баланд,
Шеъри Ҷомӣ ҷавобро монад!

*   *   *

Ёр рафт аз чашму дар дил хор-хори ӯ бимонд,
Бар ҷигар сад доғи ҳасрат ёдгори ӯ бимонд.

Рӯйи гардолуди худ бар хок судам ҳар куҷо,
К-аз суми маркаб нишон бар раҳгузори ӯ бимонд.

Гарчи баргаштан зи умри рафта натвон дошт чашм,
Умрҳо чашмам ба роҳи интизори ӯ бимонд.

Гирди рухсораш на хаттест, он ки чун зулфаш зи бод
Анбарафшон гашт, гарде бар узори ӯ бимонд.

Сарви ман бигзашт бар тарфи чаман доманкашон,
Шохи гул бо он латофат шармсори ӯ бимонд.

Завқи марҳам нест маҷрӯҳи хаданги дӯстро,
Захми пайкон беҳ, ки дар ҷони фигори ӯ бимонд.

Дур аз он лабҳои майгун монд Ҷомӣ талхком,
Роҳати май рафту ташвиши хумори ӯ бимонд.

*   *   *

Касе, к-ӯ шаб ба болини мани бемор мегардад,
Дилаш аз нолаҳои зори ман афгор мегардад.

Ғами ман хур, Худоро, пештар з-он дам, ки гӯяндат,
Фалон девонагашта гирди ҳар бозор мегардад.

Рухат бинмо, ки бар ман ҷон супурдан дар дами охир
Зи маҳрумии дидор инчунин душвор мегардад.

Хуш он рӯзе, ки гуфтӣ бо рафиқон, чун маро дидӣ,
Ки ин мискин чаро дар кӯйи мо бисёр мегардад.

Аҷал бас нест гӯйӣ баҳри хунрези дилафгорон,
Ки бо он доғи ҳиҷрони ту акнун ёр мегардад.

Маҳи мақсуд рӯй аз матлаи уммед нанмояд,
Ба рағми ман чунин, к-ин чархи каҷрафтор мегардад.

Ба кӯят хок шуд ошиқ, вале бо сад ғаму ҳасрат
Ҳанӯзаш ҷон ба гирди он дару девор мегардад.

Ту хуш бар маснади роҳат ба хоби нозиву Ҷомӣ
Ба гирди кӯйи ту то субҳдам бедор мегардад.

* * *

Ёди он мутриб, ки моро ҳар чӣ буд, аз ёд бурд,
Боде андар най дамид, андешаҳоро бод бурд.

Умрҳо дар кӯйи дониш хонае месохт ақл,
Мавҷ зад дарёи ишқу хона аз бунёд бурд.

Лаззати ғамҳои ишқат дар мазоқи ҷон нишаст,
Орзуи шодию айш аз дили ношод бурд.

Гӯш бар афсонаи гардун манеҳ, к-ин кӯзпушт
Лаъли Ширинро ба афсун аз кафи Фарҳод бурд.

Хостам фарёд аз дасти ту ҳам пеши ту, лек
Ҳайрати дидорат аз ман қуввати фарёд бурд.

Бе гилу лойи маю хишти сари хум кай тавон
Ботини маъмур аз ин дайри харобобод бурд.

Ҷомӣ аз шогирдии пири муғон шуд майпараст,
Шуд ҳунарвар, ҳар кӣ ранҷи хидмати устод бурд.

* * *

Ку сабо, то раҳ ба сарви хушхироми ман барад,
Гаҳ саломи ӯ расонад, гаҳ паёми ман барад?

Дар баёни шавқи ӯ ҳар лаҳза чун авроқи гул
Дафтари рангин зи ашки лолафоми ман барад.

Номаи ман кай тавонад бурд қосид пеши ёр,
Чун надорам ҳаргиз он ёро, ки номи ман барад?

Шуд дилам чун нофа хун, то омад он оҳу ба дом,
Войи ман, гар ишваи даҳраш зи доми ман барад.

Аз Худо хоҳам расуле дар дуо ҳар субҳу шом,
То ба ёри ман дуои субҳу шоми ман барад.

Шуд зи ҷоми сабр коми айши ман талх, ай табиб,
Шарбате фармо, ки ин талхӣ зи коми ман барад.

Соқии базмам, хаёли он лаб омад, Ҷам куҷост,
То чу Ҷомӣ ҷуръаи ишрат зи ҷоми ман барад?

* * *

Бо ту он кас, ки зи ҳар ҷо сухане мегӯяд,
Ҳайфам ояд, ки ҳадиси чу мане мегӯяд.

Ҳеҷ кас сирри даҳонат ба ҳақиқат нашинохт,
Ҳар касе баҳри дили худ сухане мегӯяд.

Бар сари хоки шаҳидони ту ҳар лола ҷудо
Шарҳи доги дили хунинкафане мегӯяд.

Шамъро шуъла зад оташ ба забон, баски зи сӯз
Ҳоли парвона ба ҳар анҷумане мегӯяд.

Васфи рухсору қади туст, агар дар чамане
Булбуле қиссаи сарву сумане мегӯяд.

Гуфтаи Ҷомӣ аз он ҳамчу шакар ширин аст,
Ки зи завқи лаби шириндаҳане мегӯяд.

* * *

Бо ту онон, ки ҳадиси чу мане мегӯянд,
Пеши ҷон қиссаи фарсудатане мегӯянд.

Ман на онам, ки касе пеши ту гӯяд суханам,
Баҳри таскини дили худ сухане мегӯянд.

Андалебон зи сари сарв ба овози баланд
Зикри болои ту дар ҳар чамане мегӯянд.

Накашад хотири ман ҷуз ба ту ҳар ҷо, ки касон
Сухани ишвагаре, ғамзазане мегӯянд.

Кӯҳи ғамҳои туро мекашам аз тешаи сабр,
Манам имрӯз, ағар Кӯҳкане мегӯянд.

Бо ту нозукбадан онҳо, ки зи гул ёд кунанд,
Пеши Юсуф сухани пераҳане мегӯянд.

Сӯзи Ҷомӣ нашуд, ай шамъ, ҳанӯзат равшан,
Гарчи он қисса ба ҳар анҷумане мегӯянд.

*   *   *

Ҷон бахшад аз лаб куштаро в-он гаҳ ба хун фармон диҳад,
Хунхории он шӯх бин, к-аз баҳри куштан ҷон диҳад.

Хокаш пас аз фарсудагӣ резад дари майдони ӯ,
Бошад, саманди хешро рӯзе бар он ҷавлон диҳад.

Ҷонам фидои соқие, к-ӯ ошкоро май хурад,
Он дам, ки даври мо расад, хунобаи пинҳон диҳад.

Гар соя бар хор афганад он гулузори гунчалаб,
Он хор шохи гул шавад, бар гунчаи хандон диҳад.

Ҳар тир, к-он шӯх афганад, дар сина бо сад завқ дил
Гоҳаш чу ҷон дар бар кашад, гаҳ бӯса бар пайкон диҳад.

Чун даст надҳад васли ӯ дур аз рақиби тундхӯ,
Он беҳ, ки ошиқ хешро хӯ бо ғами ҳиҷрон диҳад.

Гарде шуд аз роҳаш равон дар чашми Ҷомӣ он замон,
Орад ба доманҳо гуҳар аз дида, то товон диҳад.

*   *   *

Гуфтам: – Аз ту бар дилам ҳар дам кам аз сад ғам мабод,
Зери лаб хандиду гуфто: – Беш боду кам мабод.

Гуфтамаш: – Андешаи корам шуд аз зулфи ту гум,
Гуфт: – Кори кас чунин ошуфтаву дарҳам мабод.

Гуфтамаш: – Баҳри ту мерезам зи мижгон дурри ашк,
Гуфт: – Ё Раб, ҳаргиз ин абри карам бе нам мабод.

Гуфтамаш: – Шуд қоматам чун ҳалқа, ашкам чун нигин,
Гуфт: – Ҷуз ҳарфи вафоям нақши ин хотам мабод.

Гуфтам: – Аз ҳиҷрон набошад мотаме ҷонсӯзтар,
Гуфт: – Дар ҷони муҳиббон доғи ин мотам мабод.

Гуфтамаш: – Дорам диле пурдард бе пайкони ту,
Гуфт: – Ё Раб, ҳеҷ касро дарди бемарҳам мабод.

Гуфтам: – Аз ишқи ту холӣ нест дар олам касе,
Гуфт: – Ҷомӣ, ҳар кӣ ошиқ нест, дар олам мабод!

* * *

Ҳуққаи лаъли ту аз ҷавҳари ҷон сохтаанд,
Коми ҳар хаста дар он ҳуққа ниҳон сохтаанд.

Ҳар латофат, ки ниҳон буд паси пардаи ғайб,
Ҳама дар сурати хуби ту аён сохтаанд.

Ҳар чӣ бар сафҳаи андеша кашад килки хаёл,
Шакли матбӯи[1] ту зеботар аз он сохтаанд.

Шӯхию нозу карашма ҳама оварда ба ҳам,
Фитнаи оламу ошӯби ҷаҳон сохтаанд.

Он на болост, ниҳолест, ки аз равзани қудс
Ба тамошоғаҳи ушшоқ равон сохтаанд.

Меҳнати ҳаҷр диҳад чошнии шарбати васл,
Дардмандони фироқат ба ҳамон сохтаанд.

То ба роҳи талабат бехабарон пай набаранд,
Каъбаи васли ту бе ному нишон сохтаанд.

Баски Ҷомӣ сифати ҳусни ту некӯ гӯяд,
Ишқбозон суханаш вирди забон сохтаанд.

[1] Матбуъ – дилписанд, дилчасп.

* * *

Он кист, ки шаҳре ҳама девонаи ӯянд,
Мафтуншудаи наргиси мастонаи ӯянд?

З-он пеш, ки шамъи рухаш афрӯхта гардад,
Мургони улулаҷниҳа[1] парвонаи ӯянд.

З-он дам, ки ба паймона лабаш чошние рехт,
Ҷонҳо магасони лаби паймонаи ӯянд.

Ҳар кас, ки зи ишқаш зада дам, аз мижа хубон
Ҷорӯбкашон дар раҳи кошонаи ӯянд.

Чашмони манаш хонаву ман мурда зи ҳайрат,
К-ин мардумакон баҳри чӣ ҳамхонаи ӯянд.

Зулф ар ба кафам менаниҳад, кош бибахшад
Мӯе ду-се бигсаста, ки дар шонаи ӯянд.

Афсонаи Ҷомӣ машунав, хоҷа, ки халқе
Дар хоби аҷал рафта зи афсонаи ӯянд.

---

[1] Улулаҷниҳа – болдор, соҳиби болу пар.

* * *

Ба вақти гул чу бе ту орзуи гулшанам гирад,
Нарафта як қадам, хоре зи ҳар сӯ доманам гирад.

Чунои пуршуъла гардад з-оташи дил хонаам шабҳо,
Ки ҳамсоя агар хоҳад, чароғ аз равзанам гирад.

Ба дил тирам мазан, ман ношуда дар ашки худ ғарқа,
Зи чоки дил мабодо шуъла дар пероҳанам гирад.

Ба сӯйи ман раҳи омадшуди ёрон шавад баста,
Зи бас, к-аз ғиря ҳар шаб об гирди масканам гирад.

Зи оби чашму дуди дил зи дидори ту маҳрумам,
Ки гоҳ ин, гоҳ он пеши ду чашми равшанам гирад.

Инонам бистуд аз каф ишқи тавсан, зӯрманде ку,
Ки бинад заъфу аҷзи ман, инони тавсанам гирад?!

Напиндорӣ зи бедардист кам нолидани Ҷомӣ,
Ки ашк андар гулӯ роҳи фиғону шеванам гирад.

*   *   *

Соқиё, атрофи боғ аз сабзаи тар тоза шуд,
Ҷоми май дардеҳ, ки даври ишрат аз сар тоза шуд.

Гул ба ваҷҳи соғари май дар миён овард зар,
Дар сари наргис ҳавои соғари зар тоза шуд.

Базми гулшанро зи лола ҷоми лаъл омад падид,
Афсари гулро зи жола иқди гавҳар тоза шуд.

Булбулонро ҷон ба бӯйи суҳбати ғул зинда гашт,
Қумриёнро майди дил сӯйи санавбар тоза шуд.

Сарвро бар тарфи ҷӯй аз файзи абри дурфишон,
Ҳуллаи сабзи зумуррадранғ дар бар тоза шуд.

Аз риёзи макрамат омад насими раҳмате,
Ҷони олам з-он насими рӯҳпарвар тоза шуд.

Қисса кӯтаҳ, Ҷомӣ, аҳли фазлро кишти умед
Аз саҳоби лутфи шоҳи адлгустар тоза шуд.

Хисрави ғозӣ, муиззи мулку дин Султон Ҳусайн,
Он ҳасанхулқе, к-аз ӯ осори Ҳайдар тоза шуд,

Бод рӯзе ҳар дамаш фирӯзии дигар, к-аз ӯ
Расми фирӯзӣ дар ин фирӯзаманзар тоза шуд.

* * *

Чу най аз нола бешам қиссаи ҳичрон фурӯ резад,
Дилам гардад зи ғам хун, хунам аз мижгон фурӯ резад.

Малоик баски мегирянд шабҳо аз фиғони ман,
Аҷаб набвад, ки чун абр аз фалак борон фурӯ резад.

Зи бас доманкашон бар куштагони худ гузашт он гул,
Агар доман фишорад, хунаш аз доман фурӯ резад.

Чунон пур шуд маро сина зи пайконҳои он бадхӯ,
Ки гар теғаш дар ӯ чок афганад, пайкон фурӯ резад.

Ҳуҷуми ишқи ӯ бар ҷонам аз ҳар сӯ бад-он монад,
Ки бар хони гадое мавкаби[1] султон фурӯ резад.

Чӣ зулф аст он, ки гар бодаш биҷунбонад, зи ҳар ҳалқа
Ҳазорон дил фурӯ борад, ҳазорон ҷон фурӯ резад.

Зи чашми ашкрезам гар нависад нуктае Ҷомӣ,
Зи нӯки килки ӯ сад гавҳари галтон фурӯ резад.

---

[1] Мавкаб – дастаи саворон, ки дар рикоби подшоҳ бошанд.

*   *   *

Сарви ман дар сояи сунбул суман мепарварад,
Сабзаи тар дар канори настаран мепарварад.

Боғбон ғар бинад он рухсору хат, монад хиҷил
З-он гулу райҳон, ки бар тарфи чаман мепарварад.

Моябахши ашки ғаммоз омад аз хунобӣ дил,
Душмани худро ба хуни хештан мепарварад.

Ҳар гиёҳи ғам, ки сар барзад зи хоки меҳнате,
Ишқи ту онро ба оби чашми ман мепарварад.

Аз пайи гулгашти Ширин лоларо дар Бесутун,
Гардиши даврон ба хуни Куҳкан мепарварад.

Қути Маҷнун ғам бувад дар водии Лайливу бас,
Ваҳ, ки мискин туъмаи зоғу заған мепарварад.

Гӯш кун гуфтори Ҷомиро, ки дар васфи лабат
Меғудозад ҷони ширину сухан мепарварад.

* * *

Ид асту дорад ҳар касе азми тамошои дигар,
Моро набошад гайри ту дар дил таманнои дигар.

Сад хуб пеш ояд маро, хотир наёсояд маро,
З-инҳо чӣ бикшояд маро, чун ошиқам ҷои дигар.

Не раҳ маро дар хонае, не ҷой дар кошонае,
Ҳар лаҳза чун девонае гардам ба саҳрои дигар.

Бигдохт аз ғам ҷону тан, чандин нахоҳам зистан,
Мебин ба раҳмат сӯйи ман имрӯз, фардои дигар.

Аз ман чӣ пурсӣ ину он, хоҳӣ бихон, хоҳӣ бирон,
Маҳкуми фармонам ба ҷон, набвад маро рои дигар.

Ай фохта, дил менихӣ, бар қомати сарви саҳӣ,
Гӯйӣ, надорӣ огаҳӣ аз қадду болои дигар.

Ҷомӣ нахоҳад аз ту дил, зеро ки дар Чину Чигил
Ҳамчун туе, ай ҷону дил, набвад дилорои дигар.

*   *   *

Танҳо зи куҷо мерасӣ, ай сарви қабопӯш?
Дардо, ки ту меоию ман меравам аз ҳуш.

Ман лаззати дидор чӣ донам, ки ҳанӯзат
Аз дур, надида, фитам ошуфтаву мадҳуш.

Ҳарчанд бурун нестӣ аз хотири танғам,
Пеш ой, ки чун ҷон кашамат танг дар оғӯш.

Дар гӯши ту як нукта зи бахти сияҳи мо
Гуфтан кӣ тавонад, мағар он холи баногӯш.

Гӯям сухане бо ту, агарчанд ки гардад
Бар табъи латифи ту ҳамин лаҳза фаромӯш.

Хоҳӣ, ки Худо дар ду ҷаҳон поси ту дорад,
Зинҳор, ту дар поси дили хастадилон кӯш.

Ҷомӣ, зи харобот ғараз бодаи ишқ аст,
Хоҳӣ зи сабӯ даркашу хоҳӣ зи қадаҳ нӯш.

*   *   *

Касе, к-афтад назар бар шакли он сарви қабопӯшаш,
Зи сина сабру аз дил тоқату аз ҷон равад ҳушаш.

Балои ҷони ман шуд ёди он бадхӯ, намедонам
Чӣ созам чора, к-аз хотир кунам як дам фаромӯшаш.

Зи дур он лаб ба сабзӣ мезанад, наздик шуд, гӯйӣ,
Ки гирад сабзаи навруста гирди чашмаи нӯшаш.

Хаёлашро зи дида ҷой дар дил мекунам шабҳо,
Нахоҳам мардумони дидаро хуфтан дар огӯшаш.

Зи рашки лола мемирам, ки ман дар гӯшае танҳо
Ҳамесӯзам ба доғи ҳаҷру ӯ ҷо карда дар гӯшаш.

Маро раҳ не, ки дар кӯяш ниҳам паҳлӯ ба деворе,
Рақибони сияҳдил хуш нишаста дӯш бар дӯшаш.

Намудӣ рух, макун манъ аз суруди шавқ Ҷомиро,
Чу булбул ҷилваи гул дид, натвон сохт хомӯшаш.

* * *

Он лоларух, ки бошад аз доғи мо фароғаш,
Аз дида рафт, лекин аз дил нарафт доғаш.

Сарве ба тозагӣ буд аз боғи лутф руста,
Зад сели қаҳр мавҷе, канд аз ҳарими боғаш.

Хуррам гуле ба бустон бишкуфт баъди умре,
Нодида сер булбул, тороҷ кард зоғаш.

Онро, ки ин шамома даврон рабояд аз каф,
Мушкил, ки ҳеҷ атре мушкин кунад димоғаш.

З-он гумшуда, надонам, боре нишон кӣ гӯяд?
Ҷое нарафт, к-аз кас кардан тавон суроғаш.

Дилро раҳи буруншуд кай бошад аз шаби ғам,
К-аз боди бениёзӣ бенур шуд чароғаш.

Ин сон, ки шуғли ҳиҷрон шуд ранҷбахши Ҷомӣ,
Кай хоби роҳат ояд бар бистари фароғаш.

*   *   *

Хиромон меравад он шӯху сад бедил зи дунболаш,
Ба хун ғалтон зи новакҳои чашми масти қаттолаш.

Зи ман доман кашон бигзашт, биштоб, ай сабо, аз пай,
Бияфшон гарди идбори[1] ман аз домони иқболаш.

Чу мӯре гаштаам аз заъф, ку он қуввати бахтам,
Ки бинам хешро рӯзе туфайли мӯр помолаш?!

Шудам бе ӯ зи мӯе зортар, ку номабар мурғе,
Ки бандам дар миёни нома худро бар пару болаш?!

Ҷавону шӯху худком асту боди хубияш дар сар,
Куҷо дар дил кунад ҷо панди пирони кухансолаш?

Хаташ навруста райҳонест ғирди чашмаи Ҳайвон,
Нашояд тухми он райҳон ба ғайр аз донаи холаш.

Ба хуни дида сурат баст шарҳи ҳоли худ Ҷомӣ,
Кӣ мегӯяд ба он султони хубон сурати ҳолаш?

---

[1] Идбор – бадбахтӣ, шӯрбахтӣ.

* * *

Аз лаби майгуни ту парҳезгоронро чӣ ҳаз?[1]
Лаззати май маст донад, ҳушёронро чӣ ҳаз?

Ай умеди мо ҳама аз ту ба навмедӣ бадал,
Ғайри навмедӣ зи ту уммедворонро чӣ ҳаз?

Ёфт бо сунбул зи ҷаъди мушксоят шаммае
В-арна аз тавфи чаман боди баҳоронро чӣ ҳаз?

Хоки поят гар набошад ҷойи болин зери сар,
Бар сари кӯйи ту шабҳо хоксоронро чӣ ҳаз?

Гар на ҳар сӯ булбуле чун ман занад дастони шавқ,
Аз баҳори хубӣ охир, гулузоронро чӣ ҳаз?

Дидаи бехоби Ҷомӣ гашт аз он рух баҳраманд,
Аз фурӯғи маҳ ба ҷуз шабзиндадоронро чӣ ҳаз?

---

[1] Ҳаз – баҳра, лаззат, ҳаловат.

* * *

Халқе чу ғул шукуфтаву хандон ба тарфи боғ,
Мову диле зи ҳаҷри ту чун лола доғ-доғ.

Дар боғ агар на бӯйи ту ёбам ба ҳар гуле,
Оҳе занам ман аз дилу оташ занам ба боғ.

Пӯшида дор ғунчасифат пераҳан зи бод,
То бӯйи ӯ чу гул нашавад атри ҳар димоғ.

Ҳоҷат мабар ба хонаи ҳамсоя, ай рафиқ,
К-имшаб шарори синаи ман бас бувад чароғ.

Дар чобукӣ тариқи ту варзанд некувон,
Лекин хироми кабки дарӣ нест кори зоғ.

Кай соя бар сарам фиганад он ҳумои қудс,
Чун бар кулӯх менанишинад маро кулоғ.

Фасли баҳор баста ҷаҳоне ба айш дил,
Ҷомию дарди ишқу зи айши ҷаҳон фароғ.

* * *

Ҳар шаб аз оташи рухсори ту сӯзам чу чароғ,
Равад аз фикри сари зулфи ту дудам ба димоғ.

Сӯзам аз рашк, чу сӯзад касе аз доғи ғамат,
Ҳар кас аз доғи ғаме сӯзаду ман аз ғами доғ.

Соя бар орази гулранги ту андохта зулф,
Бар ғулу лола зи пар чатри сияҳ сохта зоғ.

Мавсими ғул дари боғам чӣ кушоянд ба рӯй?
Ғунчае нест дили ман, ки кушояд дар боғ!

Пой бардоштам аз домани ҳар шуғл, ки буд,
То ба ёди ту нишинам паси зонуи фароғ.

Бӯйи пероҳанат аз боди сабо меҷустам,
Ба ғиребони ғулу ҷайби суман дод суроғ.

Ҷомӣ аз нутқ забон баст, чу нашносад кас,
Нуктаи тӯтии шаккаршикан аз коғи[1] кулоғ?

---

[1] Коғ – овози зоғ.

* * *

Кай ба даъво тоби он рӯйи чу маҳ дорад чароғ,
Бояд имшаб пояи худро нигаҳ дорад чароғ.

Меравад бо оҳи оташнок дил бар зулфи ту,
Ҳамчу он раҳрав, ки дар шаб пеши раҳ дорад чароғ.

Шамъи рухсори туро гирад ба даъво дар забон,
Дар забон афтода оташ з-ин ғунаҳ дорад чароғ.

Аз шикофи сина бар дил мефитад з-он рух фурӯғ,
Хонаи вайрон, бале, аз нури маҳ дорад чароғ.

Соқии мо рух намуд, ай шамъ, биншин ғӯшае,
З-он ки ин базм аз фурӯғи субҳгаҳ дорад чароғ.

Вақти пири раҳбари мо хуш, ки дар шабҳои тор,
Аз майи равшан ба кунҷи хонақаҳ дорад чароғ.

Шуълаҳои оҳи Ҷомӣ нест ҷуз айёми ҳаҷр,
Ҳар кас, оре, баҳри шабҳои сияҳ дорад чароғ.

*   *   *

Ай хуррам аз баҳори рухат навбаҳори ишқ,
Дар ҳар диле зи тозагулат хор-хори ишқ.

Ҳарчанд сархушӣ зи майи ҳусн, ёд кун
Моро, ки ҷон расид ба лаб дар хумори ишқ.

Маҳмил ҳамин ба синаи вайрони мо кушод,
Ҳар корвони ғам, ки расид аз диёри ишқ.

Фарқе миёни орифу обид ниҳодаанд,
Ин хуш ба ишқи кор бувад в-он ба кори ишқ.

Гар Кӯҳкан зи пой даромад, чӣ ҷойи таън?
Валлаҳ, ки кӯҳ паст шавад зери бори ишқ!

Ҳар гаҳ хаданги ғамза кушоӣ зи шасти ноз,
Бошад ҳумои сидра[1] фурӯтар шикори ишқ.

Ҷомӣ, мадор ранҷа дил аз фикри оқибат,
Ҳолӣ ба нақд хуш гузарон рӯзгори ишқ.

---

[1] Сидра – номи дарахти афсонавие дар биҳишт.

* * *

Бода пок асту қадаҳ поку ҳарифон ҳама пок,
Умр агар дар раҳи покон шавадам сарф, чӣ бок?

Ба риё таъна мазан пири муғонро, ки бувад
Соҳати исматаш аз висмати[1] ин ориза пок.

Рафт дар кӯйи ту сад сар, ки касе теғ надид,
Пурдиле ку, ниҳад пой ба майдони ҳалок?

Гар наёвехта дар домани гул хори ғамат,
Рух чаро шуста ба хунобу ғиребон зада чок?

Рӯй бинмо, ки равам заррасифат рақскунон
То ба сарманзили хуршед аз ин дайри магоқ.

Муҳр бикшо зи лаби лаъл, ки бемори туро
Шарбат аз дасти Масеҳо нафитад фоиданок.

Соя бар турбати Ҷомӣ фиган, ай сарви баланд,
Нест аз сарв аҷаб, гар фиганад соя ба хок.

---

[1] Висмат – нуқсон, айб.

*   *   *

Мусулмонон, чӣ созам чора бо он шӯхи сангиндил,
Ки ҳам ком аз лабаш саъб[1] асту ҳам сабр аз рухаш мушкил.

Агар тан дар фироқи ӯ диҳам, умрест беҳуда
В-агар дил бар висоли ӯ ниҳам, фикрест беҳосил.

Давои ишқ, гӯянд, аз сафар хезад, чӣ донистам,
Ки дар дил меҳри он маҳ хоҳад афзун шуд ба ҳар манзил.

Агар не об бар оташ задӣ борони ашки ман,
Зи барқи оҳи гармам сӯхтӣ ҳам ноқа, ҳам маҳмил.

Бад-он дурри гаронмоя чӣ гуна раҳ барам, чун шуд
Зи оби дида дарёҳо миёни мову ӯ ҳоил.[2]

Шикаста киштии уммед дар гирдоби ғам моро,
Ту, ай носеҳ, мазан санги маломат боре аз соҳил.

Шароби хушдилӣ арбоби ишратро деҳ, ай даврон,
Ки ҳаст аз соғари гам Ҷомӣ акнун масти лояъқил.

---

[1] Саъб – душвор, сахт.
[2] Ҳоил – чизест, ки байни ду чиз ё кас меистад.

* * *

Чӣ гӯям, к-аз ғамат чун метапад дил,
Чу сайди ғарқа дар хун метапад дил.

Зи рӯйи лутф даете бар дилам неҳ,
Бибин, к-аз дасти ту чун метапад дил.

Зи мурғе, к-афтад андар доми сайёд,
Маро дар зулфат афзун метапад дил.

Чу он моҳӣ, ки берун афтад аз об,
Зи базми васл берун метапад дил.

Гар аз ҷониб омад ишқ, чун аст,
Ки Лайлиро чу Маҷнун метапад дил?

Нахустин ҷунбиш омад ҷунбиши ишқ,
Ҳарифонро на акнун метапад дил.

Пайи таскини Ҷомӣ бӯсае бахш,
Ки имрӯзаш дигарғун метапад дил.

*   *   *

Зад зи гунча бори дигар хайма бар гулзор гул,
Дод мастонро ба ишратгоҳи бустон бор гул.

Ғунча ҳар барги тараб, к-аз шавкати дай менуҳуфт,
Кард бо боди баҳорӣ як ба як изҳор гул.

Бигсил[1] аз домони мутриб чанг, к-аз мурғони боғ,
Бар сари ҳар шох дорад мутрибе тайёр гул.

Ғунчаро дил хун шуд аз камумрии гул, турфа он-к
Мекунад з-он хуни дил гулгунаи рухсор гул.

З-оби софе шуд мусанно шохи гул паргорвор,
Шаклҳои мустадир ангехт з-он паргор гул.

З-имтидоди ҷӯ ба тӯмори муҷадвал монд об,
Акси гул дар вай чу бар дебочаи тӯмор гул.

Ростбозорест пиндорӣ чаман, к-аз рангу бӯй,
Шуд дар он бозор ҳам саббоғу[2] ҳам аттор гул.

Дар тамоил монда бар шохи зумуррадгун зи бод
Ҳамчу чатри лаъли султони фалакмиқдор гул.

Хомаи Ҷомӣ, ки шуд дар васфи гул чун хор тез,
Хост з-он сад маънии рангин чунон, к-аз хор гул.

---

[1] Бигсил – лафзи амр аз феъли гусехтан – канда шудан.
[2] Саббоғ – ранғрез.

* * *

Мехиромад сӯйи бустон шоҳиди раънои гул,
Меравад оби равон, то сар ниҳад дар пои гул.

Тофт абр аз сим ришта, сӯзан аз зар сохт меҳр,
То сабо дӯзад қабои лутф бар болои гул.

Ҷилваи гулро бувад чизеву ройи рангу бӯй,
Нест бе чизе, ки булбул шуд чунин шайдои гул.

Вақти гул коме бигир аз дилбари норастахат,
Пеш аз он рӯзе, ки бинӣ хорҳо дар ҷои гул.

Базми мастонро биёрой аз гул, ай соқӣ, ки шуд
Базми боғ ороста аз рӯйи базморои гул.

Лаб-лаби ҷӯй ову гулро бин ба сад раҳ ишвагар,
Ай ки чун оби равонӣ лаб ба лаб ҷӯёи гул.

Васфи гул то чанд, Ҷомӣ, ҳар киро з-он лоларух,
Чун ту бошад дог бар дил, кай кунад парвои гул.

* * *

Имрӯз зи шавқат ҳама сӯзу ҳама дардам,
Нодида рухат з-ин сари кӯ бознагардам.

Беҳуда бувад ҳар ғаму дарде, ки на ишқ аст,
Ҳаргиз мани бедил ғами беҳуда нах(в)ардам.

Аз ғунаи зардам занадам чеҳра, агар рашк
Ҳар лаҳза ҷигаргун накунад гунаи зардам.

Рӯйи дили ман сӯйи бутон буд ҳамеша,
Чун рӯйи ту дидам, зи ҳама рӯ ба ту кардам.

Гулҳои чаманро хатар аз боди хазон аст,
Ай шохи гули тоза, битарс аз дами сардам.

Гар ту нанишинӣ, ба ман ин бас, ки нишинад
Рӯзе, ки шавам хок, ба домони ту гардам.

Ҷомӣ ба ҳавоят ғазале гуфт диловез,
Мазмуни ғазал ин ки ба савдои ту фардам.[1]

[1] Фард – танҳо, ягона.

*   *   *

Нодида рухат умре савдои ту варзидам,
Ториғ зи ту чун бошам, акнун зи рухат дидам?

То сохт маро дар дил меҳри рухи ту манзил,
Дил аз ҳама баркандам, меҳр аз ҳама бибридам.

Ҳар ҷо, ки ба базми май бархост ҳавои най,
Дамсоз шудам бо вай в-аз шавқи ту нолидам.

Ҳар хори ғаме, к-аз дил хоҳам кашам, ай гулрух,
З-он хор кунам сӯзан, к-аз хоки дарат чидам.

Аз заъф шудам мӯйе, нагзашт даме бар ман,
К-аз оташи ишқи ту бар хеш напечидам.

Ту Каъбаи мақсудӣ, айбе набувад бар ман,
Гар рӯ ба ту овардам, ё гирди ту гардидам.

Завқе дигар аст ин бор ашъори туро, Ҷомӣ,
Ҳарғиз зи найи килкат ин замзама нашнидам.

*   *   *

Наёям сӯйи ту, ҳарчанд сӯзад шавқи дидорам,
Ки бо ағёр ҳамдам диданат тоқат намеорам.

Туро гар дар ҳақи ёрон бувад андешаи қатле,
Ба ҳаққи дӯстӣ, ёро, ки бо он низ ҳам ёрам.

Зи шавқи он лаби нӯшин зи дида то саҳар ҳар шаб
Ақиқи ноб мерезам, сиришки лаъл меборам.

Аз он лаб нимҷоне орият дорам, биё, ҷоно,
Бинеҳ лаб бар лабам, к-он ориятро бо ту биспорам.

Макӯш, ай ақл, дар ислоҳи кори ман, ки ман з-ин пас
Зи савдои парирӯе сари девонагӣ дорам.

Ҳамебинам ба бустон сарв, қадди туст – мегӯям,
Ҳаметобад зи гардун моҳу рӯйи туст – пиндорам.

Суйи худ хондам аз кӯйи ту дилро. Гуфт: «–Рав, Ҷомӣ,
Ки ман ин ҷо ба доми ишқи бадхӯйе ғирифторам».

* * *

Сина шикофам ҳар саҳар, к-ояд сабо з-он манзилам,
Бошад, хурад з-ин раҳгузар як лаҳза боде бар дилам.

Чашмам зи хубон хунфишон, дил ҳамдами оҳу фиғон,
Табъи балоҷӯ ҳамчунон бошад бад-эшон моилам.

Ҳастам зи мурғи бастапар дар доми зулфаш бастатар,
Бисмиллаҳ, инак тег, агар хоҳад ҳамин дам бисмилам.

З-ин сон, ки ояд дам ба дам з-ин чашми тӯфонбор нам,
Мушкил расад аз мавҷи ғам киштӣ ба сӯйи соҳилам.

Набвад забон гӯё маро ҷуз бахри нола чун даро,[1]
Ай кош, аз ин меҳнатсаро гардун бибандад маҳмилам.

Ҷонам зи ҷонон нагсилад, пайванду паймон нагсилад,
То риштаи ҷон нагсалад, дасташ зи доман нагсилам.

Ҷомисифат рафтам фурӯ, дар лойи хум бе лаъли ӯ,
Дасте ба ман деҳ, ай сабӯ, то по барояд аз гилам.

---

[1] Даро – занг, зангӯла.

*   *   *

Гил шуд ҳарими кӯят аз ашки лолагунам,
Бошад ҳанӯз ташна хоки дарат ба хунам.

Аз бори дил тани ман омад чу кӯҳ в-арна
Дар мавҷхези гиря мушкил бувад сукунам.

Зад аз ҳубоб хайма гирди ман оби дида,
Ман бо тани кам аз мӯ он хаймаро сутунам.

Чокам чу дар дил афтад, сӯзан чӣ суду ришта,
К-ин сӯзад, он гудозад аз оташи дарунам.

Гар торҳои мӯям бар тан шавад салосил,
Натвон кашид берун аз вартаи ҷунунам.

Носеҳ, чароғи айшам шуд куштаи дами ту,
То кай ба тарки хубон бар сар дамӣ фусунам.

Мепурсиям, ки, Ҷомӣ, бо дарди ишқ чунӣ?
Ман бехудам, чӣ донам, ҳам худ бигӯ, ки чунам?

*   *   *

Надорам вақти гул тоқат, ки бе ту рӯйи гул бинам,
Ҳама домони гул чинанду ман доман зи гул чинам.

Нишаста дӯстон дар пойи гул, ман ҳам ҳавас дорам,
Ки дар пойи гуле биншонамат, пеши ту биншинам.

Ҳаме рӯбам ба мижгон роҳи ту, бошад, ҳавоҳоҳе
Пас аз хоби аҷал з-ин хок созад хишти болинам.

Закоти ҳусни худ, гӯянд, мебахшӣ ба мискинон,
Бибахшо андаке, ҷоно, ки ман бисёр мискинам.

Чу мурғи нимбисмил метапам аз шавқи теғи ту,
Худоро, дасти раҳмат баркушо аз баҳри таскинам.

Маро ҷуз ишқу расвоию қаллошӣ намебояд,
Рав, ай носеҳ, ту мебош он чӣ мехоҳӣ, ки ман инам.

Магӯ, шарҳи сиришки худ макун дар ҳар ғазал, Ҷомӣ,
К-аз ин хуноба дорад ранг маъниҳои рангинам.

* * *

Ҳастам зи ҷон ғуломат, аммо гурезпоям,
Сад борам ар фурӯшӣ, бугрезаму биёям.

Гоҳам рақиб хонӣ, гоҳе саги дари худ,
Он номро нахоҳам в-ин лутфро нашоям.

Дилро сабурӣ аз ту як лаҳза нест мумкин,
Сад бораш озмудам, дигар чӣ озмоям?

Баст аз тафи дилам занг ойинавор гардун,
Акнун ба сайқали оҳ он занг мезудоям.

Ҳар гаҳ ба қасди қатлам тири ҷафо кушоӣ,
Баҳри бақои умрат дасти дуо кушоям.

Ҳарчанд бо сагонат хуш нест худнамоӣ,
Худро зи хели эшон ҳар лаҳза менамоям.

Ҳар дам магӯ, ки Ҷомӣ, то кай сухан гузорӣ,
Аз шавқи туст, ҷоно, к-ин нағма месароям.

* * *

Ишқ ба кишвари вафо дод навиди шоҳиям,
Навбати шоҳиям бувад нолаи субҳгоҳиям.

Гар ба фарогат аз туам таъни гунаҳ занад касе,
Чеҳра ба хун нигор бас ҳуҷҷати бегуноҳиям.

Ҷуз ту нахоҳам аз ҷаҳон орзуи дигар, вале
Хоҳиши ман чӣ фонда, чун ту ҳаме нахоҳиям?

Даъвии меҳрам ар кунӣ, равшанам аз куҷо шавад,
Дил чу ба сидқи ин сухан менадиҳад гувоҳиям.

Ту шаҳию бутон сипаҳ, сар чӣ кашам зи банди шаҳ
Ман, ки ба рибқаи вафо бандаи ҳар сипоҳиям?

Ҳарфе агар занам рақам, ҳоли даруни хуншуда,
Аз сари хома хун чакад, сурх шавад сиёҳиям.

Лоба кунӣ, ки Ҷомӣ, аз тоби ғамам чӣ гунаӣ,
Тоби ғами ту филмасал, тобаву ман чу моҳиям.

*   *   *

Нестам чун ёр туркигӯ, вале то зиндаам
Чашми турку лаъли туркигӯйи ӯро бандаам.

Резам аз ширинзабонӣ дар сухан шаккар, вале
Пеши он лаб аз забони хештан шармандаам.

Нест он шакли ҳилоле, захми нохун бар танам,
Нақши наъли тавсанаш бар синаи худ кандаам.

Халқе афганда сипар аз саҳми тири ӯву ман
То нагардад монеи тираш, сипар афгандаам.

Оташи шавқам зи оби дида афзун мешавад,
Ваҳ, ки меояд чу абр аз гиряи худ хандаам.

Гар диҳад дастам, ки ёбам давлати побӯси ӯ,
Бошад ин маънӣ далели давлати пояндаам.

Ёр агар бигсист, Ҷомӣ, кисвати фақрам ҳаром,
Гар бувад як бахя бе пайванди ӯ бар жандаам.

* * *

Манзил накарда дил ҳанӯз андар ҳарими синаам,
Ишқи ту дар дил дошт ҷо, ман ошиқи деринаам.

Аз дилхарош афғони ман тегат ба хунам тез шуд,
Теғи туро сӯҳон бувад, гӯйӣ хароши синаам.

Ман доначин мурғе наям, к-оям ба доми кас фурӯ,
Сели балову тухми ғам бас бошад обу чинаам.

Вақти хатиби шаҳри мо хуш, к-ӯ ба рағми муҳтасиб
Яксар барад то пойи хум аз масҷиди одинаам.

Азбаски ҷуръа бар сарам резанд мастони лабат,
Ҳаст аз палоси майкада олудатар пашминаам.

Дар гиря умр омад ба сар в-аз шавқи лаълат сина пур,
Сад ганҷи гавҳар рехтам, холӣ нашуд ганҷинаам.

Ҷомӣ, набинад чашми ҷон ҷуз акси соқии азал,
То дод пири майфурӯш аз ҷоми май ойинаам.

*   *   *

Умрест дил ба меҳру вафои ту бастаем,
Пайванд бо ту кардаву аз худ гусастаем.

Зуҳҳоду хулди насяву авбошу айши нақд,
Мо худ ба давлати ғамат аз ҳар ду растаем.

Моро чу дар ҳарими висоли ту роҳ нест,
Дил пурумед бар сари роҳат нишастаем.

Бо худ хаёли орзуе баста ҳар касе,
Мо дида аз ду оламу дил бар ту бастаем.

Бас хастахотирем зи бедоди ту, вале
Ҳаргиз дилат ба теғи шикоят нахастаем.

Чун сӯфиён, ки нуктаи тавҳид бишнаванд,
Ҳар ҷо гузашта зикри ту, аз ҷой ҷастаем.

Гуфтам: – Шикастаӣ дили Ҷомӣ! – Ба ишва гуфт:
– Охир, чӣ шуд, на ҷоми мурассаъ[1] шикастаем?!

---

[1] Мурассаъ – зебу зинатдодашуда.

* * *

Ай дилам аз ту ғарқи хун, дидаи ашкбор ҳам,
Бе ту зи ашки лолагун чеҳра пуру канор ҳам.

Ваъдаи омадан мадеҳ, ғуссаи ҳаҷр бас маро,
Бар сари он фузун макун меҳнати интизор ҳам.

Тоб наёварад танат в-арна пайи либоси ту
Риштаи ҷони бедилон пуд кунанду тор ҳам.

Гар бувад аз гарониям бори диле саги туро,
Бор бибандам аз дарат, балки аз ин диёр ҳам.

Домани ноз барзадӣ, бар сари кӯ баромадӣ,
Офати ҷони ман шудӣ, фитнаи рӯзгор ҳам.

Чанд ба хоки раҳ фитад сояи сарви саркашат,
Сояи раҳмате фиган бар мани хоксор ҳам.

Боғу баҳору булбулон ҷилваи савсан асту гул,
Ҷомии дилрамидаро боғ туӣ, баҳор ҳам.

* * *

Ҷон доғи ту дорад, ҷигари ғарқа ба хун ҳам,
Тороҷи ғамат шуд дилу дин, сабру сукун ҳам.

Гуфтӣ, ки ба ҷон ошиқи ман будӣ аз ин пеш,
Валлаҳ, ки ҳамонам ман аз он пеш, кунун ҳам.

Бас ишқ, ки он кам шуду бас ҳусн, ки он кост,
Ишқи ману ҳусни ту ҳамон, балки фузун ҳам.

Гар зулфи диловези ту ин аст, басо кас
Дар қайди бало афтаду занҷири ҷунун ҳам.

Ангехт сипаҳ ишқ, барафрӯхт алам оҳ,
Шуд мулки ғамат мулкати беруну дарун ҳам.

Умрест, ки хоҳанд вуболи мани бадрӯз
Он моҳи баландахтару ин бахти нағун ҳам.

Он ҷодуи дилҳо на чунон зад раҳи Ҷомӣ,
К-аш чора тавон кард ба таъвизу[1] фусун ҳам.

---

[1] Таъвиз – тӯмор.

* * *

Зиҳӣ, қаддат ниҳоли гулшани чашм,
Маҳи рӯят чароғи равшани чашм.

Харобободи дил мардумнишин нест,
Фуруд ой, ай парӣ, дар маскани чашм.

Зи хуни дил чунон пур шуд дарунам,
Ки мерезад бурун аз равзани чашм.

Зи кӯят ҳар хасу хоре, ки чинам,
Нишонам чун мижа перомани чашм.

Зи гиря то ба ғардан ғарқи хунам,
Чу мирам, хуни ман дар гардани чашм.

Ба як ғамза кунӣ сад шердилро
Шикори оҳуи шерафғани чашм.

Чу гардад дурфишон лаъли ту, Ҷомӣ,
Зи лаълу дур кунад пур домани чашм.

*   *   *

Ҳар ҷо, ки кунам хона, ҳамхона туро ёбам,
Ҳаргиз наравам ҷойе, к-он ҷо на туро ёбам.

Гар хоб кунам шабҳо в-ар хона равам танҳо,
Дар хоб туро бинам, дар хона туро ёбам.

Дар базми қадаҳнӯшон, дар чашми вафокӯшон,
Маъшуқа туро донам, ҷонона туро ёбам.

Дар суҳбати ҳар ҷамъе, к-афрӯхта шуд шамъе,
Гирди сари ӯ гардон парвона туро ёбам.

Гар ҷониби майхона оям пайи паймона,
Дар дасти майошомон паймона туро ёбам.

Аз сар бикашам хирқа, дар баҳр шавам ғарқа,
Дар ҳар садафе пинҳон дурдона туро ёбам.

Аз худ бигусил, Ҷомӣ, мезан дари гумномӣ,
К-андар тутуқи ваҳдат бегона туро ёбам.

*   *   *

Хаёле буд, ё Раб, дӯш ё дар хоб медидам,
Ки рӯяш дар назар бар каф шароби ноб медидам.

Ба иксири саодат ёфтам охир, биҳамдуллаҳ,
Висолашро, ки ҳамчун кимиё ноёб медидам.

Чӣ ҳоҷат буд шамъ афрӯхтан дар базми ӯ, ё Раб,
Чу аз акси рухаш олам ҳама маҳтоб медидам.

Ба доғи номуродӣ ҷону дил месӯхт душманро,
Чу худро бар муроди хотири аҳбоб медидам.

Басе бар хок судам пеши пойи соқӣ аз мастӣ
Саре, к-аш саҷдагаҳ дар гӯшаи меҳроб медидам.

Ба Оби зиндағӣ пай бурд аз иқболи васли ӯ,
Вале аз оташи маҳҷурияш дар тоб медидам.

Ҷаҳоне ҷон ҳамедоданд баҳри ҷуръае, аммо
Зи ҷомаш Ҷомии лабташнаро сероб медидам.

*   *   *

Басе сӯзанд аз он шамъи дилафрӯзе, ки ман дорам,
Вале таъсири диғар дорад ин сӯзе, ки ман дорам.

Магӯ рӯзи туро шаб созам аз бемеҳрӣ, ай гардун,
Ки бе он маҳ зи шаб кам нест ин рӯзе, ки ман дорам.

Чӣ ранҷонад табибам, чун бувад сад захмро марҳам,
Зи ту дар сина ҳар пайкони дилдӯзе, ки ман дорам.

Чӣ ғам дорам зи торикии шабҳо, дар даруни ҷон
Бад-ин сон офтоби оламафрӯзе, ки ман дорам.

Шудам фирӯз бар васлат ба рағми чархи фирӯза,
Кӣ дорад дар ҷаҳон ин бахти фирӯзе, ки ман дорам?

Ману ғамҳои рӯзафзун, туву дар шодиву ишрат,
Намеояд аз ин ҷони ғамандӯзе, ки ман дорам.

Шуд имшаб хоби ваҳшӣ роми ман, афғон макун, Ҷомӣ,
Мабодо рам кунад мурғи навомӯзе, ки ман дорам.

* * *

Ҳар шабе, к-аз моҳи меҳрафрӯзи худ ёд оварам,
Аз фигону нола шаҳреро ба фарёд оварам.

Шеваи Ширин агар ин аст, к-он бадхӯйрост,
Дар ҷаҳон ман низ рӯзе расми Фарҳод оварам.

Ман чу натвонам, к-аз аввал мурғи дил дорам нигоҳ,
Кай тавонам, к-ин дамаш аз доми сайёд оварам?

Бандаи он қоматам, чун об аз он ғар дар чаман
Сар диҳандам, сар ба пойи сарви озод оварам.

Хонаам бе ӯ ғамобод аст, вой он шаб, ки ман
Аз дари ӯ рӯ ба кунҷи ин ғамобод оварам.

Хоҳам аз ҳуснат бигӯям ошкоро нуктае,
Мояи ишрат суйи дилҳои ношод оварам.

Боз ғӯяд ғайрати ишқам, ки Ҷомӣ, лаб бибанд
В-арна бар ҷонат зи ғам сад теғи бедод оварам.

*   *   *

Мани дилхаста ҳар дам баҳри он нозукбадан мирам,
Гаҳ аз ранги қабо, гоҳе зи бӯйи пераҳан мирам.

Чу соя аз сарам бардошт он сарви равон боре,
Равам бар ёди ӯ дар сояи сарви чаман мирам.

Шаҳиди ишқро ҷуз ман касе мотам намедорад,
Кӣ хоҳад мотами ман доштан рӯзе, ки ман мирам?

Гар аз пероҳанаш як ришта пайванди кафан бинам,
Занам пероҳани ҷон чоку аз завқи кафан мирам.

Чунин, к-аш тешаи ғам синаам сад пора шуд охир,
Аз он шириндаҳан бо доги дарди Кӯҳкан мирам.

Рав, ай ҳамдам, ту дар базми тараб бо дӯстон хуш зӣ,
Маро бигзор, то танҳо дар ин байт-ул-ҳазан мирам.

Яке дам нагсалад, Ҷомӣ, дилам з-он шӯхи ошиққуш,
Аҷаб, гар бо чунин дил ман ба марги хештан мирам!

* * *

Гуҳар, к-аз васфи он лабҳои шаккарханд мерезам,
На гавҳар, балки шаккар мефишонам, қанд мерезам.

Дилам дарёи хун омад, ба рӯяш чашмам он киштӣ,
К-аш аз таҳ метаровад хуни дил, ҳарчанд мерезам.

Намеояд чу ту ҳарчанд, к-андар қолиби фикрат
Зи ҷон монанди ту сад шакли бемонанд мерезам.

Ҳама хубон маро фарзанду ман он меҳрбон пирам,
Ки нақди дину дил дар пойи ҳар фарзанд мерезам.

Ба хун пайванд ёбад ҳар чӣ буррад, чун ту бибридӣ,
Зи дил хун баҳри муҳкам кардани пайванд мерезам.

Мадеҳ дарди сарам, ай пандгӯ, к-аз обу хоки ман
Гиёҳи ишқ мехезад, чу тухми панд мерезам.

Чу нахли хона ҷунбиш ёфт, дасте пеш кун, Ҷомӣ,
Ки нузли[1] хони муштоқони ҳоҷатманд мерезам.

---

[1] Нузл – бахшиш, эҳсон.

*   *   *

Ман, ай соқӣ, на онам, к-аз майи гулранг бигрезам,
Майи гулранг деҳ, к-аз ақли пурнайранг бигрезам.

Зи шаҳристони ҳастӣ рӯ ба кунҷи нестӣ орам,
Ба саҳрои фарох аз гӯшаҳои танг бигрезам.

Чунон аз худпарастон даҳшате дорам, ки гар бинам,
Зи як фарсангашон, хоҳам ба сад фарсанг бигрезам.

Ту хоҳӣ лутф, хоҳӣ қаҳр кун, ҷонона онам ман,
Ки бошам бо ту вақташ оштӣ в-аз ҷанг бигрезам.

Саги ин кӯям, аммо баҳри ту не, баҳри худ, ҳошо,
Ки баҳри луқма оям бар дарат в-аз санг бигрезам.

Чунон дар пардаи дил унс шуд бо нағмаи дардам,
Ки хоҳам аз садои уду савтӣ чанг бигрезам.

Ба роҳи он саворам пойи дил чун ланг шуд, Ҷомӣ,
Чӣ сон аз хамми фитрокаш ба пойи ланг бигрезам?

*   *   *

Мо на он қавмем, к-аз бори касе гардан кашем
В-ар касе дар роҳи мо хоре ниҳад, доман кашем.

Мекашем аз тирахӯён дурдии дардончунон,
К-аз кафи равшанҷабинон бодаи равшан кашем.

Тавсани кин ҳар кӣ ангезад, ба қасди ҷони мо,
Мо зи меҳраш накди ҷон зери суми тавсан кашем.

Ҳар кӣ хоҳад баҳри мо дӯзад зи меҳнат хилъате,
Ресмон аз риштаи ҷонҳо-ш дар сӯзан кашем.

Нестем асҳоби ишрат, то чу сабза ҳар сабоҳ
Мафраши[1] дебои зангорӣ суйи гулшан кашем.

Чун шаби санҷобгун ояд, таҳи паҳлуи хеш
Бистари санҷобӣ аз хокистари гулхан кашем.

Дӯстон, аз саркашӣ бо мо агар душман шаванд,
Ҷомӣ, он беҳтар, ки мо сар дар раҳи душман кашем.

---

[1] Мафраш – домон, шол, палос.

*   *   *

Хез, то рахт ба сарманзили инсоф кашем,
Бо дили соф ба ҳам ҷоми майи соф кашем.

Ҳар кӣ аз мо талабад тавба, бахилӣ варзем
В-ар диҳад ҷоми майи соф, ба исроф кашем.

Мушкили ишқ чу аз дурдкашон гардад кашф,
Чанд дар мадраса дарди сари кашшоф кашем?

Пири майхона бисоти карам андохтааст,
Рақами ризқ чӣ бар ҳосили авқоф[1] кашем.

Нақди моро мабар, ай хоҷа, ба саррофф, ки мо
Ин ҳама ғабн[2] зи қаллобии сарроф кашем.

Доби[3] мо нест гила, хоса ба ҳар ноҷинсе,
Гарчи анвои ҷафо аз ҳама асноф[4] кашем.

Ҷомӣ, аз хирқаи пашминаи фақр осудем,
Ҳошалиллаҳ, ки дигар нози қасаббоф кашем.

---

[1] Авқоф – ҷамъи вақф.
[2] Ғабн – зарар.
[3] Доб – расм.
[4] Асноф – ҷамъи синф – синфҳо, гурӯҳҳо.

* * *

Наёсояд кас аз афгони ман ҷойе, ки ман бошам,
Ҳамон беҳтар, ки ҳам худ ҳамнишини хештан бошам.

Диҳам таскини худ ҳар шаб, ки фардо бинамаш дар раҳ,
Вале он сангдил н-ояд аз он роҳе, ки ман бошам.

Маро бирбуд завқи гуфтугӯйи он парӣ з-ин сон,
Ки чун девонагон пайваста бо худ дар сухан бошам.

Чу ҳамдарде намеёбам, ки гӯям дарди худ бо ӯ,
Гаҳе бо ёди Маҷнун, гаҳ ба фикри Кӯҳкан бошам.

Рақибо, талх гуфтан то ба кай, чандон забон даркаш,
Ки як дам гӯш бар гуфтори он шириндаҳан бошам.

Чунон бирбуд хоби ман, ки н-ояд чашми ман бар ҳам,
Магар вақте ки зери хок хуфта дар кафан бошам.

Чӣ шуд дар кори май паймони тақво, Ҷомӣ, он авло,
Ки паймона ба каф бо соқии паймоншикан бошам.

* * *

Дар даври лабат бе маю паймона набошам,
Аз шавқи ту бе наъраи мастона набошам.

Дар хайли бутон чун ту паричеҳра нигоре,
Худ гӯй, ки чун ошиқи девона набошам.

Ҳар ҷо чу ту шамъе шавад афрӯхта, ҳошо,
К-он ҷо мани дилсӯхта парвона набошам.

Гар доманам уммеди қудуми ту набошад,
Як лаҳза дар ин гӯшаи кошона набошам.

Ташриф наёрӣ суйи ман ҷуз паси умре,
В-он ҳам бувад он рӯз, ки дар хона набошам.

Ганҷӣ туву олам ҳама вайронаи ин ганҷ,
Ҷуз дар талаби ганҷ ба вайрона набошам.

Ҷомӣ, агар он донаи холам назанад роҳ,
Дасти тиҳӣ аз субҳаи[1] саддона набошам.

[1] Субҳа – тасбеҳ.

* * *

Мани бесабру дил, к-он шакли зебо ҳар замон бинам,
Балои ҷон шавад, ҳар дидану ман ҳамчунон бинам.

Савори шӯхи ман, дар ҷилваи нозию ман ҳайрон,
Гаҳ он пову рикобу гоҳе он дасту инон бинам.

Ниҳода бар камон тир аз пайи сайди мани мискин,
Чу маҳрумон ба ҳасрат ҷониби тиру камон бинам.

Пас аз умре риёзат он чӣ соликро шавад равшан,
Шуд акнун умрҳо, к-аз орази хубаш аён бинам.

Мани бедил, ки бо худ ҳайф дорам ҳамдамаш дидан,
Куҷо тоб оварам, к-аш ҳар замон бо ину он бинам.

Ба кӯяш он ҳама ошиқ, ки дидам ҳар киро ҷӯям,
Ба ҷойи ӯ ҳамин фарсуда муште устухон бинам.

Касон шабҳо ба фикри ишрату Ҷомӣ дар ин савдо,
Ки фардо чун кунам, он офати ҷонро чӣ сон бинам!

*   *   *

Чӣ ҳусн аст ин, ки гар ҳар дам рухатро сад назар бинам,
Ҳанӯзам орзу бошад, ки як бори дигар бинам.

Чунин шавқе, ки ман дорам, чӣ таскин ёбад, ар ногаҳ
Бурун оию чун умри азизат даргузар бинам.

Магӯ дар моҳу хур бин, Аллаҳ-Аллаҳ, чун бувад мумкин,
Ки ту пеши назар бошию ман дар моҳу х(в)ар бинам.

Ба торикии ҳиҷронам макуш, ай ғам, даме дигар
Бувад, к-аз партави рухсораш он шабро саҳар бинам.

Чу маҳрумам зи дидораш, ба кӯйи ӯ равам боре,
Замоне баҳри хурсандӣ дар ин девору дар бинам.

Сари болин надорам, лек аз бахт он қадар хоҳам,
Ки вақти ҷон супурдан остонаш зери сар бинам.

Ба кунҷи меҳнату андӯҳ Ҷомӣ ҷон диҳад охир,
Чунин, к-аз дарди ҳиҷрон ҳар замон ҳолаш батар бинам.

* * *

Ба роҳи тавсанаш[1] сад нозанинро хок мебинам,
Сари чандин азизаш баста бар фитрок мебинам.

Ба теғи ғамза хоҳад рехт хуни сад мусулмонро
Чунин, к-он турки кофиркешро бебок мебинам.

Ҳамерӯбам ба мижгон, то нагардад пояш озурда,
Ба хоки роҳи ӯ ҳар ҷо хасу хошок мебинам.

Зи шавқи накҳати пероҳанаш ҳар субҳ дар гулшан
Либоси ғунча пора, ҷомаи ғул чок мебинам.

Надорат чустие он шӯх дар дилҷӯии ёрон,
Вале дар куштани ҳар бедилаш чолок мебинам.

Маро ҳоли дили овораи худ ёд меояд,
Зи дарди ошиқӣ ҳар ҷо диле ғамнок мебинам.

Чӣ шуд бечора Ҷомиро дар ин шабҳои ғам, ё Раб,
Ки номи ӯ зи лавҳи зиндагонӣ пок мебинам.

---

[1] Тавсан – асп.

*   *   *

Ҷудо зи лоларухи худ баҳорро чӣ кунам?
Ҳазор доғ ба дил, лолазорро чӣ кунам?

Зи хуни дида канорам пур аст, бе лаби ёр,
Канори кишту лаби ҷӯйборро чӣ кунам?

Ғирифтам он ки кунам дидаро ба ғул машғул,
Даруни ҷон зи ту сад хор-хорро чӣ кунам?

Ба тавфи боғ ғами рӯз агар барам берун,
Балову меҳнати шабҳои торро чӣ кунам?

Ғуборе аз раҳи он мушкбӯ ғизол расид,
Ба ҷуз абири кафан он ғуборро чӣ кунам?

Шикофи сина тавонам, ки бандам аз марҳам,
Таровиши мижаи ашкборро чӣ кунам?

Малулам аз ду ҷаҳон бе ҷамоли ӯ, Ҷомӣ,
Чу ёр нест ба даст, ин диёрро чӣ кунам?

* * *

Ҳар замон гӯям, ки аз дил меҳри ӯ берун кунам,
Лек бо худ бас намеоям, надонам чун кунам.

Булаҷаб коре, ки халқе дар пайи дармони ман,
Ман ба фикри он, ки ҳар дам дарди хеш афзун кунам.

Гар ниҳам гирён сар андар кӯҳ бе лаъли лабаш,
Санғҳоро чашма созам, чашмаҳоро хун кунам.

Нақш бандам сӯйи ӯ сад нома, мазмун сӯзу дард,
Ашки хунин бар рухи унвони он мазмун кунам.

Ҷойи такбиру дуо хоҳам зи Лайлӣ қисса хонд,
Ногаҳ ар рӯзе гузар бар турбати Маҷнун кунам.

Халқро бар маҷмари гам дил бисӯзонам чу уд,
Нола дар чанги фироқаш гар бад-ин қонун кунам.

Кушта шуд Ҷомӣ зи ҳаҷр, афсонаи васлаш чӣ суд,
Мурғи бисмил кай зияд, сад бор агар афсун кунам?

* * *

Аз ишқ табарро чӣ кунам, чун натавонам,
Бо ақл тавалло чӣ кунам, чун натавонам?!

Аз дарди ту доғест куҳан бар дили решам,
Тадбири мудово чӣ кунам, чун натавонам?

Аз нозукии хӯйи ту хоҳам, ки зи рӯят
Пӯшам назар, аммо чӣ кунам, чун натавонам?

Ҳарчанд, ки бигзашт зи ҳад ваъдаи васлат,
Оҳанги тақозо чӣ кунам, чун натавонам?!

Хорем шикаста-ст ба по, бар сари кӯят,
Азми гулу саҳро чӣ кунам, чун натавонам?!

Зад шуъла ба ҷон шавқи висоли туам имрӯз,
Таъхир ба фардо чӣ кунам, чун натавонам?!

Ман Ҷомии машҳур ба савдои бутонам,
Тарки рухи зебо чӣ кунам, чун натавонам?!

*   *   *

Сӯйи саҳро не пайи айшу тамошо меравам,
Бе ту бар ман шаҳр танг омад, ба саҳро меравам.

То ту рафтӣ аз барам, бо кас надорам улфате,
Гарчи бошад сад касам ҳамроҳ, танҳо меравам.

Ҳеҷ ҷой аз ваҳшати танҳоиям набвад малол,
Мӯниси ҷонам хаёли туст, ҳар ҷо меравам.

По ба занҷири бало ҳар сӯ талабгори туам,
Ошиқу девонаам, занҷирбарпо меравам.

Филмасал, гар зери пойи ман бувад гул ё ҳарир,
Гарна сӯйи туст раҳ, бар хору хоро меравам.

Дар сулуки ишқи ту ҳеҷам нагирад пеши роҳ,
Дар таҷаррут гом бар гоми Масеҳо меравам.

Гуфтам: – Ай ҷон, рав, ки бе ҷонон нахоҳам зиндагӣ,
Гуфт: – Ҷомӣ, сабр кун, к-имрӯзу фардо меравам.

*   *   *

Зулфи ту умри мост мегӯем,
Ин сухан умрҳост мегӯем.

Баҳри ҷону дил он ду рухсора,
Гуна-гуна балост мегӯем.

Хатти ту гуфтаанд мушки Хито,
Ин ҳикоят хатост мегӯем.

Манъ то кай зи носазои рақиб,
Он чӣ ӯро сазост мегӯем.

Дар вафои ту рост чун алифем,
Ба вафоят, ки рост мегӯем.

Мебарӣ ном, ним лаҳза фироқ,
Тоқати он кирост, мегӯем.

Бо ҳадиси лаби ту Ҷомиро
Мурги шириннавост мегӯем.

* * *

Биё, ай ашк, то бар ҳоли зори хештан гирям,
Чу шамъ аз меҳнати шабҳои тори хештан гирям.

Надорам меҳрбоне, то ба ҳоли ман кунад гиря,
Ҳамон беҳтар, ки худ бар ҳоли зори хештан гирям.

Маро ҳам дар гарибӣ шӯхчашме офати ҷон шуд,
Нагӯйӣ, к-аз гами ёру диёри хештан гирям.

Набошад дар баҳорон дур аз абри чаман гиря,
Ман он абрам, ки дур аз навбаҳори хештан гирям.

Мадад фармо, бихон, ай дил, чу дар чашмам намонд обе,
Ки хоҳам имшаб аз ҳиҷрони ёри хештан гирям.

Зи ҳиҷрон буд гиря бештар аз ваъдаи васлат,
Кунун аз дарду доғи интизори хештан гирям.

Магӯ, Ҷомӣ, нашояд гиря аз бедоди маҳрӯён,
Ки ман чандин зи бахти хоксори хештан гирям.

*   *   *

Ҳар кас, ки бинад он лаъли хандон,
Ангушти ҳайрат гирад ба дандон.

Бо сарви қаддат лофи баландӣ
Аз сар ниҳода болобаландон.

Роҳи ғаматро бо он дарозӣ
Паймуда сад раҳ мушкинкамандон.

Ҷаъди бунафша дар боғ бе ту
Соҳибдилонро банд асту зиндон.

Ҳаргиз набошад маҳ нимаи ту,
Гар худ ба хубӣ гардад дучандон.

Дарди дили ман донию лекин
Раҳме надорӣ бар дардмандон.

Ҷомӣ писандад сад ранҷ бо худ
Ҷуз ранҷи суҳбат бо худписандон.

* * *

Ай шаҳи тангқабоён, маҳи зарринкамарон,
Сарвари каҷкулаҳон, хусрави ширинписарон.

Марҳами синаи бекинаи ошуфтадилон,
Мардуми дидаи гамдидаи соҳибназарон!

То кай афтам ба раҳат оҳкашон, ашкфишон?
То кай оям ба дарат наъразанон, ҷомадарон?

Гузаре кун ба сари ошиқи маҳҷур, ки ҳает
Меҳнати ошиқию давлати хубӣ гузарон.

Бо хаёли ту саҳар маъзарате мегуфтам,
К-ай шуда мӯниси танҳоии хунинҷигарон!

Хешро шуҳра ба ишқи дигарон месозам,
То нагӯянд ҳадиси ману ту бехабарон.

Гуфт: – «Ҷомӣ, чу дилат шефтаи мост, чӣ бок,
Гар ба талбис шавӣ шуҳра ба ишқи дигарон?»

*   *   *

Бикшод ниқоб аз рухи гул боди баҳорон,
Шуд тарфи чаман базмгаҳи бодагусорон.

Шуд лоласитон гирди гул, азбаски ниҳоданд
Рӯ сӯйи тамошои чаман лолаузорон.

Дар мавсими гул тавба зи май дер напояд,
Ёд аст маро ин сухан аз таҷрибакорон.

Тарсам, ки чу ояд маҳаки сидқ, набошанд,
Риндони харобот кам аз савмиадорон.

Аз субҳашуморон маталаб гавҳари мақсуд,
К-омад садафи он кафи ангурфишорон.

Бар суҳбати гул дил манеҳ, ай мурғ, ки чун ту
Гаштанд дар ин боғу гузаштанд ҳазорон.

Аз гумшудагон зери гул омад ба ту сабза,
Ҳамчун хати ёрон, ки нависанд ба ёрон.

Бин, ғунчаи нашкуфта, ки овард ба сӯят
Сарбаста паёме зи дили синафигорон.

Ҷомӣ, наравад сӯзи ту аз сина ба гиря,
Доги дили лола нашавад шуста ба борон.

*　*　*

Ҳикоят кард бод аз гул, гул аз пероҳани ҷонон,
Ки набвад бӯйи ҷонон ҷуз насиби покдомонон.

Пур аз лола-ст саҳро, доғи ҳиҷрондидае, гӯйӣ,
Гузашта-ст он тараф аз дидаҳо хуни дилафшонон.

Ту хуш зӣ, ай ба базми ёр дар сар соғари ишрат,
Ки ман ҳам сархушам беруни дар аз санги дарбонон.

Ба дил пайкони ӯ ноомада, дил меравад пешаш,
Бале, шарти мурувват бошад истиқболи меҳмонон.

Ба фикри он даҳон дилро чӣ сон орам зи зулфи ӯ,
Наояд шеваи ҷамъият аз хотирпарешонон.

Кулаҳ каҷ карда, доман барзада, меояд он кофар,
Худоё, дур дор он офати дин аз мусалмонон!

Ба дасте май, ба дасте дасти вай, Ҷомӣ, чӣ хуш бошад
Ба пойи сарву гул гаштан қадаҳнӯшон, ғазалхонон.

* * *

Бикшод ниқоб аз рухи гул боди баҳорон,
Шуд тарфи чаман базмгаҳи бодагусорон.

Шуд лоласитон гирди гул, азбаски ниҳоданд
Рӯ сӯйи тамошои чаман лолаузорон.

Дар мавсими гул тавба зи май дер напояд,
Ёд аст маро ин сухан аз таҷрибакорон.

Тарсам, ки чу ояд маҳаки сидқ, набошанд,
Риндони харобот кам аз савмиадорон.

Аз субҳашуморон маталаб гавҳари мақсуд,
К-омад садафи он кафи ангурфишорон.

Бар суҳбати гул дил манеҳ, ай мург, ки чун ту
Гаштанд дар ин богу гузаштанд ҳазорон.

Аз гумшудагон зери гул омад ба ту сабза,
Ҳамчун хати ёрон, ки нависанд ба ёрон.

Бин, гунчаи нашкуфта, ки овард ба сӯят
Сарбаста паёме зи дили синафигорон.

Ҷомӣ, наравад сӯзи ту аз сина ба гиря,
Доғи дили лола нашавад шуста ба борон.

* * *

Ҳикоят кард бод аз ғул, ғул аз пероҳани ҷонон,
Ки набвад бӯйи ҷонон ҷуз насиби покдомонон.

Пур аз лола-ст саҳро, доғи ҳиҷрондидае, гӯйӣ,
Гузашта-ст он тараф аз дидаҳо хуни дилафшонон.

Ту хуш зӣ, ай ба базми ёр дар сар соғари ишрат,
Ки ман ҳам сархушам беруни дар аз санги дарбонон.

Ба дил пайкони ӯ ноомада, дил меравад пешаш,
Бале, шарти мурувват бошад истиқболи меҳмонон.

Ба фикри он даҳон дилро чӣ сон орам зи зулфи ӯ,
Наояд шеваи ҷамъият аз хотирпарешонон.

Кулаҳ каҷ карда, доман барзада, меояд он кофар,
Худоё, дур дор он офати дин аз мусалмонон!

Ба дасте май, ба дасте дасти вай, Ҷомӣ, чӣ хуш бошад
Ба пойи сарву гул гаштан қадаҳнӯшон, ғазалхонон.

* * *

Мавсими иду баҳори хурраму шоҳи ҷаҳон,
Сояи абру канори сабзаву оби равон.

Мутриби хушлаҳҷаро бар лаб навои арғунун,
Соқии гулчеҳраро бар каф шароби арғувон.

Ай, ки мелофӣ зи лутфи табъи худ, инсоф деҳ,
Дар чунин ҳоле зи май парҳез кардан чун тавон?

Бодаи нӯшинравон дар ҷоми зар рез, ай надим,
Қиссаи Ҷам то каю афсонаи Нӯшинравон?

Мутрибо, бар туст гӯш он мастро, бишнав зи ман
Чанд ҳарфе дар баёни шавқу ӯро бишнавон.

Шуд хароб аз некувон ҳам дину ҳам дунё маро,
Дигарон ранҷ аз бадон бинанду ман аз некувон.

Баҳри базми шоҳ Ҷомиро зи шаҳристони ғайб
Мерасад нуқли маонӣ корвон дар корвон.

*   *   *

Пас аз мурдан ба хоки ман гузар кун, гамгусори ман,
Бибин сад ҳарфи гам дар ҳар хат аз лавҳи мазори ман.

Ба кӯят баски оҳи оташин аз дил баровардам,
Сагатро догҳо монда-ст бар ҷон ёдгори ман.

Набинад кас фурӯғи меҳрро то ҳашр, агар ноғаҳ
Фитад бар рӯйи рӯз ин сояи шабҳои тори ман.

Фуруд ояд шабе ин кулбаи ғам бар сарам, з-ин сон,
Ки тӯфон мекунад дар гиря чашми ашкбори ман.

Ба хоки ман чу бод ар бигзарӣ, ай ҷон, пас аз умре
Барат сад достони гам фуру резад ғубори ман.

Худоро, шаҳсаворо, беш аз ин ҷавлон мадеҳ тавсан,
Ки шуд якборагӣ аз каф инони ихтиёри ман.

Зи ишқат мурд мискин Ҷомию н-омад туро дар дил,
Ки буд афтода рӯзе бедиле бар раҳгузори ман.

*   *   *

Ай зи ишқат сад бало бар ҷони ғампарварди ман,
Карда ошӯби гамат торочи хобу х(в)арди ман.

Ман надорам тоби бедардӣ, Худоро, ай табиб,
Марҳаме фармо, ки ҳар дам беш гардад дарди ман!

Хок гаштам дар раҳат, бигзар ба ман, ай сарви ноз,
Пеш аз он рӯзе, ки оию наёбӣ гарди ман.

Сӯйи ту ҳамроҳи ашк омад танам, доман макаш,
Ай гули хандон, аз ин хошоки обоварди ман

Дигареро бар ту чун гирам бадал, чун мисли ту
Дар ҳама олам наёбад фикри оламгарди ман?

Раҳ ба гулзорам мадеҳ, бе ӯ мабод, ай боғбон,
Тозагулҳоро хазон ояд зи оҳи сарди ман.

Гуфтаӣ: – Ҷомӣ надорад ранге аз савдои мо,
Шарм дор, охир, зи ашки сурху рӯйи зарди ман!

*　*　*

Кас висолат чунин нахост, ки ман
В-аз фироқат чунин накост, ки ман.

Гуфтай бар рухам кӣ ошиқтар?
Чеҳраи зарди ман гувост, ки ман.

Ҳама кас мубталои туст, вале
На бад-ин гуна мубталост, ки ман.

Дил, ки дармондаи ҷудоии туст,
На чунон аз дарат ҷудост, ки ман.

Кист, гуфтам, ба ростӣ чу қадат,
Сарв боло кашид рост, ки ман!

Бе ту ҳастам миёни оташу об,
К-аз дилу дида умрҳост, ки ман.

Гуфт: – Ҷомӣ, кӣ меравад сӯйи дӯст?
Боди субҳ аз миёна хост, ки ман.

* * *

Ошиқонро қути ҷон аз лаъли шаккарханд кун,
Саркашонро пойи дил дар зулфи мушкин банд кун.

Сӯхт ҷонам дар таманнои лаби ширини ту,
Талхкомеро ба дашноме зи худ хурсанд кун.

Гар гусаст аз дасти мазлумон инони тавсанат,
Риштаи ҷон аз танам баркан, бад-он пайванд кун.

То ба каф фориг гузаштан аз гирифторони дил?
Гӯшаи чашме ба ҳоли нотавоне чанд кун!

Акси лаб бар ҷоми май бинмою он гаҳ хуш бинӯш,
Шарбати талх аст, онро чошнӣ аз қанд кун.

Ваъдаи васл ар диҳӣ, хуш кун ба савганде дилам,
Нақди ҷон бистон зи ман, каффорати савганд кун.

Монда ҳоҷатманди як дидор Ҷомӣ бар дарат,
Раҳмате бар ҳоли дарвешони ҳоҷатманд кун!

* * *

Пиёда сӯйи чаман, сарви ман, гузор макун!
Ба сабзаву суман он пойро фигор макун!

Ба хун нишаст гул аз рашки сабза, баҳри Худо,
Ки побараҳна дигар гашти ҷӯйбор макун!

Гул аст он кафи по, гул ба пеши ӯ хоре,
Ба хоки по-т, ки озори гул ба хор макун!

Ба ханҷари ситаму ҷавр синаам машикоф,
Чу лола доғи ниҳони ман ошкор макун!

Чу хӯйи талхи туам ноумед хоҳад кушт,
Маро ба ишваи ширин умедвор макун!

Ба мардум аз ту басе лофи обрӯ задаам,
Марон ба хориям аз пешу шармсор макун!

Намонд дил, ки зи дарди ту хун нашуд, Ҷомӣ,
Худойро, ки чунин нолаҳои зор макун!

*   *   *

Ай дида, бишнав панди ман, наззораи он рӯ макун!
Ман хӯ ба ҳиҷрон кардаам, дигар маро бадхӯ макун!

Ай, к-аз пайи наззора рӯ бар кӯйи он маҳ мекунӣ,
Ё тарки дину дил бигӯ, ё худ гузар з-он сӯ макун!

Рӯяш бибин, ай боғбон, шарме бидор аз рӯйи хеш,
Пеши чунон рӯ беш аз ин васфи гули худрӯ макун!

Ай баста дил бар некувон, бо таъни душман шод зӣ,
Рӯйи накӯ мебоядат, андешаи бадгӯ макун!

Ҳам ёди ӯ месӯзадам, ҳам гуфтани ғайре аз ӯ,
Раҳме намо, ай ҳамнишин, чандин ҳадиси ӯ макун!

Эмин намебинам диле аз чашми сеҳрангези ту,
Чандин фусуни дилбарӣ таълими он ҷоду макун!

Ҷомӣ, ба ҷон омад сагаш аз нолаву фарёди ту,
Шабҳо ба танҳоӣ дигар ҷо бар сари он кӯ макун!

*   *   *

Бинмой рух, ки матлаи субҳи сафост ин,
Ойинаи ҷамолнамои Худост ин.

Кардам басе туфайли сагон бар дари ту ҷой,
Ҳаргиз нагуфтиям чӣ кас аст, аз куҷост ин?

Бар сина мезадам зи гамат санг, ҳар кӣ дид,
Гуфто: – Ба ишқи сангдиле мубталост ин!

Ҳаргиз накардӣ аз лаби худ коми ман раво,
Ай бевафо, ба шаръи вафо кай равост ин?

Зулфи дутост пеши рухат, гуфтаӣ ниқоб,
Зулфи дуто магӯй, ки доми балост ин!

Бегонавор мегузарӣ бар гадои хеш,
Охир на бо сагони дарат ошност ин?

Мезад рақиб таъна ба Ҷомӣ, саги ту гуфт:
– Ҳеҷаш магӯ, ки ҳамдами дерини мост ин!

* * *

Ҳар сӯ марав ҷавлонзанон, чобуксаворо, беш аз ин,
Аз каф бурун рафта инон, мапсанд моро беш аз ин.

Баҳри нисорат ҳар нафас ҷоне ба даст орему бас,
Бистон, ки набвад дастрас муште гадоро беш аз ин.

Хуни дили ҳар марду зан омад бурун аз ҳар шикан,
Ҷоно, гираҳ муҳкам мазан, зулфи дуторо беш аз ин.

Бар тарфи бустон ҷо макун, дар пойи гул маъво макун,
Бо сарв ҳамболо макун шохи гиёро беш аз ин.

Аз ҷунбиши пероҳанат, озурда мегардад танат,
Рухсат мадеҳ пероманат гаштан саборо беш аз ин.

Ҷон медиҳам, баҳри Худо, гарде деҳ аз роҳат маро,
То чанд медонӣ баҳо он тӯтиёро беш аз ин.

Ҷомӣ, зи ҳар симинбаре бо санги ту дорад саре,
Зоеъ макун бо дигаре санги ҷафоро беш аз ин.

* * *

Мардумшикоро, кин маҷӯ бо дӯстдорон беш аз ин,
Кофирсаворо, сар макаш з-ин хоксорон беш аз ин.

Оҳанги нозу кин макун, тороҷи ақлу дин макун,
Баҳри Худо, ойин макун озори ёрон беш аз ин.

Бар реши дил марҳам бувад доғат, манеҳ баҳри Худо,
Доғи ғами бемарҳаме бар дилфигорон беш аз ин.

Гуфтӣ: – Ғаму дарди туро ҳар дам физоям андаке,
Доранд умед аз хӯйи ту уммедворон беш аз ин.

Бурдӣ нахуст аз дил қарор, он гаҳ нуҳуфтӣ рух зи мо,
Мапсанд ойини ҷафо бо беқаророн беш аз ин.

Боз, ай савори качкулаҳ, бар мо чӣ меронӣ сипаҳ?
Бигзар, ки набвад мӯрро тоби саворон беш аз ин!

Наъли самандаш, Ҷомиё, ҳайф аст, к-олояд ба гил,
Бар раҳгузори ӯ марез аз дида борон беш аз ин.

* * *

Ин манам, ё Раб, ба дарди ошиқӣ зор инчунин,
Кас мабодо дар ҷаҳон ҳаргиз гирифтор инчунин!

Ай ки мебинам туро акнун инони дил ба каф,
Ҳоли ман бин, дил мадеҳ аз даст зинҳор инчунин!

На зи бахтам рӯйи ёрӣ, не зи ёр уммеди лутф,
Оҳ, ман чун мезиям, бахт ончунон, ёр инчунин?!

Дархури меҳру вафо гар нестам, баҳри Худо,
Аз ҷафоҳои худам маҳрум магзор инчунин.

Дил надодам, то надидам аз ту сад лутфу карам,
Ман чӣ донистам, ки хоҳӣ шуд ситамгор инчунин?

Нури чашми ман, чӣ воқеъ шуд, гуноҳи ман чӣ буд,
К-аз назар андохтӣ моро ба як бор инчунин?

Ҳаргизам рӯзе напурсидӣ, ки аҳволи ту чист?
Кай раво бошад, ки бошад ёр бо ёр инчунин?

Гар ба теғи ишқ Ҷомӣ кушта шуд, тадбир чист?
Ишқ агар ин аст, хоҳад кушт бисёр инчунин.

* * *

Аллаҳ-Аллаҳ, кист масти бодаи ноз инчунин?
Карда бо хуниндилон бадмастӣ огоз инчунин?

Чанд бори сар кашам, хоҳам фигандан дар раҳаш,
Гар расад бори дигар масти сарандоз инчунин.

Қолаби фарсударо хоҳам шикастан чун қафас,
Мурғи ҷонро гар бувад сӯйи ту парвоз инчунин.

Рози ишқатро чу ҷон мехостам дорам ниҳон,
Ваҳ, чӣ будӣ, гар набудӣ гиря ғаммоз инчунин!

Зор мебинад маро в-он ғаҳ тагофул мекунад,
Аз чӣ шуд номеҳрбон он нозанин боз инчунин?

Менадонам, чашми беҳбуд аз куҷо дорам, ки ҳаст
Ишқ бадхӯ, ёр золим, чарх носоз инчунин?!

Гар сари Ҷомӣ нагаштӣ паст зери пойи дӯст,
Кай миёни ошиқон будӣ сарафроз инчунин?!

* * *

Қабои ноз дарпӯшу ниёзи подшоҳон бин,
Кулоҳи дилбарӣ кaҷ неҳ, шикасти кaҷкулоҳон бин.

Ғами шабҳои мо хоҳӣ, ки чун рӯзат шавад равшан,
Биёву нолаи шабгиру оҳи субҳгоҳон бин.

Чу касро боз набвад дар ҳарими ҳурматат боре,[1]
Саманди ноз берун ору ҳоли додхоҳон бин.

Зи дуди дил сияҳ шуд рӯйи мо шабҳои ҳаҷр, ай маҳ,
Закоти ҳуснро рӯзе суйи ин рӯсиёҳон бин.

Шаб асту бодия, ҳам роҳ нопайдову ҳам раҳбар,
Биё, ай Каъбаи ҷон, меҳнати гумкардароҳон бин.

Паноҳ оранд чун дар сояи девори ту, боре
Ба чашми марҳамат як бор сӯйи бепаноҳон бин.

Қадам дар кӯйи ишқаш мениҳӣ, аввал биё, Ҷомӣ,
Ба теғи бениёзӣ кушта ҳар сӯ бегуноҳон бин.

[1] Бор – дар ин ҷо ба маънои иҷозат.

*   *   *

Ай ба рухсори чу маҳ чашму чароги диғарон,
Сӯхтам, чанд шавӣ марҳами доғи дигарон?

Ёр дамсози касон, васл чӣ дорем тамаъ,
Натавон хӯрд бар аз меваи боғи дигарон.

Дил чӣ бандам ба маҳу меҳр, ки ин вайрона
Равшноӣ напазирад зи чароғи дигарон.

Бо ту, ай боди сабо, бӯйи касе меёбам,
Машав, аз баҳри Худо, атри димоғи диғарон.

Чанд дар тафриқаи хотири мо саъй кунӣ,
Ай муҳайё зи ту асбоби фароғи дигарон.

Хатти сабзат ниғарам, не рухи хубон, ки беҳ аст
Сабзаи боғи ту аз лолаи роғи дигарон.

Ваҳ, ки афсонаи Ҷомӣ нашунидӣ ҳаргиз,
То напардохтӣ аз лобаву логи[1] дигарон.

---

[1] Лоғ – бозӣ, шӯхӣ.

*   *   *

Ману фикри ту, чӣ бинам ба ҷамоли дигарон,
Ҳам хаёли ту маро беҳ, ки висоли дигарон.

Ғайратам бо ту чунон аст, гарам даст диҳад,
Нагузорам, ки дарой ба хаёли дигарон.

Ба маҳолоти рақибон чӣ ниҳӣ самъи қабул,
Ҳоли мо гӯш кунӣ беҳ, ки муҳоли дигарон!

Рӯзу шаб ташнаҷигар хоки дарат бӯса занам,
Ман, ки лаб тар накунам з-оби зулоли дигарон.

Ҳар чӣ, ҷуз дӯст, бурун мекунам аз хилвати дил,
Кай бувад дар ҳарами шоҳ маҷоли дигарон?

Мебарад номаи ӯ ҳудҳуду мо дур, дарег,
Ки паридан натавонем ба боли дигарон!

Ҳоли Ҷомӣ зи ғамат зору ту аз сангдилӣ
Мекушой назари лутф ба ҳоли дигарон.

* * *

Бозам андешаи ёрест, ки гуфтан натавон,
Бар дил аз вай ғаму борест, ки гуфтан натавон.

Дили ваҳшӣ, ки нашуд роми касе, ваҳ, ки кунун
Сайди фитроки саворест, ки гуфтан натавон.

Гар ба хуноба бурун нақшу нигорест, чӣ бок,
Ки дарун нақшу нигорест, ки гуфтан натавон!

Сайди чашмат ба далерӣ нарамад, к-он оҳу
Ончунон шершикорест, ки гуфтан натавон!

Гар шудам масти ҷамолат, чӣ аҷаб, к-ин ғули нав
Аз куҳанбоғ баҳорест, ки гуфтан натавон.

Суханат муъҷаз аз он аст, ки ин ҳарфи шигарф
Аз лаби нуктагузорест, ки гуфтан натавон.

Чанд пурсед зи Ҷомӣ, ки бигӯ: – Ёри ту кист?
Гулрухи лолаузорест, ки гуфтан натавон.

* * *

Биёву зи лаб лаъли ҷомам бигардон,
Дил аз бодаи лаълфомам бигардон.

Ба кӯйи худам хону рӯйи иродат
Зи эҳроми байтулҳаромам[1] бигардон.

Сагам ном кардӣ в-арам фахр набвад
Бад-ин номи фархунда, номам бигардон!

Алайк ар нагӯйӣ, ба дашноме охир,
Забон дар ҷавоби саломам бигардон!

Ниҳон соз дар остин сими соид,
Дарун аз тамаъҳои хомам бигардон.

Кашад маҳмилам бахт аз он кӯю ҷонам
Хурӯшон, к-аз ин раҳ зимомам бигардон.

Чу бо лутфи оми худам хос кардӣ,
Чу Ҷомӣ рух аз хосу омам бигардон.

[1] Байтулҳаром (Байтулҳарам) – хонаи Каъба.

*   *   *

Ай ба дилам гирифта ҷо, дамбадам аз назар марав,
Марҳами сина чун туӣ, марҳами дида ҳам ту шав.

Хирмани сабр шуд ба бод аз ғами умркоҳи ту,
Лек бувад ҳазор аз ин бар чу туе ба ним ҷав.

Ман киву фикри офият, хоса зи ишқи чун туе,
Дил ба каманди ғам забун, ҷон ба кафи бало ғарав.

Чанд ба ҳарза сӯфиё, ғӯш ба бонғи най ниҳӣ,
Ҳолату ваҷд боядат, нолаи зори ман шунав.

Ғошияи ту чун кашам чашми пурашк карда боз,
Пойи ман обила ҳама, борагии[1] ту тезрав.

Тухми шикеб киштаам, ваҳ, ки хаёли абруят,
Сабз нагашта кишти ман, дос кашад пайи дарав.

Ҷомии хастаро, ки шуд куштаи теғи ғамзаат,
Лаъли ҳаётбахши ту дод ба ханда ҷони нав.

---

[1] Борагӣ – асп.

* * *

Чун нест бахти он, ки ман як дам шавам ҳамрози ту,
Бо дигарон мекун сухан, то бишнавам овози ту.

Чашмат чу хасми ҷон шавад, лабро бигӯ хандон шавад,
То тарки ҷон осон шавад бар ошиқи ҷонбози ту.

Хоҳам зи ту гӯям ҳаме, лекин надорам маҳраме,
Ку бахти муқбил, то даме созад маро ҳамрози ту?

Нозе бикун, ай ғамзазан, гарчи равад ҷонам зи тан,
Ҷони ману сад ҳамчу ман бодо фидои нози ту!

Ту тоири қудсию кас бар ту надорад дастрас,
Густурда мо доми ҳавас, к-ин сӯ фитад парвози ту.

Сад дил шикори худ кунад, сад рахна дар ҷон афганад,
Аз ғамза чун навак занад чашми шикорандози ту.

Чун парда бикшоӣ зи рӯ, Ҷомӣ фитад дар гуфтугӯ,
Ту гулшани ҳусниву ӯ мурғи суханпардози ту.

* * *

Ту он маҳӣ, ки барад хиҷлат офтоб аз ту,
Ту он гулӣ, ки шавад ғунча дар ниқоб аз ту.

Дилам, ки ишқ бар ӯ сад дари бало бикшод,
Рухи умед натобад ба ҳеҷ боб аз ту.

Ҳамеша одати шоҳон бувад имор̣ати мулк,
Чӣ ҳикмат аст, ки шуд мулки дил хароб аз ту.

Инони сабр шуд аз каф дар ин ҳавас, ки ғаҳе
Расам ба давлати побӯс чун рикоб аз ту.

Макун шитоб ба рафтан, ки меравад ҷонам,
Агарчи умрию набвад аҷаб шитоб аз ту.

Ба ҳар салом макун ранҷа дар ҷавоб он лаб,
Ки сад саломи маро бас яке ҷавоб аз ту.

Чу қатли Ҷомии мискин савоб медонӣ,
Чунон макун, ки шавад фавт ин савоб аз ту.

* * *

Зиҳӣ чашми ҷаҳонбин равшан аз ту,
Ба чашми мо ҷаҳон чун гулшан аз ту.

Макун, гӯ, хонаам равшан маҳи нав,
Ки пурмоҳ аст бому равзан аз ту.

Зи бас дар дилбарӣ устод гаштӣ,
Бутон гиранд таълим ин фан аз ту.

Лабат гар ҷонситон будӣ чу гамза,
Набурдӣ ҷон саломат як тан аз ту.

Бидаррад ҷайб то доман, гар афтад
Ҷудо ҳамчун қабо пероҳан аз ту.

Занад гул лоф то пероҳанат, лек
Надорад бӯй он тардоман аз ту.

Магӯ ҳар дам: – Чӣ хоҳӣ, Ҷомӣ, аз ман,
Ки гайр аз ту намехоҳам ман аз ту.

*   *   *

Ман барнахоҳам дошт дил аз меҳри ёре ҳамчу ту,
Охир, чаро шӯяд касе даст аз нигоре ҳамчу ту.

З-ин сон, ки ту, ай нозанин, ҷавлон кунӣ дар пушти зин,
Н-ояд ба майдон баъд аз ин чобуксаворе ҳамчу ту.

Гуфтӣ: – Бирав, дар кунҷи ғам биншин, сабурӣ пеша кун,
Охир, сабурӣ чун тавон бе ғамгусоре ҳамчу ту?

Дар сина гар хорам халад ё хор-хорам дар ҷигар,
Ҳошо, ки дил дигар кунам бо гулузоре ҳамчу ту.

Дил кай диҳад гирди гулу гулзор гаштан ҳар киро,
К-ӯ дар даруни ҷон бувад боғу баҳоре ҳамчу ту.

Сад раҳ кашам хоки дараш дар дида, ай боди сабо,
Рӯзе ба кӯяш гар маро афтад гузоре ҳамчу ту.

Овозаи он хубрӯ чун рафт, Ҷомӣ, ҳар тараф,
Овора хоҳад шуд басе аз ҳар диёре ҳамчу ту.

* * *

Номаи сарбаста омад ғунчаву мазмуни ӯ –
Ҳасби ҳоли булбулу шарҳи дили пурхуни ӯ.

Қасди Лайлӣ бошад аз ҷаъди мусалсал арзи ҳусн,
З-он чӣ ғам дорад, ки гардад бедиле Маҷнуни ӯ.

Хизрро хоҳӣ, ки бинӣ бар лаби Оби Ҳаёт,
Хатти сабзаранг бин ғирди лаби майгуни ӯ.

Чун ба мизони латофат нест вазне сарвро,
Чанд худро баркашад пеши қади мавзуни ӯ?

Он Масеҳодам шифои ранҷи мо донад, вале
Нест тадбири илоҷи аҳли дил қонуни ӯ.

Гарчи дар ҳастӣ даҳонаш аз сари мӯе кам аст,
Як сари мӯ кам мабодо ҳусни рӯзафзуни ӯ!

Гӯ: – Макаш, Ҷомӣ, дар афсуни сухан беҳуда ранҷ,
К-он парирухро фароғат бинам аз афсуни ӯ.

*   *   *

Бирез, ай ҳаҷр, хунам, чанд сӯзӣ ҷони ман бе ӯ,
Маро сад бор мурдан беҳ, ки як дам зистан бе ӯ!

Насимо, сӯйи ӯ кун раҳ, бибар ҳамроҳи худ ҷонро,
Ки ҷон он ҷо расад боре, агар монад бадан бе ӯ.

Мазоқи ҷони Ширин чошнии ҳаҷр нодида,
Чӣ донад талхии айше, ки дорад Кӯҳкан бе ӯ.

Зи ҳар гул мехалад дар сина хоре бе гули рӯяш,
Чӣ мехонӣ маро, ай боғбон, сӯйи чаман бе ӯ?

Мапурс, ай ҳамнишини меҳрбон, шарҳи гами ҳиҷрон,
Забони ман зи кор афтода, натвонам сухан бе ӯ.

Ҳама офоқро донам, ки сӯзи ман шавад равшан,
Зи бас чун шамъ гирям зор дар ҳар анҷуман бе ӯ.

Аз он маҳ монд Ҷомӣ, ай аҷал, торочи умраш кун,
Ки он мискин ба ҷон аст аз ҳаёти хештан бе ӯ.

* * *

Меравад умри гаронмояву мо ғофил аз ӯ,
Ваҳ, ки ҷуз меҳнату андӯҳ нашуд ҳосил аз ӯ.

Дилхушӣ чанд, ки мо ҳамсафарони моҳем,
Чун шавад дурии мо беш ба ҳар манзил аз ӯ.

Сохт бе талъати худ рӯзу шаби мо моҳе,
Он кӣ чархи маҳу хуршед бувад маҳмил аз ӯ.

Қоматаш Тӯбиву лаб Кавсару рух талъати Ҳур,
Кӣ бувад, равзаи Фирдавс шуда маҳфил аз ӯ?

Хез, то домани он тозагул орем ба каф,
Чанд чун лола нишинем ба доги дил аз ӯ.

Шуд бурун сели сиришк аз ҳаду наздик расид,
Ки пазирад халал ин сурати обу гил аз ӯ.

Ҷомӣ аз зуҳду вараъ мушкили ишқат накушуд,
Ҷоми май гир, магар ҳал шавад ин мушкил аз ӯ.

* * *

Чархи ахзар, к-аз ду чашмам хост мавҷи хун дар ӯ,
Шишаи сабз аст, ашкам бодаи гулгун дар ӯ.

Шуд ҷаҳон аз ашкн ман дарёву метарсам шавад
Ғарқа аз бори дили ман заврақи гардун дар ӯ.

Ҷо даруни дил гирифтӣ, чокаш аз пайкон бидӯз,
То наёбад раҳ хаёли ғайр аз берун дар ӯ.

Риштаи ҷон гар зи зулфат нагсалад, чандин мапеч,
Ҷони ман, гӯ, бош як торе дигар афзун дар ӯ.

Ишқи ту ҳушам зи дил бирбуд, тарки ишва деҳ,
Бода маст афтоду мардафган, марез афюн дар ӯ.

Рӯйи Маҷнун буд дар Лайлӣ, вале зад баҳри ишқ,
Оқибат мавҷе, ки гум шуд Лайливу Маҷнун дар ӯ.

Махзани султони ишқ омад дили Ҷомиву нест
Ҷуз хаёли лаъли ҷонон гавҳаре махзун дар ӯ.

* * *

Ай з-абрувонат муттасил ушшоқро меҳроб ду,
Бо ғамзаву чашми ту дил, қурбон яке, қассоб ду.

Мақсуди мо з-он абрувон бошад суҷуди рӯйи ту,
Қибла набошад ҷуз яке, гарчи бувад меҳроб ду.

Бикшой бурқаъ з-он ду рух, то чашми анҷум бар замин
Бинад ба акси осмон хуршеди оламтоб ду.

Танҳо яке тан, чун кашам аз ту инони дил чунин,
К-аз зулфи мушкин сӯйи ӯ афгандаӣ қуллоб ду?

Дар гулситони ҳусн аз он болову рухсору ҷабин,
Як шохи нозук бин, к-аз ӯ руста гули сероб ду.

Ҷонам фидои соқие, к-он дам, ки нӯшам ҷоми май,
Нуқл аз даҳону лаб диҳад, писта яке, унноб ду.

Шуд ҳуши Ҷомӣ з-он ду лаб, мастӣ, бале зуд оварад
Базме, ки шуд гардон дар ӯ ҷоми шароби ноб ду.

*   *   *

Ай ашки сурх, дамбадам аз чашми тар марав,
Ҳамранги лаъли ёри манӣ, аз назар марав.

Наздики мурданам зи ту дур, аз Худо битарс,
Наздик агар наёӣ, аз ин дуртар марав.

То кай равӣ ба қавли рақиб аз назар маро,
Баҳри Худо, ки бар сухани ӯ дигар марав.

Он ишваҷӯй фитнаи бозору кӯй шуд,
Ай порсо, зи кунҷи саломат бадар марав.

Хоки раҳаш зи хуни дили ман мабод гил,
Ай ашки хунгирифта, дар ин раҳгузар марав.

Гар дорӣ аз Худо хабар, ай шайхи булҳавас,
Дар роҳи ишқ сӯйи бутон бехабар марав.

Ҷомӣ, дараш на манзили олудагон бувад,
Он ҷо чу ашк ғарқа ба хуни ҷиғар марав.

* * *

Оби чашмам то ба моҳӣ рафт, оҳам то ба моҳ,
Ҳаст бар дарди дилам аз моҳ то моҳӣ гувоҳ.

Шуд муаллим пир дар таълими халқ, аммо чӣ суд,
Чун надонад абҷади ишқат дуруст аз тифли роҳ?

Баъди айёме, ки мебинам рухат пеши назар,
Гоҳ оби дида монеъ мешавад, гаҳ дуди оҳ.

Хоки поятро нигаҳ медорад аз рӯям рақиб,
Он сияҳрӯ ҳеҷ рӯйи ман намедорад нигоҳ.

Афтам аз шавқат мани гирён ба пойи сарву гул,
Ғарқа гаштам, мезанам дасте ба ҳар шохи гиёҳ.

Ҷони ширин гуфтам он лабро, зи ман талх омадаш,
Гар пазирад узрам акнун, ҳастам аз ҷон узрхоҳ.

Нест Ҷомиро ҷазо бо ин ҳама даъвии меҳр,
З-ин рухи некӯ ҷуз оҳе аҳсануллоҳи ҷазоҳ.[1]

---

[1] Тарҷума: Худо ба ӯ мукофоти хайр диҳад.

*   *   *

Ҳадиси Ҷаму ҷом лоғ асту лоба,
Хуш он сар, ки бо ҷом гӯяд қароба.

Ба оби май обод кун кохи айшам,
Ки рӯ дар харобӣ ниҳод он хароба.

Нахоҳам зи дурди қадаҳ даст шустан,
Агар маҳ бувад ташту меҳр офтоба.

Бувад қасри ишрат басе хуш, чӣ будӣ,
Ки ҳарфи бақо доштӣ бар китоба.

Пайи сирри ирфон матан тори фикрат,
Харидори Юсуф машав з-ин калоба.

Бикаш з-атласи чарх пойи иродат,
Ки ҳайф аст ин по бад-он пойтоба.

Кафи Ҷомӣ аз ҷом холӣ мабодо,
Аҷиб даъватӣ ё валия-л-иҷоба![1]

---

[1] Арабӣ: Дъуои маро мустаҷоб кун, ай мустаҷобкунанда.

* * *

Он ки болои туро афрохта,
Баҳри ҷони ман балое сохта.

Дасти қудрат ҷумла асбоби ҷамол
Ҷамъ карда, шакли ту пардохта.

Сели ҷонҳо меравад дар кӯйи ту,
Баски ҷони ошиқон бигдохта.

Ҳар кӣ дида лутфи чавгонбозият,
Ҷойи гӯй он ҷо сари худ бохта.

Мегурезам ман дуаспа аз ақиб,
Мерасад хайли хаёлат тохта.

Гавҳари дарёи роз аст ашки ман,
Мавҷи ишқаш дар канор андохта.

Кам шиносӣ қадри Ҷомиро зи ҳеч,
Кас беҳ аз ту қадри ӯ нашнохта.

*   *   *

Расид аз раҳ он шоҳи хубон пиёда,
Қабо чуст карда, кулаҳ каҷ ниҳода.

Пайи қатли ушшоқ з-абрӯву ғамза
Камоне кашида, ҳаданге кушода.

Зи рӯйи замин чун қадам баргирифта,
Ҷаҳоне ба хидмат замин бӯса дода.

Сиришкам, ки ҳаргиз ситодан надонад,
Чу бо хоки пояш расида, ситода.

Парӣ в-одамӣ қосиранд аз ҷамолаш,
Ҳамоно, ки аз моҳу хуршед зода.

Саги остони ниёзам, ки дорам,
Ба гардан зи тавқи вафояш қалода.

Мазан баҳри бегонагон фоли ишқаш,
Ки ин қуръа бар номи Ҷомӣ фитода.

*   *   *

Маро дилест ба сад гуна дард парварда,
Ки рафт ҷони ҷаҳонам видоъ нокарда.

Зи ман гузашт туғофулкунон, намедонам,
Ки табъи нозукаш аз ман чарост озурда.

Зи по фиғанд маро ҳаҷри ӯ, мабод он рӯз,
Ки рӯ ба мард кунад ин балои садмарда.

Бувад ба дидаи мардум чу мардуми дида,
Чӣ айб аз он ки шуд аз тоби хур сияҳҷурда.[1]

Бурун фитода дил аз пардаи шикебу ҳанӯз
Замона то чӣ бурун орад аз паси парда.

Муқаллидон чӣ шиносанд доғи ҳиҷронро,
Хабар зи шуълаи оташ надорад афсурда.

Дареғу дард, ки Ҷомӣ ба хушксоли фироқ,
Зи по фитод, бар аз кишти васл нох(в)арда.

[1] Сияҳҷурда – сабзина, гандумгун.

* * *

Ай гашта дилам ҳазорбора,
Аз теги ғамат ҳазор пора.

Ман ғарқа миёни хун зи гиря,
Хуш хандазанон ту аз канора.

Наздик ба мурданам зи шавқат,
Бигзор зи дур як назора.

Ҷуз теги ту нест чораи мо,
Боз о, ки ба дасти туст чора!

Дар кӯйи ту ҳар касе ба корест,
Мо ҳеҷ касему ҳеҷкора.

Пеши суми тавсанат ниҳам сар,
Ҳар ҷо ба сарам расӣ савора.

Гирён бигузаштам аз диёрат,
Шуд манзили моҳ пурситора.

Аз баҳри ҷафо кашидани ту
Хоҳам чу дилат тане зи хора.

Кард аз дури назми хеш Ҷомӣ
Дар гӯши замона гӯшвора.

* * *

Он шӯх расид инаку халқе ба назора,
Чун нест маро тоқати наззора, чӣ чора?

Ҳар кас ба сари роҳ равад баҳри тамошо,
Мискин мани ҳайрон кунам аз дур назора.

Хоҳам, ки давам пеши инонаш чу ғуломон,
Ҳар ҷо, ки расад пеши ман он моҳ савора.

Чун мотамиён чанд кунам навҳа дар ин кӯй,
Рухсори харошидаву пероҳани пора.

Бехобии моро агар он шамъ надонад,
Ай кош, бипурсад шабе аз моҳу ситора!

Хоҳам, ки ба як захм аз ӯ кушта нагардам,
Бошад, ки кашам лаззати тегаш ду-се бора.

Нагрифт дар он сангдил афсонаи Ҷомӣ,
Ҳарчанд ки хун мешавад аз вай дили хора.

*   *   *

Соқӣ, биё, ки доранд акнун ба каф пиёла,
Бар тарфи боғ наргис, бар рӯйи дашт лола.

Аз ҷоми лола майгун гашта-ст ғунчаро лаб,
Ё худ ба захми дандон дар хун гирифт жола.

Ҳар дам зи дафтари гул хонад ба боғ булбул,
Ҳарфе, ки шарҳ додан натвон ба сад рисола.

Бо духтари раз аз сар бастем тоза ақде,
Маҳсули ақлу дониш кардем дар қабола.

Не ман ба худ фитодам дар кӯйи ишқу мастӣ,
Аз қисмати азал шуд ин давлатам ҳавола.

Маҳ мекунад таназзул баъд аз чаҳордаҳ, лек
Ҳар лаҳза дар тараққист он моҳи ҳаждасола.

Олист қасри ишрат он шоҳи ошиқонро,
Ҷомӣ, баландтар кун оҳанги оҳу нола.

*   *   *

Гар бинолам, зи дили хора барояд нола
В-ар бигирям, зи гили тира барояд лола.

Гашта дунболи сафаркарда саворест равон
Ашки сурхам, ки бад-ин гуна кашад дунбола.

Он чӣ дар васла нишинад ба ғами ишқ маро,
Нест ғайр аз дили он низ ба сад паркола.

Ҷон ситад нася, ки як бӯса баҳо хоҳам дод,
Кай бувад, кай, ки расад насяи моро ҳола?

Хурдам аз холи лаби ӯ ба тахайюл бӯсе,
Зад зи ширинии он бӯса лабам табхола.

Гар занад бо лаби он ғунчадаҳон лоф зи лутф,
Даҳани гунча кунад пора ба дандон жола.

Чордаҳсола маҳе панҷаи Ҷомӣ бартофт,
Кард берун зи кафаш ҳосили панҷаҳсола.

* * *

Хушо, май аз кафи он моҳи чордаҳсола,
Ки баҳри нуқл диҳад бӯсае зи дунбола.

Расид ғурраи[1] шавволу моҳи рӯза гузашт,
Биёр май, ки ҳамин буд тавбаро ҳола.

Пиёла гиру зи олоиши гуноҳ матарс,
Ки бурд тоати якмоҳа ҷурми яксола.

Мароcт оташи таб бар ҷигар, намедонам
Туро ба гирди лаб аз баҳри чист табхола.

Баҳуш бош, ки роҳи басе муҷаррад зад,
Арӯси даҳр, ки маккора асту муҳтола.[2]

Ба лофи нохалафони замона ғарра машав,
Марав чу Сомирӣ аз раҳ ба бонги гӯсола.

Чу дил ба ҷилваи шоҳид кашад туро Ҷомӣ,
Макаш малол зи ганҷу далоли даллола.

---

[1] Ғурра – аввали моҳ.
[2] Муҳтола – ҳиллагар.

* * *

Муғаннӣ ба овози чангу чағона,
Чӣ хуш гуфт вақти сабуҳ ин тарона,

Ки, ай хоҷа, бархез, к-анфоси умрат
Бувад мояи давлати ҷовидона.

Дар ин базмгаҳ чанд ғофил нишинӣ
Зи савту ағониву[1] ҷоми муғона.

Мабош аз майи лаъл ғофил замоне,
Ки пайдост поёни кори замона.

Ғанимат шумар рӯзи ишрат, кӣ донад,
Ки рӯзи диғар зинда бошем, ё на?

Ба ҳар хона, к-аз дӯст ёбам нишоне,
Натобам сари хидмат аз остона.

Ба Каъба марав, Ҷомӣ, аз хонаи худ,
Ки холӣ набошад аз ӯ ҳеҷ хона.

---

[1] Ағонӣ – ҷамъи ағния, сурудҳо.

* * *

Гаҳе бӯсам ба мастӣ пойи хум, гаҳ дасти паймона,
Кунам дарюзаи файз аз бузургу хурди майхона.

Ба кӯйи зуҳдам, ай носеҳ, махон аз маҷлиси мастон,
Ба каф як дона нуқлам беҳтар аз тасбеҳи саддона.

Зи гуфтугӯйи ишқи мо бирафт аз ёд давронро
Мақолоти гулу булбул, ҳадиси шамъу парвона.

Чӣ созам бо ту тоза ошноиҳои деринро?
Чу дорад қадр беш аз ошно пеши ту бегона.

Чу ту сангам занӣ, ман носазо гӯям рақибонро,
Наҷӯяд ҷуз пайи дашном тифл озори девона.

Чу орояд туро машшота, дар ҳар ҳалқаи зулфат
Ҳазорон риштаи ҷон бигсилад з-омадшуди шона.

Чӣ бошад кори мардон? – Ишқу пас мардона ҷон додан,
Гирифтӣ кори мардон пеш, Ҷомӣ, бош мардона!

*   *   *

Боре дигарам каш ба ҷафо, доғ ба сина,
То марҳами пешина шавад доғи пасина.

Ҳайҳот, ки шоистаи ғамҳои ту гардад,
То дил нашавад пок зи гил,[1] сина зи кина.

Пеш о, ки ба бар ғирамат, ай толиби ишқӣ,
К-ин дард сироят кунад аз сина ба сина.

Ганҷест дили ман, ки зи пайкони ту дорад
Сад гавҳари сероб ба ҳар кунҷи дафина.

Дил ҷойи ғами туст, нигаҳ дораш аз агёр,
Шарт аст зи шоҳони ҷаҳон поси хазина.

Ҷонам суйи тан з-орзуи ҳоли ту омад,
Чун мурғ, ки ояд ба замин аз пайи чина.[2]

То ёр кунад майли ғазалҳои ту, Ҷомӣ,
Аз хуни ҷигар ранг кун авроқи сафина.[3]

---

[1] Гил – олудагӣ, кина.
[2] Чина – дон.
[3] Сафина – девони ашъор.

* * *

Рухат, ки ҳамчу гул аз тоби май арақ карда,
Ҳазор ҷомаи ҷонро чу гунча шақ[1] карда.

Зи лутфи ту варақе хонд андалеб ба боғ,
Насим дафтари ғулро варақ-варақ карда.

Ҳақ аст бар ту маро бӯсае, бувад ҳаргиз,
Ки бинамат зи лаби худ адои ҳақ карда.

Ба дарси ишқ дилам з-он гирифт бар ҳама сабқ,[2]
Ки умр дар сари такрори он сабақ карда.

Туро чӣ баҳра расонад зи Ҳақ, ки воизи шаҳр
Дақиқае, ки баён карда, баҳри дақ[3] карда.

Зи акси меҳри рухат сурхрӯиям ин бас,
Ки оби чашми маро сурх чун шафақ карда.

Ба нузли[4] хомаи Ҷомӣ, ки коғазаш табақ аст,
Даҳон кушой, ки баҳри ту бар табақ карда.

Шақ кардан – чок кардан, пора намудан.
Сабқ – пешдастӣ.
Дақ кардан – таъна задан, маломат намудан.
Нузл – баракат.

*   *   *

Манам акнун ба сари кӯйи вафо хок шуда,
Ҳар чӣ ҷуз ишқи ту з-олоиши он пок шуда.

Марҳами реши касониву аз ин дард маро
Сина маҷрӯҳу дил афгору ҷигар чок шуда.

Тез махрому бибин ҳар тарафе шефтае,
Фитна бар ишваи он қомати чолок шуда.

Мункири ишқ машав, хоҷа, ки бадномии ишқ
Ҳама з-ин ҳарзараве чанд ҳаваснок шуда.

Шуъла дар хӯшаи Парвин задаву хирмани моҳ,
Шараре, к-аз дили гармам суйи афлок шуда.

Чашми масти ту, ки медошт ба мардум назаре,
Даври мо омада хунхораву бебок шуда.

Ҳаминон бо дигаронӣ туву мискин Ҷомӣ
Монда аз дур, диле бастаи фитрок шуда.

* * *

То бастаӣ ба турраи анбарфишон гиреҳ,
Ушшоқро фитода ба рагҳои ҷон гиреҳ.

Мекард шона шарҳи ҷамоли ту мӯ ба мӯ,
Ногаҳ фиганд зулфи туаш бар забон гиреҳ.

Соқӣ зи ҷоми лаъли ту як нукта гуфт дӯш,
Дар ҳалқи шиша шуд майи чун аргувон гиреҳ.

Хоҳад фиреби мурги чаман богбон, ки зад
Ҷаъди бунафша бар тарафи бӯстон гиреҳ.

Мо хун кушода баҳри шакархандааш зи чашм
В-ӯ худ ба рағми мо зада бар абрувон гиреҳ.

Тоби гираҳ наёварад аз лутф он миён,
Мафган, Худойро, зи камар бар миён гиреҳ!

То дид Ҷомӣ он гираҳи зулф бар узор,
Сад орзуст дар дили мискин аз он гиреҳ.

*　*　*

Боз оюю марҳаме ба дили реши хаста неҳ,
Чашме бад-ин ду дидаи дар хун нишаста неҳ.

Пуштам шикаст ҳаҷри ту, гар бор мениҳӣ,
Боре ба қадди тоқати пушти шикаста неҳ.

Чун дил намераҳад зи гамат, гар дигар гамест,
Он ҳам биёр, бар дили аз ғам нараста неҳ.

Бигсаст дил зимоми сабурӣ ба пойи ӯ,
Аз зулфи хеш як-ду-се торе гусаста неҳ.

Ҷон, к-аз гамат гурехт, бад-он турраш супор,
Банде бар ин шикории аз дом ҷаста неҳ.

Хун баст бар рухам ҷигар, ар меҳмон шавӣ,
Пеши сагон-т туъма ҷигарҳои хаста неҳ.

Ҷомӣ зи даст дод дилу дин, туро кӣ гуфт
Бар тарфи гул зи сунбули сероб даста неҳ?

* * *

Бар барги гул рақам зи хати анбарин манеҳ,
Бар гирди моҳ доира аз мушки Чин манеҳ!

Чун мекунӣ хиром, макаш зулф зери по,
Доми фиреб дар раҳи мардони дин манеҳ.

Ҳайф аст бар замин кафи поят, Худойро,
Чашми маро гузошта, по бар замин манеҳ!

Гуфтӣ, ба ҷони кас наниҳам дог баъд аз ин,
Бар ошиқони сӯхта доге чунин манеҳ.

Бар ман ба як-ду захми ҷафо марҳамат бикун,
Ман зиндаам ҳанӯз, зи каф теғи кин манеҳ.

Арбоби ишқро чу ситоӣ, маро лақаб
Ҷуз бандаи камину саги камтарин манеҳ.

Ҷомӣ, гаҳи суҷуди дараш беадаб мабош,
Ҳар ҷо нишони пойи вай, он ҷо ҷабин манеҳ!

* * *

Соқиё, софи майи айш ба худкомон деҳ,
Дурдии дард ба хуни ҷигарошомон деҳ.

Ҳар кӣ дарде накашад, гарчи сари хосон аст,
Бикаш афсори сараш, дар галаи омон деҳ.

Машраби дурдкашӣ нест накӯномонро,
Мутрибо, хез сало дар сафи бадномон деҳ.

Зоҳидон з-оташи мо – сӯхтагон, маҳруманд
Шараре, ё Раб, аз ин шуъла ба он хомон деҳ!

Чун зи шавқи ту кашам сар ба гиребони адам,
Баҳри атри кафанам гарде аз он домон деҳ.

Нест бе мақдами ту кори маро сомоне,
Қадаме ранҷа куну кори маро сомон деҳ.

Ҷомӣ, айёми гул аз савмаа сӯйи чаман ой,
Хирқаи зуҳд ба тороҷи гуландомон деҳ.

* * *

Ай ғамат ҳар лаҳза ҷони нотавоне сӯхта,
Барқи ишқат хонаи бехонумоне сӯхта.

Инчунин, к-аз ҳар даруне сӯзи ишқат шуъла зад,
Оқибат бинам аз ин оташ ҷаҳоне сӯхта.

Турбати моро алам ҳам з-оташи дил беҳ, чу мо
Бо даруни оташин рафтему ҷоне сӯхта.

Қиссаи сӯзи дили парвонаро аз шамъ пурс,
Шарҳи он оташ надонад ҷуз забоне сӯхта.

Чун ба қатли ман кашида шуълаи теғат алам,
З-оташи ғайрат ҷаҳоне ҳар замоне сӯхта.

Барқи теғи тези оташрези ӯ зоҳир шуда,
Ҷони сад олам ба ҳар оташфишоне сӯхта.

Сӯхт Ҷомӣ з-оташи ишқ ончунон, к-аз вай намонд
Ҷуз кафе хокистару чанд устухоне сӯхта.

* * *

Дил, к-он хаёли нозук бо худ хаёл баста,
Пеши ту мурги ҷонро з-он ришта бол баста.

Чун хоста мусаввир тасвири абруи ту,
Бар офтоби тобон мушкинҳилол баста.

Пай чун ба базми васлат орам, ки гайрати ту
Раҳ бар сабо гирифта, дар бар шамол баста.

То дар рикобат аз нав рангин дувол бандам,[1]
То доманам зи дида хун, бин, дувол баста.

Он кас, к-аз Оби Ҳайвон ҳар ҷо савол кардӣ,
Нӯшин лаби ту дида, лаб аз савол баста.

Сурат чӣ гуна бандам дар хотират, чу аз ман
Ойинаи дили ту занги малол баста.

Ин назми туст, Ҷомӣ ё тоза дастаи гул,
К-аз «Бӯстон»-и Саъдӣ табъи Камол баста.

---

[1] Дувол бастан – камар бастан

* * *

Кай бувад ҷонам зи банди ғам раҳоӣ ёфта,
Дида аз дидори ҷонон рӯшноӣ ёфта?

Кай бувад ҷони фигору синаи маҷрӯҳи ман,
Марҳами васле бар ин доғи ҷудоӣ ёфта?

Кай бувад з-он хатти ҷонафзою лаъли дилкушой
Бахти ман фирӯзиву комам равоӣ ёфта?

Кай бувад дасти ману он турраи анбарфишон,
К-аз насимаш ҷаъди сунбул атрсоӣ ёфта?

Рафт аз ин бустон навои айшу барги хуррамӣ,
Хуррам он мурғе, ки барг аз бенавоӣ ёфта!

Булбули бесабру дил бо хор аз он дарсохтаст,
К-аз ғули ин боғ бӯйи бевафоӣ ёфта.

Бо сарири шоҳиву тоҷи каёнӣ Ҷам наёфт,
Ҷомӣ, он ганҷе, ки дар кунҷи гадоӣ ёфта.

*   *   *

Кист меояд қабо пӯшида, доман барзада,
Шакли шаҳрошӯби ӯ оташ ба олам дарзада.

Карда дар дини мусулмонон ҳазорон рахна беш,
Ҳар хаданги фитнае, к-аз ғамза он кофар зада.

Кай барояд моҳ бо хуршеди оламтоби ӯ,
Гар занад бар моҳи тобон таънае, дарх(в)ар зада.

Рӯ ба раҳ аз қомати ӯям мани бесабру дил,
Гарчи дар ҳар гом роҳи бедиле дигар зада.

Дарди сар кам деҳ, табибо, чун зи марҳам хуштар аст,
Захми он санге, ки дарбонаш маро бар сар зада.

Дам ба дам хун меравад аз чашми пурнам, то маро
Бар раги ҷон ғамзаи хунрези ӯ наштар зада.

Ҳар куҷо нӯшид Ҷомӣ бода бо ёрон, нахуст
Бӯсаҳо аз шавқи лаълаш бар лаби соғар зада.

* * *

Бирафт он моҳу моро дар дил аз вай сад ҳавас монда,
Ғами ҳиҷрони ӯ бо ҷони ширин ҳамнафас монда.

Марон тунд, ай иморидори Лайлӣ, ҳасбатуллиллаҳ,[1]
Ки бо садпора дил бечора Маҷнун бозпас монда.

Ба уммеде, ки ояд он маҳи маҳмилнишин рӯзе,
Ҷаҳоне чашм бар раҳ, гӯш бар бонги ҷарас монда.

Чу зад акнун гули раъно ба ишрат хайма дар саҳро,
Чӣ гам, гар булбули шайдо гирифтори қафас монда.

Бидеҳ, гӯ, доди ман он моҳу бингар мулки бас шоҳон,
Ки не фарёдхоҳ он ҷову не фарёдрас монда.

Ҳавас дорам, ки соям чашму рух бар остони ӯ,
Маро аз бахти бефармон ҳамин як мултамас монда.

Ба кӯяш чун нанолад ҳамчу мургони чаман Ҷомӣ,
К-аз ин гулшан гулу шамшод рафта, хору хас монда.

---

[1] Арабӣ: Аз барои Худо.

* * *

Чашм накшоӣ зи ноз, охир, чӣ ноз аст ин ҳама?
Бар рух аз нози туам ашки ниёз аст ин ҳама.

Дар хату холи ту асрори ҳақиқат дидаам,
Гарчи дар чашми ҳақиқатбин маҷоз аст ин ҳама.

Хӯйи ту бас гарму лаълат оташин, рӯй офтоб,
Бедилонро мояи сӯзу гудоз аст ин ҳама.

Пеши соғар дар суҷуд омад сурохӣ, гӯш кун,
Бонги чангу най, ки вирди он намоз аст ин ҳама.

Ҳуққаи дур гашта чашмам, чун зи лаълат баста шуд,
Чашмбандиҳои чархи ҳуққабоз аст ин ҳама.

Кардаам бо ҳар сари мӯйи ту пайванде ҷудо,
Дар кафам сарриштаи умри дароз аст ин ҳама.

Гуфтаи рангини Ҷомӣ бину доғи дил дар ӯ,
Лолаҳои чида аз саҳрои роз аст ин ҳама.

*   *   *

Кушод ганҷи ҷавоҳир ба бӯстон жола,
Ба фарқи сарву суман шуд гуҳарфишон жола.

Гусаст субҳаи рӯҳониён, ки сӯйи замин
Фитад чу муҳраи тасбеҳ аз осмон жола.

Миёни шоху шукуфа хуш иҷтимое буд,
Ки санги тафриқа андохт дар миён жола.

Гирифт баччаи тӯтӣ ҳама бисоти чаман,
Чу тӯтии фалак андохт байзасон жола.

Дароз кард дар авсофи гул забон савсан,
Зи ғайраташ гираҳ афганд бар забон жола.

Гуҳар зи баҳр шавад зода, акси он бингар,
Чу селҳо кунад аз ҳар тараф равон жола.

Чу ошиқе, ки занад сангреза бар маъшуқ,
Ба боғ шоҳиди ғулро кунад нишон жола.

Дукони шишагар аст он ҳубоби оби шамар,[1]
Ки санг мефиганад сӯйи он дукон жола.

Чу буттаест шуда сурх лола, к-аш ҳар дам
Пайи гудоз ниҳад сим дар даҳон жола.

Каломи муддаиию Ҷомӣ он замон, ки шавад
Дар имтиҳон гуҳари риштаи баён жола.

Бувад ду қатраи нозилшуда зи файзи саҳоб,
Ки гардад ин ба масал дурри нобу он жола.

---

[1] Шамар – обгир, ҳавз.

* * *

Ашке, ки туро бар гули рухсор давида,
Борони баҳор аст, ки бар лола чакида.

То ашк расида-ст ба рӯйи ту, чӣ гӯям,
К-аз рашк ба рӯйи мани мискин чӣ давида.

Ашк аст ба рӯйи ту, на аксест зи ашкам,
К-аш дида дар ойинаи рухсори ту дида.

Аз чашму рухат ашк ба ҳар ҷо, ки фитода,
Гулбарги тару наргиси сероб дамида.

Ашки ту миёни мижа дурҳост, ки мардум,
Аз баҳри баногӯши ту дар ришта кашида.

Дур суфт ба васфи гуҳари ашки ту, Ҷомӣ,
З-ин сон сухани поку равон кас нашунида.

* * *

Ҳусни хеш аз рӯйи хубон ошкоро кардаӣ,
Пас ба чашми ошиқон онро тамошо кардаӣ.

З-обу гил акси ҷамоли хештан бинмудаӣ,
Шамъи гулрухсору моҳи сарвболо кардаӣ.

Ҷуръае аз ҷоми ишқи худ ба хок афшондаӣ,
Зӯфунуни ақлро Маҷиуни шайдо кардаӣ.

Гарчи маъшуқӣ, либоси ошиқӣ пӯшидаӣ,
Он гаҳ аз худ ҷилвае бар худ таманно кардаӣ.

Бар рух аз зулфи сияҳ мушкин салосил бастаӣ,
Оламеро бастаи занҷири савдо кардаӣ.

Мавкаби[1] ҳуснат нагунҷад бар замину осмон,
Дар ҳарими сина, ҳайронам, ки чун ҷо кардаӣ.

Мекунӣ, Ҷомӣ, гум андар ишқ ному нанги хеш,
Офарин бодо бар ин расме, ки пайдо кардаӣ!

---

[1] Мавкаб – сипоҳ, лашкар.

* * *

Ай, к-аз он ороми ҷонҳо монда танҳо, зиндаӣ,
Зиндагӣ бошад вуболи ҷони ту, то зиндаӣ.

Ёр қатли ошиқон имрӯз бар фардо фиганд,
Шод зӣ, ай он ки бар уммеди фардо зиндаӣ.

Ғар наӣ, ай зоҳид, аз ишқи ҷавоиӣ зиндадил,
Дар ҳақиқат мурдаиву ошкоро зиндаӣ.

Мо тани хокӣ, ту рӯҳи пок, ай ҷону ҷаҳон,
Гарчи мо мурдем дур аз ту, ту бе мо зиндаӣ.

Васлу ҳаҷр омад ҳаёту марг, ай дил, шукр кун,
Гар ман ин ҷо мурдаам, боре ту он ҷо зиндаӣ.

Ёр гӯяд ҳар замон хоҳам ҳамин дам куштанат,
Ғам махур, ай дил, ту худ баҳри ҳаминҳо зиндаӣ.

Ниммурда бар дарат умрест дар ҷон канданам,
Кас намепурсад, ки: “Ҷомӣ, мурдаӣ ё зиндаӣ?”

* * *

Ай, ки маро ба сад ҷафо синафигор кардаӣ,
Бо ту якест аҳди ман, гар ту ҳазор кардаӣ.

Бӯса қарор кардиям аз лаби худ, чу ҷон диҳам,
Ҷон ба лабам расид, ку он чӣ қарор кардаӣ?

Хатти узори туст ин ё на, ки мушк судаӣ,
Чашмаи офтобро зери губор кардаӣ.

Хобгаҳам ҷудо зи худ сохтаӣ, ҳарири гул
Болиши хора додаӣ, бистари хор кардаӣ.

Ҷилвакунон ҳамеравӣ маркаби ноз зери рон,
Ғорати ақлу ҳушро фитнасавор кардаӣ.

Рӯйи чу гул намудаӣ, сабза бар он фузудаӣ,
Кулбаи меҳнати маро боғу баҳор кардаӣ.

Ҷомӣ, агар на ошиқӣ, дар раҳи некӯвон чаро
Дил ба ду ним мондаӣ, дида чаҳор кардаӣ.

* * *

Рух барафрӯхтаӣ, моҳи мунаввар шудаӣ,
Қад барафрохтаӣ, рашки санавбар шудаӣ.

Дар накӯӣ рухи ту рӯз ба рӯз афзун аст,
Дӣ накӯ будиву имрӯз накӯтар шудаӣ.

Нест ҳадди башар ин ҳусну латофат, ки туростӣ,
Рӯҳи қудсӣ, ки бад-ин шакл мусаввар шудаӣ.

Хӯйи ту бо ҳама ушшоқ вафову карам аст,
Дар ҳақи мо чӣ ҷафоҷӯю ситамгар шудаӣ.

Пеши болои ту пастанд ҳама сарвқадон,
Ҷойи он дорад, агар бар ҳама сарвар шудаӣ.

Андаке соя фиган бар сарам, ай давлати васл,
Ки пас аз меҳнати бисёр муяссар шудаӣ.

Ҷомӣ, аз ҳарфи риё пок бишӯ лавҳи замир,
Ду-се рӯзе, ки ҳарифи маю соғар шудаӣ.

* * *

Аллаҳ-Аллаҳ чӣ нозанин шудаӣ,
Офати ақлу ҳушу дин шудаӣ.

Ман чунонам зи бедилӣ, ки мапурс,
То ту дар дилбарӣ чунин шудаӣ.

Кардаӣ рух зи чини турра аён,
Ғайрати луъбатони Чин шудаӣ.

З-оташин лаъли обдори лабат,
Хотами ҳуснро нигин шудаӣ.

Ман ба ҷон бандаи камини туам,
Баҳри қатлам чӣ дар камин шудаӣ?

Гаштаӣ гум, дило, ба фикри лабаш,
Чун магас ғарқи ангубин шудаӣ.

Ҷомӣ, аз фикри он даҳону миён
Хурдадону дақиқбин шудаӣ.

*   *   *

Ай туро чун ман ба ҳар вайронае девонае,
Пеши моҳи оразат шамъи фалак парвонае.

Меҳнати Яъқуб аз дарди дили ман шаммае,
Қиссаи Юсуф ба даври хубият афсонае.

Накди ҷону дил на баҳри хеш мехоҳем мо,
Сарфи роҳи туст, агар дорем дарвешонае.

Гар ба холат даст бурдам, беш помолам макун,
Мӯри мискинро нашояд кушт баҳри донае.

Хонумон гар гашт вайрон, шукр, к-аз иқболи ишқ
Бар сари кӯйи бало дорем меҳнатхонае.

Бедилонро нест раҳ дар ишратободи висол,
Баъд аз ин мову фироқу гӯшаи вайронае!

Ҷомӣ аз як ҷуръаи ҷоми ғамат бехуд фитод,
Вой агар соқии ҳиҷрон, пур диҳад паймонае.

* * *

Гуфтамаш: – Бо лаъли ҷонбахш аз Масеҳо кам наӣ,
Гуфт: – Дам даркаш, ки ту шоистаи ин дам наӣ.

Гуфтам: – Аз домат раҳоӣ ёбад охир мурғи дил?
Гуфт: – Гӯё воқифи ин ҷаъди хамдархам наӣ.

Чанд нолам, – гуфтам, – аз дасти ту дар олам чу най?
Гуфт: – Рав, менол, пиндорам, ту дар олам наӣ.

Гуфтамаш: – Меборад аз абри ғамат борони дард,
Гуфт: – Чун сабза аз он борон чаро хуррам наӣ?

Гуфтамаш: – Дил чок шуд, пайкон мадор аз вай дареғ,
Гуфт: – Бо захми чунон дархӯрди ин марҳам наӣ.

Гуфтам: – Ар шодам насозӣ, боре аз ғам кам макун!
Гуфт: – Агар инсоф бошад, лоиқи ин ҳам наӣ.

Гуфтам: – Он рози ниҳон бо маҳрамон нех дар миён,
Гуфт: – Рав, Ҷомӣ, ки ту ин розро маҳрам наӣ.

* * *

Лаззати ишқ фурӯ рафта маро дар рагу пай,
Ишқ мегӯяму ҷон медиҳам аз лаззати вай.

Зикри тавба макун, ай шайх, ки бо бодафурӯш
Кардаам аҳд, ки дигар накунам тавба зи май.

Ҳиммат аз пири мугон хоҳ, ки аз худ бираҳӣ,
Ҷуз бад-он бадрақа мушкил шавад ин марҳала тай.

Ёр дар ҷону дилам дар талабаш саргардон,
Сайри Маҷнун суйи ҳар водиву Лайлӣ дар ҳай.

Шуъла зад оташи мо аз дами най, ай мутриб,
Ин чӣ дам буд, ки имрӯз дамидӣ дар най?

Накунӣ рақс, ки ман кӯҳи виқорам, ай шайх,
Пеши риндони сабукрӯҳ гаронӣ то кай?

Ҷомӣ авсофи майи соф наёрад гуфтан
В-арна файзаш расад аз ботини хум пайдарпай.

*   *   *

Насими субҳдам, ай рӯҳбахши рӯҳафзой,
Ба кӯйи дӯст гузар мушкбезу голиясой.

Зи гарди раҳ чу бар он хоки дар занӣ нафасе,
Пас аз иҷозати дарбон замин бибӯсу дарой.

Бибанд даст ба хидмат в-агар маҷоз шавад,
Ба арзи ҳоли мани безабон забон бикшой.

Намудамат тани чун мӯйи хеш, заъфи маро
Ба он миёни чу мӯ ба мӯй боз намой.

Чу дар хиром ниҳад пой бар замин, бирасон
Тазарруи рухи зардам ба хоки он кафи пой.

Зи нолаҳои манаш ёд деҳ ба базми тараб,
Чу мутрибони хушилҳон шаванд нағмасарой.

Зи ҳоли Ҷомӣ агар пурсадат, бигӯ, инак
Навишта номае аз оби чашми хунполой.

Зи баски кост, агар хонияш, тавонад сохт
Даруни нома, миёни ҳуруф худро ҷой.

Пайи дуъои ту ҳар дам кашад ба риштаи назм
Ҷавоҳири сухан аз баҳри табъи гавҳарзой

* * *

Бикшой, соқиё, ба лаби Шат[1] сари сабӯй,
В-аз хотирам кудурати бағдодиён бишӯй.

Муҳрам ба лаб нех аз қадаҳи май, ки ҳеҷ кас
З-абнои ин диёр наярзад ба гуфтугӯй.

Аз нокасон вафову мурувват тамаъ мадор,
Аз табъи дев хосияти одамӣ маҷӯй.

Дар роҳи ишқ зуҳду саломат намехаранд,
Хуш он ки бо ҷафову маломат гирифт хӯй.

Ошиқ, ки нақб зад ба ниҳонхонаи висол,
Дорад фарогате зи нафири сагони кӯй.

Берангӣ асту бесифатӣ васфи ошиқон,
Ин шева кам талаб зи асирони рангу бӯй.

Ҷомӣ, мақоми ростравон нест ин замин,
Бархез, то ниҳем ба хоки Ҳиҷоз рӯй!

---

[1] Шат(т) – бузургтарин дарёи Ироқ, ки ба халиҷи Форс мерезад.

*   *   *

Зорам аз фурқати шириндаҳане, нӯшлабе,
Чора васл аст, барангез, Худоё, сабабе.

Ҷон, ки дар мавҷи ғам афтод ҷудо з-он лаби лаъл,
Оқибат хоҳадаш он мавҷ расонад ба лабе.

Чун наёяд адаби базми висол аз мани маст,
Дам ба дам мерасад аз шаҳнаи шаҳрам адабе.

Сохт бо нағмаи ғам мурғи дилам, з-он ки нахост
Ҳаргиз аз булбули ин боғ навои тарабе.

Сӯхт аз тоби ғамаш ҷону дилам, ғарчи табиб
Накунад аз тани ранҷури ман эҳсоси табе.

Талаби рӯзу дуои шабам ин кард асар,
Ки на рӯзе шавадам васл муяссар, на шабе.

Ҷомӣ аз роҳи талаб монд, зиҳӣ ҳасрату дард,
Гар на матлуб дарояд, равадаш беталабӣ.

*   *   *

Дил зи меҳри дигарон бардоштӣ,
Дар дили мо меҳри дигар коштӣ.

Дар чаҳ афгандӣ диламро з-он зақан,
Аз ҷафо мӯйе фурӯ нагзоштӣ.

Хуш шуд аз ҷанги ту вақти ман, нигар,
Гирамат дар бар ба вақти оштӣ.

Таъни худройӣ задӣ бар ошиқон,
Ошиқонро ҳамчу худ пиндоштӣ.

Шамъи рух кардӣ ниҳон аз оҳи ман,
Оҳи ман боди ҳаво ангоштӣ.

Навбати шоҳӣ задӣ дар мулки ҳусн,
З-оташи дилҳо алам афроштӣ.

Ҷомӣ, охир куштаи тегаш шудӣ,
Сар дар он кардӣ, ки дар сар доштӣ.

*   *   *

Дар либоси нилгун то ҷилва кардӣ, ай парӣ,
Маҳ дигар нанмуд рух з-ин пардаи нилуфарӣ.

Бо либоси осмонӣ ҳар кӣ дид, ай маҳ, туро,
Шуд бар ӯ чун рӯз равшан, к-офтоби дигарӣ.

Шохи шамшодӣ, ки печида-ст нилуфар бар он,
Сарви озодӣ, ки дорад рух чу гулбарги таре.

Расми даврон аст нилуфар ба зери об, лек
Акси ин кард он тани нозук, зиҳӣ санъатгарӣ!

Барги гул дар гунча нозук бошад, аммо дар қабо
Ай гули хандон, ту бисёре аз ӯ нозуктарӣ.

Чанд истиғно, чӣ кам гардад зи ҷоҳу ҳашматат,
Гар ба чашми марҳамат сӯйи гарибон бингарӣ?

Қадри ҳуснат Ҷомии соҳибназар донисту бас,
Қимати ҷавҳар касе нашносад, илло ҷавҳарӣ.

*   *   *

Сарамро макун з-остонат ҷудо,
Ки бо остони ту дорам саре.

Зи мискиниям нест ҷо пеши ту,
Зи ман ҳеҷ ҷо нест мискинтаре.

Шуд афзун зи афсуни ту сӯзи дил,
Дамидӣ даме, шуъла зад ахгаре.

Надорад фурӯғи рухат офтоб,
Чу маҳ нест тобанда ҳар ахтаре.

Буридӣ ба он ғамза пайванди васл,
Задӣ бар рағи ҷон маро ништаре.

Зи майгун лабат дур Ҷомӣ мудом,
Зи хуни ҷигар мекашад соғаре.

*   *   *

Ай мурғи саҳар, чанд кунӣ нолаву зорӣ,
Аз дарди кӣ менолию андӯҳи кӣ дорӣ?

Гар ҳает туро шавқи гуле, хез чу булбул,
Бигзар ба тамошогаҳи гулҳои баҳорӣ.

Чун фохта гар шефтаи сарви равонӣ,
Ин ҷо чӣ кунӣ, тарфи чаманро чӣ гузорӣ?

Не, не, ғалатам, ҳаст туро низ ғаму дард
З-он маҳ, ки чу гул баҳри сафар бает иморӣ.

Ғамномаи ҳиҷрон ба пару боли ту бастам,
Зинҳор, ки онро ба сагонаш бисупорӣ.

Ман низ чу ту сӯхтаи доги фироқам,
Хоҳам, ки чу он ҷо бирасӣ, ёди ман орӣ.

Гар қиссаи Ҷомӣ зи ту пурсад, хабараш деҳ,
К-афтода зи ҳаҷри ту ба сад меҳнату зорӣ.

Дорад ба раҳат дидаи уммед, ки рӯзе
Бозоию бар вай назари лутф гуморӣ.

* * *

Киям ман? – Бедиле, беэътиборе,
Ғарибе, бенасибе, хоксоре.

Чу барқ аз оҳи гарм оташфурӯзе,
Чу шамъ аз сӯзи дил шабзиндадоре.

Ба дил тухми гами ишқи ту корам,
Надорам ғайр аз ин корею боре.

Парешон шуд зи ишқат рӯзгорам,
Бибахшо бар парешонрӯзгоре.

Зи зулфат кори ман ошуфтатар гашт,
Чӣ гирӣ бар дил аз ошуфтакоре.

Зи ман гар хурдае омад, макун айб,
Зи хурдон хурда набвад айбу оре.

Шафеъ овардаам пеши ту, инак
Рухи зардеву чашми ашкборе.

Кам аз хоки раҳам, ҳайф аст, к-аз ман
Нишинад бар дили покат ғуборе.

Ба оҳи сард хуш мебош, Ҷомӣ,
К-аз ин дай бардамад рӯзе баҳоре.

* * *

Гаҳе дар дил, гаҳе дар дида боши̣,
Диламро хун куни̣ в-аз дида поши̣.

Зи лавҳи хотирам нақши бутонро
Тароши̣ди̣, хушо ин буттароши̣!

Харидори ту з-ин рӯ шуд ҷаҳоне,
Ки чун Юсуф ба хуби̣ гашта фоши̣.

Чу чанг аз дасти ту з-он мехурӯшам,
Ки чун чангам раги ҷон мехароши̣...

Чи̣ мепурси̣, ки Ҷоми̣ ошиқи кист,
Чи̣ гӯям ман, ту ҳам дониста боши̣?

* * *

Мезад сафири шавқ хазондида булбуле,
Мерафт дар ҳақиқати ҳолаш таоммуле.

Гуфто: – Зи сирри нолаи ман огаҳӣ наёфт,
Ҷуз булбуле, ки дод зи каф домани гуле.

Бо лутфи қадду накҳати зулфат наёфтем
Бар тарфи ҷӯй сарвею дар боғ сунбуле.

Гаштам чу хок пасту накардӣ чу офтоб
Ҳаргиз зи авҷи торуми иззат таназзуле.

Омад илоҷи иллати дил бӯсае зи ту,
Ай вой, агар кунад лаби лаълат таъаллуле.[1]

Чизе ба ҷуз хаёл зи ман дар миён намонд,
То дорам аз миёни ту бо худ тахайюле.

Хам гашт пушти тоқати Ҷомӣ зи бори дил,
Бечора ошиқе, ки надорад таҳаммуле!

---

[1] Таъаллул –баҳонаҷӯйӣ; ба таъхир андохтан.

*   *   *

Ай боғи ҳуснро зи ҷамоли ту хуррамӣ,
Чашми бад аз ту дур, ки маҳбуби оламӣ.

Ҳурӣ, биғӯй баҳри Худо, ё фариштаӣ?
К-ин лутфу иозукӣ набувад ҳадди одамӣ.

Захми туро чӣ ҳоҷати марҳам бувад, ки он
Шояд ҷароҳати дили моро ба марҳамӣ.

Дил они туст, дамбадам аз баҳри бурданаш
Ишва чӣ менамоию афсун чӣ медамӣ?!

Гар чархро намонд вафое, чӣ бок аз он,
Ҳаргиз мабод ҷавру ҷафои туро камӣ!

Гумгаштағони бодияи меҳнату ғамем,
Мушкил барем раҳ ба сари кӯйи беғамӣ.

Ҷомӣ саги туро ба ғуломӣ намесазад,
Ӯро чӣ ҳадди он ки кунад бо ту ҳамдамӣ?

* * *

Охир, ай сарви хиромон, зи кадомин чаманӣ,
Ки зи сар то қадам ошӯби дилу ҷони манӣ.

Лаб бибастам зи сухан, лек ба хилватгаҳи ҷон
Гоҳ дил бо туву гоҳе ту ба дил дар суханӣ.

Бинамо он тани нозук зи қабо, то ба чаман
Ғунча дигар накунад даъвии нозукбаданӣ.

Хуни мо хӯрда, чӣ озори дилам металабӣ,
Нӯш кардӣ майи мо, шиша чаро мешиканӣ?

Медиҳӣ ёдам аз он лоларух, ай боди баҳор?
Чанд оташ ба мани сӯхтадил мефиганӣ?

Ёр бемории ман диду басе фотиҳа хонд,
Лек шукронаи онро, ки наям зистанӣ.

Ҷомӣ, он шӯх ба хунрези ту гар теғ кашад,
Адаб он аст, ки гардан ниҳию дам назанӣ.

* * *

Вақти гул маю мутриб давлатест, то донӣ,
Давлате чунин дарёб, ай ба давлат арзонӣ!

Кеши кофирон дорад наргиси ту, к-аз мижгон
Карда сад мусулмонро рахна дар мусулмонӣ.

Дар ҷафо камар бастӣ, аҳди меҳр бишкастӣ,
Неки нек бадаҳдӣ, сахт сустпаймонӣ.

Ҷоҳу ҳашмату хубӣ ҷовидон намемонад,
Доди бенавоён деҳ, пеш аз он ки натвонӣ.

Менишонам андар дил меҳри қоматат, лекин
Донам ин ниҳол охир бар диҳад пушаймонӣ.

Мекунам зи ҳиҷронат сина чок чун лола,
Ваҳ, ки фош хоҳад шуд доғҳои пинҳонӣ.

Арсаи ҷаҳон, Ҷомӣ, ғуссае намеарзад,
Баҳри буду нобудаш хешро чӣ ранҷонӣ?

* * *

Ту шамъи маҷлиси унсию шоҳи олами ҷонӣ,
Биноз бар ҳама хубон, ки нозанини ҷаҳонӣ.

Аҷаб сабеҳу малеҳӣ, аҷаб ҷалилу ҷамилӣ,
Вале чӣ суд, ки қадри ҷамоли хеш надонӣ!

Ба чеҳра сурати чинӣ, ба ғамза офати динӣ,
Ба ишва шӯри ҷаҳонӣ, ба ханда роҳати ҷонӣ.

Ба сеҳри наргиси мастона офати зану мардӣ,
Ба лутфи қомату боло балои пиру ҷавонӣ.

Хаданги оҳ зи чарх аз ғами ту мегузаронам,
Ғаҳе бипурс, ки бе мо чӣ гуна мегузаронӣ!

Нагӯямат суйи худ хон маро, бад-ин хушам аз ту,
Ки хониям саги худ, гарчи сӯйи хеш нахонӣ.

Сифоти ҳусни ту гуфтан чӣ ҳадди Ҷомии бедил,
Ба ҳар куҷо, ки расад фикри ӯ, ту бартар аз онӣ.

*   *   *

Ҳар нозанин, ки бинам ҷавлонкунон ба роҳе,
Оҳе зи дил барорам бар ёди каҷкулоҳе.

Чун он дуҳафта маҳро ҳамчун маҳи дуҳафта,
Ҳар ҳафта дид натвон, қонеъ шудам ба моҳе.

Таскин чӣ гуна ёбад шавқам, ки дар гузарҳо
Аз дур бинам ӯро в-он низ гоҳ-гоҳе.

Аз хок сар барорам, гар бигзарад ба хокам,
З-он сон, ки рӯяд аз гил дар пойи гул гиёҳе.

З-ин раҳ ғузашт, гӯйӣ, он ғамзазан, ки ҳар сӯ
Дар хуну хок галтон афтода бегуноҳе.

Сад ҳарфи ғам навиштам дар дил, чу нома в-онро
Хоҳам фиганд сӯяш ҳамроҳи тири оҳе.

Ҷомӣ, фикан ба хорӣ худро ба хоки кӯяш,
Шояд ба чашми раҳмат сӯят кунад нигоҳе.

* * *

Ҳар лаҳза ҷамоли худ навъи дигар орой,
Шӯри дигар ангезӣ, шавқи дигар афзоӣ.

Ақл аз ту чӣ дарёбад, то васфи ту андешад,
Дар ақл намеғунҷӣ, дар васф намеоӣ.

Пинҳонии ту пайдо, пайдоии ту пинҳон,
Ҳам аз ҳама пинҳонӣ, ҳам бар ҳама пайдоӣ.

З-он соя, ки афгандӣ бар хок гаҳи ҷилва,
Доранд ҳама хубон сармояи зебоӣ.

Бе пардаи обу гил моро нанамоӣ рӯ,
Хуршеди дурахшонро то кай ба гил андоӣ.[1]

Ай гашта аён ҳар ҷо, ҳар ҷо, ки шавӣ пайдо,
Гардад зи ғамат шайдо сад ошиқи ҳарҷоӣ.

Ҷомӣ, зи дуӣ бигсил, якрӯй шаву якдил,
Бошад, ки кунӣ манзил дар олами яктоӣ.

[1] Андоидан – андова кардан, андовидан.

*　*　*

Дил бурд зи ман ишваҒаре, фитнанамое,
Зарринкамаре, каҷкулаҳе, тангқабое.

Дар ҳусну малоҳат чӣ паричеҳра нигоре,
Дар саркашию ноз чӣ шӯхе, чӣ балое!

Ман кай ба висолаш расам, ин бас, ки ба роҳаш
Рӯзе, ки шавам хок, бибӯсам кафи пое.

Сӯзе, ки маро бар ҷигар аз оташи ишқ аст,
Ҷуз шарбати маргаш набувад ҳеҷ давое.

Рӯзе, ки шавам хоку барад бод ба ҳар сӯ,
Ёбанд ба ҳар зарраи ман бӯйи вафое.

Дорӣ сари хунрези ман, инак кафану теғ,
Бо ҳукми ту касро нарасад чуну чарое.

Бошад гами ҳаҷри ту ба хуноба бар он нақш,
Гар аз сари хокам бидамад барги гиёе.

Ту хандазанон мегузарӣ бехабар аз ман,
Ман гирякунон мекунам аз дур дуое.

Ё Раб, ба чӣ хурсанд шавад Ҷомии бедил,
Рӯзе, ки наёбад зи ту ташрифи балое?

* * *

Осудадило, ҳоли дили зор чӣ донӣ,
Хунхории ушшоқи ҷигархор чӣ донӣ!

Шаб то ба саҳар хуфта ба хилватгаҳи нозӣ,
Бехобии ин дидаи бедор чӣ донӣ!

Ҳаргиз нахалида ба кафи пойи ту хоре,
Озурдагии синаи афгор чӣ донӣ!

Ай фохта, парвозкунон бар сари сарвӣ,
Дарди дили мурғони гирифтор чӣ донӣ!

Кори дили риндони балодида бувад ишқ,
Ай зоҳиди мағрур, ту ин кор чӣ донӣ!

Нодида зи хоки раҳи ӯ кухли басират,
Бо бебасарӣ лаззати дидор чӣ донӣ!

Ҷомӣ, туву беҳушиву ҷоми маю мастӣ,
Роҳу равиши мардуми ҳушёр чӣ донӣ!

АЗ «ВОСИТАТУ-Л-ИҚД»

*   *   *

Гар наёбам бӯе аз васли ту дар гулзорҳо,
Ҳамчу ашки худ ба хун галтам миёни хорҳо.

Чун никобафканда дидат шоҳиди гул дар чаман,
Канд нохун-нохун аз рашки рухат рухсорҳо.

Пеши хуршедам чу деворест ҳоил дар рақиб,
Бод чун соя зи по афтода ин деворҳо!

Мастаму дарюза дорам ваҷҳи май, гӯ, муҳтасиб,
То бигардонад маро гирди ҳама бозорҳо.

Кори ман майхориву борам сабӯи майкашист,
Бори ман бошад дигар кор, озмудам борҳо.

Гарна бо зулфат расонад силсила пашминапӯш,
Тору пуди хирқааш бошад ҳама зуннорҳо.

Гар ба дасти рост Ҷомӣ субҳа дорад, ҷоми май
Бар кафаш неҳ, к-ӯ ба дасти чап кунад ин корҳо.

*   *   *

Бандам ба сина дам ба дам аз сими мижгон торҳо
В-аз дил бар ин қонун зи ғам берун диҳам озорҳо.

То лаъли шакархои ту шуд қимати колои ту,
Дар ҳар сар аз савдои ту шӯрест дар бозорҳо!

Бошад, ки як гулбарги тар ояд чу рӯят дар назар,
Чун бод гардам ҳар саҳар гирди ҳама гулзорҳо.

Бе рӯят, ай рашки суман, гул нест онҳо дар чаман,
Дур аз ту барқи оҳи ман оташ зад андар хорҳо.

Бо заъфи тан, зулфи дуто, то истам пешат ба по,
Дар кӯйи ту набвад маро пуште ҷуз аз деворҳо.

Пиндор зуҳдам дода хӯ, бо кардан аз худ гуфтугӯ,
Май деҳ, ки ёбад шустушӯ нақши ҳама пиндорҳо.

Ҷомӣ, чӣ гам, гар худ хӯрад, то шеъри рангин оварад,
Бар хотират гар бигзарад рӯзе бад-ин гуфторҳо!

* * *

Шароби лаъл бошад қути ҷонҳо, қуввати дилҳо,
«Ало ё айюҳассоқӣ, адир қаъсан ва новилҳо».[1]

Чу з-аввал ишқ мушкил буд в-охир, ҳам чаро гӯям,
«Ки ишқ осон намуд аввал, вале афтод мушкилҳо?!»[2]

Хушо масте, ки ҳушёр аз ҳарам хезад аз он фориғ,
Ки буд андар миён роҳеву андар роҳ манзилҳо.

Надонам, к-аз кадомин парда зад ҳодӣ наво, к-имшаб
Зи гулбонғи ҳадӣ сайри дигар доранд маҳмилҳо.

Мазан бар куҳнадалқи дурднӯшон, зоҳидо, таъна,
Ки дар кӯйи муғон ҳастанд садророи маҳфилҳо.

Шудам дар лойҳои хум фурӯ, ҳарчанд медонам,
Ки рӯзе бардамад гулҳои расвой аз ин гилҳо.

Дар ин гирдоби ғам киштии май аз каф манеҳ, Ҷомӣ,
Ки натвон ҷуз бад-ин киштӣ гирифтан роҳи соҳилҳо.

---

[1] Мисраъ аз Хоҷа Ҳофиз аст.
[2] Ин мисраъ низ аз Хоҷа Ҳофиз аст.

*   *   *

Бисоти сабза фикананд кӯҳу саҳроро,
Зи лолаорази вай ҷом тоза шуд моро.

Кучҷост соқии гулрух, ки ранги лола диҳад,
Ба базми гул зи майи лаъл ҷоми миноро.

Аз он мае, ки фурӯғаш агар расад ба Суҳайл,
Ақиқи ноб кунад субҳаи Сурайёро!

Ба тарфи боғ неҳ имрӯз базми айш, ки ҳаст
Таронаҳои аҷаб булбулони шайдоро!

Майи мураввақу фасли баҳору савти ҳазор,
Куҷо ба тавба шавад майл табъи доноро?!

Димоғи ақл зи фикри замона савдоист,
Пиёлае ду-се дардеҳ илоҷи савдоро!

Ба бода вақти худ имрӯз сарф кун, Ҷомӣ,
Гузор бо карами дӯст кори фардоро!

* * *

Кист, к-аз хун пурракам бинад рухи зарди маро,
Бар ту хонад ҳарф-ҳарф ин номаи дарди маро?

Мешавад борони ашкам жола бар кишти умед,
Хосият ин аст дур аз ту дами сарди маро.

Дасти уммеди ман аз домони васлат нагсалад,
Гар диҳад гардун ба боди нестӣ гарди маро.

Ҷуз диле н-ояд бурун з-андӯҳи ишқат сад шикоф,
Гар шикофӣ синаи андӯҳи пурдарди маро.

Хӯрдаме шабҳо ба хоб аз лаъли ту ҷоми тараб,
Бурд тороҷи гамат ҳам обу ҳам х(в)арди маро.

Синаи пурмеҳри ту овардам аз роҳи адам,
Оҳ, агар табъи ту напсандад раҳоварди маро.

Дошт саргардон ба сони Ҷомиям фикри ҷаҳон,
Банд бошад ишқи ту фикри ҷаҳонгарди маро.

* * *

Рав, ай сабову биғӯ ёри дилситони маро,
Ки ваъдаҳои дурӯғи ту сӯхт ҷони маро.

Сарою хонаам аз талъати ту равшан буд,
Сиёҳ сохт фироқи ту хонумони маро.

Фиғон ҳамекунам аз доғи ҳаҷри ту шабу рӯз,
Вале чӣ суд, ки ту нашнавӣ фиғони маро?

Зи нола рози ниҳонам ба рӯйи рӯз афтод,
Биё, зи хотами лаб муҳр кун даҳони маро!

Чӣ сон ҷамоли ту бинам, агар на пок кунӣ
Ба остини карам чашми хунфишони маро!

Чароғи шоми ғаматро фатила аз чӣ кунам,
Чу сӯхт фурқати ту мағзи устухони маро?!

Ғазалсароии Ҷомӣ, ки ҳасби ҳоли ман аст,
Тарона сохт ба ҳар кӯй достони маро!

*   *   *

Сабукдастӣ кун, ай соқӣ, бидеҳ ратли ғарон моро,
Ба худ дармондаем, аз мо замоне вораҳон моро!

Намехоҳем, к-афтад чашми мо бар мо, хушо вақте,
Ки созӣ дар ҳиҷоби ғайби хеш аз мо ниҳон моро!

Миёни мову ту набвад ҳиҷобе ҷуз вуҷуди мо,
Биё, як дам камар бикшою бардор аз миён моро.

Ҷамоли худ намо, то нест гардем аз вуҷуди худ,
Ки ҳаст ин нестӣ тухми бақои ҷовидон моро.

Чунон аз шавқи ту мастему дар ишқи ту мустағриқ,
Ки не парвои ҷон монда-сту не фикри ҷаҳон моро.

Нишони давлати сармад ба номи мо куҷо ояд,
Накарда аз нишонҳо пок ишқи бенишон моро!

На дар кавн аст манзил ишқро, не дар макон, Ҷомӣ,
Раҳо бинмо бурун аз арсаи кавну макон моро!

*   *   *

Хуш он манзил, ки моҳе бошад он ҷо,
Зи хайли ҳусн шоҳе бошад он ҷо!

Қабо гардад ҳазорон хирқа ҳар ҷой,
Ки чун ту каҷкулоҳе бошад он ҷо!

Ба боғ ар бигзарӣ, сарви хиромон
Кам аз шохи гиёҳе бошад он ҷо!

Бар он лаб чун кунад дил даъвии хун,
Зи ҳар чашмам гувоҳе бошад он ҷо.

Ба кунҷи ошиқон о, к-аз тару хушк
Ҳамин ашкеву оҳе бошад он ҷо.

Гаронӣ барнатобад кӯят он беҳ,
Ки Ҷомӣ гоҳ-гоҳе бошад он ҷо!

*   *   *

Зиҳӣ, ишқи туро бар куфру дин пушт,
Рухат оташ зада бар ҷони Зардушт.

Бувад равшан зи рухсору ҷабинат,
Ки ту хуршеду моҳӣ пушт бар пушт.

Ба васфи зулфи ту карда дабирон
Сиёҳиву қалам з-ангишту ангушт.

Ба афсун боз натвон растан аз ишқ,
Нашояд машъали субҳ аз қафас кушт.

Ба он ғамза машав, Ҷомӣ, муқобил,
Мазан бо он дарафш аз содагӣ мушт.

*   *   *

Мо ринду ошиқему назарбозу майпараст,
Бар мо ҳаром ҷуз маю маъшуқ, ҳар чӣ ҳаст.

Зоҳид кашид бар сафи хумҳои бода санг,
Ё Раб, мабод бар сафи ин пурдилон шикаст.

Дар интизори рӯйи ту будам нишаста дӯш,
То вақти субҳ ойинаи ҷоми май ба даст.

Пиндоштам, ки ламъаи нури ҷамоли туст,
Аз ҳар тараф ситора дурахшиду барқ ҷаст.

Олитар аст ҳиммати риндон зи шайхи шаҳр,
Оре, бувад басе ба ҷаҳон з-ин баланду паст.

Моро чӣ тоқати ту, ки бар кӯҳу санг тофт
Як партав аз ҷамоли ту, дигар камар набаст.

Ҷомӣ, ки дошт бодапарастӣ ҳамеша кор,
Паймон шикасту боз пайи кори худ нишаст.

* * *

Бе ҷамолат савти мутриб мояи дарду ғам аст,
Бе рухи гул нагмаи булбул нафири мотам аст.

Кай ба қонуни тараб гардад маро оҳанг рост,
Инчунин к-аз бори дил чун чанг пушти ман хам аст,

Бар рухат х(в)ай ҳает акси қатраҳои ашки ман,
Ё чакида бар суман борону бар ғул шабнам аст.

Дарди ҳиҷронро набошад нисбате бо ранҷи марг,
Дарди ҳиҷрон рӯзгорон, ранҷи мурдан як дам аст.

Ҳар табиберо, ки пурсидам илоҷи ишқ, гуфт:
– Дарди ошиқ бемудавво, доғи ӯ бемаҳрам аст.

Хонаамро сақф – ғам, девор – меҳнат, дар – балост,
Кас чунин хона надида то бинои олам аст.

Ошиқон бисёр дорӣ гарчи, Ҷомӣ аз ҳама
Кам бувад дар доми ту, чун ӯ гирифторе кам аст.

* * *

Хонаи дил харобкардаи туст,
Чашмаи ҷон саробкардаи туст.

Хӯрдро чашми ӯ надида ба хоб,
Ҳар кӣ бехӯрд хобкардаи туст.

З-ашки навмедиву нами ҳасрат
Дидаи тар пуробкардаи туст.

Арчи мӯям сафед гашт чу шир,
Чеҳра аз хун хизобкардаи туст.

То ту ринду шаробхора шудӣ,
Дили халқе кабобкардаи туст.

Чашми гирёни ман зи акси лабат
Соғари пуршаробкардаи туст.

Ҷомиву шеъри хуш, туву дашном,
Шеърҳояш ҷавобкардаи туст!

*   *   *

Лола бин дар Бесутун чун ғарқи хун афтодааст,
Гӯйи аз кон оташин лаъле бурун афтодааст.

Не ғалат карадам, ки аз сӯзи даруни Кӯҳкан
Шуъла дар домони кӯҳи Бесутун афтодааст.

Чун раҳам аз зулфи мушкинат, ки дар ҳар ҳалқааш
Сад дили доно ба занҷири ҷунун афтодааст.

Рӯзам аз бемеҳрият шаб гашту он шабро шафақ
Бар рухи зардам сиришки лолагун афтодааст.

Бори ҳиҷрони ту чун санҷам, ки ин бори гарон
Аз тарозуи қиёси ман фузун афтодааст.

Дил, ки метобад ба рӯ, рӯят зи роҳи дида ҳаст
Хонае, к–аз равзани он маҳ дарун афтодааст.

Тавқдорони ғамат ғарданкашони оламанд,
Дар миёни он ҳама Ҷомӣ забун афтодааст.

* * *

Давлатам нест, ки бошам ба сухан дамсозат,
Гӯ сухан бо дигарон, то шунавам овозат.

Шоҳбози ҳарами қудсию дар мулки вуҷуд
Нест ҷуз баҳри шикори дилу ҷон парвозат!

Рафтию риштаи пайванд маро бо ту қавӣ,
Рӯзе орам ба ҳамин ришта суйи худ бозат.

Ҳамчу гул гарчи ба сад пора шавад пардаи дил,
Ҳошалиллаҳ, ки шавам пардакушой аз розат.

То шудӣ нозкунон соқии хунинҷигарои,
Ҳама мастанд зи ҷоми маю ман аз нозат.

Бар сарам тоҷиву бар тоҷ гуҳар, кай бошад
Ки кунам ҷо ба сари хеш ба сад эъҷозат!

Чу занад дам зи сухан пеши ту, Ҷомӣ, з-ин сон,
Ки диҳад хомушиям лаъли суханпардозат?!

*   *   *

Бар лабам оҳе намеояд, ки дардомез нест
В-аз дилам дуде намехезад, ки оташрез нест.

Ҳар шаб оям бар дарат, дасти тиҳӣ овехта,
Муфлиси ишқи туро з-ин беш дастовез нест.

Куҳканро мурги дил оҳанги авҷи ишқ кард,
Зӯри ин парвоз дар мурғи дили Парвиз нест.

Хубрӯ дар шаҳр бисёр аст, лекин ҳеҷ як
Чун ту хушгуфтору ширинкору шӯрангез нест.

Ғамзаат тир асту чашмат теғу мижгонат синон,
Ҳеҷ хуберо чу ту бозори хубӣ тез нест.

Дар ҳарими боғ кам ёбанд чун рӯят ғуле
В-ар гуле ёбанд, гирдаш сунбули навхез нест.

Гӯ ба чашми худ, ки парҳезад зи хуни мардумон,
Мардуми беморро чизе беҳ аз парҳез нест.

Ҳеҷ боде чун сабо, к-аз зулф афшонад ғубор,
Дар машоми мо абиромезу анбарбез нест.

Ту ба нури талъат, ай маҳ, Шамси Табрез омадӣ,
Қиблаи Ҷомӣ чу Мавлоно ба ҷуз Табрез нест.

*   *   *

Ба Худо, ғайри Худо дар ду ҷаҳон чизе нест,
Бенишон ҳаст ҳама, ному нишон чизе нест.

Чанд маҳҷуб[1] нишинӣ ба гумони дигарон,
Хайма дар кӯйи яқин зан, ки гумон чизе нест.

Безабон шав, чӣ кунӣ сирри гами ишқ баён,
Ки дар ин масъала тақрири забон чизе нест.

Ҳастии туст ҳиҷоби тую гар не, пайдост,
Ки ба ҷуз дӯст дар ин парда ниҳон чизе нест.

То кай аз савмаа оройӣ пайи даъвати халқ
Бонги беҳуда, чу дар суфраву хон чизе нест.

Гар зи ишқат хабаре ҳаст, бигӯ, ай воиз,
В-арна хомӯш, ки фарёду фигон чизе нест.

Бандаи ишқ шудӣ, тарки насаб гӯ, Ҷомӣ,
Ки дар ин роҳ фалон бинни фалон чизе нест.

---

[1] Маҳҷуб – пӯшида,нопадид, пинҳон.

* * *

Чун камар баста маҳи ман ба сафар берун рафт,
Сад дил овехта аз тарфи камар берун рафт.

Ӯ қадам мезаду мардум ҳама дар хун буданд,
Ки бад-он шакли хуш аз пеши назар берун рафт.

Нест ин хуни равонам зи сари ҳар мижа ашк,
Ҷӯш зад дар дили ман хуну зи сар берун рафт.

Манъи носеҳ зи ғами ишқи ваям боде буд,
Ки зи як гӯш даромад, зи дигар берун рафт.

Қатраи об ки омад ба дил аз пайконаш,
Ҳирқат[1] аз ҷону ҳарорат зи ҷигар берун рафт.

Нест дар ҳалқаи ушшоқ забон, ҳайронам,
К-аз забоне, ки аз он ҳалқа хабар берун рафт.

Дӯш дар кулбаи Ҷомӣ зи нами дидаву оҳ
Оташ аз равзанаву об зи дар берун рафт.

---

[1] Ҳирқат – сухтан.

*   *   *

Сарви гуландоми ман тарфи кулаҳ баршикаст,
Кокули ӯ бар суман ғолияи тар шикаст.

Нофакушо шуд насим аз гираҳи зулфи ӯ,
Равнақи сунбул бибурд, қимати анбар шикаст.

Бар рухи пургардам ашк аз дили озурда рафт,
Бодаи гулгун ба хок рехт, чу соғар шикаст.

Риштаи ҷон з-устухон субҳаи пурмуҳра гашт,
Баски зи санги ҷафо-ш ин тани лоғар шикаст.

Баст ба рӯйи бутон шайх дари савмаа,
Санги дили ман расид, савмаароо дар шикаст.

Баски зи сарви қадаш бор ба дилҳо расид,
Дар чаман аз бори дил пушти санавбар шикаст.

Шарҳи ғамаш менавишт Ҷомии бедил, фитод
Дар дили хома шикоф, дар рухи дафтар шикаст.

* * *

Вақти гул шуд, базми ишрат бар лаби ҷӯ хуштар аст,
Ҷоми айш аз дасти гулрӯёни гулбӯ хуштар аст.

Хуш бувад соқӣ, чу некӯрӯю некӯхӯ бувад
В-ар бувад бо ин ҳама хушхону хушгӯ, хуштар аст.

По ба саҳро неҳ, зи бехории нанги богбон
Сабзаи худраставу гулҳои худрӯ хуштар аст.

Ҳайф бошад сабза зери по сипардан дар самоъ,
Бар сари сабза зи мастон рақси паҳлӯ хуштар аст.

Гӯ: – Мазан аз дур зону, хубрӯ чун май диҳад,
К-аз бутон соқигарӣ зону ба зону хуштар аст.

Хуш бувад тавқи зар, аммо гардани ушшоқро
Тавқи сим аз соиди ҷонону бозу хуштар аст.

Рӯй дар майхона неҳ, Ҷомӣ, ба май кун хирқа ранг,
Мард дар ҳар шевае якрангу якрӯ хуштар аст!

* * *

Шунидаам, ки ба гул булбули саҳархон гуфт,
Ки шукри неъмати субҳи висол натвон гуфт.

Даруни ғунча чаро хуну ҷайби гул чок аст,
Агарна мурғи чаман достони ҳиҷрон гуфт?!

Самоъи лаҳни муғаниӣ хуш асту ин нукта
Зи шохи сарви саҳӣ қумрии хушилҳои ғуфт.

Чу завқи бодаи ваҳдат наёфт ҷони ҳаким,
Аз он чӣ суд, ки бар нафйии ширк[1] бурҳон гуфт?!

Диле, ки ёфт ба шабзиндагӣ зи ҷоми сабуҳ,
Нишон зи Хизру сиёҳиву Оби Ҳайвон гуфт.

Замона нағмаи ушшоқу ашкрезӣ-шои
Чу дид, қиссаи Нуҳу ҳадиси тӯфон гуфт.

Ғизои хеш кун аз тарки луқма, к-ин маънӣ
Бувад хулосаи ҳар ҳикмате, ки Луқмон гуфт.

Мабанд лаб зи насиҳат, ки мӯр баҳри Худо
Ба ҳамсарон хабар аз макдами Сулаймон гуфт.

Бувад шикояти Ҷомӣ зи фаҳми мустамеъон,
Хуш он ки нуктаи删 мармуз бо сухандон гуфт.

---

[1] Ширк – куфр, аз рӯйи ақидаи ислом Худоро яккаву ягона надониста, ӯро шарикдор ҳисоб кардан.

* * *

Соқиё, май деҳ, ки саҳро сабзу бустон хуррам аст,
Тавбае, к-имрӯз нашкаста-ст дар олам, кам аст.

Аз зуҷоче[1] ҷом мерезад зи якдиғар фурӯ,
Гарчи ҳамчун санг асоси тавбаи мо муҳкам аст.

Ёд кун Ҷамро, чу нӯшӣ бодаи ишрат, ки ҷом
Ёдгорӣ монда дар дасти ҳарифон аз Ҷам аст.

Ҳамчу зулфи хубрӯён бар канори гул нишин,
Ай, ки корат аз кашокашҳои даврон дарҳам аст!

Бигзарон имсол вақти гул ба мастӣ хуш, ки пор
Нохушу хуш рафту ҳоли соли дигар мубҳам[2] аст.

Вораҳон аз меҳнати ҳастӣ ба мастӣ хешро,
З-он ки ҳастӣ меҳнат андар меҳнату гам бар ғам аст.

Ҷомӣ, аз абри баҳорон бар чаман борон чӣ суд,
Чун саҳоби лутфи соқӣ дар ҳақи мо бенам аст?!

---

[1] Зуҷоҷ – ойина, обгина, шиша.
[2] Мубҳам – пӯшида, норашан.

* * *

Турки шириншамоиле, ки марост,
Кай тавоиам бад-ин диле, ки марост?!

Ман гирифтору ёр мустағнӣ,
Оҳ аз ин кори мушкиле, ки марост!

Шуд пайи дастбӯси қотили ман
Бӯс бар дасти қотиле, ки марост.

Риштаи ҷон зи дил забона кашид,
Ин бувад шамъи маҳфиле, ки марост.

Ҳама беҳосиливу гумроҳист,
Дар раҳи ишқ ҳосиле, ки марост!

Гум шудам дар ғамаш чунон, ки аҷал
Раҳ наёбад ба манзиле, ки марост.

Ҷомиям маету ринду расво хонд,
Кард шарҳи фазоиле, ки марост.

* * *

Ҷилваи ҳусни ту куҷост, ки нест?!
Ҷазбаи ишқи ту кирост, ки нест?!

Хабари васли ту расад ҳама ҷой,
Ин хабар дар диёри мост, ки нест!

Каҷ ниҳодӣ кулаҳ ба фитнагарӣ,
Дар сари ту чӣ фитнаҳост, ки нест?!

Ҳар шабе дар фироқат ашки маро
Бо хаёлат чӣ моҷарост, ки нест?!

З-он ду соид суроғи дил кардам,
Аз чапу рост наъра хост, ки нест?!

Сарви бегонапарварию туро
Майли ёрону ошност, ки нест!

Гуфтаӣ: – Чист дар дилат, Ҷомӣ?
Ҷуз ғами ту, Худо гувост, ки нест!

*   *   *

Ёри дурӯғваъдаи бебоки ман куҷост?!
Шодирасони хотири ғамноки ман куҷост?!

Ҳастам зи ақлу даъвии идроки ӯ ба ҷон,
Ошӯби ақлу офати идроки ман куҷост?!

Чокам фитод дар ҷигар аз захми теғи ҳаҷр,
То он руфӯгарои ҷигарчоки ман куҷост?!

Мурдам зи ишқу хоки вуҷудам ба бод рафт,
Кас пай намебарад, ки кунун хоки ман куҷост!

Оташ ҳамин ба хирмани покон занад ғамаш,
Он шуъладархури хасу хошоки ман куҷост?!

З-осеби заҳри ҳаҷр маро ҷон ба лаб расид,
Он аз ду лаб хазинаи тарёки ман куҷост?!

Ҷомӣ шикори тири аҷал гашту он савор
Ҳаргиз нагуфт оҳуи фитроки ман куҷост?!

*   *   *

Онон, ки дасти рад ба рухи мо ниҳодаанд,
Бар мо забони таъну маломат кушодаанд.

Зоҳир шавад, чу парда барафтад зи рӯйи кор,
К-эшон на доди мардиву инсоф додаанд.

Азми сафар ба олами дил кардаанд, лек
Дар раҳ фитода, балки зи раҳ уфтодаанд.

Аввал чу сели рафта хурӯшону кафзанон
В-охир миёни роҳ чу рег истодаанд.

Аъёни оламанд, вале кӯрботинанд,
Бар шакли одаманд, вале девзодаанд.

Дар арсаи амиву ҷаҳолат дуаспаанд,
Дар шоҳроҳи донишу биниш пиёдаанд.

Ҷомӣ, зи ҷоми ҳусни бутон бода хур, чӣ бок,
Гар мункирон на воқиф аз ин ҷому бодаанд.

* * *

Ҷилваи гул рухат аз турраи чун сунбул кард,
Каҷҷаи ҳиндуи зулфи каҷабозат гул кард.

Боғбон зулфи сияҳ бар гули рухсори ту дид,
Ёди ҷаъди ғираҳ андар гираҳи сунбул кард.

Бо ту гул сар зи гиребони латофат барзад,
Ҷомаро бар тани ӯ боди сабо ҷулҷул кард.

Хонаи мурғи дилам шохи сари Тӯбӣ буд,
Оқибат хонаи худ дар сари он кокул кард.

Ошиқи маст, ки дар базми чаман наъразан аст,
Косадорӣ-ш гулу мутрибияш булбул кард.

Киштии бода паёпай пули дарёи гам аст,
Вақти он хуш, ки иморатгарии ин пул кард.

Ҷомӣ аз ҷоми ҷамолест ғазалхон, ки ба боғ
Гулбун аз ҷуръаи он соғари ғул пурмул кард.

* * *

Ҳар кӣ аз майкадаи ишқи ту бӯе шунавад,
То зияд, маст зияд, чун биравад, маст равад.

В-он ки з-ин майкада бӯе ба машомаш нарасад,
Ин қадар давлати ӯ бас, ки ба ин меғаравад.

Киштзорест аҷаб арсаи гетӣ, ки дар ӯ
Ҳар киро менигарӣ, киштаи худ медаравад.

Ёр мустағниву раҳ мушкилу раҳбар ноёб,
Соликонро дил аз ин хун нашавад, чун нашавад?

Соҳиби соя бувад ишқи туву ман соя,
Биравам ё бидавам, чун биравад ё бидавад.

Мекашам пеши хаёли ту дилу ҷон, чӣ кунам?
Меҳмон ҳар кӣ бувад ҳозиру хон ҳар чӣ бувад.

Ҳоҷати савти муғаннӣ набувад Ҷомиро,
Ҷовидон бонги самоъ аз дили худ мешунавад.

*　　*　　*

Зи шавқат занам дам, забонам бисӯзад,
Сабурӣ кунам пеша, ҷонам бисӯзад.

Наёрам зи дил оташин оҳ берун,
Ки тарсам ҳама хонумонам бисӯзад.

Чу болои ишқат кушоям дуконе,
Ҷаҳад барқи ғайрат, дуконам бисӯзад.

Чунон гарм гашт аз таби дуриям тан,
Ки наздик шуд, к-устухонам бисӯзад.

Гар аз хуни дил бистарам тар нагардад,
Зи тоб ин тани нотавонам бисӯзад.

Чӣ сон ҷуз ғамат туъма созам, ки луқма
Зи таффи дарун дар даҳонам бисӯзад?

Чу дар дафтар ашъори Ҷомӣ нависам,
Занад шуъла килку баёнам бисӯзад!

*   *   *

Ёр ҳар дам сари бозори дигар металабад,
Чашмҳо чор, харидори дигар металабад.

Кас наёрад, ки зи кораш саре орад берун,
Гарчи ҳар лаҳза сару кори дигар металабад.

Дод бар боди ҳаво дину диламрову кунун
Баҳри ин кор ҳаводори дигар металабад.

Воизам, гӯ, мадеҳ аз накҳати фирдавс хабар,
Дили ман бӯй зи гулзори дигар металабад.

Сад гирифтор ба ҳар ҳалқаи зулфаш беш аст
В-ӯ ба ҳар ҳалқа гирифтори дигар металабад.

Ёфт дил давлати ҷовид ба як дидораш
В-аз Худо давлати дидори дигар металабад.

Ҷомӣ, он маҳ зи ту хуш нест ба васфи дигарон,
Баҳри худ дафтари ашъори дигар металабад.

* * *

Гарчи сад ҷон дар раҳи ҷонон зиён хоҳем кард,
Ҳар чӣ хоҳад хотири ӯ,ончунон хоҳем кард.

Дар дилаш ҷунбид меҳр аз нолаи мо андаке,
Андак-андак бо худ ӯро меҳрбон хоҳем кард.

Чорасози мо нашуд кас дар ҳама рӯйи замин,
Баъд аз ин рӯйи дуо бар осмон хоҳем кард.

Ошноёни ҷаҳонро нест ойини вафо,
Ошноӣ бо саги он остон хоҳем кард.

Нест ғайр аз достони ӯ забонро ҳеҷ ком,
То забон бошад ба ком, ин достон хоҳем кард.

Новаки ӯ кард ҷо дар устухони мо чу мағз,
Қути ҷон з-ин пас зи мағзи устухон хоҳем кард.

Баски дар васфи лаби нӯшини ӯ шаккар шикаст,
Номи Ҷомӣ тӯтии ширинзабон хоҳем кард.

* * *

Аз он бо кӯҳи ғам Фарҳод даст андар камар дорад,
Ки Парвиз аз лаби Ширин даҳоне пуршакар дорад.

В-аз он дар бодия ҳайрон равад Маҷнуни саргардон,
Ки дар ҳай[1] ҳусни Лайлӣ ҷилва бо ёри дигар дорад.

Суйи боғам махон, ай хоҷаи деҳқон, чӣ суд, охир,
Зи боге дар назар онро, ки доғе бар ҷигар дорад!

Куҷо дар кӯйи ту ёд орад аз фарши ҳарир он кас,
Ки хор андар таҳи паҳлӯву хоро зери сар дорад?!

Чӣ ҳадди чун мане аз рух кашидан зулфи мушкинат,
Бар ин давлат агар дорад сафир, боди саҳар дорад.

Беҳ аз тобут маҳмил нест в-аз аҳбоб маҳмилкаш,
Гар аз хоки дарат оворае рӯ дар сафар дорад.

Ба пеши тири ту сина сипар шуд в-ин дили нолон
На чандин нола аз тири ту дорад, аз сипар дорад.

Ҳунар ишқ асту доноӣ зи илму ақл яктоӣ,
Хуш он кас, к-ӯ диле донову ҷоне пурҳунар дорад.

Шудӣ ошиқ, ба пойи дӯст нақди ҷон фишон, Ҷомӣ,
Набошад ошиқ он, к-аз дӯст ҷонро дӯсттар дорад.

---

[1] Ҳай – деҳ, қабила, қавм.

* * *

Зи шавқат сӯхтам, ҳар кас ба кӯят хонае созад,
Чӣ хуш бошад, ки аз хокистари ман тарҳаш андозад.

Агар дар кулбаам ҳамсоя рӯ орад пайи оташ,
Чунон сӯзад зи оҳи ман, ки бо оташ напардозад.

Танаш вайронаи дард асту мурғи дил дар ӯ чуғзе,
Ки ҳар дам ҷустуҷӯйи ганҷи васлат аз сар оғозад.

Ҳаменозам ба ишқи ту, ки шӯхе чун ту кам дидам,
Ки қадри ҳусни худ донад, ба қадри ҳусни худ нозад.

Ба ҳар маҷлис, ки бар ёди рухат аз дил барорам дам,
Ҳама парвонаҳоро пар бисӯзад, шамъ бигдозад.

Набинам бар бисоти хубиям ҳамто, хуш он ошиқ,
Ки шатранҷи муҳаббат бо рухи хуби ту мебозад!

Чу файзи баҳри табъи шоҳ бахшад гавҳари маънӣ,
Сазад, гар хомаи Ҷомӣ ба он гавҳар сар афрозад!

* * *

З-оташи таб маҳи рухсори ту дар тоб мабод
В-аз арақ лолаи сероби ту беоб мабод!

Субҳгоҳон зи садое, ки таб орад ба сарат,
Наргиси чашми ҷаҳонбини ту бехоб мабод.

Тоби табхола набошад лаби шириии туро,
Доғи ҷонсӯзи ту ҷуз бар лаби аҳбоб мабод.

Айшсозон чу саҳар ҷоми сабӯҳӣ гиранд,
Согари айши ту холӣ зи майи ноб мабод.

Ғамза бас қотили онон, ки фидои ту шаванд,
Бар сари куштаи ту миннати қассоб мабод!

Гавҳари васли ту дар дурҷи фалак ноёб аст,
Сифларо даст бар ин гавҳари ноёб мабод!

Чун дуои ту кунад дафъи балоро, Ҷомӣ,
Ғайри абрӯи туаш қиблаи меҳроб мабод!

*   *   *

Дилам бе ҷамоли ту нуре надорад,
Ҷудо аз висолат суруре надорад.

Бибин лоларо бо ҳама бод дар сар,
Ки пеши ту чандон ғуруре надорад.

Ба май з-он диҳам нақди ҳастӣ, ки ҳар кас
Нашуд ғоиб аз худ, ҳузуре надорад.

Таҷаллиталаб Мӯсии туст ҷонам,
Ки ҷуз кӯҳи андӯҳ Туре надорад.

Ба талхӣ ба сар мебарад умри ширин,
Зи ширин лабат ҳар кӣ шӯре надорад.

Зи рашки ту бустон чунон мотамӣ шуд,
Ки ғул ғарчи сурист, суре надорад!

Зи худ иол, Ҷомӣ, на аз хубрӯён,
Касе бар ту дар ишқ зӯрӣ надорад.

*   *   *

Ба ман дорад дилат ҷанге, ки дорад,
Бизан, гӯ, дар багал санге, ки дорад.

Нанӯшад май ҷуз аз хуни дили ман,
Зи ман дорад лабат ранге, ки дорад.

Садои нола аст аз раг-раги ман,
Муғаннӣ нағмаи чанге, ки дорад.

Ҷило надҳад ба ҷуз хокистари ман,
Зи хунам теғи ту занге, ки дорад.

Набошад ҷуз ба завқи он даҳон хуш,
Шакар дар гӯшаи танге, ки дорад.

Ба номи ман маҳон ҳаргиз сағатро,
К-аз ин дорад сағат нанге, ки дорад.

Ба савдои саводи назми Ҷомист,
Сарири килкам оҳанге, ки дорад.

*   *   *

Боз гул асбоби маъшуқӣ ба бустон соз кард,
Булбули бедил навои ошиқӣ оғоз кард.

Хуш баромад фоли барги базми ишрат сохтан,
Чун сабо баҳри тафоъул дафтари ғул боз кард.

Дар чаман ҳар ғунча розе дошт дар дил сар ба меҳр,
Лутфи боди субҳ моро воқифи он роз кард.

Пойкӯбон гашти гулшан кун, ки баҳри мақдамат
Сабза ҳар ҷой аз ҳарири сабз пойандоз кард.

Аз шукуфа бас, ки шуд шохи дарахт ороста,
Аҳли дилро дар ҳавояш мурғи ҷон парвоз кард.

Сабза барзад аз замин, сар гул намуд аз шох рӯй,
Баски булбул рафтагони боғро овоз кард.

Кард фарши шоҳидон дурроаро[1] дар пойи гул,
Зоҳиди худбин, ки айби ринди шоҳид боз кард.

Рӯҳи Ҳофизро сабо з-анфоси Ҷомӣ тухфа бурд,
Аз Хуросон чун гузар бар хиттаи Шероз кард.

Он сухандон лутфи лафзу диққати маънӣ чу дид,
Офарин бар ҷавдати табъи суханпардоз кард.

---

[1] Дурроа – либоси рупӯши сӯфиёну шайхон.

*   *   *

Хабари омадани ёр дилам хуррам кард,
Лек ноомаданаш ҳоли маро дарҳам кард.

Шодие нест, ки сад гуна ғамаш нест зи пай
Ай хуш он кас, ки дар ин ғамкада хӯ бо гам кард!

Кай тавонам, ки зи бунёд канам хори ғамаш,
Беҳ аз ин сон ки дар обу гили ман муҳкам кард.

Гар нагирям мани дилдода, на аз бедардист,
Гармии оташи дил чашми маро бенам кард.

Дар чаман сарви сиҳиро на тамоил зи сабост,
Пушти худ пеши қади ӯ ба тавозуъ хам кард.

Шарҳ пеши кӣ кунам ин ду шикоят зи фалак:
Ки буридаш зи ману бо дигарон ҳамдам кард.

Нек рӯдест нами дидаи Ҷомӣ, ки ба он
Дод рахти худу падруди ҳама олам кард.

*   *   *

Саҳар чун абри найсон соябон бар киштзорон зад,
Ба ишрат соғари лола салои майғусорон зад.

Фалакро қасди озори ба хун оғуштагон дидам,
Ба фарқи ғунча аз қавси кузаҳ[1] чун тирборон зад.

Мазан фаррош, гӯ, хайма ба бустон, вақти деҳқон хуш
Ки чатри сабзфоми норван бар ҷӯйборон зад.

Чӣ ҳоҷат соқии моро, ки гардонад ба маҷлис май,
Чу чашми масти ӯ роҳн хирад бар ҳушёрон зад?!

Ба тоҷи фақр кай бошад сазо ҷуз фарқи он раҳрав,
Ки пушти пойи ҳиммат бар сарири шаҳрёрон зад!

Қавидил шав, ки бар ҷоми булӯри софиошомон
Шикаст омад, чу паҳлӯ бо сафоли дурдхорон зад.

Калиди ҳар дар омад лутфи ёри мо, чӣ ҳол аст ин,
Ки қуфли ноумедӣ бар дари уммедворон зад?!

Чу булбул зад наво Ҷомӣ, вале булбул навои худ
Зи савдои гулу Ҷомӣ зи шавқи гулузорон зад.

---

[1] Қавси кузаҳ – тиру камон, рангинкамон.

*   *   *

Бо ҷигарсӯхтагон ёр набудӣ ҳаргиз!
Ҷуз ҷафоҷӯю ситамгор набудӣ ҳаргиз!

Бо ҳама халқи ҷаҳон дар садади марҳаматӣ,
Ҷуз ба мо бар сари озор набудӣ ҳаргиз!

Чӣ диҳам шарҳ туро доғи гирифтории ҳаҷр,
Чун бад-ин дог гирифтор набудӣ ҳаргиз?!

Ҳоли ҷон кандани танҳоии ман кай донӣ,
Чун ту як лаҳза дар ин кор набудӣ ҳаргиз!

Мо чу хорему ту ғул, ваҳ, ки зи бас шавкати ҳусн
Дода доман ба кафи хор набудӣ ҳаргиз!

Мункири муътақиди худ шудаӣ дар ҳама умр,
Инчунин бар сари инкор набудӣ ҳаргиз!

Пардаи чашми ту ҳам буди ту омад, Ҷомӣ,
Бигзар аз буди худ, ангор, набудӣ ҳаргиз!

* * *

Умр бигзашту рухат сер надидам ҳаргиз,
Гуле аз боғи ҷамоли ту начидам ҳаргиз!

Ҳама ҷо гаштаму ҳоли ҳама кас пурсидам,
Чун ту бадхӯй надидам, нашунидам ҳаргиз!

Аз бутон меҳнати бисёр кашидам, лекин
Меҳнате, к-аз ту кашидам, накашидам ҳаргиз!

Гар буридам зи ту, аз нозукии хӯйи ту буд,
Аз ту як дам ба дили худ набуридам ҳарғиз!

Гарчи парвозгаҳам равзаи ҳурулъин буд,
Аз сари кӯйи ту он сӯ напаридам ҳаргиз!

То ба гирди маҳат аз голия хирман дидам,
Хирмани моҳ ба як ҷав нахаридам ҳаргиз!

Номуродист муродам, зи ту ғам нест, агар
Ҳамчу Ҷомӣ ба муроде нарасидам ҳаргиз!

* * *

Холист аз он рашки парӣ хонаам имрӯз,
Занҷир биёред, ки девонаам имрӯз.

Таскин мадиҳедам, ки туро ёру надимем,
Хезед, ки ман аз ҳама бегонаам имрӯз.

Шояд, ки ба як сӯ шавам аз доираи ҷамъ,
К-аз шамъ ҷудо монда, чу парвонаам имрӯз.

То бу, ки барояд сухани ӯ ба забоне,
Аз ҳар тарафе гӯш ба афсонаам имрӯз.

Хона чӣ кунам бе рухаш, ай силсилаи ҳаҷр,
Бар сар фикан ин кулбаи вайронаам имрӯз!

Бошад, ки зи торикии ҳаҷрам бираҳонӣ,
Оташ фикан, ай оҳ, ба кошонаам имрӯз.

Сад донаи гавҳар зи мижа чун нафишонам,
Маҳрум аз он гавҳари якдонаам имрӯз?!

Ҳиҷрон диҳадам соғари пурзаҳр, ҳамоно,
К-аз хумми фалак пур шуда паймонаам имрӯз.

Бе мастию беҳушӣ аз ин ғам нараҳам боз,
Ҷомӣ, бинамо роҳ ба майхонаам имрӯз!

*   *   *

Аз шавқи ту шӯрест аҷаб дар сарам имрӯз,
Дода-ст ғамат бехудии диғарам имрӯз.

Наздик расида-ст, ки аз ҷазбаи ишқат
Ин хирқаи солус[1] зи ҳам бардарам имрӯз.

Месӯзадам аз орзуи дидани ту ҷон,
Биншин, ки замоне ба рухат бингарам имрӯз.

Савдоии зулфи туам он гуна, ки аз вай
Як мӯй ба мулки ду ҷаҳон мехарам имрӯз.

Сар то ба қадам ғарқа шудам дар ғаму дардат,
Селоби бало хост зи бому дарам имрӯз.

Дар роҳи ту ҷуз ҳастии ман нест ҳиҷобе,
Бигзар ба сарам, к-аз сари худ бигзарам имрӯз.

Дил дафтари ишқ аст, нуфур[2] аз рақами ақл,
Ҷомӣ, битарош ин рақам аз дафтарам имрӯз.

---

[1] Солус – риё, фиреб, макр.
[2] Нуфур – нафрат кардан, бо нафрат дур шудан аз касе, чизе.

* * *

Бар канори тоси гардун зад ҳилол ангушт дӯш,
Ошиқонро муждаи айёми ишқ омад ба гӯш.

Моҳи навро бо шафақ, донӣ, қирон баҳри чӣ буд?
Ид шуд, яъне зи ҷоми зар шароби лаъл нӯш.

Майфрӯшӣ, ҳар чӣ ҳаст, аз худфурӯшӣ беҳтар аст,
Чанд айби майфурӯшон мекунӣ, ай худфурӯш!

Парда аз айби касон бардоштан набвад ҳунар,
Гар наёрӣ пок шустан айбашон, боре бипӯш.

Ҳарзагӯйиию ҷаҳонгардӣ на кори ориф аст,
Кист ориф? –Раҳрави биншаста, гӯёи хамӯш.

Гарчи натвонӣ ба кӯшиш домани ҷонон гирифт,
Коҳилӣ бигзор, чандоне, ки битвонӣ, бикӯш!

Ҷомӣ, аз хомӣ ба ҳар оташ зи сар берун машав,
Деги марди пухта баъд аз солҳо ояд ба ҷӯш.

* * *

Маҳи уштурсавори ман, ки шуд рахши фалак пасташ,
Хуш он раҳрав, ки дар қайди миҳори[1] меҳр дил басташ.

Тани покаш ба покӣ даст бурд аз чашмаи ҳайвон,
Хизир кай ёбад он давлат, ки резад об бар дасташ?

Зи шохи сидра[2] омад нахли ӯ бартар, аҷаб дорам,
Ки чун осеби санги нокасон нӯшин рутаб хасташ.

Агар сад наштари меҳнат расад, бас бошад ин марҳам,
Ки сӯйи синарешон илтифоти хотире ҳасташ.

Ба куҳли давлати гетӣ сияҳчашмӣ накард, оре,
Савод аз сурмаи "мо зоғ"[3] дорад наргиси масташ.

Гузашт аз сию чил бар соҳили баҳри талаб умрам,
Хуш он к-афтад чу сайёде пас аз панҷоҳ дар шасташ.

Бувад вассофи ӯ Ҷомӣ, дилашро барқи ғам бодо,
Агар ҳарфе на дар васфи рухи ӯ аз забон ҷасташ.

---

[1] Миҳор – инони шутур.
[2] Сидра – номи дарахти афсонавӣ. Ниг. Тавзеҳот.
[3] Мо зоғ – аз сураи "Наҷм"-и Қуръон, ояи 17. Яъне, ба суе майл накард, каҷ нанигарист.

*   *   *

Ҷону дил пайванд кун бо ёри бемонанди хеш,
Ҳар чӣ гайр аз ишқи ӯ банд аст, бигсил банди хеш.

Ӯ ба зоти худ ғании мутлақ омад, лек ҳаст
Дар зуҳури ин ғано муҳтоҷи ҳоҷатманди хеш.

Зоҳид аз наззораи хубон маро савганд дод,
Ҷилвағар з-эшон туӣ, чун нашканам савганди хеш?

Ҳеҷ чизе нест пеши дидаи ориф ҳиҷоб,
Ӯ ба ишқи туст машъуфи зану фарзанди хеш.

Оламеро гӯши ақлу ҳуш бар гуфтори туст,
Муҳри хомӯшӣ кушо аз лаъли шаккарханди хеш.

Носеҳи мушфиқ диҳад пандам, ки тарки ишқ гӯй,
Рӯй бинмо, то кашад шармандағӣ аз панди хеш.

Ёри бемонанди мо фард аст, Ҷомӣ, аз ду кавн,
Фард шав, то бар хурӣ аз ёри бемонанди хеш.

* * *

Ай карда зи ҳоли ман фаромӯш,
Чун ҷон, ки кунад зи тан фаромӯш.

Гуфтам, ки бари ту қисса гӯям,
К-ин гуна макун зи ман фаромӯш.

Дидам рухи ту, зи дур кардам
Аз қиссаи хештан фаромӯш.

Бо ҷонканиям замона карда-ст,
Аз меҳнати Кухкан фаромӯш.

Ҳар ҷо, ки мусофирест, карда
Дар кӯйи ту аз ватан фаромӯш.

Бо бӯйи ту карда ҷони Яъқуб
Аз Юсуфу пераҳан фаромӯш.

Карда ба ҳавои тарфи бомат
Мурғи чаман аз чаман фаромӯш.

Ҷомӣ суханат шуниду бар вай
Шуд қоидаи сухан фаромӯш.

*   *   *

Бар лаб расид ҷон, ки ба ҷонон фиристамаш,
Шуд ҷумла дарди дил, ба дармон фиристамаш.

Тай шуд чу нома умр зи ҳиҷрони ӯ маро,
Ку қосиде, ки номаи ҳиҷрон фиристамаш?

Резам ба ҷайбу домани қосид зи дида ашк,
Гавҳар ба ҷайбу лаъл ба домон фиристамаш.

Ронам қалам ба васфи сари зулфу хатти ӯ,
Дар таййи нома сунбулу райҳон фиристамаш.

Гарчи Ироқу Форс пур аст аз ҷамоли ӯ,
Шарҳи ҷамоли ӯ зи Хуросон фиристамаш.

Ҷомест аз шароби латофат пур ин ғазал,
Туҳфа ба маҷлиси Ҷами даврон фиристамаш.

Дар шеваи ҷамолнамоӣ камол ёфт,
Ойинасон ба Юсуфи Канъон фиристамаш.

Не-не, ки ман чу мӯраму ин назми хушки ман
Пойи малах, чӣ пеши Сулаймон фиристамаш!

Ин бас, ки дар фузунии ҷоҳи ҷамоли ӯ
Ҷомисифат дуои фаровон фиристамаш!

* * *

Ба соид то ниҳод он симбар доғ,
Диле дорам зи дасташ доғ бар доғ.

Ба тан то дидаам, к-ӯ доғҳо сӯхт,
Бувад сад доғ бар ҷонам зи ҳар доғ.

Ба доғи хеш сӯзад диғаронро,
Набошад ошиқонро з-ин батар доғ.

Зи доғи шавқу сӯзи фурқати ӯст,
Агар захм аст бар ҷонам в-ағар доғ.

Маро аз доғи ӯ рӯйи беҳӣ нест,
Зи бас дорам ба рӯйи якдиғар доғ.

Зи доғаш бар дилам дерина решест,
Ки набвад судманд онро мағар доғ.

Чу Ҷомӣ доғ аз вай бар ҷигар хост,
Ба бедоғӣ ниҳодаш бар ҷигар доғ.

*   *   *

Чун ҷамоли худ ҳам андак худ тамошо кард ишқ,
Рафту номи ошиқу маъшуқ пайдо кард ишқ.

Буд ошиқ ботину маъшуқ зоҳир шуд ба акс,
Сирри ботинро чу дар зоҳир ҳувайдо кард ишқ.

Худ ба худ медид худро баҳри такмили зуҳур,
Бар ману ту ҷилва дар миръоти ашё кард ишқ.

Чун зи ашё ҳар яке миръоти исми дигар аст,
З-он марой[1] бар дили мо кашфи асмо[2] кард ишқ.

Чун аз асмо ҳасбалимкон[3] хатти худ бардоштам,
Рӯйи сери мо зи асмо дар мусаммо кард ишқ.

Хост то бинад ба чашми мо ҷамоли хешро,
Лоҷарам ҷо дар саводи дидаи мо кард нишқ.

То набинад дар ҳама кавну макон ҷуз нури ӯ,
Чашми Ҷомиро ба нури хеш бино кард ишқ.

---

[1] Марой – ҷ. миръон; ойинаҳо.
[2] Асмо – айбҳо; хатоҳо.
[3] Ҳасбалимкон – кадри имкон.

*   *   *

Биё, ай орзуи ҷони ошиқ,
Давои дарди бедармони ошиқ.

Кироманкотибин нанвишта ҳарфе
Ба ҷуз ишқи ту дар девони ошиқ.

Агар фардо на дидори ту бошад,
Шавад боғи ҷаҳон зиндони ошиқ.

Ҳазорон Нӯҳро карда-ст ғарқа
Ба гирдоби фано тӯфони ошиқ.

Ба кунҷи фақру кӯйи номуродӣ
Агар як шаб шавӣ меҳмони ошиқ,

Кабоб аз дил, шароб аз дида бинӣ
Муҳайё сохта бар хони ошиқ.

Ба ҷуз хуни ҷигар ҳаргиз муроде
Ғамат нанҳод дар домони ошиқ.

Ба хоки куштагон он нест лола,
Алам зад оташи пинҳони ошиқ.

Бибин назми хуши Ҷомӣ, ки нашкуфт
Чунин гул ҳаргиз аз бустони ошиқ.

* * *

Биё, ай зи сар то қадам ҷони пок,
Зи ҳар тан хитоби ту: – Рӯҳӣ фидок!

Зи дасти туам ҳар чӣ ояд хуш аст,
Чӣ Оби Ҳаёту чӣ заҳри ҳалок!

Ба хоки дарат саҷда мехостам,
Вале бурдам ин орзуро ба хок.

Маро то хаёли ту шуд мурғи дом,
Қафасвор дорам дили чок-чок.

Ба базми хароботиёни ғамат
Агар нест қандили равшан, чӣ бок?!

Ҳамин бас, ки пири муғон барфурӯхт
Ба ҷоми май ин тирадайри мағок.

Ба роҳи ту Ҷомӣ ниҳода-ст сар,
Дили дардманду рухи гарднок.

* * *

Маро то кай ҷигархун дорӣ, ай дил,
Сиришкамро ҷигаргун дорӣ, ай дил!

Шудӣ ҳамдам даруни дида бо ашк,
Ҳамоно азми берун дорӣ, ай дил!

Маро саргашта дорӣ гирди олам,
Ту ҳам ойини гардун дорӣ, ай дил!

Ба Лайлизулф моҳе майл кардӣ,
Қадам дар роҳи Маҷнун дорӣ, ай дил!

Зи асрори муҳаббат шуд ҷаҳон пур,
Чӣ гавҳарҳои макнун дорӣ, ай дил!

Ба афсун ром кардӣ сад париро,
Ба зери лаб чӣ афсун дорӣ, ай дил?!

Зи чанду чун гузашт андӯҳи Ҷомӣ,
Зи ҳоли ӯ хабар чун дорӣ, ай дил?!

*   *   *

Бар авҷи ҳусн рӯйи ту моҳе бувад тамом,
Моҳияти ҷамоли ту ин аст, вассалом.

Мустағраќи мушоҳидаи он ду рух шудам,
З-он фориғам, ки моҳ кадом асту хур кадом.

Зулфат чу соя аз сари сарват фитад ба хок,
Бодам ба ғарқи сояи сарви ту мустадом.[1]

Шайхони норасида чӣ донанд қадри ишқ,
Кам ҷӯй таъми пухтагӣ аз меваҳои хом!

Аз зарқу ҳила дом ба ҳар сӯ ниҳодаанд,
То оваранд мурғи дили ҷоҳиле ба дом.

Дар танғнои сурати тақлид мондааст
Зоҳид пайи муҳофизати эътиқоди ом.

Ҷомӣ, ки пай ба машраби таҳқиқ бурдааст,
Рағми авомро ба кафи худ ниҳода ҷом.

---

[1] Мустадом – давомнок; ҳамешагӣ.

* * *

Хезед, ҳарифон, ки ба майхона дароем,
Салхи[1] рамазон аст, ба май рӯза кушоем.

Дарди сари тасбеҳу таровеҳ шуда охир,
Гулбонгзанон рух ба дари майкада соем.

Ҳар занг, ки аз савми риё ойинаи дил
Баста-ст, ба ҷоми майи софӣ бизудоем.

Тарсам, ки гар имшаб зи қадаҳ даст бидорем,
Фардо зи надомат сари ангушт бихоем.

Мо дурдкашонем, ки ҷамъияти хотир
Дарюзакунон аз назари аҳли сафоем.

Дорем ба каф ойинаи ҷом, ки дар вай
Маҳбуби азалро ба муҳиббон бинамоем.

Он қавм, ки бе сабқи амал аҳли қабуланд,
Ҷомӣ, ба тараб кӯшу қадаҳ нӯш, ки моем.

---

[1] Салх – рӯзи охирини моҳи рамазон.

* * *

Дардо, ки даромад ба дарат пой ба сангам,
Шуд пойи гузаштан зи сари кӯйи ту лангам.

Дар баставу девор баланд аст, бурун о,
К-аз тангдилӣ бо дару девор ба ҷангам.

Аввал рухи ман зард шуд, он гоҳ ба хун сурх,
Савдои ту гардонд басе ранг ба рангам.

Хилватгаҳи васл аст, макун банди қабо танг,
К-аз пераҳанат ҳам мани дилхаста ба тангам.

Шуд қомати ман чангу навои тарабам нест,
Сарриштаи васли ту наяфтод ба чангам.

Рӯйи ту маро ойинаи сунъи Илоҳист,
Гӯ, хатти ту мапсанд бар он ойина зангам.

Гуфтӣ, ки чу, Ҷомӣ, зи сари ҷон бигузар зуд,
Дар маърази ҳукми ту чӣ имкони дирангам?!

* * *

Не моҳманзаре, ки назарбозие кунам,
Дар пояш уфтода сарафрозие кунам.

Не ошиқе, ки чун ба лаб орад суруди шавқ,
Бо ӯ дар он тарона ҳамовозие кунам.

Не сӯфие, ки чун шавадаш кашф рози ғайб,
Бо ӯ ба кунҷи савмаа ҳамрозие кунам.

Не фозиле, ки чун фиканад дар миён сухан,
Аз назму наср нодирапардозие кунам.

Чун соҳати амал зи куҳантарҳҳо тиҳист,
Шуд вақти он ки тарҳи навандозие кунам.

Дар кунҷи бенавоиву байғӯлаи[1] ҷамол,
Бар чанги фақру фоқа навосозие кунам.

Ҷомӣ, ки дода суду харида зиёни хеш,
Бо ӯ дар он муомала анбозие кунам.

---

[1] Байғӯла – гӯша, канора.

* * *

Иди фитр аст, биё, то ба май ифтор кунем,
Идгаҳ хоки дари хонаи хаммор кунем.

Он чӣ дар савмаа з-ин пеш ниҳон мекардем,
Ин замон бо дафу най бар сари бозор кунем.

Шайхи саҷҷоданишинро ба сари роҳ барем,
Роҳиби майкадаро воқифи асрор кунем.

Орифе, зиндадиле раста зи худ ғар ёбем,
Ҳама асрори ҳақиқат ба вай изҳор кунем.

Манъи воиз зи хурофот зи ғавғои авом
Натавонем, валекин ба дил инкор кунем.

Ёри мо шоҳиди ишқ омаду боқӣ ҳама ғайр,
Чанд рӯ тофта аз ёр, дар ағёр кунем?!

Нест ҷуз сурати девори ҷаҳон, Ҷомӣ, чанд
Пушт бар қиблаи ҷон, рӯй ба девор кунем?

*   *   *

Хуш он ки рӯйи ту бинам, дар изтироб шавам,
Чу зарра рақскунон маҳви офтоб шавам.

Зи рух ниқоб барафган, Худойро, з-он пеш,
Ки зери хок зи ҳаҷри ту дар ниқоб шавам.

Ба ранги ҷомаи ту кас мабод, чанд зи дур
Ба дидани ту ба ҳар дигаре хароб шавам?

Лаби ту ҳаст, ба рахшанда лаъл чун нигарам,
Ба каф зулол, чаро ташна дар сароб шавам?

Чу хайма гар накунӣ соя бар сарам, ин бас,
Ки тавқдори ту аз ҳалқаи таноб шавам!

Зи хоби марг шавад ҷони ошиқ осуда,
Биё, ки дар қадамат сар ниҳам, ба хоб шавам.

Ба гиря гуфтаи Ҷомӣ чу хонам аз ғами ту,
Канору ҷайб пур аз гавҳари хушоб шавам.

*   *   *

Ба дил дарде аҷаб дорам, намедонам, ки чун гирям,
Дило, хуш шав, ки то бар дарди худ як лаҳза хун гирям.

Кунад тадбир ақли зӯфунун, то созадам хандон,
Мани девона аз тадбири ақли зӯфунун гирям.

Танам пурзахми корӣ, синаам пурдоги беёрӣ,
Гаҳе бар захми берун, гоҳ бар доги дарун гирям.

Маро тамкини олигавҳаре дорад чунин гирён,
Баҳона мекунам, к-аз гардиши гардуни дун гирям.

Шавад занҷнр бар занҷир мавҷи сели ашки ман,
Чу дар зиндони меҳнат по ба занҷири ҷунун гирям.

Чу мотамдидагон бинам дар ин ҷонкоҳ дарди худ,
Физоям гиря ҳар якрову аз ҳар як фузун гирям.

Магӯ, Ҷомӣ, ки таскин деҳ ба афсун гиряи худро,
Ки ман аз ишваи ҷодувашони пурфусун гирям.

*   *   *

Бархез, то ба азми тамошо бурун равем,
Аз тангнои шаҳр ба саҳро бурун равем.

З-ин дом пой гиру каманди гулӯ фишор,
Чун саркаш оҳувон ба таки по бурун равем.

Ҳар ҷо, ки ҳаст ҷо, ҳама тангиву тирагист,
Ҷое, ки ҷо набуд, аз он ҷо бурун равем.

Чун қудсиён зи фарри таҷарруд кунем пар,
Паррон зи тоқи торами мино бурун равем.

Дар санглохи ҳирс шавад пай саманди азм,
Раҳ карда бар нишемани анқо[1], бурун равем.

Бошад, ки аз кудурати ҳастӣ раҳем боз,
Бар каф гирифта ҷоми мусаффо, бурун равем.

Моро дар ин сулук чу мо нест монеъе,
Ҷомӣ, зарурат аст, ки бе мо бурун равем.

---

[1] Анқо – мурғи афсонавӣ.

* * *

Бе рухат чун ба чаман роҳ кунам,
Сӯйи гул бингараму оҳ кунам.

Шарҳи ҳолам чу ғам орад, ҳошо,
Ки зи ҳоли худат огоҳ кунам.

Қиссаи ҳаҷр дарозу ту малул,
Адаб он аст, ки кӯтоҳ кунам.

Кафш зан аз сари хорӣ ба сарам,
То кулоҳи шарафу ҷоҳ кунам.

Қасди ман рӯйи ту бошад ҳар ҷо,
Зикри меҳру сифати моҳ кунам.

Ҳар шабе то сари кӯят ҷонро
Ҳамраҳи оҳи саҳаргоҳ кунам.

Гар дилат мурдани Ҷомӣ хоҳад,
Кор бар мӯҷиби дилхоҳ кунам.

* * *

Ҳарчанд ҷуз фиребу фусунат наёфтам,
Як дам зи ҷони хеш бурунат наёфтам.

Ҳар ҷо, ки ҳает, чун ҳама ному нишони туст,
Дар ҳайратам зи хеш, ки чунат наёфтам?

Барҳам задам бунафшаву сунбул басе чу бод,
Бӯйе зи хатти ғолиягунат наёфтам.

Чашми бад аз ту дур, ки кам рух намудиям,
К-аз навбати гузашта фузунат наёфтам.

Ҳаргиз ба сӯйи ман нагузаштӣ, к-аз ашки хеш
Доман чу гул кашида ба хунат наёфтам.

Ту он забонкушӣ, ки гаҳи қатли саркашон
Майле ба ошиқони забунат наёфтам.

Ҷомӣ, асири силсилаи зулфи кистӣ,
К-озодагӣ зи қайди ҷунунат наёфтам?!

* * *

Чораи ишқи ту сабр аст, надонам, чӣ кунам?
Гар тавонам бикунам в-ар натавонам, чӣ кунам?

Кори ман бе рухи ту ғайри шикебой нест,
Гар маозаллаҳ,[1] аз ин кор бимонам, чӣ кунам?

Ишқ муставлию аз ман ту чунин мустагнӣ,
Қиссаи мушкили худ пеши кӣ хонам, чӣ кунам?

Чанд гӯйӣ, ки маро ном мабар пеши касон,
Ғайри номи ту наёяд ба забонам, чӣ кунам?

Бе ту дил хун буваду дидаи пурхун гирён,
Агар аз дидаву дил хун нафишонам, чӣ кунам?

Шуд пур аз хун дили ман гунчасифат бе рухи ту,
Ҷома бар хеш чу гул гар надаронам, чӣ кунам?

Гуфтиам, мурдагии худ маталаб, Ҷомӣ, беш,
Бе ту аз зиндагии хеш ба ҷонам, чӣ кунам?!

[1] Маозаллаҳ – Худо нигаҳ дорад.

* * *

Зи ҳиҷрон мурдаам, ҷоно, напиндорӣ, ки ҷон дорам,
Ба мизроби ғамат чун чанги беҷон ин фиғон дорам.

На тан дон ин, ки мебинӣ, пайи қути сагони ту
Кашида дар даруни пӯст муште устухон дорам.

Зи ту набвад тиҳӣ як лаҳза беруну даруни ман,
Ҳамеша ёди ту дар ҷону номат бар забон дорам.

Макун туҳмат, ки рози ишқи ман бар ину он гуфтӣ,
Ки аз худ низ, агар дастам диҳад, онро ниҳон дорам.

Якеро нақди имрӯзу якеро насяи фардо,
Зи савдоят мани муфлис на ин дорам, на он дорам.

Бувад, к-андар паси номус монӣ, меҳрбон гардӣ,
Ба ҳар кас гуфтаам ҳар ҷо, ки ёри меҳрбон дорам.

Ҷаҳоне таъназан, к-он маҳ нахоҳад ёри Ҷомӣ шуд,
Агар ту ёри ман бошӣ, чӣ парвои ҷаҳон дорам.

* * *

Ёр не, рӯй ба гулшан чӣ кунам?
Ҷилваи сурню савсан чӣ кунам?

Манзари дидаи равшан рухи ӯст,
Бе рухаш дидаи равшан чӣ кунам?

Шаб чу дарн-оядам он моҳ зи дар,
Партави моҳ зи равзан чӣ кунам?!

Чоки дил дӯхта не, з-ашку мижа
Ин ҳама риштаву сӯзан чӣ кунам?!

Гуфтам: – Омад ба лабам ҷон зи ғамат.
Гуфт: – Ошиқ ту шудӣ, ман чӣ кунам?!

Гуфтам: – Аз ҳаҷр ба теғам бираҳон.
Гуфт: – Хуни ту ба гардан чӣ кунам?!

Фанни ман ошиқӣ омад, Ҷомӣ,
Сарфи авқот ба ҳар фан чӣ кунам?!

*   *   *

Меҳри рухсори ту дорам, ки ҷафои ту кашам,
Лутфи болои ту бинам, ки балои ту кашам.

Бар замии пойи ту ҳайф аст, амои деҳ, ки иахуст
Пардаи дидаву дил дар пайи пойи ту кашам.

Танам аз заъф чу мӯйе шуду хоҳам ба ғалат
Ҳар дамаш дар шикани зулфи дутои ту кашам.

То наёбад ба ту кас роҳ, агар битвонам,
Суре аз кӯҳи бало гирди сарои ту кашам.

Ҳалқаи думми сагонат ба ман арзонӣ бод,
То ки дар гардани ҷон тавқи вафои ту кашам.

Чун ниҳӣ рӯ ба ҷудоӣ, зи қафо зулфкашон
Ман ба ҳар гом сад афғон зи қафои ту кашам.

Гуфтаӣ: – Чанд кашӣ ранҷу ғами ман, Ҷомӣ?
Ҳеҷ ғам нест зи ранҷе, ки барои ту кашам!

*   *   *

То кай ороми дили бехабаронат бинам,
Мардуми дидаи кӯтаҳназаронат бинам?

Рӯйи ту ойинаи нури ҷамоли азал аст,
Чанд пеши назари бебасаронат бинам?

Меравам аз сари кӯят, чӣ кунам, натвонам,
Ки аз ин беш ҳарифи дигаронат бинам.

Туӣ он гулбуни навхез, ки дар боғи ҷамол
Тоза аз гиряи хунинҷиғаронат бинам.

Гуфтаам, сангдили сахт, туро дар ҳама ҷой
Ҷойи он ҳаст, ки бо хеш гаронат бинам.

Ҳеҷ хотирнигароним намонад ба ҷаҳон,
Гар суйи худ ба тараҳҳум нигаронат бинам.

Ҷомӣ, ин гуна к-аз он ғунчадаҳон тангдилӣ,
Зуд бошад, ки чу гул ҷомадаронат бинам.

* * *

Намехоҳам, ки бо кас рози он паймонгусил гӯям,
Хаёлашро нишонам пешу бо ӯ рози дил гӯям.

Зи сар то по ҳама ҷону дил омад он парипайкар,
Маозаллаҳ, ки ҳамчун дигаронаш з-обу гил гӯям.

Нишони қасди ман набвад ҷуз он турки ҷафопеша,
Гар аз хубони Чин ё шӯхчашмони Чигил гӯям.

Шавам бебода маст аз шеваи турконаи чашмон-ш,
Дар он мастӣ чу бинам қоматашро, муътадил гӯям.

Кунад даъвӣ, ки ҳастӣ бандаам в-он хатти мушкинро
Чу бинам бар узори ӯ, бар ин даъвӣ сиҷил гӯям.

Суханро ҷаста-ҷаста гӯям аз меҳроб бо обид,
Валекин чун дарафтад з-он ду абрӯ, муттасил[1] гӯям.

Ба рӯйи сурх кам кун васф, Ҷомӣ, лолаву гулро,
Ки ман пеши рухаш ин сурхрӯёнро хиҷил гӯям.

---

[1] Муттасил – пайваст.

* * *

Бе худ фитам, ҳар ҷо равон он қадди раъно бингарам,
Чун бигзарад, хезам, нишон бар хок аз по бингарам.

З-он ҷо, ки рӯзе дидамаш, бошам гурезон, чун кунам?
Бе ӯ набошад тоқатам, к-он ҷо равад, ҷо бингарам.

Аз дидани ӯ чун маро монеъ шавад девору дар,
Гирён зи шаҳр оям бурун, гулҳои саҳро бингарам.

Хоҳам ба тӯфони бало олам тиҳӣ аз дигарон,
То гаҳ-гаҳе он рӯйро бошад, ки танҳо бингарам.

Мемирам аз як диданаш, ҳон, ай рақиб, аз марги ман
Мехоҳӣ, аз рухсори ӯ бурқаъ бикаш, то бингарам!

Имрӯз дидам рӯйи ӯ, мушкил, ки то фардо зиям,
Чандон амон деҳ, ай аҷал, то бахши фардо бингарам!

Он-ч аз ғами ӯ мекашам, ҳошо, ки аз вай чун раҳам,
Бар кӯйи хубоҳ бигзарам, дар рӯйи зебо бингарам.

Бо оҳи худ дорам ҳавас ҳар шаб шудан бар осмон,
То бе лаби ҷонбахши ӯ ҳоли Масеҳо бингарам.

Ҷомӣ, набинам ҳосиле дар кӯйи ӯ ушшоқро,
Ҷуз оби чашму дуди дил, чун зеру боло бингарам.

*　*　*

Чун хиромон қаддат, ай сарви дилоро, бингарам,
Сад саре бинам ба роҳ афтода, ҳар ҷо бингарам.

Сӯхтам аз шавқ, сар чанд аз ҳаё пеш афганӣ,
Сар ба боло кун, ки сер он рӯйи зебо бингарам.

То на сад тан саф кашанд аз ошиқон, макшо ниқоб,
Ман киям, то рӯйи ту хоҳам, ки танҳо бингарам?

Рафтию гуфтӣ, ки фардо диданам маълум нест,
Вонигар, баҳри Худо, то бахши фардо бингарам.

Чун ту пеш ойӣ, шавам ҳайрон миёни маргу зист,
К-ат бад-ин шакли кушанда нангарам ё бингарам.

Аз ҳуҷуми соҷидон ҳаргиз нашуд фурсат маро,
То ба хоки раҳнишинон з-он кафи по бингарам.

Чун дили Ҷомӣ набинам ҳеҷ дил шайдои ту,
Гарчи ҳоли як ба як дилҳои шайдо бингарам.

*   *   *

Хушо вақте, ки аз худ раста бошем,
Ба вақти бехудон пайваста бошем!

Аз он доме, ки ҷуз мардон наҷастанд,
Ба ҳимматҳои эшон ҷаста бошем.

Кашида рахти худ аз кӯйи ҳастӣ,
Ба кунҷи нестӣ биншаста бошем.

Халилосо ба нерӯи қаноат,
Бутони ҳирсро бишкаста бошем.

Ба банди ишқ муҳкам карда пайванд,
Ҳама пайвандҳо бигсаста бошем.

Чу бар н-ояд умеде аз дари халқ,
Дари уммед бар худ баста бошем.

Ба сар н-ояд ба суръат, Ҷомӣ, ин роҳ,
Биё, то баъд аз ин оҳиста бошем.

*   *   *

Соқӣ, биё, ки дигар з-ин гуфтугӯ ба ҷонам,
Як дам зи согари май неҳ муҳр бар даҳонам.

Танг омадам зи дониш, дардеҳ шароби софӣ,
То лавҳи хотирамро шӯяд, зи ҳар чӣ, донам.

Ҳарчанд ҳила кардам, аз хештан нарастам,
Май деҳ, ки то ба мастӣ худро зи худ раҳонам.

З-он май, ки гар бинӯшам як ҷуръа рӯзе аз вай,
Чун Хизр то қиёмат з-он ҷуръа зинда монам.

З-он май, ки баъди умре бар хок ар бирезӣ,
Чун шохи тоза аз гил баррӯяд устухонам.

Чун нест май мубоҳам дар кеши худпарастон,
Беҳ, з-оби рӯйи эшон хоки дари муғонам.

Аз май расонд Ҷомӣ худро ба васли ҷонон,
Соқӣ, биё, ки бошад худро ба вай расонам.

*   *   *

Бархез, то ба ҷониби гулшан назар кунем,
Пеши синони хори ғам аз гул сипар кунем.

Чун гунча лаб ба ханда кушоем дар чаман,
Хунҳои баста таҳ ба таҳ аз дил бадар кунем.

Ҳозир кунем лолаву наргис ба базми хеш,
З-он согари ақиқ в-аз ин ҷоми зар кунем.

Чандон хурем май, ки чу наргис ба пойи гул
Фардои ҳашр маст сар аз хок бар кунем.

Шоҳид чӣ ҳоҷат аст чунин, к-аз дарахти гул
Гулчеҳрае ба пост, ба ҳар сӯ назар кунем.

Ҷомӣ, ба ёди дафтари худ боз кун чу гул,
То гуфтугӯйи маҷлисиён мухтасар кунем.

Бигрифт табъи бодапарастон зи нақли хушк,
Аз дафтари ту нақли газалҳои тар кунем.

* * *

Ҳар дам аз кӯйи ту хоҳам мани шайдо биравам,
Ҷон супорам ба сагонат, тани танҳо биравам.

Мешавам боз пушаймон, ки на мақдури[1] ман аст,
Ки ба ҷое, ки ту бошӣ, ман аз он ҷо биравам.

Гар кушоянд дари равзаи ризвон, ҳошо,
Ки аз ин дар ба таманнои тамошо биравам.

Тӯтиям, бе суханат з-ин қафаси танг ба ҷон,
Бикушо лаб, ки ба шукри ту шакархо биравам.

Бо ту бемории худро чӣ диҳам шарҳ, ки ҳаст,
Ҳар ду пеши ту яке, гар бизиям ё биравам.

Ишқи ман бо ту қадимист, наям чун дигарон,
К-оям имрӯз ба кӯйи туву фардо биравам.

Чанд гӯйӣ, ки бирав, Ҷомӣ аз ин дар, бикушо
Уқдаи зулф зи пойи дили ман, то биравам.

---

[1] Мақдур – кудрат, имконият.

*   *   *

Ман басе хубони олам дидаам,
Чун ту дар олам касе кам дидаам.

Чашми ман бенам мабодо, ғар гаҳе
Чашми худро бе ту бенам дидаам.

Чун сари зулфи ту пушти ман хам аст,
То сари зулфи ту пурхам дидаам.

Бар дили ғамдида захмат раҳмат аст,
Раҳмате кун, бар дили ғамдидаам.

Роҳате, к-аз захми ту бинам, куҷо
Ҳаргиз он роҳат зи марҳам дидаам?

Ҳар чӣ Лайлӣ дошт, дорӣ в-аз ғамаш
Он чӣ Маҷнун дид, ман ҳам дидаам.

Сӯхта маҳрумии Ҷомӣ дилам,
Ҳар киро пеши ту маҳрам дидаам.

*   *   *

Гавҳари ноёбию ман баҳри ту ҷон меканам,
Кони ту ҷон асту чун ҷон меканам, кон меканам.

Бар лаби ту даст судам дӣ, на дандон в-ин замон
Мекунам з-он ёду дасти худ ба дандон меканам.

Дар дили ушшоқ пайкони ту чун шуд в-ин ҳама
Синаи худро ба нохун баҳри пайкон меканам.

Бе ту вайрон беҳ ҷаҳон, гар з-он ки дастам медиҳад,
Хишти меҳру моҳ аз ин фирӯзаайвон меканам.

Мехурам бар дил хадангат, ҷони ғамгин медиҳам,
Шоҳи давлат менишонам, бехи ҳирмон меканам.

Мекунам омода куҳли дидаву атри кафан,
Аз дарат хоке, ки шаб пинҳон зи дарбон меканам.

Гӯ, аҷал ҷайбам бидар, пайванди умри ман бас аст
Риштаи пероҳанат, к-аз тарфи домон меканам.

Аррабарсар будаам умре, ки акнун гоҳ-гоҳ
Шонасон торе аз он зулфи парешон меканам.

Мекунам як-як варақ девони Ҷомиро шумор,
Ҳар чӣ мебинам на дар васфат, зи девон меканам.

* * *

Аҷаб дардест дар ҷонам, ки дармонаш намедонам,
Зи огозаш наям огоҳу поёнаш намедонам.

Чу чавгон бозад он маҳ, ҷуз сари мардони дин он ҷо
Нашояд, гӯ, касеро марди майдонаш намедонам.

Гузашт он сарви гулрух доманафшон бар чаман рӯзе,
Абири ҷайби гул ҷуз гарди домонаш намедонам.

Сафои тан диҳад рози дилаш, берун қабо омад
Ҳиҷоби ман, ки дар дил рози пинҳонаш намедонам.

Чу хоҳад лаб газад, хоҳам ниҳам ҷон зери дандонаш,
Ки азбас лутфи тоби захми дандонаш намедонам.

Нахоҳам фусҳати богу мусалсал обҳо дар вай,
Ки бе дидори ӯ ҷуз банду зиндонаш намедонам.

Мусулмонӣ бувад баҳри бутон дил бохтан, Ҷомӣ,
Аз ин дин ҳар кӣ баргардад, мусулмонаш намедонам.

*   *   *

Соқӣ, баромад абри баҳорон,
Шуд сабзаву гул хуррам зи борон.

Жола гуҳар рехт дар ҷоми лола,
Лола алам зад бар кӯҳсорон.

Наргис кушода чашме бар ахтар,
Шаб то саҳар чун шабзиндадорон.

Саҳро гирифтанд хилватнишинон,
Паймон шикастанд парҳезгорон.

Хуш он ки гирад чун лола соғар
Бар рӯйи сабза бо гулузорон.

Карда бунафша бар фавти фурсат,
Дуроҳа нилӣ чун сӯгворон.

Ҷомӣ, ҳамуш кун, к-он тозагулро
Ҳамчун ту булбул бошад ҳазорон!

*   *   *

Биё, ҷоно, ки танг омад зи ҳиҷронат ҷаҳон бар ман,
Ба поят то кашам ҷонро, ғузар доманкашон бар ман.

Диле дорам ман аз меҳри ту пур в-аз дигарон холӣ,
Чӣ бошӣ меҳрбон бар дигарон, номеҳрбон бар ман?

Чӣ бок, ар кӯҳҳои ғам ниҳодӣ баҳри ман бар ҳам,
Ки миннатҳост аз ту аз замин то осмон бар ман.

Чу аз хунам шавад гил остонат, дар замин ғалтам,
Ки гардад хилъати раҳмат гили ин остон бар ман.

Фитад бар риштаи ҷонам гираҳ аз лаъли хомӯшат,
Маозаллаҳ, аз он рӯзе, ки накшоӣ забон бар ман!

Танам сар то қадам пур шуд зи пайконҳои ту з-ин сон,
Ки ҳамчун кӯҳи оҳан коргар н-ояд синон бар ман.

Сабукборам маҳоҳ аз кӯҳи андӯҳи бутон, Ҷомӣ,
Ки меояд хаёли ин сабукборӣ гарон бар ман.

* * *

Соқиё, хез, ки чун доси зар омад маҳи нав,
Ид аз он мазраъи парҳезу вараъ кард дарав.

Рӯзадорон ҳама дар орзуи моҳи наванд,
Ай хуш он кас, ки ба меҳри куҳани туст гарав.

Умрҳо дар пайи васли ту ба сар пӯйидем,
Умр бигзашту ба ҷое нарасид ин такудав.

Хотири ошиқи содиқ зи ғаразҳо пок аст,
Дар ҳаққи ӯ сухани аҳли ғаразро машунав.

Омадӣ баъди шабе, к-аз паси соле биравам,
Ба Худо бар ту, ки дер омадаӣ, зуд марав.

Партаве гар фитад аз моҳи рухат дар шаби тор,
Ҳама офоқ шавад равшан аз он як партав.

Мард расво шавад аз ишқи бутон, меғӯянд,
Ҷомиву ишқи бутон, ҳар чӣ шавад, гӯ, мешав!

* * *

Он тундхӯ, ки омад хун рехтан фани ӯ,
Гар хуни ман нарезад, хунам ба гардани ӯ!

Ҳар дам чаро ниҳад рӯ доман ба пушти пояш,
Чок аст ҷайби ҷонам аз рашки домани ӯ.

Тоқи равоқи айшам гардад, чу гоҳ-гоҳе
Бинам нишон ба роҳе аз наъли тавсани ӯ.

Гар з-он ду рух кушояд бурқаъ[1] даруни хона,
Акси маҳу ҳур афтад берун зи равзани ӯ.

Шабҳо чу дур аз он рух бинам ба моҳ, тарсам,
К-аз барқи оҳам афтад оташ ба хирмани ӯ.

Ҳарчанд тан чу мӯйе аз дарди туст ошиқ,
Бедарди ту мабодо як мӯй бар тани ӯ.

Ҷомӣ туро набинад ҷуз чашми равшани худ,
Бодо ҳазор раҳмат бар чашми равшани ӯ.

---

[1] Бурқаъ – парда, чашмбанди занон.

* * *

То намуда-ст сар аз тарфи кулаҳ кокули ту,
Рӯз бар каҷкулаҳон карда сияҳ кокули ту.

Бар сари мавкиби хуршедҷабинон ту шаҳӣ,
Ҳиндуи чатркушо бар сари шаҳ кокули ту.

Рафт бар боди ҳаво риштаи ҷамъияти мо,
Менадорад сари ин ришта нигаҳ кокули ту.

Дил ба фикри заҳани туст, дарего, ки нашуд
Дастгири дили афтода ба чаҳ кокули ту.

То суйи хеш кашад дил зи ҳама рӯйи замин,
Расан овехта аз торами маҳ кокули ту.

Сар натобанд ҳанӯз аз раҳи ту мискинон,
Бо ҳама сар, ки фиканда-ст ба раҳ кокули ту.

Чун раҳад Ҷомӣ аз ин сон, ки шавад доми раҳаш
Гаҳ хати сабзи ту, гаҳ зулфи ту, гаҳ кокули ту?!

*   *   *

Хуршеду моҳро чӣ баробар кунам ба ту?
Биншин даме, ки дида мунаввар кунам ба ту.

Мушкин шамомаест занахдони ту зи хат,
Пеш ой, то машом муаттар кунам ба ту!

Бингар миёни хеш, чӣ ҳоҷат, ки ман ба мӯй
Ташбеҳи заъфи ин тани лоғар кунам ба ту?

Бо ҳеҷ офарида туро нест нисбате,
Тарсам, к-аз ин ақидаи дигар кунам ба ту.

Рӯят биҳишту лаъли ту Кавсар бувад, чаро
Зикри биҳишту чашмаи Кавсар кунам ба ту?

Чун меравӣ зи дида, ба сурат маҷол деҳ,
К-ойинаи хаёл мусаввар кунам ба ту.

Тақриби зикри Ҷомию таҳрири ҳоли ӯст,
Чун васфи ошиқони суханвар кунам ба ту.

*   *   *

Ай зи сунбул хатти ту бар гул ниқоб андохта,
Зулфи шабрангат бар авҷи маҳ таноб андохта.

Ҷаъди тар дорӣ ба рух ё роқими хатти лабат,
Шуста мушкин лоқаву бар офтоб андохта.

Аз лабат дил дар хаёли Оби Ҳайвон ташна аст,
Бар умеди об худро дар сароб андохта.

Аз латофат рӯйи ту хат менамояд зери пӯст,
Сабзаи тар, ғӯиё, акс андар об андохта.

Турраи пурхам, ки шуд мӯйи миёнатро камар,
Бар раги ҷонам ҳазорон печутоб андохта.

Дил, ки аз ғам сӯхт, аз бӯяш мани бехуд хушам,
Ҳамчу он маете, ки бар оташ кабоб андохта.

Ай хуш он шабҳо, ки Ҷомӣ рух ба поят судааст,
Чун ту воқиф гаштаӣ, худро ба хоб андохта.

* * *

Шоҳиди гул боз зангорӣ ниқоб андохта,
Булбули дилдодаро дар изтироб андохта.

Наргису лола ба рӯйи сабза, пиндорӣ, ба хоб
Масте афтода, зи каф ҷоми шароб андохта.

Чодари кофурии худро шукуфа шустушӯй
Карда субҳу чоштгаҳ бар офтоб андохта.

Акси гул дар обу гил берун, ҳамоно гулрухе
Пераҳан карда бурун, худро дар об андохта.

То ба пойи ҳар дарахте хаймаи ишрат занӣ,
Бин, ки шоҳ аз соя чун мушкинтаноб андохта.

Бар сари ҷанг аст абр инак, ки дар оби шамар
Тири борон бар сари хӯди ҳубоб андохта.

Килки Ҷомӣ то сари зулфи сухан пероста-ст,
Рашки он дар ҷаъди сунбул печутоб андохта.

*   *   *

Ҳает анҷумани мо чамане пургулу лола,
Гул орази соқист, дар ӯ лола пиёла.

Афсурда чу жола-ст, нигаҳ дор, Худоё,
Аз соҳати ин тозачаман офати жола.

Бошад сухани ишқ яке, лек гирифта
Ориф зи дили софиву воиз зи рисола.

Май деҳ, ки гираҳ шуд ба дилам ғуссаи айём,
Об аст даво, чун ба гулӯ монд навола.

Хатте, ки маро мерасад аз давлати ишқат,
Ранҷи ҳамарӯза-сту балои ҳамасола!

Гар нохушӣ аз додани як бӯса ба ҷоне,
Пеш ор лабат, то кунам ин байъ иқола.

Ҷомӣ, маталаб ҷавдати шеър аз мадади фикр,
К-ин кор ба имдоди Илоҳӣ-ст ҳавола.

*   *   *

Вақти гул тарки маю ҷом, ки чӣ?
Дурӣ аз ёри гулаидом, ки чӣ?

Маҷлисорост гули тавбашикан,
Тавба аз бодаи гулфом, ки чӣ?

Майпарастон ҳама дар рақси тараб,
Гар гаронҷон найӣ, ором, ки чӣ?

Сухани ишқ магӯ бо зоҳид,
Нуктаи хос бари ом, ки чӣ?

Гӯш бар туст дуогӯёнро,
Зери лаб додани дашном, ки чӣ?

Куштаи чашми туам, зулф бипӯш,
Мурги бисмилшударо дом, ки чӣ?

Чанд аз он лаб талабӣ, Ҷомӣ, ком,
Пеши аҳли карам ибром[1], ки чӣ?

[1] Ибром – исрор, истодагарӣ.

*   *   *

Гулро фарози шох бин дар ҷилваи ноз омада,
Шарҳи ниёзи хешро булбул навосоз омада.

Домони дашту гулшан аз лаълу зумуррад пур шавад,
З-ин сон, ки ганҷури замин ганҷинапардоз омада.

Шуд лола шамъи базми гул, инак бибин парвонасон
Резон шукуфа дам ба дам сӯяш ба парвоз омада.

Пас зиндадил, к-аз ҷоми гул хӯрда майи завқу тараб,
Ҳушёр рафта то чаман, масту сарандоз омада.

Дар коргоҳи ошиқӣ бин наврасони боғро,
Гул тахти манзурӣ зада, наргис назарбоз омада.

Бас нуктадон, к-аз булбулон чун карда гӯш авсофи гул,
Дар гӯши ҷонаш нуктаҳо аз пардаи роз омада.

З-овози мурғон аз чаман рафта садо то савмаа,
Сӯфӣ ба сар галтон шуда, дунболи овоз омада.

Ман ишқу мастӣ аз азал овардаам бо худ, бале,
Анҷоми кори ҳар касе бар вафқи[1] оғоз омада.

З-ин шеъри нав шуд пуршарар, Ҷомӣ, Хуросон, гӯиё
Аз килки Саъдӣ нуктае ширин зи Шероз омада.

---

[1] Вафқ – мувофиқи..., мутобиқи...

*   *   *

То ба чашми ту сурма раҳ карда,
Хонаи мардумон сияҳ карда.

Соли ту чордаҳ накарда тамом,
Номи ту моҳи чордаҳ карда.

Рӯйи ту баҳри хонавайронон
Дар шаби тира кори маҳ карда.

Меҳри рухсори оламафрӯзат
Чок дар ҷайби субҳгаҳ карда.

Умри бас кас, ки дар назораи ту
Рафта барбод, то нигаҳ карда.

Подшоҳи сипоҳи ҳусн туӣ,
То фалак арзи он сипаҳ карда.

Ишқ бо чун туе агар гунаҳ аст,
На ҳамин Ҷомӣ ин гунаҳ карда.

*   *   *

Ай ба хубӣ рухи ту аз маҳ беҳ,
Қиссаи моҳ бо ту кӯтаҳ беҳ!

Бар маҳ он рух чаро кунам ташбеҳ,
Тарки ташбеҳи номувоҷҷаҳ беҳ!

Гарчи омад мушаббаҳун биҳ хуб,
Ҳаст сад бор аз он мушаббаҳ беҳ.

То шудӣ ту азизи Мисри ҷамол,
Ҳусни Юсуф нуҳуфта дар чаҳ беҳ?

Сирри ирфон хуш ояд аз зоҳид,
Лекин аз орифони огаҳ беҳ.

Қиссаи аҳли дил ҳамеша хуш аст,
Зикри шайхони шаҳр гаҳ-гаҳ беҳ.

Дар ватан зикри Каъба, Ҷомӣ, чанд?
Хез, к-ин гуфтугӯй дар раҳ беҳ!

*   *   *

Сарви ман, бар рухи гул ҷаъди сумансой манеҳ,
Гирди маҳ силсилаи зулфи шабосой манеҳ.

Бин гирифтории аҳли назар, аз баҳри Худо,
Дида бар акси рухи ойинаорой манеҳ.

Бо хаёли лаби майгуни туам вақт хуш аст,
Бар кафам соғари лаъли тарабафзой манеҳ.

То дар афсонаиваслем, дам аз ҳаҷр мазан,
Заҳр дар туъмаи мурғони шакархой манеҳ.

Ҳусни худ бар дили ҳар бехабаре арз макун,
Ишқи ту ганҷи нафис аст, ба ҳар ҷой манеҳ.

Дилам афтод ба ишқи ту зи худрои хеш,
Доғ бар ман ба гуноҳ аз дили худрой манеҳ.

Рехт Ҷомӣ гуҳари назм ба поят, ки марав,
Қавли бадгӯ машунав, бар суханаш пой манеҳ.

*   *   *

Ай маро аз оташи савдои ту ҷон сӯхта,
Пераҳан аз тан, тан аз дил, дил зи ҳиҷрон сӯхта.

Оташи дил барзада аз синаи чокам алам,
Куҳнадалқам аз ғиребон то ба домон сӯхта.

Дар миёни оташу обам зи дидори ту дур,
Ашки пайдо ғарқа карда, доғи пинҳон сӯхта.

Мефиристам сӯйи ту дар шаҳри ҳиҷрон номае,
Аз сиришку оҳ мазмун шуста, унвон сӯхта.

Ҷаста з-оҳи ташнагони Каъбаи васли ту барқ,
Дар биёбон оташ афтода, мағелон сӯхта.

Шамъи гул ғар доштӣ тоби ту, будӣ ҳар саҳар
Ҳамчу парвона ҳама мурғони бустон сӯхта.

Чун зи Ҷомӣ як ғазал нанвиштӣ, ай мушкинғизол,
Лаб фурӯ баста, қалам бишкаста, девон сӯхта.

*   *   *

Ай шакли қаддат пайкаре аз сими соро рехта,
Ҳар дам зи шоҳон лашкаре сарҳо-т дар по рехта.

То шуд дар ин бустонсаро сарви қадат болонамо,
Ҳар лаҳза тӯфони бало бар мо зи боло рехта.

Чун офтоб инак шароб андар ҳилол афканд тоб,
Рӯят зи тоби офтоб аз маҳ Сурайё рехта.

Чашмам зи хун шуд мавҷзан, бин, лолаҳо хунинкафан,
З-он хун, ки абр аз чашми ман бар кӯҳу саҳро рехта.

З-ашкам, ки аз дил сар зада, нақши вафо бар зар зада,
Хунин ғиё сар барзада, як қатра ҳар ҷо рехта.

Дода рақибатро амон аз ранҷи тан даври замон,
Бодо ба ҷонаш з-осмон марги муфоҷо рехта.

З-ин сон, ки чашмат теғи кин ҳар дам кашад бар ону ин,
Мушкил, ки монда з-аҳли дин хуни касе норехта.

Аз хӯйи ту мо ғуссакаш, тардоманон з-ӯ гашта х(в)аш,
Мо кишти хушк, ӯ абрваш борон ба дарё рехта.

Ҷомӣ, к-аз анфоси равон бахшад ба ҳар дилмурда ҷон,
Нузле[1] бар ӯ з-ин сабзхон рӯҳи Масеҳо рехта.

---

[1] Нузл – хӯрданиҳое, ба пеши меҳмон мегузоранд, зиёфат.

* * *

Моем зи машраби муғона,
Дар кӯйи муғон гирифта хона.

Ҳамвора майи муғона нӯшем
Бар нағмаи чанг ё чағона.

Ишқ аст таронагӯ дар ин базм,
Ғофил манишин аз ин тарона!

Зоҳид, ки зи зуҳди хушк хонад
Ин тозатаронаро фасона.

Аз субҳа муқаййиди адад монд,
Кай роҳ барад ба он яғона?

Ҷомӣ, ки зи дидани ҳуҷуб буд
Дар рафъи ҳиҷоб ҷовидона.

Чун дид, ки он ҳуҷуб ҷуз ӯ нест,
Бархост ҳиҷобаш аз миёна.

*   *   *

Ай чу ҷон дар дили ман ҷо карда,
Ақлро ишқи ту шайдо карда.

Ҳар кӣ имрӯз рухат дида ба нақд,
Пушт бар насяи фардо карда.

Кай кунад рӯйи тамошо ба биҳишт,
Ҳар кӣ рӯйи ту тамошо карда.

Бут туро дидаву чун барҳаманон
Пеши ту саҷда таманно карда.

Оразат карда ба хат ғорати дин,
Ин чӣ расм аст, ки пайдо карда?

Дар пайи васли чу ту – мушкхатте
Шаҳре аз сар чу қалам по карда.

То кунад фикри даҳонат Ҷомӣ,
Умр дар фанни муаммо карда.

* * *

Ай ба боло балои ҷони ҳама,
Кӯтаҳ аз васфи ту забони ҳама.

Осмон аст қиблаи ҳоҷот,
Остони ту осмони ҳама.

Чун ту нозукмиён басе дидам,
Ту дилам бурдӣ аз миёни ҳама.

Буд шаҳр аз шакарфурӯшон пур,
Баст лаъли лабат дукони ҳама.

Ҳар касат бевафо гумон мебурд,
Шуд яқин оқибат ғумони ҳама.

Чун фатила чароғи дог турост,
Шуълазан мағзи устухони ҳама.

Аз куҳаношиқон магӯ, Ҷомӣ,
Кардаӣ нусха достони ҳама.

* * *

То чу қадаҳ бо дили пурхун наӣ,
Комситон з-он майгун наӣ!

То нахурӣ ғӯта ба дарёи ашк,
Толиби он гавҳари макнун наӣ.

Турраи Лайлӣ чӣ диҳам бо ту шарҳ,
Чун ту аз он силсила Маҷнун наӣ.

Аз шиками моҳии баҳри фано
Дам мазан, ай шайх, ки Зуннун наӣ!

Гуфтаӣ аз нестиям пур чу наӣ,
Лофи пурӣ чанд занӣ, чун наӣ!

Рӯ ба фузунӣ наниҳӣ аз камӣ,
Гар зи ҳама дар камӣ афзун наӣ!

Ҷомӣ, агар ҳалқаи ушшоқро
Сар нашудӣ, шукр, ки берун наӣ!

*   *   *

Чун ҳавои боғ бо ин шакли мавзун кардаӣ,
Аз лаби хандон даруни ғунчаро хун кардаӣ.

Бар лаби ҷӯ нест ин ғул, бал к-аз андоми чу гул
Пераҳанро бар канори ҷӯй берун кардаӣ.

Нест ҳам дар об акси гул, ки баҳри шустушӯй
Ҷо даруни об бо андоми гулгун кардаӣ.

Буд по бар ҷо ба сони кӯҳ сабрам, лек ту
Кӯҳро аз поймоли ҳаҷр ҳомун кардаӣ.

Ҳар чӣ хубонро бувад яксар, ту танҳо дорӣ он
В-аз ҳама бар сар муанбар кокул афзун кардаӣ.

Дил зи даври хатти ту берун намеёрад шудан,
Менадонам, зери лаб бозаш чӣ афсун кардаӣ.

Медамад бӯйи ҷунуни ишқ, Ҷомӣ, з-ин ғазал,
Гӯйӣ, истимдоди[1] файз аз рӯҳи Маҷнун кардаӣ.

---

[1] Истимдод – ёрӣ хостан, мадад ҷустан.

*   *   *

Биё, биё, ки садои дирову бонғи ҳудо[1]
Ҳамедиҳад хабар аз қурби ҳавдаҷи[2] Лайло.

Биё, биё, ки ағар бо ту ними ҷоне ҳаст,
Ба пеши ҳавдаҷи Лайлӣ нисори он авло!

Ба ғайри ишқ маро нест даъвие ба ҷаҳон,
Худо гувост, ки ман содиқам дар ин даъво.

Ҷамоли ёр дар ағёр кай тавонӣ дид,
Накарда чашми шуҳуд аз ғубори ғайр ҷило?

Сафои машраби риндон чӣ суд зоҳидро?
Наёфт баҳра зи миръот дидаи аъмо!

Самои қавли аласт аз худам чунон бирабуд,
Ки боз менашиносам аластро зи бало.

Зи завқи ишқ чу ҳолӣ бувад сухан, Ҷомӣ,
Чӣ суди ҷавдати[3] лафзу ғаробати маъно?!

---

[1] Ҳудо – суруди ронандаи корвон.
[2] Ҳавдаҷ – тахти равон, каҷовае, ки ба асб ё шутур баста ба дарунаш нишаста сафар мекунанд.
[3] Ҷавдат – некӣ, хубӣ; фазилат, бартарӣ.

* * *

Моем шуста з-оби май даст аз ҳама олудагӣ,
Суда саре дар пойи хум в-аз дарди сар осудагӣ.

Вақте ба ишқи некӯвон будам зи буди хеш ғум
В-акнун ба худ дармондаам, хуш вақти он гумбудагӣ.

То сар ба болинам зи ту бар бистари бебистарӣ,
Дар хун гунуда ҳар шабе чашмам зи шабнагнудагӣ.

Хуни ҷигар полудаам аз шеъри мижгон умрҳо,
Бо ман дилат софӣ нашуд бо ин ҳама полудагӣ.

Бо худфурӯшонам макун ҳамсар, ки ман хоси туам,
Дорад тафовут дар баҳо бозорӣ аз фармудагӣ!

Дил сода аз нақши тараб, по суда аз роҳи талаб,
Бо давлати дардат хушам, з-ин содагию судагӣ.

Ҷомӣ нашуд дар ошиқӣ з-ашки дурӯғин сурхрӯ,
Комилиёрӣ кай расад мисро зи рӯйандудагӣ?

* * *

Туӣ он офтоби оламорой,
Ки дорӣ дар дили ҳар заррае ҷой!

Ҷамолатро аморӣ дар иморат
Намегунҷад, суйи вайрони мо ой!

Мапӯш аз мо ба мо нури рухи хеш,
Ба гил хуршеди тобонро маяндой!

Миёни мову ту моем парда,
Карам кун в-аз миён ин парда бикшой.

Хирад занг аст бар ойинаи ишқ,
Бидеҳ май, соқиё в-ин занг биздой!

Чу ҷонон ҷони ҷони туст, Ҷомӣ,
Ҷаҳон дар ҷустуҷӯйи ӯ мапаймой.

Бизан дар домани он ҷони ҷон даст,
Манеҳ дигар бурун аз хештан пой!

*   *   *

Ҷаҳоне тоза шуд аз файзи ту, ай абри наврӯзӣ,
Мани лабташнаро то чанд баҳри қатрае сӯзӣ?

Сияҳ шуд рӯзи ман з-ин ғам, ки гирам зулфи шабрангат,
Намедонам, ки ин давлат каям хоҳад шудан рӯзӣ!

Зи тоби хашм рух афрӯхтӣ в-оташ задӣ дар ман,
Маозаллаҳ, агар бори дигар ин оташ афрӯзӣ!

Зи чашмат дилбарӣ омӯхтӣ, дил аз ҳама бурдӣ,
Чӣ бошад, гар лаби ҷонбахши худ дилдорӣ омӯзӣ!

Сулаймонӣ ба мулки некӯӣ, хотам – лаби лаълат,
Мабодо девро бар хотами лаъли ту фирӯзӣ!

Машав оҳуи доми ҳар кас, он беҳ, к-андар ин саҳро
Каманди ҳиммат андозиву сайди иззат андӯзӣ!

Зи чоки ҷайби ҷон, Ҷомӣ, кунӣ гум нақди умр охир,
Бар он чок арна аз домони васлаш васлае дӯзӣ.

*   *   *

Шаб, ки рафтӣ зи барам, мӯниси ҷони кӣ шудӣ?
Мардуми дидаи хунобафишони кӣ шудӣ?

Баҳри меҳмонии ту моидаи айш кӣ сохт?
В-аз лабу хат намаку сабзаи хони кӣ шудӣ?

Ҳамчу гул хандазанон рафтиву чун сарв равон,
Гули хандони кию сарви равони кӣ шудӣ?

Суди чашмиву зиёни дилу дин, баҳри Худой,
Чун бирафтӣ зи барам, суду зиёни кӣ шудӣ?

Ман шудам пайсипари ҳаҷр зи бас пиру заиф,
Ту ба он тозарухӣ бахти ҷавони кӣ шудӣ?

Рози ман фош шуд имрӯз зи бас гиряву оҳ,
То ту шаб маҳрами асрори ниҳони кӣ шудӣ!

Ҳеҷ бар гуфтаи Ҷомӣ нанихӣ гӯши ризо,
Ё Раб, ин сон зи самои суханони кӣ шудӣ?

* * *

Дар вақти гул, ай булбул, фарёд басе дорӣ,
Хуш вақти ту, к-аз ҳар гул фарёдрасе дорӣ!

Аз қофилаи Лайлӣ гар вопасӣ, ай Маҷнун,
Ин бас, ки ба гӯш аз вай бонги ҷарасе дорӣ!

Аз кӯйи вай, ай зоҳид, моил суйи фирдавсӣ,
Гар нағлатам[1], аз бустон рӯ дар қафасе дорӣ.

Парвонасифат ҳар кас гирди сари ту гардон,
Лекин ту куҷо ҳаргиз парвои касе дорӣ!

Аз баҳри Худо, бигсил пайванди рақиб аз худ,
То чанд чу гул доман дар қайди хасе дорӣ?

Кардӣ ба дил, ай сӯфӣ, асбоби ҷаҳон ширин,
Бо даъвии товусӣ шуғли магасе дорӣ!

Аз меҳри бутон, Ҷомӣ, ҳар лаҳза барорӣ дам,
Чун субҳ дар ин маънӣ равшан нафасе дорӣ.

---

[1] Нағлат – аз нағил: паноҳгоҳ, ки дар доманаи кӯҳ барои рама канда мешавад

* * *

На башар хонамат, ай дӯст, на ҳуру на парӣ,
Ин ҳама бар ту ҳиҷоб аст, ту чизи дигарӣ.

Нури покиву фасона-ст ҳадиси гилу об,
Лутфи маҳзию баҳона-ст либоси башарӣ!

Ҷилваи ҳусни ту аз шакл мубаррост, вале
Метавонӣ, ки ба ҳар шакл кунӣ ҷилвагарӣ.

Ҳеҷ сурат натавонад, ки кунад банд туро,
Дар сувар зоҳирӣ, аммо на асири суварӣ!

Ҷон ҳамедонамат он дам, ки ниҳон меоӣ,
Умр мехонамат он ҷо, ки равон мегузарӣ!

Ҳадди андеша набошад сифати хубии ту,
Ҳар чӣ андеша кунад хотир, аз он хубтарӣ!

Дар мароёи[1] сувар нозири манзур туӣ,
Ваҳдати зоти ту аз ваҳми дуӣ ҳаст барӣ.

Мекунӣ ҷилва нахуст аз рухи хубони ҷаҳон,
Он гаҳ аз дидаи ушшоқ дар он менигарӣ.

Гарна аз дидаи ушшоқ ту бошӣ нозир,
Кист, Ҷомӣ, ки кунад даъвии соҳибназарӣ?!

---

[1] Мароё – ҷ. миръот; ойинаҳо.

АЗ «ХОТИМАТ-УЛ-ҲАЁТ»

* * *

Бар тарфи рух ниҳодӣ он ҷаъди мушксоро,
Чун шаб сиёҳ кардӣ рӯзи сафеди моро.

Бӯят ба ҳар машоме ҳайф аст агар тавонам,
Сӯйи ту раҳ бибандам омадшуди саборо.

Баъд аз ҳуҷуми ҳиҷрон бе давлати висолат
Боз омадан чӣ имкон сабри гурезпоро.

Аз лаъли ту зи чашмам шуд хуни дил равона,
Бас розҳо, ки гардад аз бода ошкоро.

Дорад рақиб бо ман дандонзанӣ ба кӯят,
Бо ҳам низои дерин бошад сагу гадоро.

Бошад бинои давлат бар ҳиммати гадоён,
Ин аст бар китоба айвони подшоро.

Бо суҳбати кӣ гирам унс инчунин, ки ишқат
Бегона сохт бо ман ёрони ошноро.

Фарёд аз он муаллим, к-омӯхт дар дабистон
Тороҷи дини пирон тифлони дилраборо.

Ҷомӣ, зи сифлатабъон кам шуд сафои ҳолат,
Кардӣ сафоли тира ҷоми ҷаҳоннаморо.

* * *

Пора-пора дили ҳазини маро,
Бин шарор оҳи оташини маро.

Пок мекардам ашки хеш зи рух
Ғарқи хун сохт остини маро.

Чашми ту гар дилам рабуд, чӣ бок,
Чун саломат гузошт дини маро.

Баски судам ба роҳи ноқаи ту
Бин чу зонуи ӯ ҷабини маро.

Рух зи дурам намудӣ андар роҳ,
Зад раҳи ақли дурбини маро.

Хатти ту саф кашида мӯронанд,
Ки камар бастаанд кини маро.

Бе ту мемурд Ҷомиву мегуфт,
Ки бақо бод нозанини маро.

* * *

Ид шуду оламе куштаи чавлон туро,
То ки қабул уфтад аз ҳама қурбон туро.

Лаъли суми тавсаиат ҳайф бувад бар замин,
Дидаи ушшоқ бод арсаи майдон туро.

Бурдани дилҳо-т кор, горати динҳо шиор,
Беҳ, ки наяфтад дучор ҳеҷ мусулмои туро.

Теғи сиёсат бикаш, хуни асирон бирез,
Давлати хубӣ чу дод ҳашмати султон туро.

Мефиганӣ тиру ман ранҷа, ки ногаҳ барад
Ин ҷигари оташин об зи пайкон туро.

Абри сияҳ, гӯ, саҳар равзани машриқ бибанд,
Матлаи хуршед бас чоки гиребон туро.

Роҳиларо, Ҷомиё, реги Ҳарам соз ҷо,
Чанд кунад пойбанд хоки Хуросон туро.

* * *

Ҳар шабе аз ту дар ин ғӯшаи кошона ҷудо,
З-оташам шамъ ҷудо сӯзаду парвона ҷудо.

Мурдаву зинда малулам зи мулоқоти рақиб,
Ҳает деринмасале: – Гӯр ҷудо, хона ҷудо.

Чу зи беғонагият гиря кунам бар ғами хеш,
Аз ғамам хеш ҷудо гиряду бегона ҷудо.

Дил, ки маҳрум нишаста-ст аз он оразу хол,
Монда мурғест ҳам аз об, ҳам аз дона ҷудо.

Чунки машшотасифат чеҳраву зулфоройӣ,
Кушад аз ғайратам ойина ҷудо, шона ҷудо.

Ай, хуш он муфлиси аз пойфитода зи хумор,
К-аш сабӯ даст ҷудо гираду паймона ҷудо.

Назми Ҷомӣ дигару гуфтаи воиз дигар аст,
Сирри тавҳид ҷудо бошаду афсона ҷудо.

* * *

Зулфи маъшуқ ба дасти дигарон аст имшаб,
Навбати давлати кӯтаҳназарон аст имшаб.

Ҳамдаме нест, ки бошад ба қадаш хилъати ишқ,
Ку на чун субҳ зи гам ҷомадарон аст имшаб.

Гаҳ ба гам, гоҳ ба мотам гузарад, шукри Худой,
Ки ба ҳар ҳол ба зудӣ гузарон аст имшаб.

Бошад он моҳ ба сарманзили мо орад рӯй,
Чашми умед ба ҳар сӯ нигарон аст имшаб.

Нест ҷуз хуни ҷигар аз мижа, дур аз лаби ӯ
Он чи дар согари хунинҷигарон аст имшаб.

Дуди оҳам, ки ба анҷум шуда, бар рози шабам
Пардаи дидаи равшанбасарон аст имшаб.

Бошад аз дӯст хабар мояи шодиву тараб,
Ҷомии гамзада аз бехабарон аст имшаб.

*   *   *

То гашт ҷо ба гӯшам овозаи ҷамолат,
Хилватсарои дил шуд ҷавлонгаҳи хаёлат.

Дар ҳаҷри ту бимурдам нашмида бӯйи васлат,
Дар доми ту фитодам нодида зулфу холат.

Ту шоҳи мулки ҳуснӣ, ман тангдил гадое,
Дар хотирам нагунҷад андешаи висолат.

Шарҳи маломати хеш аз ҳаҷри ту чӣ гӯям,
Тарсам, ки табъи нозук гирад аз он малолат.

Бар осмон натобад моҳе ба эҳтиромат,
Дар бӯстон нарӯяд сарве ба эътидолат.

Аз осмон маҳ афтад дар саҷда бар заминат,
Гар бар замин битобад як гӯша аз ҳилолат.

Гуфтӣ, ки сурхрӯ шуд Ҷомӣ зи назми рангин,
Оре, зи гуфтаи худ дорад басе хиҷолат.

*   *   *

Моҳе, ки хест дар шаҳр аз рафтанаш қиёмат,
Шуки Худо, ки омад боз аз сафар саломат.

Ман шоҳи тахти ишқам тоҷи шараф ба фарқам,
Санге, ки бар сари ман меояд аз маломат.

Ишқам надими ҷон шуд, бс ишқ агар зи ҷонам
Рӯзе даме баромад, дорам бар он надомат.

Бар рағми шайхи шаҳрам пири муғон диҳад май,
Пеши ман ин карам ҳаст афзун зи сад каромат.

Гар васфи гул нависам ё ҳоли сарв гӯям,
Инҳо ҳама киноят з-он ораз асту қомат.

Чашмам кунад назора он рӯю дил шавад хун,
Он мекунад ҷиноят в-ин мекунад ғаромат.

Ҷомӣ ба азми Каъба диғар набаст маҳмил,
То шуд ҳарими дайраш сарманзили иқомат.

*   *   *

Ин кулба нишемани ниёз аст,
Хилватгаҳи маҳрамони роз аст.

Чун хонаи чашми аҳли биниш,
Бар рӯйи хасон дараш фароз аст.

Ҳар нақши аҷаб дар ӯ, ки бинӣ,
Ойинаи сунъи нақшсоз аст.

Хуш он ки зи ҳар китоб дар вай
Бар шоҳиди илм дида боз аст.

Он шоҳиди хуш, ки бар рухи ӯ
Аз хатти варақ ниқоби ноз аст.

Шоҳид ин аст дар ҳақиқат
Боқӣ ҳама сурати маҷоз аст.

Кӯтоҳ кун ин ҳадис, Ҷомӣ,
К-афсонаи шоҳидон дароз аст.

* * *

Ҳамоно ояти саҷда-ст хат аз мусҳафи рӯят,
Ки ҳар к-аш хонд, орад саҷда дар меҳроби абрӯят.

Туӣ он Юсуфи гоибшуда аз ман, ки дар бустон
Зи ҳар пиромуни гул дар машом ояд маро бӯят.

Ба қасди дидани акси ту ҳар дам дар хаёл орам
Зи оби дида ҷӯеву нишонам бар лаби ҷӯят.

Наёрад шона кардан гесуятро дасти машшота,
Зи бас дилҳо, ки мебинад гираҳ дар ҳар хами мӯят.

Рақиби ту дарахти хору ту шохи гулӣ, ё Раб,
Дар ин бустон канад дасти аҷал зудаш зи паҳлуят.

Хуш он шабҳо, ки ҳам ман, ҳам туро хоб ояд аз мастӣ,
Ту сар бар болиши роҳат ниҳӣ, ман сар ба зонуят.

Марон аз кӯйи худ ҳамчун саги бегона Ҷомиро,
Ки дорад ошноии қадимӣ бо саги кӯят.

*   *   *

Булбуло, ҳар шаб туро ин нолаҳои зор чист?
Лаҳнҳои хуш зи минқорат чу мусиқор чист?

Ҳар сабақ, к-аз дафтари гул хондаӣ, чун ёди туст,
З-аввали шаб то дами субҳ ин ҳама такрор чист?

Гар наӣ Мӯсову бустон водии Айман туро,
Ин фурӯзон оташи гул бар дарахти хор чист?

Гарна гулшан коргоҳи Монӣ аст аз тозагул,
Ҳар тараф сад доира бе гардиши паргор чист?

Воизам хонад ба зуҳду тавбаву мутриб ба май,
Дар миён ман монда ҳайрон, то салоҳи кор чист?

Солҳо дар хидмати пири муғон зуннорбанд,
То шавад равшан, ки сирри бастани зуннор чист?

Ҳар чӣ ояд, чун бувад бар мӯҷиби фармони дӯст,
Зоҳиди хилватнишинро ин ҳама пиндор чист?

Бар сарири хома, Ҷомӣ, гарна чашмат хун гирист,
Ҷо ба ҷо сурхӣ туро бар дафтари ашъор чист?

*   *   *

Аз ду чашми ту маст бисёр аст
В-аз лабат майпараст бисёр аст.

Ҳамчу аз ишқ тавбаи моро,
Турраатро шикаст бисёр аст.

Кам бувад чун ду соидат, ҳарчанд
Даст болои даст бисёр аст.

Ғамзаатро ба қатли хастадилон
Тири рафта зи шаст бисёр аст.

Боғи лутфию аз синони ситам
Гирди ту хорбаст бисёр аст.

Ба ҳавои ту аз саҳархезӣ
Завқи аҳли нишаст бисёр аст.

Рад макун нақди ҳастӣ аз Ҷомӣ,
К-аз гадо ҳар чӣ ҳаст, бисёр аст!

* * *

Аз тунгҳои шаккари ноб он даҳан беҳ аст
В-аз меваҳои боғи биҳишт он зақан беҳ аст.

Аз тан қабо бикаш, ки ҳиҷобест бас касиф,
Андоми нозукат ба таҳи пераҳан беҳ аст.

Гуфтӣ, ки шод зӣ, ки намурдӣ зи ҳаҷри ман,
Дар роҳи ишқ мурдан аз ин зистан беҳ аст.

Дорам ҳавои кӯйи ту ҳар ҷо, ки меравам,
Пеши ғариб аз ҳама олам ватан беҳ аст.

Аз баҳри Юсуфе чу Зулайхо ба кӯйи ишқ
Марде, ки ҷон набохт, аз он мард зан беҳ аст.

Ҷомӣ, зи буди худ бигузар дар сафи сагон-ш,
Хилват дар анҷуман, сафар андар ватан беҳ аст.

* * *

Ринди дурдикаш, ки бо май дорад имоне дуруст,
Дар азал баста-ст бо паймона паймоне дуруст.

Дар либоси шиша то май ҷилвагар шуд, кам гузошт
Хилъати тақвову тавба бар мусулмоне дуруст.

Гар диҳад лаб навҷавоне, менадонам чун газам,
Пириям чун дар даҳан нагзошт дандоне дуруст.

Доманам чок аз ту, чун чинам гул аз гулзори айш,
Чидани гул нест осон ҷуз ба домоне дуруст.

То зи дар масту гиребончок берун омадӣ,
Гашта сад пора шудан бар ҳар гиребоне дуруст.

Нимҷон андар баҳои бӯса бисёре кам аст,
Кошкӣ дур аз ту мондӣ дар танам ҷоне дуруст.

Гуфтаӣ дорам дурустӣ бо ту сад чандон, ки ту
Сад раҳ ин гуфтиву лекин нест чандоне дуруст.

Баҳри арзи ҳоли худ, Ҷомӣ, ба хубони ҷаҳон
Карда саргардон ба ҳар иқлим девоне дуруст.

*   *   *

Роҳат аз дида рафтанам ҳавас аст,
Сар ба роҳи ту хуфтанам ҳавас аст.

Ҳар шабе бар хаёли мақдами ту
Хоиаи дида руфтанам ҳавас аст.

Нест сирри дилам ба ҷуз ҳавасат,
Лек ин сир нуҳуфтанам ҳавас аст.

Хоҳамат аз латифа лаб хандон,
Лаъли сероб суфтанам ҳавас аст.

Бе ҷамолат чу ғунча тангдилам,
Бо ту чун гул шукуфтанам ҳавас аст.

Носазоям макун ҳавола ба кас,
К-аз забонат шунуфтанам ҳавас аст.

Ҳаст дар ҳоли хеш Ҷомии лол,
Ҳоли ӯ бо ту ғуфтанам ҳавас аст.

*   *   *

Ай хуш он ошиқ, ки бо ёри худ аст,
Зинда аз дидори дилдори худ аст.

Хуррам он булбул, ки бо гулбонги шавқ
Карда ҷо бар тарфи гулзори худ аст.

Метапад нолон дили ман, гӯиё,
Дар самоъ аз нолаи зори худ аст.

Барнадорад ёри мо з-ойина чашм,
Ҳамчу мо муштоқи дидори худ аст.

Бо лаби нӯшин табиб омад, вале
Дар камини ҷони бемори худ аст.

Кай чашад завқи гирифтории ишқ,
Ҳар кӣ чун зоҳид гирифтори худ аст.

Умри Ҷомӣ гарчи дар кори ту рафт,
То ту рафтӣ, бе ту дар кори худ аст.

* * *

Толиби илми назар шав, худ ҷуз ин таҳсил чист?
Ҳосили таҳсили дигар гайри қолу қил чист?

Чанд роҳи Каъба паймудан, даро дар майкада,
Ҷоми моломол гир, ин гоми миломил чист?

Маҷлиси дурдикашон бенуқл монд, ай муҳтасиб,
Сӯфии дарюзагарро бин, ки дар занбил[1] чист?

Бонги парвози кабӯтар, к-оварад нома зи ту,
Гӯши ошиқро ҷуз овози пари Ҷабрил чист?

Меравӣ зуд аз назар, то бе ту мирам зудтар,
Умр худ мустаъҷил аст, ай ҷон, туро таъҷил чист?

Ишқро Эзид зулоле хонд дар Қуръон қадим,
Ай муфассир, шарҳ кун, к-ин нуктаро таъвил чист?

Чун диле равшан надорад шайхи шаҳр аз сӯзи ишқ,
Ин ҳама афрӯхтан дар савмаа қандил чист?

Гарна аз нодидани Юсуфрухе дар мотаманд,
Мисриёнро ҷомҳо бурдан фурӯ дар Нил чист?

Дар харобот аз лагадкӯби бало, Ҷомӣ, матарс,
Каъбаро кардӣ паноҳи худ, ҳароси пил чист?

---

[1] Занбил – халтаи чармии гадоён.

*   *   *

Ҷуз мурғи ғамат карда ба дил хона касе нест,
Ҷо сохта ҷуз чуғд ба вайрона касе нест.

Зад бар дари дил ҳалқа хаёлат зи сари зулф,
Гуфтам, ки дарун ой, ки беғона касе нест.

Дар майкадаҳо гаштаму дар савмааҳо низ
Аз чашми ту бе наъраи мастона касе нест.

Аз рӯю лабу зулфи ту имрӯз дар ин шаҳр
Ҷуз ошиқу майхораву девона касе нест.

Гӯ, бо дигарон шарҳи каромоти худ, ай шайх,
Дар маҷлиси мо қобили афсона касе нест.

Аз нуктаи яктоии ҳуснат чӣ занам дам,
Шоистаи ин ғавҳари якдона касе нест.

Ҷомӣ, чу дилат рафт, ба сина чӣ занӣ санг,
Дар кӯфтанат чист, чу дар хона касе нест!

* * *

То кай аз шавқи лабат ташнаҷигар хоҳам зист,
Бо дили сӯхтаву дидаи тар хоҳам зист.

Тоҷи иззат ба сарам хоки мазаллат шудааст,
Чанд дур аз дари ту хок ба сар хоҳам зист.

Гарчи сад бор чу мӯрам сипарӣ зери қадам,
Дар раҳи хидмати ту баста камар хоҳам зист.

Баски зад шуълаам имшаб раги ҷон бе ту чу шамъ,
Равшанам нест, ки то вақти саҳар хоҳам зист.

Ҷон зи тан рафту хаёли ту ба ҷояш бинишаст,
Бо ту хоҳам пас аз ин зист, агар хоҳам зист.

Зистан бо ту чу аз дасти рақибон натавон,
Баъд аз ин бе ту ба пайғому хабар хоҳам зист.

Меравӣ шод, ки, Ҷомӣ, ба ғами мо хуш зӣ,
Бе ту пайдост, ки ман чанд дигар хоҳам зист.

*　*　*

Маҳ, ки аз хиҷлати он шамъи шакарлаб бигурехт,
То ки расво нашавад рӯз, шабошаб бигурехт.

Монеи мурғи дил аз тавфи дараш қолаб буд,
Боли ҳиммат заду аз суҳбати қолаб бигурехт.

Доман аз мо ба мулоқоти рақибон дарчид,
Беадаб буд, зи ёрони муаддаб бигурехт.

З-он табибам шуда бемор, ки беморонро
Дарди сар рафт зи дидори ваю таб бигурехт.

Ном дар Мисри муҳаббат ба азизеш нарафт
Ҳар киро Юсуфи дил з-он чаҳи ғабғаб бигурехт.

Тоби хуршеди ҷаҳонтоб кай орад деве,
Ки шаби тира зи рахшидани кавкаб бигурехт.

Шаб, ки ё Раб задам аз ҳаҷри ту, кунгураи арш
Мурги боми фалак аз новаки ё Раб бигурехт.

Буд бар рӯйи мусаббиб[1] зи мусаббаб парда,
Ҷомӣ аз шавқи мусаббиб зи мусаббаб[2] бигурехт.

---

[1] Мусаббиб – сабаби сабабҳо.
[2] Мусаббаб – сабабнокшуда.

* * *

Бар офтоб силсилаи пуршикан мапеч,
Мушкинтаноб бар вараҷи ёсуман мапеч.

Захмам задӣ ҳазор зи як нукта, ай раҷиб,
Монанди мор ин ҳама бар хештан мапеч.

Бар тан шаҳиди ишҷи туро хун либос бас,
Чун мурдаи фусурдааш андар кафан мапеч.

Хоҳам, ки сар ниҳӣ ба канорам ба ваҷти хоб,
Имшаб Худойро, ки сар аз ҳукми ман мапеч.

Бошад, дило, фасонаи он зулф бас дароз,
Тӯморвор дар сифаташ бар сухан мапеч.

Бӯяш ба ҳар машом дареғ ояд, ай насим,
Магзар дар он ҷабову дар он пераҳан мапеч.

Ҷомӣ туро камол бас аст ин тариҷи хос,
Дар таври шеъри Хусраву назми Ҳасан мапеч.

* * *

Богбон мехост буррад шохе аз сарви баланд,
Дид, к-ӯ монад ба қаддат, арра дар нармӣ фиганд,

То лабатро дидаам ҳаргиз нарафта-ст аз дилам,
Не бад-ин часпандагӣ шаҳд аст, не ҷуллоби қанд.

Менагӯям чун сипанду оташ аст он холу рух,
Кай чунин ором гирад бар сари оташ сипанд.

Ошиқи ранҷурро, к-аз лаъли ту монда-ст дур,
Гарчи бошад шарбати Исо, наяфтад судманд.

Ҷон басе кандем баҳри гавҳаре аз кони васл,
Кон агар ин асту гавҳар, ҷон басе хоҳем канд.

Дуди оҳи ман, ки печон меравад то осмон,
Кунгури мақсудро хоҳад шудан рӯзе каманд.

Аз саодат он ду рух бар ошиқон омад ду дар,
Ё Раб, абвоби[1] саодат бар рухи Ҷомӣ мабанд.

---

[1] Абвоб – дарҳо.

* * *

Сари зулфат гираҳ бар кори ман зад,
Лаби лаълат дам аз озори ман зад.

Дилам ҷуз роҳи ҳушёрӣ намерафт,
Хатат роҳи дили ҳушёри ман зад.

Ба худ пиндори сабрам буд, к-оташ
Ғамат дар хирмани пиндори ман зад.

Ба хуни дил ғаматро килки мижгон,
Рақам бар сафҳаи рухсори ман зад.

Ба ақлам кай расад даъвӣ, ки ишқат
Қафои ақли даъвидори ман зад.

Ба сина ишқ санги меҳнатам кӯфт,
Дари ғанҷинаи асрори ман зад.

Қабули дӯст бас, Ҷомӣ, чӣ бок аст,
Рақиб ар таъна бар гуфтори ман зад.

* * *

Саҳаргоҳон, ки аз боди сабо бӯйи баҳорон зад,
Ба гулгашти чаман булбул салои майгусорон зад.

Набошад ҷуз барон майгусорон арсаи бустон,
Ки ҷорӯбаш насими субҳу обаш рашҳи борон зад.

Зи гул ҳар гулбун омад гулузоре хурраму хандон,
Хуш он кас, к-ӯ майи гулгун ба рӯйи гулузорон зад.

Маҷӯ аз хатти даври ҷоми софӣ ҳарфи ҷамъият,
Ки даврон ин рақамро бар сафоли дурдхорон зад.

Ба айби орифон бикшод лаб шайхи дағопеша,
Бибин қаллобро, чун таъна бар соҳибиёрон зад!

Бад-ӯ кардам рухи уммед, ҷаст аз кӯйи ӯ боде,
Ғубори ноумедӣ дар рухи уммедворон зад.

Мунаққаш гашт девораш зи хуни ошиқи бедил,
Бар он ҷо, баски сар чун хомаи суратнигорон зад.

Нарафт аз ҷо дили ман бо хаёли тири мижгонаш,
Чу султони диловар бар сафи ханҷаргузорон зад.

Магисуддавла Яъқуб[1] он ки буд, ӯ мақсади аслӣ,
Чу гардун сиккаи давлат ба номи шаҳрёрон зад.

Дуои давлати ӯ дошт Ҷомӣ, гӯйӣ, истидъо[2],
Ки дасти масъалат дар домани парҳезгорон зад.

---

[1] Мағисуддавла Яъқуб – Султон Яъқуби Оққуюнлу (1478-1490)

[2] Истидъо – илтимос, талаб, хоҳиш.

*   *   *

Дил, ки дар боғ зи ҳар гул ғами ёраш гирад,
Мурғи нолон сабақ аз нолаи зораш гирад.

Мекунад по ба рикоб он маҳу ман мемирам,
Ки чунин танг чаро з-ин ба канораш гирад.

Абрваш чун нигарам хатти хушаш пеши назар,
Кам тавон дид маҳи нав, ки ғубораш гирад.

Ҳалқаи гесуи ӯ тавқи бало шуд ҷонро,
Оҳ, агар хатти сияҳ гирди узораш гирад.

Муддаӣ гуфт зари холисам аз санги бало
Маҳаки таҷрибае ку, ки иёраш[1] гирад.

Гар ба Маҷнун гузарад ноқаи Лайлӣ паси марг,
Даст берун кунад аз хоку маҳораш[2] гирад.

Ҳолиё, з-он лаби майгун шуда Ҷомӣ мастат,
Войи рӯзе, ки аз он бода хумораш гирад.

---

[1] Иёр – меъёр ва тарозуи зарсанҷ.
[2] Маҳор –инони уштур.

*   *   *

Омад насиму роиҳаи мушкбор дод,
Мурғони боғро хабари навбаҳор дод.

Ҳар равзаи умед ниҳоле, ки руста буд,
Боло кашиду меваи мақсуд бор дод.

Кӯтаҳ кунам ҳадиси гаронмоя қосиде,
Аз раҳ расиду муждаи иқболи ёр дод.

Сӯфӣ ба шукри муждаи ӯ базми айш сохт,
Тасбеҳу хирқаро ба майи хушгувор дод.

Омад ғубори мавкаби ӯ ҳамдами насим,
Ушшоқро ҷилои басар з-он ғубор дод.

Наззораи рухаш ҳама касро надод рӯй,
Бас хастадил, ки ҷон ба раҳи интизор дод.

Андохт сояи карам он шоҳи додбахш,
Ҷомӣ, бихоҳ аз ситами рӯзгор дод!

* * *

Наргисосо чу сар аз хок бадар хоҳам кард,
Баҳри риндон қадаҳ аз косаи сар хоҳам кард.

То вазад бар гули рухсори ту гаҳ-гаҳ ҷонро,
Сӯйи ту ҳамнафаси боди саҳар хоҳам кард.

Дида аз сӯзани мижгон ба рухат хоҳам дӯхт
В-аз ҷамоли дигарон қатъи назар хоҳам кард.

Соидам риштаи зар шуд зи ғамат зору низор,
Гар диҳад даст, ба гирди ту камар хоҳам кард.

Тоби тири ту надорам, ки расад бар дигарон,
Пас аз ин пеши ҳама сина сипар хоҳам кард.

Чанд бар фарқи рақибон ба вафо молӣ даст,
Хок аз дасти ҷафои ту ба сар хоҳам кард.

Ҷомиям ман, ҳунарам ишқ, гар аз айби касон
Даст аз ин кор бидорам, чӣ ҳунар хоҳам кард?

*   *   *

Ишрати Хусраву Ширин саҳарам ёд омад,
Кӯҳи ғам бар дилам аз меҳнати Фарҳод омад.

Бонги занҷир ниҳоданд лақаб бехаборон,
Оҳан аз нолаи Маҷнун чу ба фарёд омад.

Гарна шамшоди гулатдоми ман аз боғ гузашт,
Чун сабо ҳамдами бӯйи гулу шамшод омад.

Одамизодабутон офати аҳли назаранд,
Офати ҷони ман он шӯхи паризод омад.

Чун зиреҳ гашт мушаббак[1] сипари сина маро,
Бар дилам баски аз ӯ новаки бедод омад.

Ҳушёрони ҷаҳон бандаи ҳирсу амаланд,
Ай хуш, он маст, к-аз ин бандагӣ озод омад.

Нуқтаи ишқ ба ҳинҷор, ки гӯяд дар шеър,
Ғайри Ҷомӣ, ки дар ин ҳар ду фан устод омад.

---

[1] Мушаббак – сӯрох-сӯрох.

* * *

Шабам зи мурғи чаман ин наво ба ғӯш омад,
Ки вақти ишрати риндони боданӯш омад.

Ниҳод бар лаби ту ҷоми арғавонии лаб,
Зи рашк хуни дили арғавон ба ҷӯш омад.

Ҷазои беамал аз шайхи худфурӯш маҷӯй,
Ки ин муомила аз пири майфурӯш омад.

Мабош беҳуда мункир хурӯши сӯфиро,
Ки дар хурӯш ба фармудаи сурӯш омад.

Ба айш дӯш задам бо ту бода дӯш ба дӯш,
Чӣ завқҳо, ки ба ҷонам зи айши дӯш омад.

Ба абри бесару по кун ҳавола хилъати ишқ,
Ки ин либос на бар қадди хирқапӯш омад.

Ту навшукуфтағулӣ, андалеби ту, Ҷомӣ,
Чаро зи нағмаи шавқат чунин хамӯш омад!

* * *

Дар диёри Миср агар Юсуфрухе пайдо шавад,
Дар Хуросонам дил аз савдои ӯ шайдо шавад.

В-ар расад ин ҷо хабар , к-афрӯхт шамъе рух ба Шом
Ҷони ман парвонасон аз шавқ нопарво шавад.

Кист ҷуз ман, он к-аз аввал пой дар ғавғо ниҳад,
Чун зи шаҳрошӯб моҳе шаҳр пурғавго шавад.

Оташ афтад дар ман аз ғайрат, ки чун он ман наям,
Ҳар киро бинам, ки аз ишқи буте расво шавад.

То набошад ғайри ман ошиқ ба олам, кошкӣ,
Дар дилам гамҳои ишқи ошиқон як ҷо шавад.

Баски гирад дарди ҷӯёии ишқам ҳар шабе,
Ашку оҳи ман замингарду фалакпаймо шавад.

Танғие дорад дили Ҷомӣ бурун аз қайди ишқ,
То нағардад дар сари зулфе гираҳ, кай во шавад!

*   *   *

Ай хуш, онон, ки хами турраи ёре гиранд,
Як дам аз печу хами даҳр каноре гиранд.

То аз ин луҷҷа расад завраҷи уммед ба лаб,
Лаби ҷӯю лаби ҷому лаби ёре гиранд.

То дар ин бесару бун сайдгаҳ озод зиянд,
Ҷо сари кӯҳею манзил буни горе гиранд.

Ҳайбати бодияи фаҷру фано бин, ки дар ӯ
Ҳар сафи мӯрчаро хайли саворе гиранд.

Беҷароранд чу оташ зи ғамат сӯхтагон,
То намиранд чӣ имкон, ки ҷароре гиранд.

Тезбинон назар аз куҳли басар дӯхтаанд,
Дар раҳат куҳли басират зи ғуборе гиранд.

Ҷомиву рӯй ба хоки дари ту, чун зи Ҳарам
Ҳар як аз Каъба равон роҳи диёре гиранд.

*   *   *

Бода чун бегашу соқӣ чу париваш бошад,
Даъвии тавба дар ин вақт чӣ нох(в)аш бошад.

Сифати ҷоми ҷаҳонбин, ки ҳакимон гӯянд,
Рамзе аз ҷоми булӯру майи беғаш бошад.

Муддаӣ гар нахурад май, бигузораш, ки мудом
Хотир аз васвасаи зуҳд мушавваш бошад.

Оташин май ба кафам неҳ, ки ҷуз ин оташ нест,
Ринди майхора, ки муставҷиби[1] оташ бошад,

Аз дили айбнамо нақши хату хол бишӯй,
Рӯйи ойина нашояд, ки мунаққаш бошад.

Барҳазар бош дар ин хобгаҳи айш, мабод
Теғҳо таъбияаш дар таҳи мафраш бошад.

Аз сабо бода кашад, дилшуда Ҷомӣ, на зи ҷом
Ринд бояд, ки дар ин шева сабукаш бошад.

---

[1] Муставҷиб – лоиқ, сазовор.

*   *   *

Зи бас оҳи ғамат з-ин ҷони оташнок хоҳам зад,
Зи дуди оҳи шабгун хайма бар афлок хоҳам зад.

Чу ойӣ аз сафар, то гирамат бе пераҳан дар бар,
Зи шавқи ту гиребон то ба домон чок хоҳам зад.

Ба сар хоҳам зи ҷаврат хок кардан, чун кунӣ ҷилва,
Бад-ин ҳилла ба чашм аҳли ғаразро хок хоҳам зад.

Чу ту заҳраш диҳӣ, ҷоно, табибам, гӯ, маё бар сар,
Ки сангаш бе лабат бар ҳуққаи тарёк хоҳам зад.

Зи хошок аст гулбун хирмане, гар бо рухат лофад,
Ба ҷойи гул зи оҳаш шуъла дар хошок хоҳам зад.

Пас аз куштан ба хокам гар савора бигзарӣ рӯзе,
Зи зери хок дастат дар хами фитрок хоҳам зад.

Чу Ҷомӣ дафтари номи бутон хоҳад зи ман, номат
Рақам дар вай бути хунхораи бебок хоҳам зад.

*   *   *

Ҳар шишаи май бо ту чу дар маҳфилам афтад,
Бинам лабат, он шиша зи тоқи дилам афтад.

Хоҳам сари худро ба сари роҳи ту манзил,
Бошад, ки туро роҳ ба сарманзилам афтад.

Чун тег ба қатлам кашӣ, он дам нияти ман
Ин бас, ки нигоҳе ба рухи қотилам афтад.

Ай вақти сабо хуш, ки ба як дам бикушояд,
Гар дар шикани зулфи ту сад мушкилам афтад.

Ҳодӣ мафурӯз оташи ман, гӯ, ки мабодо,
Аз сина занад шуълаву дар маҳмилам афтад.

Гардад алами раҳмати ҷовид, пас аз марг
Гар сояи сарви ту ба обу гилам афтад.

Ман Ҷомиям, он баҳри маонӣ, ки гаҳи мавҷ
Сад гавҳари сероб ба ҳар соҳилам афтад.

* * *

Ба боғ лолаву гул равнақи баҳоронанд,
Вале баромада сурх аз ту шармсоронанд.

Назар ба ҳоли шақоиқ кун, ай саҳоби карам,
Ки аз навоири шавқи ту догдоронанд.

Шаб аз чӣ гашта сияҳҷома чархи нилипӯш,
Агар зи мотами ишқат на сӯгворонанд!

Қарор бар сари оташ кирост, нест аҷаб,
Ки бар рухи ту ду зулфи ту беқарорронанд.

Чунон ба роҳи ту гарманд раҳравон, ки магар
Фарози борагии Ҷам чу ҷамсаворонанд.

Ба фарқ санги сиёсат мазан гадоёнро,
Ки мустаҳиққи [1] чунин тоҷ шаҳрёронанд.

Ба ишқ то дари таслиму сулҳ зад Ҷомӣ,
Ҷаҳониён ҳама бо ӯ ситезакоронанд.

---

[1] Мустаҳиқ(қ) – муҳтоҷ

*   *   *

Он ки теғи меҳри ӯ дар сина сад чокам занад,
Куштаи онам, ки чун маҳ хайма бар хокам занад.

Шӯям аз хуни ҷигар гар сад рақам, ҳар дам қалам
Ҷуз хаёли хатти ӯ бар лавҳи идрокам занад.

Гарчи боғеам хазондида, шавам рашки баҳор
Абри лутфаш гар каме бар хоку хошокам занад.

Ҷуз ҳавас набвад ҳиҷоби роҳ, ғӯ, аз барқи ишқ
Ламъае, к-оташ дар ин ҷони ҳаваснокам занад.

З-он баҳори лутф хоҳам буд лабхандон чу гул,
Гарчи сад чок аз ҷафо дар домани покам занад.

Гар аҷал бинад, ки чун мемирам аз як захм, зуд
Бӯсаҳо бар ханҷари бадхӯйи бебокам занад.

Гуфтам аз Ҷомӣ чӣ ҷурм омад, к-аз ӯ печӣ инон,
Гуфт: – Дасти орзу то кай ба фитрокам занад.

*   *   *

Дил дид лабат в-аз ду ҷаҳон бехабар афтод,
Бин мастии ин май, ки аҷаб коргар афтод.

Ҳар ҷо зи ту шӯрест, ҳамоно, ки зи хубон
Дар тинати поки ту намак бештар афтод.

Зулфи сияҳат сӯхта аз барқи таҷаллист,
Чун акси ду рухсори ту бар якдигар афтод.

То новаки ту бар сипар афтод, на бар ман,
Сад чин ба чин аз ҳасадам чун сипар афтод.

Парвона зи сӯзе, ки маро ҳаст чӣ огоҳ,
К-ин шуъла маро дар ҷигар, ӯро ба пар афтод.

Холест дилафрӯз ба ҳар рӯ, ки нишон монд
Ҳар ҷо ба бутон з-оташи ту як шарар афтод.

Гар зевари тавқи саги ту боядат, инак
Аз хуни дилам лаълу зи ашкам гуҳар афтод.

Ҷомӣ ғазали Саъдиву онон, ки ҷавобаш
Гуфтанд, чу бишнид, ба ин назм дарафтод.

Ин назм на дар пояи Саъдист, валекин
Бо гуфтаи ёрони дигар сарбасар афтод.

*   *   *

Бараҳнагони чаман боз сабзпӯш шуданд,
Зи теғи ҳурсипар ринди боданӯш шуданд.

Навои айш зад аз шохи сарв мурғи саҳар,
Маоширон ҳама дар наърави хурӯш шуданд.

Фақеҳи мадраса бо толибони ҳалқаи дарс
Кашида саф, ба дари пири майфурӯш шуданд.

Куҷост тоқати май сӯфиёни савмаоро,
Ки ночашида ба бӯйе зи ақлу ҳуш шуданд.

Хуш он касон, ки чунон масту бехуданд имрӯз,
Ки фориғ аз ғами фардову ёди дӯш шуданд.

Ҳадиси ишқ ба тақлид лаззате надиҳад,
Хуш он гурӯҳ, к-аз он гуфтуғӯ хамӯш шуданд.

Расид ғуфтаи Ҷомӣ ба булбулони чаман,
Забони нутқ бибастанду ҷумла ғӯш шуданд.

*　*　*

Чу ринд хат ба ҳарифони дурдхора нависад,
Ба дурди тиран хум бар сафолпора нависад.

Гирифт рӯйи ту мулки ҷаҳон в-аз хати мушкин
Хироҷ бар маҳу хур, боҷ бар ситора нависад.

Дақиқаҳои фурӯрафта аз саҳифаи ҳуснат
Узори ту ба хати сабз бар канора нависад.

Ба қасди он ки бимонад ҳамеша қиссаи Ширин,
Ба теша Кӯҳкан онро ба санги хора нависад.

Бибин улуви[1] мақомам, ки пири майкада номам
Гадои ури[2] тиҳидасти ҳеҷкора нависад.

Ҳазор пора дилам шарҳи шавқи ту натавонад,
Ба лавҳи чеҳра гар аз хун ҳазорбора нависад.

Рамузи ишқ шавад фош, агарна килки ту, Ҷомӣ,
Сухан ба сурати ташбеҳу истиора нависад.

---

[1] Улув(в) – баландӣ, бартарӣ.
[2] Ур – бараҳна, луч, урён.

* * *

Хубрӯёни ҷаҳон расми вафо нашносанд,
Қадри ёриву вафодории мо нашносанд.

Ҷуз раҳи ишқи бутон роҳи диғар мечӯянд,
Аҳли тақлид, ки роҳе ба Худо нашносанд.

Пой то сар ҳама дарданд асирони ту, лек
Чораи дард надонанду даво нашносанд.

Қосиде маҳрами асрори саропардаи ту
Ҷуз насими саҳару боди сабо нашносанд.

Чӣ дурахшанда ҷабиневу фурӯзанда узор,
К-аз маҳат ҷуз ба камар, ё ба қабо нашносанд.

Мушкбӯиву сияҳчашм бад-он сон, ки туро
З-оҳуи Чину ғизолони Хито нашносанд.

Зарқу солуси ту, Ҷомӣ, ба Хуросон шуд фош,
Рӯй дар мамлакате неҳ, ки туро нашносанд.

*   *   *

Бар дили ошиқ чу захм аз ништари хоре расад,
З-он гули роҳат дамад, чун аз кафи ёре расад.

Чун ба силӣронниям, хоҳам, ки дорам дида пеш,
Лек тарсам, к-аз мижа бар дастат озоре расад.

Бар касам набвад ҳасад, ҷуз он ки чун хоҳад дилаш,
Аз ҷамоли чун ту дилдоре ба дидоре расад.

Меҳнати соҳибдилон бошад ғараз чун дар ҷаҳон,
Навбати хубии ҳамчун ту ҷафокоре расад.

Чун гирифт акнун ба иқрорам ба ту хотир қарор,
З-он чи ғам дорам, ки касро бар ман инкоре расад.

Кӯйи ту беморҷойи шаҳрро монад, ки чун
Бигзарам бар вай, зи ҳар сӯ нолаи зоре расад.

Ҷомӣ аст, он бо сагонат мекунад арзи ниёз,
Гар ба гӯшат нимшаб оҳиста гуфторе расад.

*   *   *

Дӯстон, аз нолаи зорам садое бишнавед
В-аз хурӯши сели ашкам моҷарое бишнавед.

Маҷлиси унс аст дур аз ваҳшати бегонагон,
З-ошное достони ошное бишнавед.

Шарҳи асроре, ки шоҳон маҳрами он нестанд,
Аз забони бесарусомонгадое бишнавед.

Раҳравони Каъбаро бояд сухан дар роҳ гуфт,
Ин сухан гуфта-ст бо ман раҳнамое, бишнавед!

Бар дари Каъба чу маҳрумед аз лаҳни сарир,
З-уштурони қофила бонги дарое бишнавед.

Ташна мондан дар биёбон чанд, бардоред гом,
Аз лаби Замзам ба ҳар ташна салое бишнавед.

Мекашад Ҷомӣ нафир аз шавқи хори бодия,
Андалебе мезанад бар гул, навое бишнавед!

* * *

Манам имрӯз ҳарифи қадаҳошоме чанд,
Чеҳра рангин чу гул аз бода гуландоме чанд.

Баҳри соқигарию мутрибию қавволӣ,[1]
Карда ором дили хеш дилороме чанд.

Водии Қудс бувад кӯйи муғон, бод сарам
Хоки пое, ки дар ин кӯй занад гоме чанд.

Пар баромад дилам аз меҳнати айёми фироқ,
Маҳраме ку, ки фиристам ба ту пайғоме чанд.

Ваъдаи бӯса набошад зи ту ҳадди чу мане,
Ҳастам аз лаъли ту хушнуд ба дашноме чанд.

Мо ба бадномии ишқем накӯномшуда,
Воизо, чанд барӣ арзи накӯноме чанд.

Ҷомӣ андӯҳи ҷаҳон чанд, ба майхона дарой,
Як-ду дам пойи хуме гиру бизан ҷоме чанд!

[1] Қаввол – сурудхон, ҳофиз.

*   *   *

Дӣ чу ба бӯстон туро ҷо ба канори об шуд,
Об зи акси рӯйи ту чашмаи офтоб шуд.

Ҷаст ба боғ бе рухат ламъаи барқи оҳи ман,
Шохи дарахт шуъла зад, мурги чаман кабоб шуд.

Хостам аз Худо, ки дил моили меҳр гардадат,
Дар ҳақи ту дуои ман шукр, ки мустаҷоб шуд.

Муҳтасиби сабӯшикан дид сафои ҷоми май,
Машраби майгусорияш монеи эҳтисоб[1] шуд.

Раҳ ба ҳарими базми ту буд бурун зи вусъи ман,
Сӯйи туам зимомкаш замзамаи рубоб шуд.

Дидаи ақли тезбин шуд зи фурӯги ишқи ту,
Ҳар чӣ хато шумурда буд, он ҳамагӣ савоб шуд.

Ронд зи растаи дарат Ҷомии тангдил сухан,
Риштаи назми дилкашаш силки дури хушоб шуд.

---

[1] Эҳтисоб – ҷазо.

*   *   *

Ашкам ба гулӯ гар раҳи фарёд набандад,
Нола гираҳам дар дили ношод набандад.

Аз килки мусаввир маталаб сурати Ширин,
К-ин нақш ба ҷуз тешаи Фарҳод набандад.

Тарсам раги ҷон бигсаладам, кош аз ин пеш,
Он мӯйи миён ханҷари бедод набандад.

Гӯ, хуни маро рез чу ҷаллод ба шарте,
К-аз рӯйи худам дида чу ҷаллод набандад.

Гар фохта бинад ба чаман кокули он сарв,
Дар дил шикани турраи шамшод набандад.

Маҳмилкаши ҳоҷӣ чу бувад Хизр, чӣ бок аст,
Гар матҳара аз Даҷлаи Бағдод набандад!

Устоди хат омад, лаби ӯ кай шавад устод,
Ҷомӣ чу хаёли хати устод набандад.

* * *

Чу ёр зулфи муанбар набандаду накушояд,
Ниқоби шаб зи маҳу х(в)ар набандаду накушояд.

Чӣ тоб симбарамро, рав, ай сабову бигӯяш,
Ки дам ба дам камари зар набандаду накушояд.

Хиҷил зи атрфурӯшам, ба зулфи вай он беҳ,
Ки дурҷи[1] ғолияро сар набандаду накушояд.

Чу ҷавҳарӣ сухану хомушӣ-ш ҳар ду бибинад,
Даҳони ҳуққаи гавҳар набандаду накушояд.

Зи чашми хеш набинам хавоси абри баҳорон,
Зи гиря то мижаи тар набандаду накушояд.

Агар кабӯтари Каъба кунад тавоф ба кӯяш,
Ба базми Каъба дигар пар набандаду накушояд.

Қадам зи кулбаи Ҷомӣ кашидаанд ҳарифон,
Ба гайри бод бар ӯ дар набандаду накушояд.

---

[1] Дурҷ – сандуқчае,ки дар он ҷавоҳирот ва зару зеварро нигаҳ доранд.

*   *   *

Ҳар шабам бе ту ба сад гам бигзарад,
Шаб чунин бар ошиқон кам бигзарад.

Баски бар рӯйи замин меборам ашк,
Тарсам аз рӯйи дигар нам бигзарад.

Нақди дил гум кардаам, ай кош, бод
Мӯй-мӯятро ба хам-хам бигзарад.

Бод завқи захми ту бар ман ҳаром,
Бар дилам гар ёди марҳам бигзарад.

Рӯзи шодӣ рафт зуду гам расид,
Бар наёяд дер, к-ин ҳам бигзарад.

Рахна-рахна шуд рухам, аз бас бар ӯ
Аз мижа сели дамодам бигзарад.

Бод сур айёми ту яксар, чӣ бок,
Умри Ҷомӣ, гар ба мотам бигзарад!

*   *   *

Кай бувад, кай, ки шаби меҳнати ман рӯз шавад,
Субҳи иқболи ман он рӯйи дилафрӯз шавад.

Бе ту аз сина чу хоҳам, ки барорам нафасе,
Норасида ба лабам оҳи ҷигарсӯз шавад.

Кай шавад дӯхта чоки дилам аз теғи ғамат,
Гар ба ҳар мӯ мижаат новаки дилдӯз шавад.

Гар мутеаш шавад ин гунбади фирӯза, чӣ суд,
Ҳар кӣ бар давлати васли ту на фирӯз шавад?!

Чун раҳам боз зи ғамҳои ҷаҳон, гарна ғамат
Мояи шодии ин ҷони ғамандӯз шавад.

Чун алиф ростии қадди ту бинад, чӣ аҷаб,
К-аз пайи хидмати ту долсифат кӯз шавад.

Ҳарфе аз сирри хатат гар бинависад, Ҷомӣ,
Пеши ӯ пири хирад тифли навомӯз шавад.

* * *

Рухат, ки бар маҳи рахшон хате зи нил кашид,
Ба чашми равшани ошиқ зи сурма мил кашид.

Камоли сунъи азалро туӣ далел, чаро
Хати ту ҳарфи хато бар рухи далел кашид?

Дилам, ки дид лабат, пеши рӯйи ташналабест,
Ки дар биҳишти барин ҷоми салсабил кашид.

Ба зери зулф рухат офтоби авҷи бақост,
Ки соябон ба сар аз парри Ҷабраил кашид.

Ғуломи пири мугонам, ки баҳри ташнадилон
Ба роҳи майкада хумми майи сабил[1] кашид.

Зи дурди бода маро рикva[2] пур кун, ай соқӣ,
Ки мири қофила гулбонги арраҳил[3] кашид.

Бибоз накди равон баҳри ҳар ҷавон, Ҷомӣ,
Ки пири мо рақами куфр бар бахил кашид.

---

[1] Сабил - назршуда.
[2] Рикva – қадаҳ.
[3] Раҳил – кӯч бастан.

*   *   *

Муддати рафтани он маҳ ба сафар дер кашид,
Муҳлати қосиду таъхири хабар дер кашид.

Ба ғуборе, ки ба ҳар сӯ равад аз мавкаби ӯ,
Орзумандии асҳоби назар дер кашид.

Абри ҷуд асту карам, лек пайи як қатра
Бухлварзӣ-ш бад-ин ташнаҷигар дер кашид.

Ин ҳама нолаи мурғон ба чаман з-он сабаб аст,
Ки ниқоб аз рухи гул боди саҳар дер кашид.

Куштанӣ ғаштаам, аз ҷурми бақо, бе рухи ӯ,
Ваҳ, ки дасти аҷалам теғ ба сар дер кашид.

Шаб, ки омад ба сарам хайли хаёлаш хиҷилам,
Ки ба پояш мижаам дурру гуҳар дер кашид.

Нест ҷуз ишқи бутон ҳеҷ ҳунар Ҷомиро,
Хасмии чарх ба арбоби ҳунар дер кашид.

* * *

Чун қадаҳ к-аз шароб пур гардад,
Чашмам аз хуни ноб пур гардад.

Моҳи нав согар, офтоб май аст,
Моҳи нав з-офтоб пур гардад.

Баски сӯзад дилам ҷаҳон, чӣ аҷаб,
Гар зи дуди кабоб пур гардад.

Ташнаи ишқро чӣ суд кунад?
Баҳру бар гар зи об пур гардад.

Накунад кори ним қатраи об,
Гар ҷаҳон аз сароб пур гардад.

Олам аз тоби ҳур зи бурқаи ту
Ба яке риштатоб пур гардад.

Ҳоли худ гар рақам занад Ҷомӣ,
Пушту рӯйи китоб пур гардад.

* * *

Доги ҳаҷрам лаби хушк аз мижа тар месозад,
Шарбати марги ман аз хуни ҷигар месозад.

Хатти мушкин, ки баногӯши ту меорояд,
Фитнаи тоза пайи аҳли назар месозад.

Ҳар кӣ ҷӯяд шарафи васли ту аз ҳилаи ақл,
Баҳри боми фалак аз шуъбада пар месозад.

Сохт зар рӯйи маро ишқу зи хунобаи дил
Сурати номи туро сиккаи зар месозад.

Муфтии шаҳр, к-аз ӯ мадраса олуд ба айб,
Сокини савмаа шуд, то чӣ ҳунар месозад!

Шайхи зарроқ,[1] ки аз ғайб хабар мегӯяд,
Сар фурӯ бурда, надонам, чӣ хабар месозад!

То кунад туҳфаи Хусрав, ки бувад тӯтии Ҳинд,
Ҷомӣ аз рашҳи найи килк шакар месозад.

---

[1] Зарроқ – маккор, айёр.

* * *

Рух намудӣ, сафо ҳамин бошад,
Хат фузудӣ, бало ҳамин бошад.

Корам аз турраи ту дарҳам шуд,
Кори боди сабо ҳамин бошад.

Кушамат, гуфтаӣ, барои Худо,
Аз барои Худо, ҳамин бошад.

Фикри васли ту ҳар киро гуфтам,
Гуфт: – Молхулиё ҳамин бошад.

Шуд зи меҳрат миси вуҷудам зар,
Асари кимиё ҳамин бошад.

Ту шаҳӣ, хайли некувон ҳашамат,
Ҳашмату кибриё ҳамин бошад.

Бинамо абрувон, ки Ҷомиро
Қиблагоҳи дуо ҳамин бошад.

*   *   *

З-он бути озарӣ хабар кӣ диҳад?
З-он маҳи ховарӣ хабар кӣ диҳад?

Дили мо муштарист он маҳро,
Ба маҳ аз муштарӣ хабар кӣ диҳад?

Медавад ашки мо ба ҳар сари роҳ,
То аз он лашкарӣ хабар кӣ диҳад?

Бехабар з-ӯ шудем девона,
З-он фусунгарпарӣ хабар кӣ диҳад?

Кафши ӯ тоҷи мост шоҳонро,
З-ин баландафсарӣ хабар кӣ диҳад?

Тахти Ҷам шуд ба бод, мунтазир аст,
То зи ангуштарӣ хабар кӣ диҳад?

Ёр шуд ҷаврпеша Ҷомиро,
З-он навозишгарӣ хабар кӣ диҳад?

*   *   *

Бо ту якҷо наметавонам буд
В-аз ту якто наметавонам буд.

Бо ту дорам чу тан ба ҷон пайванд,
Тани танҳо наметавонам буд.

Бар сари кӯйи ту зи бими рақиб
Ошкоро наметавонам буд.

Бе ту болин нашоядам зи ҳарир,
Сар ба хоро наметавонам буд.

Бар дилам бе ту шаҳр танг омад,
Ҷуз ба саҳро наметавонам буд.

Бидарам хирқаи шикебоӣ,
Чун шикебо наметавонам буд.

Бастам аз нола лаб туро з-ин пеш,
Андӯҳафзо наметавонам буд.

Ману қатъи раҳи адам, чӣ кунам?
Бе ту, қатъо, наметавонам буд!

Ҷуз ба озори теғат осуда,
Ҷомиосо наметавонам буд.

* * *

Дил боз саросемаи симинзақане шуд,
Мафтуни шакаррезии ширинсухане шуд.

Ҳарчанд, ки сад захм зи ханҷар ба танам зад,
Ҳар як пайи бӯсидани дасташ даҳане шуд.

Бас шаҳ, ки чу Хусрав лаби ширини ту чун дид,
Дар кӯҳ зад аз ишқ сару Кӯҳкане шуд.

Азбаски зи ишқам шуда машҳур ба ҳар кӯй,
Ҳар ҷо, ки нишастам, зи бутон анҷумане шуд.

Ҳар куштаи ишқи ту зи дил баста ҷигархун,
Бингар, ки шаҳиди ту чӣ хунинкафане шуд!

То аз ту қабо монеи ман гашт, ба тангам,
Хуш он ки ҳамин монеи ӯ пераҳане шуд.

Ҷомӣ, ки зи ақлу адаб афтода ба ишқ аст,
Дар меҳнати ин кор аҷаб мумтаҳане[1] шуд.

---

[1] Мумтаҳан – имтиҳонкардашуда, санҷида.

* * *

Маро бар нӯги мижгон, баски хуни дил ҷигар бандад,
Ба рӯят мардуми чашми маро роҳи назар бандад.

Мазан оташ ба ман, ай маҳ, зи доғи ҳаҷри хеш имшаб,
Мабодо дуди ман роҳи дамидан бар саҳар бандад.

Кашад лутфи ниқобам гоҳу гаҳ ҳирмони дидорат,
Чу зулфат бар гули сурӣ ниқоб аз мушк барбандад.

Раги ҷонам зи завқи он миён шуд бо камар ҳамбар,
Чу бошад аз миён, маҳруми худро бар камар бандад.

Чу накшояд дили ошиқ ба ҷуз дар суҳбати ҷонон,
Ҳамон беҳ, к-ӯ дари суҳбат ба рӯйи халқ дарбандад.

Ба талхӣ мекушо гаҳ-гаҳ даҳон дар носазои ман,
Зи ширинӣ мабодо он ду лаб бар якдигар бандад.

Чу Ҷомӣ васфи он лабҳо нависад, рашҳаи килкаш
Шавад ҷуллоб[1] қанди нобу бар когаз шакар бандад.

[1] Ҷуллоб – шаҳди қанд, ки бо гулоб омехтаанд ва хосияти доруро дорад.

*   *   *

Сарат зи оризаи даҳр дардманд мабод,
Замона бар дили шоди ту ғамписанд мабод!

Ту ҷони аҳли ниёзӣ, ба чорболиши ноз
«Танат ба нози табибон ниёзманд мабод!»

Зи нози кист вуҷудат сиришта сар то пой?
«Вуҷуди нозукат озурдаи газанд мабод!»

Бар оташин лабат он хол, к-аз таб афтода-ст,
Ба чашмзахми ҳасудон ба ҷуз сипанд мабод!

Илоҷи ғиряи талхам, чу ҷоми айш кашӣ,
Ба ҷуз табассумат аз лаъли нӯшханд мабод!

Ҷуз он зи сарвқадон, к-ӯ қабули хотири туст,
Ба пойбӯсии Рахши ту сарбаланд мабод!

Савора чун бадар ойӣ, зи фарқи тоҷварон
Ба ғайри тоҷ зи ту ҷуз суми саманд мабод!

Каманди давлати сармад туруст, ҳеҷ саре
Бурун зи рибқаи[1] тасхири ин каманд мабод!

Найест ноираи[2] файзи хомаи Ҷомӣ,
Бар он най аз нафаси айбҷӯй банд мабод!

---

[1] Рибқа – ҳалқаи ресмон.
[2] Ноира – шуъла, оташ.

* * *

Гиряи талхи ман аз хандаи он лаб нигаред,
Ташналаб мурдани ман з-он чаҳи габгаб нигаред!

Ашкам аз акси лабаш бодасифат рангин шуд,
Согари чашмам аз ин бода лаболаб нигаред!

Бода хуни ҷигару нуқл гаму сина кабоб,
Баҳри айшам ҳама асбоб мураттаб, нигаред!

Сӯхтам з-оташи ҳиҷрони вай, инак сад дог
Ҳамчу табхола маро бар дил аз он таб нигаред!

Чун савора равад он моҳ, ба ҳар гом ӯро
Сад сар афтода ба зери суми маркаб нигаред!

Хуфта он тозаҷавон дар тутуқи иззату ноз
Бар дари ӯ сари пирони муқарраб нигаред!

Баҳри наззораи он маҳ, чу равад лавҳ ба каф,
Саф зада аҳли назар дар раҳи мактаб нигаред!

Ҳусни рухсор ба ҷо хост хаташ гирди узор,
Рӯз норафта ҳанӯз, омадани шаб нигаред!

То занад Ҷомии гамдида рақам шарҳи фироқ,
Дуди дил бо нами мижгон-ш мураккаб нигаред!

*   *   *

Хиште, ки рўзи марг маро зери сар ниҳанд,
Дорам ҳамин мурод, к-аз он хоки дар ниҳанд.

Пайкони ту чу сурх шавад з-оташин дилам,
Хуш он ки баҳри доғ маро бар ҷигар ниҳанд.

Сад иқди гавҳар аз мижа резам, чу он ду лаб
Қуфли ақиқ бар дари дурҷи гуҳар ниҳанд.

Н-ояд яке чу даври хатат, гар муҳандисон
Бар гил ҳазор доира аз мушки тар ниҳанд.

Дил шуд хароби ишқ, ҳамон беҳ, ки ақлу дин
З-ин пас матои хеш ба ҷойи дигар ниҳанд.

Бикшо камар дар анҷумани симсоидон,
То дастҳо ба хидмати ту бар камар ниҳанд.

Ширин лабат мадузд зи Ҷомӣ, ки нест айб,
Гар пеши тўтиёни сухангў шакар ниҳанд!

* * *

Рақам мезад қалам васфи лаби лаъли ту бар коғаз,
Қалам шуд найшакар в-аз найшакар гарқи шакар коғаз.

Тунукдилро чӣ тоқат пеши таъни ҳосидон, оре
Наёрад тоби захми тир, чун бошад сипар коғаз.

Бувад, к-аз зери по бардориву хонӣ ғами худро,
Ба хуни дил нависам в-афканам дар раҳгузар коғаз.

Нашояд бар ту боди гарму сард, ай шамъ, мехоҳам,
Ки чун фонус созам хонаатро бому дар когаз.

Ба коғазҳои рангин чун бувад моил дили тифлон,
Кунам дар номаи ту лаъл аз хунам ҷигар коғаз.

Паёми риққати худ дод дин аз кӯйи ту ҷонро,
Чу он ёре, ки бифристад ба ёре аз сафар коғаз.

Дили Ҷомӣ зи баҳри шеър бошад махзани гавҳар,
Аз он махзан ба доман мебарад, инак ғуҳар коғаз.

* * *

Қадат сарвест,ҷоно, сояпарвар,
Ба сад дил дар ҳавои ӯ санавбар.

Ба он хат бурдӣ аз аҳли қалам даст,
Набошад, оре, ангуштон баробар.

Чунон бо даъвият дартобам аз шамъ
Ки хоҳам аз тани ӯ барканам сар.

Ҳамин бас дар маориф ваҷди воиз,
Ки кӯбад пой бар болои минбар.

Рақиб ар гӯядат то пеши ушшоқ
Маро бо худ бибар, бо худ маёвар.

Ба расми тухфа гар Ҷомӣ суйи Форс,
Фиристад ин газалро тозаву тар.

Зи ҷони форсигӯёни Шероз,
Барояд наъраи «Аллоҳу Акбар».

*   *   *

Ай ба назора карда рӯ, мавкиби[1] моҳи ман нигар,
Хайли бутон сипоҳи ӯ, ҳашмати шоҳи ман нигар.

Пайсипарам ба роҳи ӯ, бовар агар намекунӣ,
Ҷаста зи наъли тавсанаш, шуълаи оҳи ман нигар.

Ҳаст кулоҳи бандагӣ-ш афсари сарбаландиям,
Чун маҳи нав сипеҳрсо тарки кулоҳи ман нигар.

Боги тар асту тоза ӯ, хушк гиёҳи ӯ манам,
Рафта ба сарсари ғамаш хушкгиёҳи ман нигар.

Донаи ашк шуд равон бар рухи зардам аз мижа,
Ҳосили тухми меҳри ӯ, донаву коҳи ман нигар.

Бод кушод бурқааш, зулф гирифт ҷойи ӯ,
Монеи давлат омада, бахти сиёҳи ман нигар.

Пой ба остона зад, кафш ба сар, чу Ҷомиям
Бар сари тахти салтанат афсари ҷоҳи ман нигар.

---

[1] Мавкиб – гуруҳи савора ё пиёдаи хоссаи подшоҳ.

* * *

Фасли дай кӯтаҳ бувад, соқӣ барои айши рӯз
Ришта гир аз шамъу аз шаб васлае бар рӯз дӯз.

Аз фурӯғи фузлаи шаҳдам чӣ ҳосил, фазл кун
В-аз рухи шоҳид ҳарими маҷлисамро барфурӯз.

Дар ҷавонӣ буд саҷда пеши шоҳид одатам,
Ёдгоре монда з-он дар пириям ин пушти кӯз.

Нест бар ман доғе аз маҳрумӣ аз доғат батар,
Ҷуз бад-ин доғам, ба ҳар доғе, ки мехоҳӣ, бисӯз.

Медиҳад ёдам заволи умру ҳирмон аз мурод
Аз касоди яхфурӯши шаҳру гармои тамуз.

Бар бисоти қурб кай донам ниҳодан пой рост
Ман, ки пойи ростро аз чап намедонам ҳанӯз.

Кам шав, ай муфтӣ, ба фатво монеи Ҷомӣ зи ишқ,
Нест бар девонагон ҳукми яҷузу лояҷуз.[1]

---

[1] Яҷузу лояҷуз – равову нораво.

* * *

Надорам дареғ аз ғамат хеҷ чиз,
Ки меҳмони нохонда бошад азиз.

Ағар бастият килки Шопур нақш
Шудӣ Хусравват банда, Ширин каниз.

Пайи қимати чун ту симинбаре
Бувад ғанҷи зар камтар аз як пашиз.

Бувад мазраи ҳиммати ошиқон
Бурун аз ҳисоби ҷарибу[1] қафиз.[2]

Дило, хоҳӣ аз ошиқӣ бар хурӣ,
Бишӯй аз ҳама даст в-аз хеш низ.

Ба сели фано деҳ ҳама рахту пахт,
Ба мавҷи балокаш ҳама чизу миз.

Бибар, Ҷомӣ, аз чарбу ширини даҳр,
Чу тифлон макун майли ҷавзу мавиз.

---

[1] Ҷариб – масоҳати тақрибан баробари даҳ ҳазор метри мураббаъ.
[2] Қафиз – паймона.

* * *

Ман ба хун гарқу лаби лаъли ту дар ханда ҳанӯз,
Захмкорию ман аз теги ту шарманда ҳанӯз.

Чӣ аҷаб, гар бигудозам ҳама шаб бе ту чу шамъ,
Аҷаб ин аст, ки рӯз ояду ман зинда ҳанӯз.

Бас гирифтор, ки дар роҳи вафоят шуда хок,
Сарви ту соя бар он хок наяфганда ҳанӯз.

Накунад гарчи дигар бо ту санавбар даъво,
Хурад аз дасти сабо мушти пароканда ҳанӯз.

Солик аз жандаи садпора ба ҷое нарасад,
Риштаи меҳри ту нодӯхта дар жанда ҳанӯз.

Шоҳро хотами давлат надиҳад нақши мурод,
Дар нигин ҳарфи таманнои ту ноканда ҳанӯз.

Ҷомӣ озод шуд аз бандагии халқ, вале
Ҳамчунон ҳаст саги кӯйи туро банда ҳанӯз.

* * *

Ё ба шамшери ҷафо дар ҷигарам чок андоз,
Ё ба раҳмат назаре бар мани ғамнок андоз.

Ташналаб хок шудам дар ҳаваси лаъли лабат,
Соғари май бикашу ҷуръа бар ин хок андоз.

Саги тавқи туам он дам, ки кунӣ азми шикор,
Тавқ дар гарданам аз ҳалқаи фитрок андоз.

Рух фурӯзон ба тамошои ғулу лола хиром,
Оташ аз рашк ба муште хасу хошок андоз.

Бикушо лаб ба ҳадисеву хирадмандонро
Сирре аз ғайб дар ойинаи идрок андоз.

Чанд соҳибназарон дурди ғаму дард кашанд,
Ай қазо, санг ба майхонаи афлок андоз.

Ҷомӣ, аз ишқ чӣ нолӣ, кӣ туро ғуфт, ки дил,
Дар кафи сангдиле саркашу бебок андоз.

* * *

Он сарви нозукест ниҳода кулоҳ каж,
Мает аст гӯиё, ки ниҳад по ба роҳ каж.

Чун тоза шохи гул, ки тамоил кунад зи бод,
Гоҳ аз хавоси бода шавад рост, гоҳ каж.

Ҳарфест бар латофати сунъи дабири дол,
Бар лавҳи оразаш сари зулфи сиёҳ каж.

Афтам хамида пушт ба роҳаш, ки дур нест,
Дар пойи сарви рост, ки хезад гиёҳ каж.

Хоҳӣ шикори сайди мурод, оҳ каш, дило,
Камтар фитад зи савби гараз тири оҳ каж.

Хуш хотирам зи дӯст ба афсонаи висол,
Хоҳ он фасона рост бувад з-ӯю хоҳ каж.

Ҷомӣ, ба чоҳи ҷоҳ машав сарнагун фурӯ,
Бас марди ростгӯ шавад аз майли ҷоҳ каж.

*   *   *

Ошён месозад аз хас булбули бесабру ҳуш,
Мекунад з-агёр ҳоли хешро хошокпӯш.

Вақти ғул бошад ғанимат, ҷуз ба ишрат магзарон,
Дам ба дам дар гӯши ҳушам гӯям ин маънӣ сурӯш.

Рӯйи ҳиммат кай кунад дар маснади тамкини шоҳ,
Чун ниҳад бар хуми май пушти фарогат майфурӯш.

Заъфи пириро даво кардам талаб, гуфт он ҳаким,
Навҷавонӣ ҷӯю бар рӯяш шароби лаъл нӯш.

Дар чаман аз лаззати гуфту шуниди васфи ту
Ғунчаҳо як сар даҳан гаштанду гулҳо ҷумла гӯш.

Доғ бар дил, рахна бар ҷон, сар ба саҳро додаӣ
Ғалла-галла безабононро бад-ин доғу дурӯш.

Рух намудӣ, Ҷомӣ, аз васфи ту чун бандад забон,
Кори булбул нест вақти гул, ки биншинад хамӯш!

*   *   *

Чун нуҳуфтӣ он ду рух, бикшо лаби хандони хеш,
Ҷилва деҳ бар бедилон як ғунча аз бустони хеш.

Кас рутаб[1] бе хаста кам дида-ст, лаб аз ман мадузд,
То ки созам он рутабро хаста аз дандони хеш.

Мурдам аз пероҳанат, дидан чӣ ҳоҷат захми теғ,
Чун ба қасди қатли ман боло занӣ домони хеш.

Ҳар рағамро шуд ба пайкони ту пайванде ҷудо,
Кун тараҳҳум в-аз тани зорам макаш пайкони хеш.

Ман зи ту маҳруму афғони ман ояд сӯйи ту,
Кош битвонам, ки оям ҳамраҳи афғони хеш.

То набинад чашм дар наззораат ҳар булҳавас,
Аз сиёсат зери хунам бар сари майдони хеш.

Баҳри ҷадвал зар диҳад хуршеди гардун лоҷвард,
Чун кунад Ҷомӣ савод аз баҳри ту девони хеш.

---

[1] Рутаб – хурмо.

* * *

Дам зад дил аз сирри ғамат, аз сарзаниш хун кардамаш,
Гарм аз миёни мардумон чун ашк берун кардамаш.

Кардам ақиқин ҳуққае пайдо ба ёди он даҳон,
Ёд омад он дандон маро, пурдурри макнун кардамаш.

Лайлӣ ба хоб аз ман шабе пурсид васли зулфи ту,
Гуфтам мусалсал нуктаҳо, чандонки Маҷнун кардамаш.

Чун хаймаро дидам тиҳӣ аз васлат, ай сарви сиҳӣ,
Ҷӯйе, ки гирди хайма буд, аз гиря Ҷайҳун кардамаш.

Ё Раб, чӣ сахт омад дилат, к-аз баҳри раҳм аҳволи худ
Ҳарчанд афзун гуфтамаш, бераҳмӣ афзун кардамаш.

Захме, ки мори гесуят бар ҷони ман зад, беҳ нашуд,
Гарчи зи афсунхон лабат сад бор афсун кардамаш.

Ҷомӣ, ки бо майхорагон медошт ҳамрангӣ ҳавас,
Ҷоме ду бар вай рехтам, дурроа[1] майгун кардамаш.

[1] Дурроа – либоси рӯпӯши сӯфиёну шайхон.

*   *   *

Ай, чу гулбарги таре орази зебои ту хуш,
Гирди он ҳалқа зада зулфи сумансои ту хуш.

Пой то сар ту чунонӣ, ки бувад бӯса задан,
Бар рухи хуби ту, зебо, ба кафи пои ту хуш.

Гар кунӣ пурсишу гар ханда занӣ бар ҳолаш,
Ҳар чӣ ояд, бувад аз лаъли шакархои ту хуш.

Хилъате хос бувад гесӯят аз шаъри[1] сиёҳ
Ки зи сар то ба қадам ҳает ба болои ту хуш.

Дида хуш гашт, чу биншаст хаёли ту дар ӯ,
Бинишин хурраму хандон, ки бувад ҷойи ту хуш.

Ваъдаи ҷаннати нася ба вараъварзон[2] деҳ,
Ки ба накд аст дили мо ба тамошои ту хуш.

Хуш супурдӣ дилат имрӯз ба дарду гами ишқ,
Бод имрӯзи ту хуш Ҷомиву фардои ту хуш.

---

[1] Шаър – болопӯши мӯини сабуки шабона.
[2] Вараъ – парҳезкорӣ, порсоӣ.

* * *

Ай ба сарам дам ба дам теғи ҷафои ту хуш,
Дил ба насими ту шод, ҷон ба ҳавои ту хуш.

Чашму дилу ҷон хушанд, то шуда ҷойи туанд,
Хуш бинишин дар ҳама, ай ҳама ҷойи ту хуш.

Ошиқи дилхастаро ваъдаи ҷаннат мадеҳ,
Чун нашавад хотираш ҷуз ба лиқои ту хуш.

Ҳоли хушӣ аз дарат кард гадоӣ дилам,
Ҷуз ба гадоӣ нашуд ҳоли ғадои ту хуш.

Арбада бигзоштӣ, тухми сафо коштӣ,
Вақти ҳама ошиқон шуд зи сафои ту хуш.

Риштаи пероҳанат бод тани лоғарам,
То ба туфайлаш зиям зери қабои ту хуш.

Рухсати Ҷомӣ бидеҳ то пайи дафъи рамад,[1]
Дида бимолад гаҳе бар кафи пои ту хуш.

[1] Рамад – дарди чашм.

*   *   *

Нозанино, як шабе бо ошиқон дамсоз бош,
Тоҷи раъноӣ ба сар, султони тахти ноз бош.

Шамъи маҷлис шав ба он рухсор, гӯ, ушшоқро
Мурғи ҷон гирди ту чун парвона дар парвоз бош.

З-абрувон зеҳ кун камон в-аз баҳри қатли ошиқон
Аз мижа новак фиған в-аз ғамза тирандоз бош.

Бо лаби лаълу хати навхезу зулфи мушкбез
Ҳар балоро аввалу ҳар фитнаро оғоз бош.

Пой то сар раҳмате ҳар дам мабанд аз ноз чашм,
Ин дари раҳмат ба рӯйи бедилон, гӯ, боз бош.

То ба кай бошӣ, дило, маҳрум аз он мӯйи миён,
Чун камар гирдаш даро в-аз маҳрамони роз бош.

Хоҳадат рӯзе ба базми васл хондан лутфи дӯст,
Ҷомиё, гар ҳушмандӣ, гӯш бар овоз бош!

* * *

На ба лутф аз ситами дӯст тавон ёфт халос,
На ба сабр аз алами дӯст тавон ёфт халос.

Ай, ки ғуйӣ, ки ба ишрат раҳӣ аз ғам, ҳошо,
Кай ба ишрат зи ғами дӯст тавон ёфт халос.

Ҷаври ӯ ҳар нафасе бешу вафо кам бошад,
Мушкил аз бешу ками дӯст тавон ёфт халос.

Рӯзу шаб ҳамдами ӯ бош, ки аз мурдадилӣ
Чун Масеҳо зи дами дӯст тавон ёфт халос.

Дидаро чун расад аз ғиряи ҳиҷрон рамаде,
З-он ба хоки қадами дӯст тавон ёфт халос.

З-ин ҳама нақши хато бар варақи даҳр зада,
Ба муанбар рақами дӯст тавон ёфт халос.

Ҷомиё, дида ба раҳ дор, ки аз хушклабӣ
Ба наме аз қалами дӯст тавон ёфт халос.

*   *   *

З-оташи ишқат алам зад риштаи ҷонам чу шамъ,
Ашк шуд яксар танам в-аз дида меронам чу шамъ.

Инчунинам, к-оташи ишқи ту дар дил хона кард,
Хоҳад охир сар баровард аз гиребонам чу шамъ.

Бар умеди бӯйи ту, ё партаве аз рӯйи ту
Рӯз дар боғам чу гул, шаб дар шабистонам чу шамъ.

Имшаб, ай субҳи саодат, чанд сӯзад бе рухат,
Рӯй бинмо, то ба рӯят ҷон барафшонам чу шамъ.

Дидаам то зинда худро, кори ман ҷуз гиря нест,
Турфатар ҳоле, ки бо ин гиря хандонам чу шамъ.

Мондаам ҳайрони ҳоли худ, ки бо ин заъфтан,
Чун миёни обу оташ зинда мемонам чу шамъ.

Ҳар шабам гӯйӣ, ки Ҷомӣ, чанд сӯзӣ баҳри ман,
Чун кунам, ҷуз сӯхтан коре намедонам чу шамъ.

* * *

Умрҳо он ки ба сӯям гузаре дошт дареғ,
Тунд бигзашту зи ҳолам назаре дошт дарег.

Мепарад рӯҳ ба умеди лаби боми ваям,
Ваҳ, ки бахт аз тани ман болу паре дошт дареғ.

Ман ба васфи лаби ӯ тӯтии шаккаршиканам,
На карам буд, ки аз ман шакаре дошт дареғ.

Манам он ошиқи муфлис, ки сипеҳр аз гӯшам,
Ҳалқаи хидмати зарринкамаре дошт дареғ.

Бӯса нагзошт, ки бар хоки кафи по-ш занам,
Он зулол аз лаби хунҷигаре дошт дареғ.

Нимкушта шудам аз як назараш, ҳайф, нигар,
К-аз ақаб баҳри халосам дигаре дошт дареғ.

Обрӯ бод зи хоки дари ӯ Ҷомиро,
Ки рух аз саҷдаи ҳар хоки даре дошт дарег.

*   *   *

Ҳашмати майфурӯш бин, бар дари ӯ зи ҳар тараф,
Гирди мавоиди карам аҳли сафо кашида саф.

Файзи кароматаш ниҳад дам ба дам аз сафоли май,
Ринди Худошиносро ҷоми ҷаҳоннамо ба каф.

Парваришат диҳад фалак, лекин аз ӯ ту бартарӣ,
Беш ниҳад, бале, хирад қимати гавҳар аз садаф.

Пардаи дидаву дилам фарш бувад ба роҳи ту,
Гар қадаме бад-ин тараф ранҷа кунӣ, зиҳӣ шараф!

Қиблаи ҷони аҳли дил мастиву бехудӣ бувад,
Ваҳ, ки ба зуҳду тавба шуд беҳуда умрҳо талаф.

Бонги дафина хуш бувад хоҷаи заршуморро,
Муфлиси дурдхораро хуштар аз ин садои даф.

Меҳнати бодия макаш Ҷомиву азми Кӯфа кун,
Шав пайи ҳаҷҷу умра ҳам тоифи машҳади Наҷаф.

* * *

Ба худ гумони ман ин буд, ки дар бидояти ишқ
Ки кӯси мулк занам зуд дар вилояти ишқ.

Дареғу дард, ки ҳам дар миён фурӯ рафтам
Надида бориқаи[1] лутф аз ниҳояти ишқ.

Зи корхонаи ишқам ҷуз ин насибе нест,
Ки бар забон гузарад гаҳ-гаҳам ҳикояти ишқ.

Ҳуқуқи ишқ риоят чунончи мебояд,
Наёфт, з-ин бувад аз ошиқон шикояти ишқ.

Пайи нузули ҳар оят шунидаам сабабе,
Бурун бувад зи сабабҳо нузули ояти ишқ.

Зи ҷаври даҳр паноҳе гирифта ҳар бедил,
Паноҳи ман чӣ бувад, сояи инояти ишқ.

Чӣ суд саъйи ту, Ҷомӣ, беҳ он бувад, ки ниҳӣ
Зимоми маслиҳат андар кафи кифояти ишқ.

[1] Бориқа – тобиш, дурахш.

* * *

Аз дари баставу девори баланди ту ба танг
Омада бо дару девор аз ин гусса ба ҷанг.

Гуфтаӣ, шаб дари мо чанд занӣ, ин на дуруст,
Аз дили сахти ту бар сина ҳамекӯбам санг.

То ба гӯши ту расад нолаи ман, мехоҳам,
Ки ба базми ту кунам аз раги ҷон риштаи чанг.

Додаам дил ба ту, аз сурати мижгони ту пар
Бастаам бар камарат таркаше аз тири хаданг.

Чӣ кунам чора, ки карданд дар ин луҷҷаи Нил
Гавҳари васли туро таъбия дар коми наҳанг.

Набарад нақши хати сабзи туро гиря зи дил,
Нашавад пок ба шустан зи рухи ойина занг.

Номи Ҷомӣ чӣ бувад нанги ҳама бадномон,
Ринди расвошуда аз номи накӯ дорад нанг.

* * *

Биё, ки фасли баҳор асту муҳтасиб маъзул,
Муоширон ба фароғат ба кори худ машғул.

Биё, биё, ки сафо дар пайи сафост ҳама,
Ҳариф содаву май беғашу қадаҳ масқул.[1]

Шаробу лаъл зи ҷоми булӯр каш, ки ба ҳам
Ду ҷавҳаранд, яке мунқаид, дигар маҳлул.

Алам ба олами итлоқ зан зи бодаи лаъл,
Машав чу фалсафиён қайди иллату маълул.

Фақеҳу зоҳиду обид на марди ин коранд,
Бибанд дар рухи инон дари хуруҷу духул.

Чу аз фазоили мардони роҳ маҳрумӣ,
Чӣ суд баҳс, ки он фозил асту ин мафзул.[2]

Ба ҷурми тавба зи мастон хиҷил машав, Ҷомӣ,
Ки пеши аҳли карам ҳает узрҳо мақбул.

---

[1] Масқул – тоза ва ҷилодор кардашуда.
[2] Мафзул – беҳудагӯй.

*   *   *

Дар даҳонат шак аст в-он ду-се хол,
Гирди лаб нуқтаҳост шакли дол.

Қосиранд аз мисоли қомати ту
Нахлбандони коргоҳи хаёл.

Нест мурғи ҳавои ишқи туро
Ҳеҷ чизе беҳ аз фароғати бол.

Бехудаид аз ҷамоли талъати ту
Сокииоии сародиқоти[1] ҷалол.

Бин сиришки маро, ки аз хотир
Шӯяд оби равон ғубори малол.

Ҳолат аз бонги най чӣ суд, ай шайх,
Чун най воқиф аз ҳақиқати ҳол.

Умри Ҷомӣ аз он даҳону миён
Меравад дар хаёлҳои муҳол.

---

[1] Сародиқот – ҷ. сародиқ – саропарда, чодир, хайма.

*   *   *

Шароби лаъл бидеҳ, соқиё, ки як-ду-се дам
Раҳам зи шуғли сияҳкории давоту қалам.

Ба дил, ки чун вароқи нонавишта покиза аст,
Чаро кашам зи хаёли дурӯғу рост рақам.

Дилам зи ранги дурангӣ гирифта, чанд кунам
Саводи шаъри қарин бо баёзи шеър ба ҳам.

Ба васфи рӯйи ғизолон газалсарой чанд?
Ба фикри қофия пуште чу зулфи эшон хам!

Кудурати хату шеърам куҷо барад зи замир
Ба ҷуз сафои маю лаҳни зеру нағмаи бам.

Вале, дарег, ки тай шуд зи базмгоҳи умед
Зи дастбурди лаимон бисоти лутфу карам.

Сафоли дурд туро бас зи дасти дурдкашон,
Ҳадиси ҷом макун, Ҷомиву ҳикояти Ҷам!

*　*　*

Дур аз туам афтода бар бистари дарду ғам,
Як пой дар ин олам, як пой дар он олам.

Роҳи дилу динам зад он орази гандумгун,
Набвад ба ҷуз ин маънӣ мероси ман аз Одам.

Хай карда рухат борад аз қуреи қамар парвин,
Хандон даҳанат дорад дар ғунчаи тар шабнам.

То муҳр кунад дилро аз ҳар чӣ, на меҳри ту,
Ёқути лабат аз хат карда-ст сияҳ хотам.

Ту шоҳиди ҷонҳоӣ, ҳошо, ки хаёлатро
Ҷуз дидаи ҷон бошад дар пардаи дил маҳрам.

Бас ташнаҷигар мурда, дар бодияву ҷонаш
Дар саҳна ҳарам рақсон бар замзамаи Замзам.

Шуд қоидаи ёрӣ суст аз дили сахти ту,
Ҳарчанд зи санг омад бунёди бино муҳкам.

Дар мардумаш ояд хун аз нӯги мижа берун,
Бе лаъли лабат Ҷомӣ аз дил чу барорад дам.

*   *   *

Гоҳе, ки кашӣ теғ, ниҳам ғардани таслим,
Ҳар бесару поро накушӣ, з-ин бувадам бим.

Бар аҳли дил омӯхтани ҳарфи ғаматро
Шуд синаи нохунзадаам тахтаи таълим.

Мустахриҷи аҳкоми шаҳидони фироқат
Аз хуни дилу дида кашад ҷадвали тақвим.

Ҳар ҷо, ки дарафтад сухани Сидраву Тӯбо,
Зикри қади раънои ту авлост ба тақдим.

Ҷаннатталабон гар лаби ширини ту бинанд,
Дар коми ҳама талх шавад Кавсару тасним.

Зад килки мусаввир пайи тасвири хати ту
Мушкин алифе, чанд рақам бар вараҷи сим.

Ҷомӣ кунад аз тангдилӣ ёди даҳонат,
Ҳар ҷо, ки бар ӯ танг шавад қофияи «мим».

* * *

Биё, к-аз рӯйи соқӣ вақти гул бурқаъ барандозем,
Зи акси рӯйи он гулчеҳра гул дар соғар андозем.

Чу гирад хоби мастӣ наргиси он сарви гулрухро,
Зи гул болин ниҳем, аз фарши сабза бистар андозем.

Бигирем аз сари хум хишт в-аз лойи таҳи май гил,
Пайи ишрат дар ин хумхона тарҳи дигар андозем.

Зи бонги чангу лаҳни аргунуну нагмаи барбат
Фигон дар торуми ин гунбади нилуфар андозем.

Садои мастии мо то ҳама офоқро гирад,
Аз ин боми зумуррадфом ин ташти зар андозем.

Агар ақли насиҳатгар ниҳад бунёди мастурӣ,
Ба як ҷуръа шароби талх бунёдаш барандозем.

Зи маҳрумист дурӣ аз ҳарими маҷлиси мастон,
Ба ҳар ҳолат тавон худро ба он маҷлис дарандозем.

Тараннум мекунад воиз чу май, хуш нест бе мутриб,
Биё, то сархушон худро ба пойи минбар андозем.

Наёромем чун киштӣ дар ин дарё, вале ҳар ҷо,
Ки вологавҳаре ёбем, он ҷо лангар андозем.

Фазои ин шикористон пур аст аз сайди парварда,
Чаро шабҳо зи ҳиммат бар шикори лоғар андозем.

Нашояд ташналаб рафтан суйи ҷаннат, биё, Ҷомӣ,
Ки худро пеш аз он аз хумми май дар Кавсар андозем.

*   *   *

Мо ба роҳи талаби васли ту наъл афгандем
В-аз лаби лаъли ту дандони тамаъ баркандем.

Даври паргори фалак расми ҷудой ангехт,
То дар ин доира кай боз ба ҳам пайвандем.

Кас ғирифтор мабодо ба мулоқоти рақиб,
Нописандем ба кас, он чи ба худ напсандем.

Бо ту будем чу тан ҳамнафаси ҷон якчанд,
Зинда акнун ба мададгории он якчандем.

Остинҳо зи ду соид бувадат сарраи сим,
Даст бикшой, ки бас муфлису ҳоҷатмандем.

Нест баҳри ғаразе будани мо дар кӯят,
Бо сагони ту ба занҷири иродат бандем.

Дӣ гузаштӣ ба ману сояи сарви ту фитод,
Мо чу Ҷомӣ зи висолат ба ҳамин хурсандем.

*   *   *

Рухсатам деҳ, ки сари зулфи сиёҳат гирам,
Дидаро равшанӣ аз рӯйи чу моҳат гирам.

Чу туро нест сари он ки биёбам ба ту раҳ,
Дод хоҳам, набиёям, сари роҳат гирам.

Гарчи бешам гунаҳе нест, занам дасти ниёз,
Домани лутф пайи афви гуноҳат гирам.

Соя афган ба ман, ай сарв, ки афтам ба ҳалок,
Гарна аз ҳодисаи даҳр паноҳат гирам.

Аз сари бистарам имшаб марав, ай ҳамсоя,
То ба андӯҳи шаби хеш гувоҳат гирам.

Ай гул, аз лутф мазан лоф, ки пеши рухи ӯ
Бо дусад барг яке барги гиёҳат гирам.

Ҷомиё, дам мазан аз дарду ғами ҳаҷр, ки ман
Шарҳи ин воқеа аз нолаву оҳат гирам.

*   *   *

Саҳар ба гӯшаи меҳроб зорие кардам,
Ба ёди абруи ту ашкборие кардам.

Қароргоҳи дилам зулфи беқарори ту буд,
Аҷаб мадор, агар беқарорие кардам.

Ҳавои зулфу рухат дар дилам куҳан шуда буд,
Зи навдамида хатат тозакорие кардам.

Набурд бори гамат пойи сабри ман аз ҷой,
Ба зери бори гамат бурдборие кардам.

Бар остони ту судам ба хок рӯйи ниёз,
Сагони кӯйи туро ҳақгузорие кардам.

Шабе ба сӯйи ту, гуфтӣ, гузар кунам чу хаёл,
Дар интизори ту шабзиндадорие кардам.

Барор ҳоҷати Ҷомӣ, чу гуфтамат ҳолаш,
Ки ин фасона ба уммедворие кардам.

* * *

Ман он наям, ки зи ту даст дораму биравам,
Туро ба дасти рақибон гузораму биравам.

Ба қасди диданат оям, чу рӯй нанмоӣ,
Нафири шавқи ту аз дил барораму биравам.

Шикофи теги ту хоҳам ба фарқи сар, маписанд,
Ки ноумед паси сар бихораму биравам.

Ки ҷойи ҳамчу мане остони ту он беҳ,
Ки ҷойи худ ба сагонат супораму биравам.

Аҷал расид, ба як саҷда қиблаи ман шав,
Ки ин вазифа итоат гузораму биравам.

Чу гашт бе ту кунам, гар набинамат дар боғ,
Чу абр бар гулу сарв ашк бораму биравам.

Магӯ, ки Ҷомӣ аз ин дар бирав, амонам деҳ,
Ки бар ту дарди дили худ шумораму биравам.

*   *   *

Чун мани бесабру дил хоҳам, ки он рӯ бингарам,
Аввал аз бими рақиб ин сӯву он сӯ бингарам.

Сӯзадам ҷон з-орзуи он хату ораз ба боғ,
Сояи сунбул чу бар гулҳои худрӯ бингарам.

Бар миён сад риштаи ҷон бо камар бастӣ гиреҳ,
То ба кай чандин гиреҳ баста ба як мӯ бингарам?

Рӯйи ман беҳ гуфтаӣ ё моҳ, рухсат деҳ даме,
То кушоям бурқаъу рӯйи ту некӯ бингарам.

Ман ҳамемирам паси зонуи ғам, дар базми айш
То каят бо ину он зону ба зону бингарам?

Дар тамошои ту ҳайронам, надонам чун кунам,
Зулфу рух ё холу хат ё чашму абрӯ бингарам?

Чанд гӯй аз захми чавгони ту бошад баҳраманд?
Ман зи ҳасрат ашкрезон дур дар гӯ бингарам?

Бар лаби ҷӯ як замон биншин, ки пинҳон аз рақиб
Акси рухсори туро афтода дар ҷӯ бингарам.

Бар дили Ҷомӣ чу навак мезанӣ, баҳри Худой,
Сахттар мекаш камон, то зӯри бозу бингарам.

* * *

З-он наранҷам, ки зи худкарда гаронат бинам,
З-он биранҷам, ки миёни дигаронат бинам.

Серият нест зи ошиқ, ки садат ошиқ ҳаст,
Дил барои сади дигар нигаронат бинам.

Ҳар дам аз хӯйи дигар медиҳадат шакли рақиб,
Дар кафи ӯ чу гили кӯзагаронат бинам.

Нархи арзони ту гуфтам, ки ҳазорон ҷон аст,
Ҷойи он ҳаст, ки бо хеш гаронат бинам.

Даъвии раҳм кунӣ, гар бувад ин рост, чаро
Фориғ аз гиряи хунинҷигаронат бинам?

Нест чун қадди ту сарве ба чаман рост, вале
Рост бо табъи ҳама каҷназаронат бинам.

Ҷомӣ, ин сон, ки дар он тангқабо дил бастӣ,
Оқибат ғунчасифат ҷомадаронат бинам.

*   *   *

Ба тарки ошиқӣ, ай пандгӯ, мадеҳ пандам,
Диле, ки бигсилам аз ишқ, бо чӣ пайвандам?!

Зи умри рафта маро нест ҳасрате чандон,
Ҷуз он ки умр на дар ишқ рафт якчандам.

Ба таън номи саге мениҳад рақибам доғ,
Хушам ба доғи саге, чун туӣ Худовандам.

Ту теғ дар кафу ман зери теғи ту аз завқ
Чу захми ғарқа ба хун лабкушода механдам.

Маро ҳамеша дуо аз бало сипар мебуд,
Чу тири ғамзаат омад, сипар бияфкандам.

Чу дам зи шеър занам айби ман макун, Ҷомӣ,
Ки шеъри хуш ҳунару ман ба он ҳунармандам.

Зи таъни зодаи табъам забони нутқ бибанд,
Ки таъни ӯ, ба масал, ҳаст таъни фарзандам.

*   *   *

Ёди он рӯзе, ки бо хубон саре медоштам,
Ҷон ба ҷононеву дил бо дилбаре медоштам.

Гар гуле мешуд ба боди бениёзӣ з-ин чаман,
Андалебосо ҳавои дилбаре медоштам.

Бу, ки гӯяндам, ки ҳаст андар фалон кишвар буте,
Гӯш бар афсонаи ҳар кишваре медоштам.

То мағар ояд бурун зебонигоре аз даре,
Расми дарюза ба ҳар хоки даре медоштам.

То битобад ногаҳон моҳе зи олиманзаре,
Дида ҳар ҷо мешудам, бар манзаре медоштам.

Ҳар куҷо мурғе ба боми хубрӯе дидаме,
Гуфтаме, ман кош ҳам болу паре медоштам.

Баҳри тасхири парирӯён ба афсуни сухан
Дар бағал з-ашъори Ҷомӣ дафтаре медоштам.

*   *   *

Ай зада навбати гамат нолаи субҳгоҳиям,
Санги ҷафои ту ба сар гавҳари тоҷи шоҳиям.

Ман, ки кулаҳ ниҳодаме каҷ зи ғурури сарваре,
Дар сари бандагӣ-т шуд нахвати каҷкулоҳиям.

Пир наям, ки пирро ишқи ҷавон ҷавон кунад,
Сели дамодами мижа шуст зи мӯ сиёҳиям.

Дод намедиҳӣ, мадеҳ, бас бувад ин ки гаҳ-гаҳе
Ҷой кунад ба гӯши ту наъраи додхоҳиям.

Чун нашавам ба давлати бандагии ту муфтахар,
Ман, ки ба мансаби сағӣ бар дари ту мубоҳиям.[1]

Шуд тани хастаам чу мӯ, ранги шикастаам чу каҳ,
Чанд зи гам гузориям, чанд зи ғусса коҳиям.

Ҷомияму маро лақаб хокнишини мастаба,[2]
Муфтии шаҳр, гӯ, махон сӯфии хонақоҳиям.

---

[1] Мубоҳӣ – сарафроз, ифтихоркунанда.
[2] Мастаба – майхона.

*   *   *

Ба рӯзи васл паёпай намоӣ дидорам,
Ки то захираи айёми ҳаҷр бардорам.

Агар назораи рӯйи туам шавад рӯзӣ,
Ҳазор шаб ба хаёли рухат ба рӯз орам.

Ҳазор қатраи хун дар дилам гираҳ шудааст,
Биё, ки рӯйи туро бинаму фурӯ борам.

Чу иқди растаи дандон ба ханда бикшоӣ,
Сазад, ки силки гуҳарро ба ҳеҷ нашморам.

Бар осмон маҳу ҳур, бар замин гулу лола
Нигоҳ мекунаму рӯйи туст пиндорам.

Магӯ, ки чанд диҳӣ дарди сар маро, Ҷомӣ,
Худойро, ки бикун як карашма дар корам,

Ки то гаронии тан з-остони ту бибарам,
Матои ҷон ба сагони дари ту биспорам.

* * *

Киям ман, ки васлат таманно кунам,
Бад-ин дида рӯят тамошо кунам.

Ҳамин бас, ки аз худ гирифта канор,
Миёни сагони дарат ҷо кунам.

Амома[1] маро дарди сар медиҳад,
Ба ҳар ҳила онро зи сар во кунам.

Зи фарқи худаш баҳри дурдикашон
Фуруд ораму дард боло кунам.

Ниҳам субҳа з-ангушту хирқа зи пушт,
Ба он ҳар чӣ бояд, муҳайё кунам.

Ба субҳа[2] харам донае чанд нуқл
Куҳанхирқаро раҳни саҳбо кунам.

Чу Ҷомӣ пайи ёри яктои хеш
Дили худ зи ҳар чиз якто кунам.

---

[1] Амома (аммома) – салла, дастор.
[2] Субҳа – тасбеҳ.

*   *   *

Навозишномае овард бод аз ҳазрати ҷонон,
Мухаллад [1] бод бар фарқи гадоён зилли султонон.

Баёзаш нурбахши дидаи ҷамъе гамандешон,
Саводаш мояи ҷамъияти муште парешонон.

Фишондам ҷон, чу омад ҳамраҳи қосид хаёли ӯ
В-аз ин камхидматӣ шармандаам аз рӯйи меҳмонон.

Фироқаш кофаре омад мусулмонкуш, намедонам,
Чӣ сон аз дасти ин кофар барам ҷон, ай мусулмонон?

Чу гардад танг бар ман олам аз ҳиҷрони ӯ, ҳар шаб
Ниҳам рӯ дар биёбони таманно борагиронон.

Ба сарҳадди диёри ӯ расонам хешро в-он гаҳ
Дароям дар ҳарими ӯ пас аз рухсат зи дарбонон.

Бибинам талъаташ аз дидаи пурнам гуҳаррезон,
Бибӯсам остинаш бар ду олам доманафшонон.

Надида сер дидори вай, аз бими малоли ӯ
Равонӣ бозпас гардам дуогӯён, санохонон.

Ҳаме зӣ шоду хуррам бо хаёлоти хуш, ай Ҷомӣ,
Ки набвад ҷуз хаёле ин ҷаҳон пеши худодонон.

---

[1] Мухаллад – абадӣ, доимӣ.

*   *   *

Нигоро, зи дармондагон ёд мекун,
Худоро, зи дармондагон ёд мекун.

Чу дармонда мӯрем афтон ба роҳат,
Саворо, зи дармондагон ёд мекун.

Чу ихлоси аҳли иродат надорӣ
Риёро, зи дармондагон ёд мекун.

Чу бар маҳрамон шарбати васлат афтад
Гуворо, зи дармондагон ёд мекун.

Пайи пурсиши дӯстон чун фиристӣ
Саборо, зи дармондагон ёд мекун.

Раҳи қисмат аз турраи тор-торат
Балоро, зи дармондагон ёд мекун.

Чӣ ёрои Ҷомӣ, ки сӯят нависад,
Ки ёро, зи дармондагон ёд мекун.

*   *   *

Донӣ, ки чист бар рухам ин ашки лолагун,
Ишқат чаконд аз дили ман қатраҳои хун.

Хуни дилам зи оташи туст, омада ба ҷӯш,
Оташ чу тез гашт, зи сар меравад бурун.

Оташ зи об кушта шавад в-ин аҷаб, к-аз ашк
Ҳар лаҳза зиндатар шавадам оташи дарун.

Чашми ман аз хаёли лабат ашкрез ҳаст,
Пурмай сурохие, ки фитода-ст сарнагун.

Ҳам одамӣ фирефтаи туст, ҳам парӣ
З-ин лаъли пурфасонаву з-ин чашми пурфусун.

Гар оҷизам ба дасти рақиби ту, дур нест
Шери фалак сагони даратро бувад забун.

Ҷомӣ назар ба оразу хатти ту дӯхта-ст,
К-аз обу сабза нури басар мешавад фузун.

* * *

Ба бустон мегузар в-аз чеҳра гулҳоро хиҷил мекун,
Ҳамезан ханда в-аз лаб ғунчаҳоро мунфаил мекун.

Биҳил кардан чӣ хоҳӣ, чун кушӣ моро, касе бар ту
Надорад ҳукм, ҳам худ мекушу ҳам худ биҳил мекун.

Нашояд манзили ту з-обу гил, гоҳе, ки меоӣ,
Гузар бар дида, раҳ бар сина, ҷо дар ҷону дил мекун.

Миҷозат мунҳариф[1] мебинам, ай хилватнишин, гоҳе
Ба кӯйи некувон касби ҳавои муътадил мекун.

Лабамро бо лаби ӯ муттасил[2] кардӣ, хаёл, ай дил,
Чӣ ҷонафзо хаёле кардӣ, инро муттасил мекун!

Нишони по-ш то монад пайи бӯсидан, ай дида,
Ба ҳар роҳе, ки он маҳ меравад, аз гиря гил мекун.

Дилат з-он бут пур, ай Ҷомӣ, ба Каъба рӯ чӣ меорӣ?
Бад-ин дил рӯй дар бутхонаи Чину Чигил мекун!

---

[1] Мунҳариф – аз ҳолати эътидол баромада.
[2] Муттасил – пайваст.

* * *

Нигоро, шабе ҳамнишин бош бо ман,
Чу бахти мусоид қарин бош бо ман.

Зи рифъат маҳи осмонӣ, замоне
Нишаста ба рӯйи замин, бош бо ман.

Зи андӯҳи ҳиҷрон ҳазин аст ҷонам,
Фараҳбахши ҷони ҳазин бош бо ман.

Туӣ, ҳар чӣ ҳастӣ, киям ман, чиям ман,
Ки гӯям чунон ё чунин бош бо ман.

Русуми мусулмонӣ аз ту нахоҳам,
Зи кофарнажодон чунин бош бо ман.

Ниҳода ба фарқи ҳама дасти роҳат,
Гирифта ба каф теғи кин бош бо ман.

Ба бегонагон чин кушода зи абрӯ,
Фиганда гираҳ бар ҷабин бош бо ман.

Хуш он шаб, ки кардӣ хитобам, ки Ҷомӣ,
На дар банди дунёву дин бош бо ман.

Ба ҳар кор созам, ба ҳар ҳукм ронам,
Яке бандаи камтарин бош бо ман.

*   *   *

Биё, ай шуҳра, дар ишқат ба шаҳри ҳусн машҳурон,
Ки ҳам манзури шоҳон бинамат ҳам шоҳи манзурон.

Хуморолудам аз чашмат, лаби холе зи хат бинмо,
Ки бошад бодаи софӣ илоҷи ранҷи махмурон.

Чӣ истиғност ин, ё Раб, ки не парвои наздикон,
Ҳамебинам туро, ай нозанин, не раҳм бар дурон.

Сулаймонвор меронӣ, чӣ ғам дорӣ, агар ногаҳ
Зи наъли бодпоят рахна афтад дар сафи мӯрон.

Табиби ранҷи ишқӣ, сӯйи ҳар дасте мабар дастат,
Мабодо ранҷа гардад з-изтироби набзи ранҷурон.

Гузар бар сокинони савмаа бо ин лаби майгун,
Ки то афтанд дар май он ба зуҳду ту ба магрурон.

Ба маҳҷурӣ зи васлат гарчи умре канд ҷон Ҷомӣ,
Надида ҳаргиз аз ту раҳмате бар ҳоли маҳҷурон.

* * *

Теғи мижгонро ба хуни ишқбозон тез кун,
Ғамзаро дар қатли покои ханҷари хунрез кун.

Бо чунин шакли пурошӯб о бурун як бомдод,
Шаҳрро дармондаи ғавгои растохез кун.

Талхкомам аз турушрӯйии ту, баҳри Худо,
З-он ду лаб як хандаи ширини шӯрангез кун.

Зоҳидо, гар бор хоҳӣ дар сафи дурдикашон
Субҳа бифган в-аз сабӯи бода дастовез кун.

Хуфтаам чун чашми ту бемор, пурсиш кун маро,
Шарбати бемориям аз лафз шаҳдомез кун.

Менишонам з-остонат аз сиришки дида гард,
Хуни ноб аст ин на об, ай ҷон, аз ин парҳез кун.

Шуд Ҳарӣ, Ҷомӣ, зи зулми ғамзаи туркон хароб,
Рӯй дар маҳрусаи[1] Шероз ё Табрез кун!

---

[1] Маҳруса – мамлакат, қаламрави подшоҳ.

*   *   *

Согар маҳи нав бошад, холӣ шуда, мапсанд он,
Ногашта маҳи нав пур, нуре надиҳад пинҳон.

Нашкуфт дилам, то ту бар ман надамидӣ дам,
Бе боди баҳор, оре, ғунча нашавад хандон.

Ишқи ту халосам кард аз банди хирадмандӣ,
Ёди ту фароғам дод аз панди хирадмандон.

З-он абруи пурчинам чандон турушӣ додӣ,
К-аз себи занахдонат шуд қанд маро дандон.

Рӯзе, ки шавад зиндон дур аз ту ҷаҳон бар ман,
Аз ёди рухат бар худ гулшан кунам он зиндон.

Дар тавфи дарат шабҳо дунболи сагат гардам,
З-он гуна, ки ғардад саг дунболи худовандон.

Ҷомӣ зи бутон танҳо мегиряду месӯзад,
Ҳамчун падари мушфиқ аз фурқати фарзандон.

* * *

Ай дар даҳани тангат ҷуллоби шакар пинҳон,
Дар сунбули шабрангат барги гули тар пинҳон.

Сию ду бувад он лаб, ҳар гаҳ ба шумор орӣ,
Яъне ки бувад дар вай сиву ду гуҳар пинҳон.

Бо ҳар кӣ дучор афтӣ, коми ду ҷаҳон ёбад,
Шабҳо, ки ба гашт ой аз хона бадар пинҳон.

Гуфтӣ, ки бигӯ, пайдо сирре зи миёни ман,
Нимест зи мӯй, он ки дар зери камар пинҳон.

Аз ҳаҷри туам бар дил сад доғ бувад пайдо
В-андар таҳи ҳар доге сад доги дигар пинҳон.

Ҳар фарш, ки андозам дар кулбаи гам бе ту,
Гардад зи нами дида дар хуни ҷигар пинҳон.

Нанҳод туро дар дил як зарраи меҳр Эзид,
Ҳарчанд кунад сунъаш дар санги шарар пинҳон.

Азбаски бувад рашкам бар гӯшу забон бе ту,
Номат набарам ҳаргиз бо хеш, магар пинҳон.

Аз чашми ту дуздида хоҳад назаре, Ҷомӣ,
Кӯрии рақибонро сӯяш бинигар пинҳон.

* * *

Хуш он ки дар чаман, ай нозанин, ту бошию ман,
Ба пойи сарву суман ҳамнишин ту бошию ман.

Нишаста бар сари сабза, ба рӯйи соғари май
Фишонда барғи гулу ёсамин, ту бошию ман.

Зи акси ашки ману лаъли ту дар оби равон
Ба тарфи ҷӯйи маю ангубин, ту бошию ман.

Зи баски аз кафи ҳам хӯрда ҷоми моломол,
На ақл монда ба ҷою на дин, ту бошию ман.

Бувад, ки хӯй кунӣ бо ман, аз Худо хоҳам,
Ки монда дар ҳама олам, ҳамин ту бошию ман.

Гирифта ҷой рақибон ҳама ба зери замин,
Ба ҳам нишаста ба рӯйи замин, ту бошию ман.

Зи шаҳр карда чу Ҷомӣ ҷило зи таъни касон,
Гаҳе ба Рум шуда, гаҳ ба Чин, ту бошию ман.

* * *

Аҷаб дар арбада-ст имрӯз бо ман турки масти ман,
Гиребонам ба дасти ӯву домонаш ба дасти ман.

Манам пурсарву гул боғе зи фикри қадди рухсораш,
Ки бошад тири таъни айбҷӯён хорбасти ман.

Ба дорам сарбаландӣ дод он нахли ҷаҳоноро,
Чӣ олӣ шуд, бибин з-иқболи ишқаш қадри пасти ман.

Маро шуд умр шасту моҳии он соиди симин
Наяфтод андар ин гирдоби ғам ҳаргиз ба шасти ман.

Бути ман худпараст аз ойина, ман бутпараст аз вай,
Надорад фикри ҳоли бутпарастон бутпарасти ман.

Фиғанд он сарв соя бар сари ман, чашми он дорам,
Ки фардо сояи Тӯбо бувад ҷойи нишасти ман.

Наям ман Ҷомии осудахотир, он тунукҷомам,
Ки аз санги ҷафо он тундхӯ хоҳад шикасти ман.

*   *   *

Ба рухат гул-гул, ки таъсири шароб андохта,
Ҳаст барге чанд гул, бар рӯйи об андохта.

Карда маҳд аз лолаву гул наргиси раънои ту,
Зери мушкин соябон худро ба хоб андохта.

Нест он гунча фарози шох дар бустон, ки гул
Бар рух аз шарми ту зангорӣ никоб андохта.

Гесу андар по кашон дар дил хаёлат карда ҷой,
Шаҳрёре соя бар шаҳри хароб андохта.

Аз лабат дар базми мастон чун гузашта нуктае,
Оташе дар ҷому шӯре дар кабоб андохта.

Орзуманди рухат чун дида дар хур ташна аст,
Бар умеди об худро дар сароб андохта.

Омада дар чашми Ҷомӣ милҳои оташин,
Пеши рӯят гар назар бар офтоб андохта.

*   *   *

Биё соқӣ, ки шуд бо майпарастон аҳди ғул тоза,
Фигаид овози булбул дар чаман з-ин маънӣ овоза.

Куҳанрасмест тавба, тарки он хуштар дар ин мавсим,
Ки сабза хуррам асту сурию савсан тару тоза.

Зи боди меҳнати даврон шуд абтар дафтари айшам,
Кунад з-абрешими чангаш муғаннӣ, кош, шероза.

Дар айвони харобот ор рӯ аз Каъба, то бинӣ
Улувви ҳиммати бонию[1] ҳусни санъати роза[2].

Қиёси кори ҷонбозон макун бар ҳоли раъноён,
Ки бошад сурх рӯйи ғозиён аз хун, на аз ғоза.

Ба тарфи ораз он хат бас занахдонест, ҷойи ӯ
Ҳамон беҳтар, ки нанҳад пойи худ берун зи андоза.

Макун дар сина Ҷомӣ хона шаҳрошӯби шӯхеро,
Ки дорад хона аз шаҳри вафо беруни дарвоза.

---

[1] Бонӣ – бинокунанда, меъмор.
[2] Роза – гилкор, лойгар.

*   *   *

Ай он ки гирди маҳ зи хат мушкинҳилоле бастаӣ,
Баҳри ҷунуни мо зи нав некӯхаёле бастаӣ.

Рангин зи хуни ошиқон шуд риштаи фитроки ту,
Ё баҳри зинат Рахшро гулгундаволе бастаӣ.

Кам тофт акси ҳоли мо бар хотират чун ойина,
То аз нами мижгони мо занги малоле бастаӣ.

З-авроқи илм, ай муддаӣ, то авҷи ирфон чун парӣ,
Гарчи зи парри когазин бар хеш боле бастаӣ.

Бар лавҳи ҳусн аз навхатон бурдӣ дар ин маънӣ сабақ,
К-аз лаъл «мим»-е кардаӣ в-аз мушк «дол»-е бастаӣ.

Аз рӯю қадди ӯ, дило, тартиби васфе кардаӣ,
Рамзе ба моҳе гуфтаӣ, нахле ба соле бастаӣ.

Аз печиши гам сар макаш Ҷомӣ, ки менадҳад садо,
Торе, ки бар уди сухан бе гӯшмоле бастаӣ.

*   *   *

Гул зад ба боғи субҳдам авранги хусравӣ,
Бардошт булбул аз чаман оҳанги паҳлавӣ,

Яъне бисоти сабза шуд аз лутфи бод нав,
Аҳди ништотро ту ҳам аз бода деҳ навӣ.

Бо мо намезанад дами лутф он ки табъияст,
Дар лаъли ӯ латофати анфоси Исавӣ.

Гуфтам, ки кай шавам ба дари қурби ту муқим,
Гуфт он замон, ки аз худии худ бадар шавӣ.

Дар ишқ шав алам, ки ба олам намондааст,
Ҷуз қиссаи Аёз зи Маҳмуди Ғазнавӣ.

Кай лаззати калом чашӣ, гарна чун Калим
Бо дӯст як-ду ҳарф бигӯиву бишнавӣ.

Ҷамъияти дил ар талабӣ, санги тафриқа[1]
Афган ба шишахонаи асбоби дунявӣ.

Маҷмӯаи латоифи Ҷомӣ сафина нест,
Баҳрест пурҷавоҳири асрори маънавӣ.

Табрезро ту Шамси абадпартавию ҳаст
Гуфтори ӯ ба номи ту ашъори Мавлавӣ.

---

[1] Тафриқа – парешонӣ, парокандагӣ.

ТАВЗЕҲОТ

Аёз – аз ғуломони дӯстдоштаи Султон Маҳмуди Ғазнавӣ (997-1030 м.) буда, доим дар паҳлуи султон мегаштааст.

Аттор – Шайх Фаридуддин Муҳаммад Аттори Нишопурӣ (тав. тақрибан соли 1145 – ваф. соли 1221 дар Нишопур) аз суханварони адабиёти сӯфияи форсии тоҷикӣ буда, бо мероси гаронмояи бадеияш байни аҳли адаби ҷаҳон маъруфият дорад.

Бадахшон – вилояте, ки як қисми он Вилояти Мухтори Бадахшони Кӯҳии Тоҷикистони кунуниро ташкил медиҳад ва қисми дигараш дар Ҷумҳури Исломии Афғонистон аст; лаъли Бадахшон навъи аълои лаълест, ки аз кӯҳистони Бадахшон ба даст меоранд.

Бангола – дар халиҷи уқёнуси Ҳинд, байни нимҷазираи Ҳиндустон дар ғарб ва нимҷазираи Ҳинду Хитой ҷойгир аст.

Батҳо – номи водии Макка.

Баҳром – ситораи Миррих (Марс) аст, ки ситорашиносони қадим онро барангезандаи фитна ва ҷанг донистаанд.

Бесутун – номи кӯҳест дар наздикии шаҳри Кирмоншоҳ, ки бар он нақшу нигор ва хатҳои мехии қадими форсӣ ҳаккокӣ ва кандакорӣ шудааст.

Водии Айман – аз рӯйи афсонаҳои дини исроилӣ сарзамини муқаддаси Канъон, ҷойе ки гӯё дар он ҷо Худо ба Мӯсо нидо карда будааст.

Водии Қудс – водии покизагӣ аз олоиш ва гуноҳ.

Дайр – ибодатхона ва хонақоҳи насрониён ё оташпарастон дар назар аст.

Даҷла – номи рудхонаи бузург ва маъруф дар Ироқ, ки номи қадимии он Арванд будааст.

Доро – писари Доробшоҳи Каёнӣ, ки дар дувоздаҳсолагӣ пас аз сари падар ба шоҳӣ расид ва аз румиён бож хост, ки қиссааш да «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ мукаммал омадааст. Искандар, ки ба ривояти «Шоҳнома» писари дигари Дороб буд, аз бож додан даст кашид ва бар ҷанг хест. Дар ин ҷанг эрониён шикаст хӯрданд. Ду тан аз сардорони Доро, ки вазъи ӯро дигаргун диданд, шабона дашна бар сари ӯ заданд. Хабар ба Искандар расид, бар болини бародар омад ва зорӣ карду бар ӯ фош намуд ки бародари ӯст. Доро Искандарро ба додгарӣ васият карду ҷон дод. Зории Искандар бар болини Доро аз қисматҳои бисёр муассири «Шоҳнома»-и Фирдавсист. Низомии Ганҷавӣ низ дар «Искандарнома»

ҳамин саҳнаро бо шевоии тамом сурудааст. Суханварон, аз ҷумла Ҷомӣ, дар адабиёти форсии тоҷикӣ номи Дороро талмеҳ кардаанд.

Дунйию уқбӣ (уқбо) – дунёи моддӣ ва охират; ин дунё ва он дунё.

Заҳҳок – подшоҳи Эронзамин аст, Ҷамшедро барои манманиҳояш ронда ба ҷойи ӯ нишаст. Шоҳи золим будааст. Баъдтар Фаридун бар ӯ ғолиб меояд ва мардумро аз зулми Заҳҳок наҷот медиҳад, ки ин ҳама дар «Шоҳнома»-и Ҳаким Фирдавсӣ муфассал омада.

Зулайхо – номи аслии ӯро «Роил» ва ба ривояте «Нико» гуфтаанд, ҳамсари Азизи Миср – Қатифар ибни Раҳиб буд, ки дар замони фиръавни Миср Раён ибни Валид мезиста ва чун шаҳвараш Юсуфро аз корвонакие харид, ба ӯ дил баст. Байни Юсуф ва Зулайхо дар ишқ моҷароҳои зиёде гузашта, ки ба таври муфассал дар китоби «Тафсири Сураи Юсуф»-и Зайди Тӯсӣ омадааст. Ниёзмандон барои гирифтани маълумоти ҳар чӣ бештар аз қиссаи Юсуф ва Зулайхо метавонанд ба он мурочиат намоянд.

Зуннор – камарбанде, ки зиммиён, пайравони адёни гайр дар кишварҳои мусулмонӣ бар камар мебастанд. Дар ирфон камари хидмат бар миён бастан ва як лаҳза аз риёзат наосудан аст. Зуннор дар миён бастан дар суннати ирфон нишонаи таслим, вобастагӣ ва маҳрумияти дилхоҳу огоҳона ва вафо ба аҳд аст. Аз ин рӯ, зуннор бастан арзиши отифию муқаддас дорад ва орифи зуннор бар камар бастаро ба мақоме хос мансуб мекунад.

Зуҳра – сайёраи Ноҳид, ки онро мутриби фалак меномиданд ва олиҳаи зебоӣ, суруду рақс ва хушию хурсандӣ мешумуранд.

Исо – писари Марям, яке аз панҷ пайгамбари бузурғи пеш аз Муҳаммад(с), ки мусулмонон онҳоро ҳамчун фиристодагони Худо эътироф менамоянд ва Исоро чун зиндакунанда медонанд; барбати Исо, барбате, ки Исо пайғамбар менавохт.

Кавсар – номи ҳавз, ё чашма, ё наҳре дар биҳишт, ки оби он софу гуворо мебошад. Дар адабиёти форсии тоҷикӣ мазҳари гуворoию фаровонӣ ва маҷозан бахшандағию сахо таҷаллӣ ёфтааст.

Кайвон – сайёраи Зуҳал, Сатурн, ки мувофиқи ақидаи мунаҷҷимони гузашта дар осмони ҳафтум ҳаракат мекунад. Кайвон (Зуҳал) наҳс шуморида мешуд.

Камол – Камолуддин Масъуди Хуҷандӣ 1318 1401 м.) аз шоирони ғазалсарои адабиёти форсии тоҷикӣ.

Канъон – номи арабии давлати Лубнон, ки бо номи набераи пайғамбар Нуҳи Канъон ибни Ҳот вобастагӣ дорад.

Каъба – Хонаи чаҳоргӯшаи бузурге дар шаҳри Макка, ки зиёратгоҳи мусулмонон аст ва дар вақти намоз ба он рӯ меоваранд; Байтулҳаром. Маҷозан ҷойи азиз ва мавриди эҳтироми муҳаббат.

Куфа – шаҳр дар Ироқ, қисмати ғарбии дарёи Фурот, маркази вилояти Карбало. Онро Саъд ибни Абиваққос бино намуд. Алӣ ибни Абимтолиб соли 657 ҳ. қароргоҳи худро он ҷо интихоб кард ва соли 661 ҳ. пойтахти халофати Аббосиён гардид. Дар қатори Басра аз марказҳои илмию фарҳангии арабҳо ба шумор мерафт.

Кӯҳкан – лақаби Фарҳод, ки гӯё бо хоҳиши Ширин кӯҳро канда, ҷӯй бароварда буд. Аз симоҳои намоёни достонҳои «Хусрав ва Ширин» ва «Ширин ва Хусрав»-и Низомии Ганҷавӣ ва Амир Хусрави Деҳлавӣ мебошад. Алишери Навоӣ (1441-1501) достони худро «Фарҳод ва Ширин» ном ниҳода буд.

Лайлӣ – аз симоҳои намоёни достонҳои арабист. Лайли духтаре аз қабилаи Ибни Омир, ки аз кӯдакӣ мавриди алоқа ва ишқи Маҷнун (Қайс) қарор гирифта ва худ низ ба ӯ дил мебандад. Падари Лайлӣ онҳоро аз ҳам ҷудо менамояд ва духтарашро ба Ибни Салом медиҳад. Лайлӣ ҳеҷ гоҳ тани худро ба шавҳар намесупорад ва саранҷом ба некномӣ ҷон медиҳад.

Мавлоно – Мавлоно Ҷалолуддини Балхии Румӣ (30.10.1207-17.12.1273), мусаннифи «Девони кабир» ё «Девони Шамс», «Маснавии маънавӣ» ва г.

Мантиқу-т-тайр – номи маснавии Фаридуддин Аттори Нишопурист, ки аз 435 гуфтору як натиҷа фароҳам омада, камобеш аз 4800 байт иборат мебошад. Асари рамзии ирфонӣ буда, дар он душвориҳои ба ҳадаф расидан дар зиндагии рӯҳонӣ ва маънавӣ бо обу ранги бадеӣ тасвиру шарҳ ёфтааст.

Марям – духтари Умрон ва модари Исои пайғамбар.

Масеҳ (Масеҳо) – наҷотбахш. Лақаби пайғамбар Исо(а), ки гӯё мурдаро зинда мекардааст. Чун рамзи ҷонбахшӣ ва гуворо низ ояд.

Маҳмуд – Султон Маҳмуди Ғазнавӣ (солҳои ҳокимияташ дар Ғазна 997-1030) дар назар аст.

Маҷнун – қаҳрамони асосии достонҳои ишқии адабиёти форсии тоҷикӣ ва дигар халқҳои Шарқ. Дар аввал номаш Қайс буда, ишқи Лайлӣ ба ҷунун (девонагӣ) гирифтораш кардаву номи аслияш аз ёдҳо рафтааст. Маҷнун лақаб мегирад ва бо

ин тахаллус шеър ҳам менависад. Адибони форсигӯй номашро хеле зиёд талмеҳ кардаанд. Ниг. ба Лайлӣ.

Молихулиё – бемории димоғӣ, ки боиси хаёлоти ваҳмангез мешавад.

Монӣ – номи наққош ва рассоми даврони Шопури аввал, ки модараш мансуб ба хонадони шоҳии Ашконӣ буд ва иддаои пайғамбарӣ дошт. Монӣ барои ин даъвояш кушта мешавад. Китоби маъруфи Монӣ «Шопургон» ном дошт ва китоби «Аржанг» (ё «Артанг»), ки муштамил бар нақшҳо ва тасвирҳои дилкаш буд, ба ӯ мансуб аст. Монӣ дар адабиёти мо бештар бо ҳунари наққошӣ шуҳрат дорад.

Мӯсо – Мӯсии Имрон, аз пайғамбарони мурсал аст. Дар алоқамандӣ бо номи Мӯсо(а) қиссаву ривоятҳое ҳатанд, ки дар адабиёти форсии тоҷикӣ зиёд истифода мешаванд, монанди дар чиҳилсолагӣ чӯпонӣ кардан, дар ин син ба пайғамбарӣ расидан, дар кӯҳи Тури Сино бо Худо роз гуфтан, қиссаи Сомирию гӯсолапарастии ҳамқабилаҳояш, муъҷизавӣ будани асои Мӯсо, яди байзо ва ғ.

Нил – дарёи бузурги Миср.

Нӯширавон (Нӯшервон) – Кисро – Анӯшервони одил – Хусрави аввал аз шоҳони Сосонӣ, писари Қубод. Номи ӯ дар арабӣ ба сурати Кисро омада ва дар адабиёти форсии тоҷикӣ ғолибан ба ҳамин сурат ба кор рафтааст. Дар замони падараш Қубод Маздак ойини нав овард ва Қубод ойину дини варо пазируфт. Вале баъди чанде аз ӯ рӯй гардонид ва Кисро бо фармони падар Маздак ва маздакиёнро кушт ва чун ба тахт нишаст, ба кишоварзӣ ва ободонӣ пардохт. Духтари хоқони Чинро гирифт ва дӯстии Эрону Чинро устувор сохт. Дар замони Анӯшервон шатранҷ аз Ҳинд ба Эрон омад. Ҳамчунон бо дастури ӯ китоби «Калила ва Димна» ба василаи Барзуяи табиб ба Эрон оварда шуда, ба забони паҳлавӣ тарҷума гардид ва дар қарни дувуми ҳиҷрӣ Ибни Муқаффаъ онро ба арабӣ баргардонд.

Дар адабиёти форсии тоҷикӣ Анӯшервон намунаи додгарӣ ва раъиятпарварӣ дониста шудааст.

Нӯҳ – Нӯҳи пайғамбар, ки гӯё 999 сол умр дида будааст.

Оби Ҳайвон – ба таври Оби Зиндагӣ, Оби Ҳаёт низ дар шеъри Ҷомӣ омадааст ва оби афсонавиест, ки ба нӯшидани он умр ҷовидонӣ мегардида. Аз он танҳо пайғамбар Хизр, ки гӯё роҳбари Искандар будааст, хӯрда ва, аз ин рӯ, онро Оби Хизр низ мегӯянд.

Парвин – номи умумии шаш ситораест, ки хеле ба ҳам наздиканд. Парвин ба забони арабӣ Сурайё ном дошта, ба маънии зичу

анбӯҳ меояд. Парвин дар адабиёти форсии тоҷикӣ маҷозан ба маънии гурӯҳ, ҷамъият ва ҳамроҳ низ кор фармуда шудааст.

Пири Ҷом – ишора ба шоири ориф Аҳмади Ҷомист.

Рай – аз шаҳрҳои қадимии Эронзамин буда, имрӯз ҳам дар тараққию инкишоф аст.

Рахш – номи аспи Рустам дар «Шоҳнома»-и Абулқосим Фирдавсӣ.

Савмаа – ибодатгоҳ, ҳуҷра барои ибодат. Он бештар мансуби рӯҳониёни насронӣ будааст.

Салсабил – номи чашмае дар биҳишт, ки оби ширину гуворо дорад.

Саъдӣ – Муслиҳиддин Абӯмуҳаммад Саъдии Шерозӣ (1203-1292 м.) аз ғазалсароёни маъруф ва муаллифи «Гулистон» ва «Бӯстон» мебошад.

Сидра – номи дарахти афсонавӣ, гӯё дар биҳишт ва ё дар осмони ҳафтум будааст. Дарахти тануманди баланди сӯзанбарг ва ба дарахти коҷ монанд, ки самғи зиёде аз он ҳосил мешавад ду дар тиб ба кор меравад, ҷалғуза (кедр).

Сикандар – Искандар, лашкаркаши бузурги ҷаҳонӣ Искандари Мақдунӣ писари Филқус (Филиппи 2), ки солҳои 356-323-и пеш аз мелод ҳукмронӣ кардааст. Дар Шарқ ӯ чун рамзи шоҳи одил шинохта шуда, дар ҳаққи ӯ достонҳи зиёде навишта шудааст, ки Искандар дар он достонҳо ба Искандари таърихӣ монандие надорад.

Сомирӣ – номи ҷодугари машҳурест, ки гӯсолаи тилоии сухангӯ сохта, одамонро аз дини Мӯсо-пайғамбар барғардонда будааст.

Сулаймон – яке аз пайгамбарон, писари Довуд пайғамбар(а) аст, ки чун анғуштарии давлат дар ангушт ниҳод, тамоми ҷину инсону ҷонварон ва бод мутеъи ӯ шуданд. Вай шавкату шукӯҳи тамом дошта бошад ҳам, ҳар рӯз занбиле бофта мефурӯхт ва аз он нони ҷавине пухта дар Байтулмуқаддас бо дарвешон мехӯрд ва дуояш ин буд, ки «Ё Худованд, бо дарвешон дарвешам, бо маликон малик ва бо пайғамбарон пайгамбар, маро раҳм кун, ки ман шукри ин неъмат чӣ гуна тавонам гузорид»? Сулаймон қиссаҳои зиёде дорад, чун меҳмонияш дар назди шоҳи мӯрчагон ва аз пойи малах зиёфат хӯрдан, пайгоми Ҳудҳуд ба мулки Сабо ва малика Билқис расондан қиссаи Осафу ангуштарини ӯро рабудани Истахрдев, ки суханварони адаби форсии тоҷикӣ борҳо аз онҳо талмеҳ кардаанд.

Султон Ҳусайн – шоҳи Хуросон Султон Ҳусайни Бойқаро

(солҳои ҳукмрониаш 1469 – 1506 мелодӣ) аз ихлосмандон ва наздикони Абдураҳмони Ҷомӣ.

Сураи Юсуф – сураи дувоздаҳуми Қуръони маҷид буда, дорои 111 оят аст.

Сурайё – ситораи Парвин, ки аз шаш ситорачаи як ҷо ҷамъшуда иборат аст.

Суҳайл – дувумин ситораи равшантарини осмон аст, ки аз ҷануб барояд ва сокинони шаҳри Яман онро аввалин шуда бинанд.

Тӯбо / Тӯбӣ – дарахти серсояи афсонавӣ дар ҷаннат, ки гӯё меваҳои ширин ва хушбӯй дорад.

Фаридун – (Афредун) одилтарин шоҳи Эронзамин, ки баъди ғалаба бар Заҳҳоки морон бар тахт нишаста буд. Сифаташ дар «Шоҳнома»-и Ҳаким Фирдавсӣ ва «Гаршоспнома»-и Асадии Тӯсӣ ба таври муфассал омадааст.

Фарҳод –*ниг*. Кӯҳкан.

Фаҳво – мазмун, маънӣ, мадлул, маол.

Фирдавс – биҳишт; боғи хушу хуррам.

Фурот – номи рудхонаи бузурге дар Байнаннаҳрайн.

Харидори Юсуф машав з-ин калоба... – ишора бар он аст, дар вақти хариду фурӯши Юсуф дар бозори Миср зане бо чанд калоба ресмон, ки тамоми доройяш буд, Юсуфро харидани мешавад. Шахсе ба ӯ ишора менамояд, ки бо ин дороӣ Юсуфро харидан натавонӣ ва заҳмати беҳуда макаш.

Хизр – пайғамбарест, ки Оби Ҳаётро хӯрда зинда мондааст ва ҳамеша дар либоси сабз мегардад ва ба раҳмондагон мадад мерасонад. Чун рамзи бохирадӣ низ истифода мешавад.

Хусрав – Амир Хусрави Деҳлавӣ (1253-1325) аз шоирони хушсалиқаи адабиёти форсии тоҷикӣ аст, ки нахустин шуда ба «Хамса»-и Ҳаким Низомӣ пайгирӣ намудаву «Хамса»-и худро навиштааст.

Хусрав – Хусрави дувум, машҳур ба Хусрави Парвиз аз машҳуртарин шоҳони Сосонӣ аст, ки пас аз Ҳурмуз ба салтанат расид ва яке аз айёштарин шоҳон буд ва дӯшизагону бевазанон ва ҳатто занони соҳибавлодеро, ки зебо меёфт, ба ҳарами худ меовард. Дар миёни занони бешумори ӯ Ширин, ҳамсари армании ӯ ҷойе дигар дошт. Ҳадиси ишқи афсонавии Хусрав ва Ширин, бахусус рақобати Фарҳоди Кӯҳкан бо ӯ дар ин миён ва рӯ овардан ба Шаккари Исфаҳонӣ барои инсироф аз ишқи Ширин мавзӯи ҳавасномаи дилкаши Хусрав ва Ширинро падид оварда, ки Ҳаким Низомии Ганҷавӣ, шоири асри XII, онро ба силки назм кашидааст ва пас аз ӯ шоирони зиёди форсизабон ба роҳи ӯ

рафтаю «Хусрав ва Ширин»-ҳои зиёде сурудаанд. Бархе аз ин нигоштаҳо бо ривояти ӯ чандон тафовуте ҳам надоранд. Гузашта аз ин, бисёре аз шуарои дигари форсигӯй бо илҳом аз ин ишқи сӯзон дар шеърашон талмеҳан истифода кардаанд, аз ҷумла, Мавлоно Абдураҳмони Ҷомӣ.

Хутан – аз қадимтарин шаҳр ва вилояти фарҳангӣ дар Туркистони Шарқӣ, наздикии Қошғари Чин ба шумор меравад. Дар аҳди қадим дар ин диёр сакоиҳо мезистанд. Шаҳри Хутан дар ду соҳили дарёи Юрудкаш воқеият дошта, дар асри Х1Х бо корхонаҳои қолибофӣ, матоъҳои пахтагию пашмӣ ва коркарди қалъагӣ, зумуррад, ёқут, мумиё ва ғ. машҳур буд. Аз нофи оҳувонаш мушк ҳосил мекарданд. Соли 1884 м. Хутан ва дигар шаҳрҳои Туркистон Шарқӣ Синтезян ном гирифта, дар музофоти 19-уми Хитой ҷойгир аст.

Ҳайдар – шер, лақаби Алӣ(а) аст, ки бо далерӣ маъруф буд.

Ҳарам – ҷойи муқаддас, зиёратгоҳ.

Ҳарӣ – номи дигари шаҳри Ҳирот, ки аз шаҳрҳои бузурги Хуросон буда, имрӯз дар ҳудуди Ҷумҳурии Исломии Афғонистон ҷойгир аст.

Ҳасан – шоири ғазалсор Ҳасани Деҳлавӣ (1253-1337) дар назар аст.

Ҳиҷоз – номи ноҳияе дар Арабистон, ки Маккаю Мадина дар он воқеанд. Ҷомӣ ба маънои яке аз мақомҳои мусиқӣ низ истифода кардааст.

Ҳотам – номи шахсе аз араб, ки дар саховат ва некӯкорӣ машҳур гардидааст ва ӯро бештар Ҳотами Тои ва Ҳотами Тай гӯянд.

Ҳофиз – лисонулғайб Хоҷа Шамсуддин Муҳаммад Ҳофизи Шерозӣ (1325-1389 м.) дар назар аст.

Ҳумо – мурги афсонавие, ки гӯё агар сояаш ба сари ҳар касе афтад, ӯ ба давлат ва салтанат мерасад.

Ҳур – ҳур дар арабӣ, ҷамъи аҳвор-сиёҳчашм аст, яъне дӯшизагони биҳиштӣ, ки дар ҷаҳони дигар ба ҳамсарии некӯкорон дароянд. Муфради ин калима дар форсии тоҷикӣ «ҳурӣ» аст.

Ҷабрайил – ё Ҷабрил, ки ба суратҳои мухталиф дар фарҳангҳо омада.Аслан калимаи арабӣ ва ба маънии «марди Худо» аст. Дар фарҳангҳои арабӣ Ҷабрайил илова бар ин ки паёмгузори Худованд аст, ғоҳе ба унвони фариштаи марг ва шоҳзодаи оташ ва тундар ҳам маъруфӣ шудааст. Ҷабрайил бино ба ривоёт бо паямбарон иртибот дошт ва ҳомили ваҳйи Илоҳӣ буд. Ба Одам зироат ва тарзи истифода аз оҳанро омӯхт ва бисту як саҳифа бар ӯ нозил кард.

Ҷам – мухаффафи Ҷамшед. Дар устураҳои эронитаборон ва ҳамо-

саҳо подшоҳи сулолаи Пешдодиён ва писари Таҳмурас мебошад. Фирдавсӣ дар «Шоҳнома» ва Асадии Тусӣ дар «Гаршоспнома» подшоҳии ҳафтсадсолаи ӯро тасвир кардаанд. Ҷамшед ба одамон пӯшидани либосро аз матоъ ёд дод, давлатдориро асос гузошт ва табқаҳои ҷамъиятиро ба вуҷуд овард. Чун шуҳрати Ҷамшед афзуд, Аҳриман ба дили ӯ ғурур ва худхоҳиро ҷой дод. Дар замони подшоҳии вай касе нафавтида буд ва Ҷамшед худро Худо пиндошта, ба ҷазо гирифтор шуд. Бузургони кишвар ӯро аз тахт ронда, ба ҷояш Заҳҳокро хостанд. Заҳҳок ба тахти шоҳии Эрон нишаст ва Ҷамшеди гурезаро пайдо намуда кушт. Дар адабиёти форсии тоҷикӣ номи Ҷамшед ҳамчун шоҳи одилу раиятпарвар ва замони ҳукмронии ӯ аҳди заррин тасвир ёфтааст.

Ҷоми Ҷам – пиёлаи афсонавии Ҷамшед, ки гӯё аз даруни он тамоми ҷаҳон менамудааст. *Киноя аз* ҷоми май.

Ширин – *ниг. ба* Хусрав.

Шом – номи мамлакати Сурия ва пойтахти он Димишқ аст.

Юсуф – аз пайғамбарон ва писари Яъқуб пайғамбар(а), ки аз бародарони дигар назди падар азизтар буд ва шабе хоб дид, ки моҳу ситорагон дар баробараш ба саҷда афтодаанд ва онро барои падар ва бародарон нақл кард. Бародарон бар ӯ ҳасад бурданд ва ба чоҳ андохтанду ба падар бардурӯғ гуфтанд, ки Юсуфро гург хӯрд. Корвоние ӯро аз чоҳ халос карда, ба Миср бурд ва ба Азизи Миср фурӯхт. Минбаъд моҷарои Юсуф бо Зулайхо, вохӯрӣ бо бародарон дар қаҳтсол, огоҳии Яъқуб аз зинда будани Юсуф ва ғ., ки ин дар сураи дувоздаҳуми Қуръон – «Сураи Юсуф» ба таври мукаммал омадааст. Дар адабиёти форсии тоҷикӣ роҷеъ ба қиссаи Юсуф ва Зулайхо осори манзуму мансури зиёде эҷод шудаанд, ки дар байни осори манзум достони «Юсуф ва Зулайхо»-и Мавлавӣ Ҷомӣ аз беҳтаринҳост.

Яди байзо – *киноя аз* дасти муъҷизакори Мӯсои пайғамбар(а), ки гӯё агар дасти худро дар бағал карда берун барорад, мисли офтоб медурахшид; *киноя аз* дасти сафеди ёр.

Яъқуб(а) – падари Юсуф пайғамбар(а). Дар китоби Зайди Тусӣ «Тафсири сураи Юсуф» дар бораи Яъқуб пайғамбар(а) маълумоти зиёд ҷой дорад.

МУНДАРИЧА

Алии Муҳаммадии Хуросонӣ. Номаи аъмоли Ҷомӣ дар ғазалҳояш бихон 5

АЗ «ФОТИҲАТУ-Ш-ШУБОБ»

Чанд сӯйи чаман оям ба ҳавоят чу сабо 11
Гоҳ дар дил соз, ғаҳ дар дида ҷо 12
Чу ашки хештан ғалтам миёни хоку хун шабҳо 13
Аз хор-хори ишқи ту дар сина дорам хорҳо 14
Ҳар шаб афрӯхта аз оташи дил машъалаҳо 15
То бар вараќи гул задӣ аз мушк раќамҳо 16
Ай бурда рухат равнаќи гулҳову суманҳо 17
Ба Каъба ғар нанамоӣ ҷамоли худ моро 18
Симинзаќано, сангдило, лолаузоро 19
Худой хайр диҳод он ҷавони раъноро 20
Пири мо бигзошт охир шеваи зуҳҳодро 21
Ё Раб, инсофе бидеҳ он шайхи даъводорро 22
Кист, к-аз ушшоќ пайғоме расонад ёрро 23
Ҳар дам афрӯзӣ чу гул рухсори оташнокро 24
Мутриб, имшаб соз кун бо нолаи ман чангро 25
Муаллим, гӯ мадеҳ таълими бедод он парирӯро 26
Ай маҳи хиргаҳнишин, аз рух барафган пардаро 27
Бом барову ҷилва деҳ моҳи тамоми хешро 28
Соқӣ, ба ҷадал ҳал нашавад масъалаи мо 29
Кош, вайрон шавад аз сели фано хонаи мо 30
Тарфи боғу лаби ҷӯю лаби ҷом аст ин ҷо 31
Туро, ай нозанин, ҳар сӯ зи дилҳо сад сипаҳ бодо 32
Ба маҳи ман кӣ расонад, ки мани дилшуда ҳар шаб 33
Гуфтамаш: – Ай сахтдил, аҳди ту суст аст аз нахуст 34
Биҳамдиллаҳ, ки бозам дида равшан шуд ба дидорат 35
Пирона сар кашидам сар дар раҳи сагонат 36
Лола қадаҳи бодаву гул шоҳиди раъност 37
Соқӣ, биёр бода, деҳ акнун, ки фурсат аст 38
Боз дар базми ғамат наъраи нӯшонӯш аст 39
Он кист савора, ки балои дилу дин аст 40
Хубон ҳазору аз ҳама мақсуди ман якест 41
Ин ҳама хуноба, к-андар чашми гирёни ман аст 42
Ай турки шӯх, ин ҳама нозу итоб чист? 43
Боз чашмам дурфишон аз лаъли гавҳарбори кист? 44
Рӯзи майдон аст, турки шаҳсавори ман куҷост? 45
Ваҳ, ки боз аз кафи ман гавҳари мақсуд бирафт 46
Соҳибдиле, ки нарди вафо ошиқона бохт 47

Биё, ки шоҳиди бустон зи рух ниқоб андохт 48
Партави шамъи рухат акс бар афлок андохт.................................. 49
Лаб кушодӣ, то сухан гӯйӣ, дури сероб рехт 50
Дил, ки рӯзе чанд бо дидори хубон хӯ гирифт 51
Абри найсон соябон бар торуми гардун зада-ст.................................. 52
Ин заминест, ки сарманзили ҷонон буда-ст 53
Турки гулчеҳраи ман хайма ба саҳро задааст 54
Чашмам хаёли қадди ту ҷуз нахли тар набаст 55
Дӯш бар ёди ту чашмам дам ба дам хун мегирист.................................. 56
Дардо, ки ёр ҷониби моро нигаҳ надошт 57
Бар сари кӯе, ки рӯзе сарви нози ман гузашт.................................. 58
Ҷон тани фарсударо бо гами ҳиҷрон гузошт 59
Дар базми мо, ки меравад аз нуқлу ҷом баҳс.................................. 60
Сари зулфат, ки ҳаст аз бод гоҳе рост, гоҳе каҷ 61
Аз ёри куҳан намекунӣ ёд.................................. 62
Ҳалқаи гӯши туро ҳар кӣ бад-ин лутф бидид 63
Хуррам дили онҳо, ки ба майхона нишастанд.................................. 64
Омад хазони умру маро гуна зард кард.................................. 65
Тири ту афтод дур, ҷони ман афгор кард 66
Мутриб оҳанги тараннумҳои шавқангез кард 67
Ваҳ, ки он турки парипайкар маро девона кард 68
Ваҳ, ки он султон ба мазлумон нигоҳе ҳам накард.................................. 69
То кай он шӯх маро бинаду нодида кунад 70
Ҷон аз он лабҳо ҳикоят мекунад 71
Он маҳ ба ҷониби сафар оҳанг мекунад.................................. 72
Покбозон ҳама наззораи он рӯй кунанд 73
Хоки кӯяшро пас аз куштан ба хунам гил кунед.................................. 74
Шабам дар мотами ҳиҷрон ду абру дар хаёл омад.................................. 75
Рухи худ ба хун нигорам, ки нигори ман наёмад 76
Ё Раб, чӣ шуд имрӯз, ки он моҳ наёмад?.................................. 77
Чу дар шабгун либос он маҳ ба гашти шаб бурун ояд.................................. 78
Азбаски чашм дорам, к-он маҳ зи дар дарояд 79
Гар аз пероҳанат бӯе ба тарфи гулситон ояд 80
Чу маҳмил баста бар азми сафар ҷонон бурун ояд.................................. 81
Дӣ кӣ буд он кофири саркаш, ки таркаш баста буд 82
Дӯш чашми ман ба хобу бахти ман бедор буд.................................. 83
То кай аз ҳаҷри ту бо ғам ҳамнишин хоҳем буд.................................. 84
Дӣ чу дид он маҳ маро, аз роҳ гардидан чӣ буд?.................................. 85
Рафтам ба боғу сарви хиромони ман набуд 86
Ҳар шаб аз зулфи ту ҳоли ман парешонтар бувад.................................. 87
Ҳар шабам дар сар хаёли он лаби майгун бувад 88
Дил бо хаёли он лаби майгун зи даст шуд 89
Чу лаб ба кӯза ниҳӣ, кӯзаи набот шавад.................................. 90

Табъи мардум сӯйи хубони вафокеш кашад 91
Шаб дили сӯхта оҳе зи сари дард кашид 92
Он турки шӯх, бин, ки чӣ мастона меравад 93
Дӯстон, бозам аҷаб коре фитод 94
Гар кори дили ошиқ бо кофари Чин афтад 95
Рӯйи ту офтобро монад 96
Ёр рафт аз чашму дар дил хор-хори ӯ бимонд 97
Касе, к-ӯ шаб ба болини мани бемор мегардад 98
Ёди он мутриб, ки моро ҳар чӣ буд, аз ёд бурд 99
Ку сабо, то раҳ ба сарви хушхиромӣ ман барад 100
Бо ту он кас, ки зи ҳар ҷо сухане мегӯяд 101
Бо ту онон, ки ҳадиси чу мане мегӯянд 102
Ҷон бахшад аз лаб куштаро в-он ғаҳ ба хун фармон диҳад 103
Гуфтам: – Аз ту бар дилам ҳар дам кам аз сад гам мабод 104
Ҳуққаи лаъли ту аз ҷавҳари ҷон сохтаанд 105
Он кист, ки шаҳре ҳама девонаи ӯянд 106
Ба вақти гул чу бе ту орзуи гулшанам гирад 107
Соқиё, атрофи боғ аз сабзаи тар тоза шуд 108
Чу най аз нола бешам қиссаи ҳиҷрон фурӯ резад 109
Сарви ман дар сояи сунбул суман мепарварад 110
Ид асту дорад ҳар касе азми тамошои диғар 111
Танҳо зи куҷо мерасӣ, ай сарви қабопӯш? 112
Касе, к-афтад назар бар шакли он сарви қабопӯшаш 113
Он лоларух, ки бошад аз доғи мо фароғаш 114
Хиромон меравад он шӯху сад бедил зи дунболаш 115
Аз лаби майгуни ту парҳезгоронро чӣ ҳаз? 116
Халқе чу гул шукуфтаву хандон ба тарфи боғ 117
Ҳар шаб аз оташи рухсори ту сӯзам чу чароғ 118
Кай ба даъво тоби он рӯйи чу маҳ дорад чароғ 119
Ай хуррам аз баҳори рухат навбаҳори ишқ 120
Бода пок асту қадаҳ поку ҳарифон ҳама пок 121
Мусулмонон, чӣ созам чора бо он шӯхи сангиндил 122
Чӣ гӯям, к-аз ғамат чун метапад дил 123
Зад зи ғунча бори диғар хайма бар гулзор гул 124
Мехиромад сӯйи бустон шоҳиди раънои гул 125
Имрӯз зи шавқат ҳама сӯзу ҳама дардам 126
Нодида рухат умре савдои ту варзидам 127
Наёям сӯйи ту, ҳарчанд сӯзад шавқи дидорам 128
Сина шикофам ҳар саҳар, к-ояд сабо з-он манзилам 129
Гил шуд ҳарими кӯят аз ашки лолагунам 130
Надорам вақти гул тоқат, ки бе ту рӯйи гул бинам 131
Ҳастам зи ҷон ғуломат, аммо гурезпоям 132
Ишқ ба кишвари вафо дод навиди шоҳиям 133

Нестам чун ёр туркигӯ, вале то зиндаам 134
Манзил накарда дил ҳанӯз андар ҳарими синаам......................... 135
Умрест дил ба меҳру вафои ту бастаем 136
Ай дилам, аз ту ғарқи хун, дидаи ашкбор ҳам 137
Ҷон доғи ту дорад, ҷигари гарқа ба хун ҳам 138
Зиҳӣ, қаддат ниҳоли гулшани чашм 139
Ҳар ҷо, ки кунам хона, ҳамхона туро ёбам 140
Хаёле буд, ё Раб, дӯш ё дар хоб медидам....................................... 141
Басе сӯзанд аз он шамъи дилафрӯзе, ки ман дорам 142
Ҳар шабе, к-аз моҳи меҳрафрӯзи худ ёд оварам 143
Мани дилхаста ҳар дам баҳри он нозукбадан мирам.................... 144
Гуҳар, к-аз васфи он лабҳои шаккарханд мерезам 145
Ман, ай соқӣ, на онам, к-аз майи гулранг биғрезам 146
Мо на он қавмем, к-аз бори касе гардан кашем.............................. 147
Хез, то рахт ба сарманзили инсоф кашем 148
Наёсояд кас аз афғони ман ҷойе, ки ман бошам............................ 149
Дар даври лабат бе маю паймона набошам..................................... 150
Мани бесабру дил, к-он шакли зебо ҳар замон бинам 151
Чӣ ҳусн аст ин, ки гар ҳар дам рухатро сад назар бинам 152
Ба роҳи тавсанаш сад нозанинро хок мебинам............................... 153
Ҷудо зи лоларухи худ баҳорро чӣ кунам?....................................... 154
Ҳар замон гӯям, ки аз дил меҳри ӯ берун кунам 155
Аз ишқ табарро чӣ кунам, чун натавонам....................................... 156
Сӯйи саҳро не, пайи айшу тамошо меравам 157
Зулфи ту умри мост мегӯем... 158
Биё, ай ашк, то бар ҳоли зори хештан гирям 159
Ҳар кас, ки бинад он лаъли хандон.. 160
Ай шаҳи тангқабоён, маҳи зарринкамарон 161
Бикшод ниқоб аз рухи гул боди баҳорон 162
Ҳикоят кард бод аз гул, гул аз пероҳани ҷонон............................. 163
Мавсими иду баҳори хурраму шоҳи ҷаҳон 164
Пас аз мурдан ба хоки ман гузар кун, ғамгусори ман................... 165
Ай зи ишқат сад бало бар ҷони ғампарварди ман 166
Кас висолат чунин нахост, ки ман 167
Ошиқонро қути ҷон аз лаъли шаккарханд кун 168
Пиёда сӯйи чаман, сарви ман, гузор макун! 169
Ай дида, бишнав панди ман, наззораи он рӯ макун 170
Бинмой рух, ки матлаи субҳи сафост ин 171
Ҳар сӯ марав ҷавлонзанон, чобуксаворо, беш аз ин 172
Мардумшикоро, кин маҷӯ бо дӯстдорон беш аз ин 173
Ин манам, ё Раб, ба дарди ошиқӣ зор инчунин 174
Аллаҳ-Аллаҳ, кист масти бодаи ноз инчунин?............................... 175
Қабои ноз дарпӯшу ниёзи подшоҳон бин 176

Ай ба рухсори чу маҳ чашму чароғи дигарон.............................. 177
Ману фикри ту, чӣ бинам ба ҷамоли дигарон.............................. 178
Бозам андешаи ёрест, ки гуфтан натавон.............................. 179
Биёву зи лаб лаъли ҷомам бигардон.............................. 180
Ай ба дилам гирифта ҷо, дамбадам аз назар марав.............................. 181
Чун нест бахти он, ки ман як дам шавам ҳамрози ту.............................. 182
Ту он маҳӣ, ки барад хиҷлат офтоб аз ту.............................. 183
Зиҳӣ чашми ҷаҳонбин равшан аз ту.............................. 184
Ман барнахоҳам дошт дил аз меҳри ёре ҳамчу ту.............................. 185
Номаи сарбаста омад ғунчаву мазмуни ӯ.............................. 186
Бирез, ай ҳаҷр, хунам, чанд сӯзӣ ҷони ман бе ӯ.............................. 187
Меравад умри гаронмояву мо ғофил аз ӯ.............................. 188
Чархи ахзар, к-аз ду чашмам хост мавҷи хун дар ӯ.............................. 189
Ай з-абрувонат муттасил ушшоқро меҳроб ду.............................. 190
Ай ашки сурх, дамбадам аз чашми тар марав.............................. 191
Оби чашмам то ба моҳӣ рафт, оҳам то ба моҳ.............................. 192
Ҳадиси Ҷаму ҷом лоғ асту лоба.............................. 193
Он ки болои туро афрохта.............................. 194
Расид аз раҳ он шоҳи хубон пиёда.............................. 195
Маро дилест ба сад гуна дард парварда.............................. 196
Ай гашта дилам ҳазорбора.............................. 197
Он шӯх расид инаку халқе ба назора.............................. 198
Соқӣ, биё, ки доранд акнун ба каф пиёла.............................. 199
Гар бинолам, зи дили хора барояд нола.............................. 200
Хушо, май аз кафи он моҳи чордаҳсола.............................. 201
Муғаннӣ ба овози чангу чағона.............................. 202
Гаҳе бӯсам ба мастӣ пойи хум, гаҳ дасти паймона.............................. 203
Боре дигарам каш ба ҷафо, дог ба сина.............................. 204
Рухат, ки ҳамчу гул аз тоби май арақ карда.............................. 205
Манам акнун ба сари кӯйи вафо хок шуда.............................. 206
То бастаӣ ба турраи анбарфишон гireҳ.............................. 207
Боз ою марҳаме ба дили реши хаста неҳ.............................. 208
Бар барги гул рақам зи хати анбарин манеҳ.............................. 209
Соқиё, софи майи айш ба худкомон деҳ.............................. 210
Ай ғамат ҳар лаҳза ҷони нотавоне сӯхта.............................. 211
Дил, к-он хаёли нозук бо худ хаёл баста.............................. 212
Кай бувад ҷонам зи банди ғам раҳоӣ ёфта.............................. 213
Кист меояд қабо пӯшида, доман барзада.............................. 214
Бирафт он моҳу моро дар дил аз вай сад ҳавас монда.............................. 215
Чашм накшоӣ зи ноз, охир, чӣ ноз аст ин ҳама?.............................. 216
Кушод ганҷи ҷавоҳир ба бӯстон жола.............................. 217
Ашке, ки туро бар гули рухсор давида.............................. 218
Ҳусни хеш аз рӯйи хубон ошкоро кардаӣ.............................. 219

Ай, к-аз он ороми ҷонҳо монда танҳо зиндаӣ 220
Ай, ки маро ба сад ҷафо синафигор кардаӣ 221
Рух барафрӯхтаӣ, моҳи мунаввар шудаӣ 222
Аллаҳ-Аллаҳ, чӣ нозанин шудаӣ 223
Ай туро чун ман ба ҳар вайронае девонае 224
Гуфтамаш: – Бо лаъли ҷонбахш аз Масеҳо кам наӣ 225
Лаззати ишқ фурӯ рафта маро дар рагу пай 226
Насими субҳдам, ай рӯҳбахши рӯҳафзой 227
Бикшой, соқиё, ба лаби Шат сари сабӯй 228
Зорам аз фурқати шириндаҳане, нӯшлабе 229
Дил зи меҳри дигарон бардоштӣ 230
Дар либоси нилгун то ҷилва кардӣ, ай парӣ 231
Сарамро макун з-остонат ҷудо 232
Ай мурғи саҳар, чанд кунӣ нолаву зорӣ 233
Киям ман? – Бедиле, беэътиборе 234
Гаҳе дар дил, гаҳе дар дида бошӣ 235
Мезад сафири шавқ хазондида булбуле 236
Ай боғи ҳуснро зи ҷамоли ту хуррамӣ 237
Охир, ай сарви хиромон, зи кадомин чаманӣ 238
Вақти гул маю мутриб давлатест, то донӣ 239
Ту шамъи маҷлиси унсию шоҳи олами ҷонӣ 240
Ҳар нозанин, ки бинам ҷавлонкунон ба роҳе 241
Ҳар лаҳза ҷамоли худ навъи дигар орой 242
Дил бурд зи ман ишвагаре, фитнанамое 243
Осудадило, ҳоли дили зор чӣ донӣ 244

АЗ «ВОСИТАТУ-Л-ИҚД»

Гар наёбам бӯе аз васли ту дар гулзорҳо 245
Бандам ба сина дам ба дам аз сими мижгон торҳо 246
Шароби лаъл бошад қути ҷонҳо, қуввати дилҳо 247
Бисоти сабза фиканданд кӯҳу саҳроро 248
Кист, к-аз хун пуррақам бинад рухи зарди маро 249
Рав, ай сабову бигӯ ёри дилситони маро 250
Сабукдастӣ кун, ай соқӣ, бидеҳ ратли гарон моро 251
Хуш он манзил, ки моҳе бошад он ҷо 252
Зиҳӣ, ишқи туро бар куфру дин пушт 253
Мо ринду ошиқему назарбозу майпараст 254
Бе ҷамолат савти мутриб мояи дарду ғам аст 255
Хонаи дил харобкардаи туст 256
Лола бин дар Бесутун чун ғарқи хун афтодааст 257
Давлатам нест, ки бошам ба сухан дамсозат 258
Бар лабам оҳе намеояд, ки дардомез нест 259
Ба Худо, ғайри Худо дар ду ҷаҳон чизе нест 260

Чун камар баста маҳи ман ба сафар берун рафт 261
Сарви гуландоми ман тарфи кулаҳ баршикаст 262
Вақти гул шуд, базми ишрат бар лаби ҷӯ хуштар аст 263
Шунидаам, ки ба гул булбули саҳархон гуфт 264
Соқиё, май деҳ, ки саҳро сабзу бустон хуррам аст 265
Турки шириншамоиле, ки мояост 266
Ҷилваи ҳусни ту куҷост, ки нест?! 267
Ёри дурӯғваъдаи бебоки ман куҷост?! 268
Онон, ки дасти рад ба рухи мо ниҳодаанд 269
Ҷилваи гул рухат аз турраи чун сунбул кард 270
Ҳар кӣ аз майкадаи ишқи ту бӯе шунавад 271
Зи шавқат занам дам, забонам бисӯзад 272
Ёр ҳар дам сари бозори дигар металабад 273
Гарчи сад ҷон дар раҳи ҷонон зиён хоҳем кард 274
Аз он бо кӯҳи ғам Фарҳод даст андар камар дорад 275
Зи шавқат сӯхтам, ҳар кас ба кӯят хонае созад 276
З-оташи таб маҳи рухсори ту дар тоб мабод 277
Дилам бе ҷамоли ту нуре надорад 278
Ба ман дорад дилат ҷанге, ки дорад 279
Боз гул асбоби маъшуқӣ ба бустон соз кард 280
Хабари омадани ёр дилам хуррам кард 281
Саҳар чун абри найсон соябон бар киштзорон зад 282
Бо ҷигарсӯхтагон ёр набудӣ ҳаргиз 283
Умр бигзашту рухат сер надидам ҳаргиз 284
Холист аз он рашки парӣ хонаам имрӯз 285
Аз шавқи ту шӯрест аҷаб дар сарам имрӯз 286
Бар канори тоси гардун зад ҳилол ангушт дӯш 287
Маҳи ноустувори ман, ки шуд рахши фалак пасташ 288
Ҷону дил пайванд кун бо ёри бемонанди хеш 289
Ай карда зи ҳоли ман фаромӯш 290
Бар лаб расид ҷон, ки ба ҷонон фиристамаш 291
Ба соид то ниҳод он симбар доғ 292
Чун ҷамоли худ ҳам андак худ тамошо кард ишқ 293
Биё, ай орзуи ҷони ошиқ 294
Биё, ай зи сар то қадам ҷони пок 295
Маро то кай ҷигархун дорӣ, ай дил 296
Бар аҷи ҳусн рӯйи ту моҳе бувад тамом 297
Хезед, ҳарифон, ки ба майхона дароем 298
Дардо, ки даромад ба дарат пой ба сангам 299
Не моҳманзаре, ки назарбозие кунам 300
Иди фитр аст, биё, то ба май ифтор кунем 301
Хуш он ки рӯйи ту бинам, дар изтироб шавам 302
Ба дил дарде аҷаб дорам, намедонам, ки чун гирям 303

Бархез, то ба азми тамошо бурун равем 304
Бе рухат чун ба чаман роҳ кунам 305
Ҳарчанд ҷуз фиребу фусунат наёфтам 306
Чораи ишқи ту сабр аст, надонам, чӣ кунам? 307
Зи ҳиҷрон мурдаам, ҷоно, напиндорӣ, ки ҷон дорам 308
Ёр не, руй ба гулшан чӣ кунам? 309
Меҳри рухсори ту дорам, ки ҷафои ту кашам 310
То кай ороми дили бехабаронат бинам 311
Намехоҳам, ки бо кас рози он паймонгусил гӯям 312
Бе худ фитам, ҳар ҷо равон он қадди раъно бингарам 313
Чун хиромон қаддат, ай сарви дилоро, бингарам 314
Хушо вақте, ки аз худ раста бошем 315
Соқӣ, биё, ки дигар з-ин гуфтугӯ ба ҷонам 316
Бархез, то ба ҷониби гулшан назар кунем 317
Ҳар дам аз кӯйи ту хоҳам мани шайдо биравам 318
Ман басе хубони олам дидаам 319
Гавҳари ноёбию ман баҳри ту ҷон меканам 320
Аҷаб дардест дар ҷонам, ки дармонаш намедонам 321
Соқӣ, баромад абри баҳорон 322
Биё, ҷоно, ки танг омад зи ҳиҷронат ҷаҳон бар ман 323
Соқиё, хез, ки чун доси зар омад маҳи нав 324
Он тундхӯ, ки омад хун рехтан фани ӯ 325
То намуда-ст сар аз тарфи кулаҳ кокули ту 326
Хуршеду моҳро чӣ баробар кунам ба ту? 327
Ай зи сунбул хатти ту бар гул ниқоб андохта 328
Шоҳиди гул боз зангорӣ ниқоб андохта 329
Ҳаст анҷумани мо чамане пургулу лола 330
Вақти гул тарки маю ҷом, ки чӣ? 331
Гулро фарози шох бин дар ҷилваи ноз омада 332
То ба чашми ту сурма раҳ карда 333
Ай ба хубӣ рухи ту аз маҳ беҳ 334
Сарви ман, бар рухи гул ҷаъди сумансой манеҳ 335
Ай маро аз оташи савдои ту ҷон сӯхта 336
Ай шакли қаддат пайкаре аз сими соро рехта 337
Моем зи машраби муғона 338
Ай чу ҷон дар дили ман ҷо карда 339
Ай ба боло балои ҷони ҳама 340
То чу қадаҳ бо дили пурхун най 341
Чун ҳавои боғ бо ин шакли мавзун кардаӣ 342
Биё, биё, ки садои дирову бонги ҳудо 343
Моем шуста з-оби май даст аз ҳама олудагӣ 344
Туӣ он офтоби оламорой 345
Ҷаҳоне тоза шуд аз файзи ту, ай абри наврӯзӣ 346

Шаб, ки рафтӣ зи барам, мӯниси ҷони кӣ шудӣ? 347
Дар вакти гул, ай булбул, фарёд басе дорӣ 348
На башар хонамат, ай дӯст, на ҳуру на парӣ 349

АЗ «ХОТИМАТ-УЛ-ҲАЁТ»

Бар тарфи рух ниҳодӣ он ҷаъди мушксоро 350
Пора-пора дили ҳазини маро 351
Ид шуду оламе куштаи ҷавлон туро 352
Ҳар шабе аз ту дар ин гӯшаи кошона ҷудо 353
Зулфи маъшуқ ба дасти диғарон аст имшаб 354
То ғашт ҷо ба гӯшам овозаи ҷамолат... 355
Моҳе, ки хест дар шаҳр аз рафтанаш қиёмат 356
Ин кулба нишемани ниёз аст 357
Ҳамоно ояти саҷда-ст хат аз мусҳафи рӯят 358
Булбуло, ҳар шаб туро ин нолаҳои зор чист? 359
Аз ду чашми ту маст бисёр аст... 360
Аз тунгҳои шаккари ноб он даҳан беҳ аст 361
Ринди дурдикаш, ки бо май дорад имоне дуруст 362
Роҳат аз дида рафтанам ҳавас аст 363
Ай хуш он ошиқ, ки бо ёри худ аст.. 364
Толиби илми назар шав, худ ҷуз ин таҳсил чист? 365
Ҷуз мурғи ғамат карда ба дил хона касе нест 366
То кай аз шавқи лабат ташнаҷигар хоҳам зист 367
Маҳ, ки аз хиҷлати он шамъи шакарлаб бигурехт 368
Бар офтоб силсилаи пуршикан мапеч.. 369
Боғбон мехост буррад шохе аз сарви баланд 370
Сари зулфат ғираҳ бар кори ман зад... 371
Саҳаргоҳон, ки аз боди сабо бӯйи баҳорон зад 372
Дил, ки дар боғ зи ҳар гул ғами ёраш ғирад 373
Омад насиму роиҳаи мушкбор дод.. 374
Наргисосо чу сар аз хок бадар хоҳам кард...................................... 375
Ишрати Хусраву Ширин саҳарам ёд омад 376
Шабам зи мурғи чаман ин наво ба гӯш омад.................................. 377
Дар диёри Миср агар Юсуфрухе пайдо шавад 378
Ай хуш, онон, ки хами турраи ёре гиранд 379
Бода чун беғашу соқӣ чу париваш бошад 380
Зи бас оҳи ғамат з-ин ҷони оташнок хоҳам зад 381
Ҳар шишаи май бо ту чу дар маҳфилам афтад 382
Ба боғ лолаву гул равнақи баҳоронанд.. 383
Он ки теғи меҳри ӯ дар сина сад чокам занад................................. 384
Дил дид лабат в-аз ду ҷаҳон бехабар афтод................................... 385
Бараҳнагони чаман боз сабзпӯш шуданд 386
Чу ринд хат ба ҳарифони дурдхора нависад.................................... 387

Хубруёни ҷаҳон расми вафо нашносанд....................................388
Бар дили ошиқ чу захм аз ништари хоре расад 389
Дӯстон, аз нолаи зорам садое бишнавед 390
Манам имрӯз ҳарифи қадаҳошоме чанд...391
Дӣ чу бустон туро ҷо ба канори об шуд.......................................392
Ашкам ба гулӯ гар раҳи фарёд набандад 393
Чу ёр зулфи муанбар набандаду накушояд.....................................394
Ҳар шабам бе ту ба сад гам бигзарад 395
Кай бувад, кай, ки шаби меҳнати ман рӯз шавад 396
Рухат, ки бар маҳи рахшон хате зи нил кашид............................397
Муддати рафтани он маҳ ба сафар дер кашид...............................398
Чун қадаҳ к-аз шароб пур гардад 399
Доги ҳаҷрам лаби хушк аз мижа тар месозад 400
Рух намудӣ, сафо ҳамин бошад..401
З-он бути озарӣ хабар кӣ диҳад? 402
Бо ту якҷо наметавонам буд 403
Дил боз саросемаи симинзақане шуд 404
Маро бар нӯги мижғон, баски хуни дил ҷигар бандад.................405
Сарат зи оризаи даҳр дардманд мабод 406
Гиряи талхи ман аз хандаи он лаб нигаред 407
Хиште, ки рӯзи марг маро зери сар ниҳанд 408
Рақам мезад қалам васфи лаби лаъли ту бар коғаз........................409
Қадат сарвест,ҷоно, сояпарвар 410
Ай ба назора карда рӯ, мавкиби моҳи ман нигар 411
Фасли дай кӯтаҳ бувад, соқӣ барои айши рӯз..............................412
Надорам дарег аз гамат хеҷ чиз...413
Ман ба хун ғарқу лаби лаъли ту дар ханда ҳанӯз........................414
Ё ба шамшери ҷафо дар ҷиғарам чок андоз 415
Он сарви нозукест ниҳода кулоҳ каж 416
Ошён месозад аз хас булбули бесабру ҳуш 417
Чун нуҳуфтӣ он ду рух, бикшо лаби хандони хеш........................418
Дам зад дил аз сирри ғамат, аз сарзаниш хун кардамаш 419
Ай, чу гулбарги таре орази зебои ту хуш.......................................420
Ай ба сарам дам ба дам теғи ҷафои ту хуш 421
Нозанино, як шабе бо ошиқон дамсоз бош 422
На ба лутф аз ситами дӯст тавон ёфт халос 423
З-оташи ишқат алам зад риштаи ҷонам чу шамъ 424
Умрҳо он ки ба сӯям гузаре дошт дареғ 425
Ҳашмати майфурӯш бин, бар дари ӯ зи ҳар тараф........................426
Ба худ гумони ман ин буд, ки дар бидояти ишқ............................427
Аз дари баставу девори баланди ту ба танг 428
Биё, ки фасли баҳор асту муҳтасиб маъзул....................................429
Дар даҳонат шак аст в-он ду-се хол 430

Шароби лаъл бидеҳ соқиё, ки як-ду-се дам 431
Дур аз туам афтода бар бистари дарду ғам 432
Гоҳе, ки кашӣ теғ, ниҳам гардани таслим 433
Биё, к-аз рӯйи соқӣ вакти гул бурқаъ барандозем 434
Мо ба роҳи талаби васли ту наъл афгандем 435
Рухсатам деҳ, ки сари зулфи сиёҳат гирам 436
Саҳар ба гӯшаи меҳроб зорие кардам 437
Ман он наям, ки зи ту даст дораму биравам 438
Чун мани бесабру дил хоҳам, ки он рӯ бингарам 439
З-он наранҷам, ки зи худкарда гаронат бинам 440
Ба тарки ошиқӣ, ай пандгӯ, мадеҳ пандам 441
Ёди он рӯзе, ки бо хубон саре медоштам 442
Ай зада навбати ғамат нолаи субҳгоҳиям 443
Ба рӯзи васл паёпай намоӣ дидорам 444
Киям ман, ки васлат таманно кунам 445
Навозишномае овард бод аз ҳазрати ҷонон 446
Нигоро, зи дармондагон ёд мекун 447
Донӣ, ки чист бар рухам ин ашки лолагун 448
Ба бустон мегузар в-аз чеҳра гулҳоро хиҷил мекун 449
Нигоро, шабе ҳамнишин бош бо ман 450
Биё, ай шуҳра, дар ишқат ба шаҳри ҳусн машҳурон 451
Теғи мижгонро ба хуни ишқбозон тез кун 452
Соғар маҳи нав бошад, холӣ шуда, мапсанд он 453
Ай дар даҳани тангат ҷуллоби шакар пинҳон 454
Хуш он ки дар чаман, ай нозанин, ту бошию ман 455
Аҷаб дар арбада-ст имрӯз бо ман турки масти ман 456
Ба рухат гул-гул, ки таъсири шароб андохта 457
Биё соқӣ, ки шуд бо майпарастон аҳди гул тоза 458
Ай он ки гирди маҳ зи хат мушкинҳилоле бастаӣ 459
Гул зад ба боги субҳдам авранги хусравӣ 460

Тавзеҳот 461

«АХТАРОНИ АДАБ» (СИЛСИЛА)
ИБОРАТ АЗ 50 ҶИЛД

Ҷилди 31

АБДУРАҲМОНИ ҶОМӢ

МУНТАХАБИ ҒАЗАЛИЁТ

Муҳаррири ороиш *Ромиш Лоиқзода*
Муҳаррири саҳифабандӣ *Меҳрӣ Саидова*
Ҳуруфчинони кампютерӣ:
Холида Давлатова ва Рухшона Ализода

Ба матбаа 04.04.2016 супурда шуд.
Чопаш 07.04.2016 ба имзо расид.
Ҷузъи чопӣ 30,0. Андозаи 60х90 $^{1}/_{16}$.
Адади нашр 5000 нусха

Муассисаи нашриявии «Адиб»-и
Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон
734018, ш. Душанбе, кӯчаи Н. Қаробоев 17а

Дар чопхонаи ҶДММ «Илм» чоп шудааст.